

**GAGAUZ TÜRKÇESİNDEKİ
ARAPÇA VE FARŞA KELİMELE
(SES BİLGİSİ - ANLAM BİLGİSİ - SÖZLÜK)**

Melek ALAY

Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Prof. Dr. Nadejda ÖZAKDAĞ

Şubat, 2022

Afyonkarahisar

T.C.
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÇAĞDAŞ TÜRK LEHÇELERİ VE EDEBİYATLARI ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

GAGAUZ TÜRKÇESİNDEKİ
ARAPÇA VE FARŞA KELİMELE
(SES BİLGİSİ - ANLAM BİLGİSİ - SÖZLÜK)

Hazırlayan
Melek ALAY

Danışman
Prof. Dr. Nadejda ÖZAKDAĞ

AFYONKARAHİSAR 2022

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “**Gagauz Türkçesindeki Arapça ve Farsça Kelimeler (Ses Bilgisi - Anlam Bilgisi - Sözlük)**” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Kaynakça’da gösterilen eserlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

16/02/2022

İmza

Melek ALAY

T.C.
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ENSTİTÜ ONAYI

Öğrencinin	Adı- Soyadı	Melek ALAY
	Numarası	180678103
	Anabilim Dalı	Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları
	Programı	Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları
	Program Düzeyi	☒ Yüksek Lisans ☐ Doktora ☐ Sanatta Yeterlik
Tezin Başlığı		Gagauz Türkçesindeki Arapça ve Farsça Kelimeler (Ses Bilgisi - Anlam Bilgisi - Sözlük)
Tez Savunma Sınav Tarihi		16.02.2022
Tez Savunma Sınav Saati		13.30

Yukarıda bilgileri verilen öğrenciye ait tez, Afyon Kocatepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca jüri üyeleri tarafından değerlendirilerek ☒oy birliği – ☐oy çokluğu ile kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Elbeyi PELİT
MÜDÜR

ÖZET

GAGAUZ TÜRKÇESİNDEKİ ARAPÇA VE FARŞÇA KELİMELE (SES BİLGİSİ - ANLAM BİLGİSİ - SÖZLÜK)

Melek ALAY

AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÇAĞDAŞ TÜRK LEHÇELERİ VE EDEBİYATLARI ANABİLİM DALI

Şubat, 2022

Danışman: Prof. Dr. Nadejda ÖZAKDAĞ

Söz varlığı sadece belli seslerin bir araya gelerek oluşturdukları kelimelerden ibaret değildir. Aynı zamanda o dilin konuşurlarının maddî ve manevî kültürünü, dünya görüşlerinin de içerisinde yer aldığı, deyimlerin, atasözlerin, ikilemeler ve yansıma kelimeler gibi anlamsal yönden derinliğe sahip olduğu da bilinmelidir.

Türk Dünyasının batısında yaşayan Gagauz halkının bulunduğu coğrafya sebebiyle komşu milletlerle ilişkileri artmış, bu vesileyle Gagauz diline Rusça, Bulgarca, Rumence (Moldovanca), Arapça ve Farsçadan yeni kelimeler girmiştir. Bu yeni kelimeler de Gagauz dilinin söz varlığını zenginleştirdiği için son derece önemlidir. Bundan hareketle çalışmada, Gagauz Türkçesinde yer alan Arapça ve Farsça kökenli kelimeler incelenmiştir. Çalışmanın kapsamında olan *Gagauzça-Rusça-Romınca Sözlük* (2002)'te geçen Arapça ve Farsça kökenli kelimeler temel alınarak önce ses bilgisi yönünden incelenmiş, ardından bu kelimeler anlam bilgisi açısından ele alınmış ve Türkiye Türkçesi ile karşılaştırılarak ortak ve farklı anlamları ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Gagauz, Söz Varlığı, Alıntı Kelimeler, Arapça, Farsça.

ABSTRACT

ARABIC AND PERSIAN WORDS IN GAGAUZ TURKISH (PHONETICS-SEMANTICS-DICTIONARY)

Melek ALAY

**AFYON KOCATEPE UNIVERSITY
THE INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES
DEPARMENT of CONTEMPORARY TURKISH DIALECTS
AND LITERATURES**

February, 2022

Advisor: Assoc. Prof. Dr. Nadejda ÖZAKDAĞ

Vocabulary is not just words formed by certain sounds coming together. At the same time, it should be known that the material and spiritual culture of the speakers of that language are included in their world views, and that they have semantic depth such as idioms, proverbs, reduplications and reflection words.

Due to the geography of the Gagauz people living in the west of the Turkish World, their relations with neighboring nations have increased, and on this occasion, new words from Russian, Bulgarian, Romanian (Moldovan), Arabic and Persian have entered the Gagauz language. These new words are also extremely important as they enrich the vocabulary of the Gagauz language.

Based on this, in this study, words of Arabic and Persian origin in Gagauz Turkish were examined. Based on the words of Arabic and Persian origin in the Gagauz-Russian-Romish Dictionary (2002), which is within the scope of the study, firstly, these words were examined in terms of phonetics, then these words were discussed in terms of semantics and compared with Turkey Turkish, their common and different meanings were tried to be revealed.

Keywords: Gagauz, Vocabulary, Quote Word, Arabic, Persian.

ÖN SÖZ

Türk Dünyasının batısında yaşayan Gagauzlar, Ortodoks Hristiyanlığını benimsemiş bir Türk topluluğudur. XX. yüzyıla kadar yazılı bir edebiyatı olmayan Gagauzlar, ana dillerini zengin sözlü edebiyatları sayesinde koruyabilmişlerdir. 1957 yılında resmî olarak alfabelerinin kabul olmasıyla birlikte söz varlığı çalışmaları hız kazanmış ve günümüze kadar sözlükler ve çeşitli çalışmalar yapılmasıyla devam etmiştir.

Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra Gagauz halkının yaşadığı coğrafya sebebiyle komşu milletlerle akrabalık, ticaret ve dinî gibi ilişkiler artmış, bu vesileyle Gagauz diline Rusça, Bulgarca, Rumence (Moldovanca), Arapça ve Farsçadan yeni kelimeler girmiştir. Bu yeni kelimelerin tam olarak hangi dilden alıntılandığını söylemek güçtür ancak alıntı kelimeler Gagauz dilinin söz varlığını zenginleştirdiğinden son derece önemlidir.

Tezde, Gagauz Türkçesinde geçen Arapça ve Farsça kökenli kelimeler üzerinde durulmuştur. 2002 yılında P. Çebotar ve İ. Dron'un hazırlamış olduğu *Gagauzça-Rusça-Romince Sözlük*'te geçen Arapça ve Farsça kelimeler baz alınarak ses bilgisi yönünden incelenmiştir. Ardından bu kelimeler anlam bilgisi açısından ele alınmış ve Türkiye Türkçesi ile karşılaştırılarak verilmeye çalışılmıştır.

Çalışmanın başından sonuna kadar her aşamasında desteğini benden esirgemeyen, her daim görüş ve önerilerine başvurduğum, Türkoloji alanında örnek aldığım bilge hocam Prof. Dr. Nadejda Özakdağ'a en içten teşekkürlerimi sunarım. Aynı zamanda eğitimim süresinde bilgilerinden yararlandığım ve üzerimde emeği bulunan bütün hocalarıma teşekkürü bir borç bilirim.

Bu süreçte benden maddî ve manevî desteklerini esirgemeyen, her daim yanımda olduklarını bildiğim ve tezimin bu noktaya gelmesini sağlayan ailem ve nişanlım Barış Kocataş'a teşekkürlerimi sunarım.

Melek ALAY

2022, Afyonkarahisar

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
YEMİN METNİ.....	ii
ENSTİTÜ ONAYI.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	v
ÖN SÖZ.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLolar LİSTESİ.....	ix
KISALTMALAR DİZİNİ.....	x
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

GAGAUZ TÜRKÇESİNDEKİ ARAPÇA VE FARŞÇA KELİMEler	6

İKİNCİ BÖLÜM

ARAPÇA VE FARŞÇA KELİMElerİN SES BİLGİSİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

1. SES BİLGİSİ.....	13
1.1. ÜNLÜLER	13
1.1.1. Kısa Ünlüler	13
1.1.2. Uzun Ünlüler	16
1.1.2.1. Birincil Uzun Ünlüler	16
1.1.2.2. İkincil Uzun Ünlüler.....	18
1.1.3. İkili Ünlü (Diftong)	21
2. SES UYUMU.....	22
2.1. KALINLIK-İNCELİK UYUMU.....	22
2.1.1. Arapça ve Farşça Kelimelerde Kalınlık Uyumu.....	22
2.1.2. Arapça ve Farşça Kelimelerde İncelik Uyumu	33
2.1.3. Kalınlık-İncelik Uyumuna Uymayan Arapça ve Farşça Kelimeler	42
2.2. DÜZLÜK-YUVARLAKLIK UYUMU	49
2.2.1. Arapça ve Farşça Kelimelerde Düzlük Uyumu	50
2.2.2. Arapça ve Farşça Kelimelerde Yuvarlaklık Uyumu	71
2.2.3. Düzlük-Yuvarlaklık Uyumuna Uymayan Arapça ve Farşça Kelimeler	75
3. SES OLAYLARI	77
3.1. ÜNLÜLER	77
3.1.1. Ünlü İncelmesi	77
3.1.2. Ünlü Kalınlaşması	80
3.1.3. Ünlü Daralması	82
3.1.4. Ünlü Genişlemesi	83
3.1.5. Ünlü Yuvarlaklaşması.....	87
3.1.6. Ünlü Düzleşmesi.....	88
3.1.7. Ünlü Düşmesi	89
3.1.8. Ünlü Türemesi	90
3.2. ÜNSÜZLER	91
3.2.1. Ünsüz Uyumu.....	91

3.2.1.1. Tonlu Uyumu.....	92
3.2.1.2. Tonsuz Uyumu	97
3.2.1.3. Tonlu-Tonsuz Uyumuna Uymayan Arapça ve Farsça Kelimeler	99
3.2.2. Ünsüz Değişimleri	104
3.2.3. Tonlulaşma	105
3.2.4. Tonsuzlaşma.....	107
3.2.5. Akıcılaşıma	108
3.2.6. Süreksizleşme	109
3.2.7. Dudaksılaşıma	109
3.2.8. Damaksılaşıma	110
3.2.9. Dişsileşme	110
3.2.10. Gırtlaksılaşıma	111
3.2.11. Ünsüz Benzeşmesi	111
3.2.12. Benzeşmezlik / Aykırılaşıma	112
3.2.13. Ünsüz Tekleşmesi.....	113
3.2.14. Ünsüz Düşmesi	115
3.2.15. Ünsüz Türemesi	118
3.2.16. Göçüşme (Metatez)	120
3.2.17. Hece Kaynaşması / Büzüşme	121
3.2.18. Geçişme.....	121
3.2.19. Derilme	122
3.2.20. Hece Tekleşmesi.....	122
3.2.21 Diğer Ünsüz Değişimleri.....	122
4. GAGAUZ TÜRKÇESİNDE KULLANILAN YABANCI KÖKENLİ EKLER	123

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAPÇA VE FARŞÇA KELİMELERİN ANLAM AÇISINDAN İNCELENMESİ

1. GAGAUZ TÜRKÇESİ İLE TÜRKİYE TÜRKÇESİNDE ANLAMLARI AYNI OLAN ARAPÇA VE FARŞÇA KELİMELER	125
2. GAGAUZ TÜRKÇESİ İLE TÜRKİYE TÜRKÇESİNDE ANLAMLARI FARKLI OLAN ARAPÇA VE FARŞÇA KELİMELER	188
3. GAGAUZ TÜRKÇESİ İLE TÜRKİYE TÜRKÇESİNİN AĞIZLARINDA ORTAK KULLANILAN ARAPÇA VE FARŞÇA KELİMELER.....	191
4. GAGAUZ TÜRKÇESİNDE TARİHİ SÜREÇ İÇERİSİNDE ALINTI KELİMELERİN KULLANIMI.....	193
SONUÇ	251
SÖZLÜK	254
KAYNAKÇA.....	289

TABLÖLER LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Tablo 1. Arapça Alıntı Kelimeler.....	11
Tablo 2. Farsça Alıntı Kelimeler.....	11
Tablo 3. Birleşik Yapılı Alıntı Kelimeler.....	12
Tablo 4. Gagauz Türkçesi ile Türkiye Türkçesinde Anlamları Aynı Olan Arapça ve Farsça Kelimeler.....	125
Tablo 5. Gagauz Türkçesi ile Türkiye Türkçesinde Anlamları Farklı Olan Arapça ve Farsça Kelimeler.....	188
Tablo 6. Gagauz Türkçesi ile Türkiye Türkçesinin Ağzlarında Ortak Kullanılan Arapça ve Farsça Kelimeler	191
Tablo 7. Gagauz Türkçesinde Tarihî Süreç İçerisinde Arapça Kelimelerin Kullanımı.....	193
Tablo 8. Gagauz Türkçesinde Tarihî Süreç İçerisinde Farsça Kelimelerin Kullanımı.....	227
Tablo 9. Gagauz Türkçesinde Tarihî Süreç İçerisinde Birleşik Yapılı Kelimelerin Kullanımı.....	247

KISALTMALAR DİZİNİ

anat.: Anatomi

Ar.: Arapça

argo: Argo söz

as.: Asker, askerî, askerlik

az.: Az kullanılan

bağ.: Bağlaç

bit. b.: Bitki bilimi

biy.: Biyoloji

bk.: Bakınız

Bulg.: Bulgarca

coğ.: Coğrafya

çev. : Çeviren

db.: Dil bilgisi

DS: Derleme Sözlüğü

e.: Edat

ed.: Edebiyat

ekon.: Ekonomi

esk.: Eski

f.: Fiil

Far.: Farsça

fel.: Felsefe

fiz.: Fizik

GT.: Gagauz Türkçesi

hay. b.: Hayvan Bilimi

hlk.: Halk Ağzı

huk.: Hukuk

is.: İsim

jeol.: Jeoloji

kaba : Kaba Konuşmada

kim.: Kimya

man.: Mantık

mat.: Matematik

mec. : Mecaz

mim.: Mimarlık

müz. : Müzik

öz.: Özel

S.: Sayı

s.: Sayfa

sf.: Sıfat

sp.: Spor

T.: Türkçe

tar.: Tarih

tek.: Teknik

tic.: Ticaret

tiy.: Tiyatro

TAS.: Trakya Ağızları Sözlüğü

TT.: Türkiye Türkçesi

ünl.: Ünlem

vb.: Ve başkası, ve başkaları, ve benzeri, e benzerleri, ve bunun gibi

vd.: Ve devamı, ve diğerleri

Vet.: Veteriner

vs.: Vesaire

zf.: Zarf

zm.: Zamir

GİRİŞ

Söz varlığı sadece belli seslerin bir araya gelerek oluşturdukları kelimelerden ibaret değildir. Aynı zamanda o dilin konuşurlarının maddî ve manevî kültürünü, dünya görüşlerinin de içerisinde yer aldığı, deyimlerin, atasözlerin, ikilemeler ve yansıma kelimeler gibi anlamsal yönden derinliğe sahip olarak bilinmelidir. Bir toplumun yaşam biçimi ile birlikte dini inançları, etkileşim kurdukları diğer milletleri ve nelere değer verdiği gibi sorulara söz varlığının detaylı incelenmesiyle ortaya çıkarılabilir (Aksan, 1996: 7-8).

Dünya üzerinde var olan diller içerisinde Türk dili en eski köklere sahip olan dillerden biridir. Köktürk metinlerinden birçok dil ile sosyal, ekonomik, siyasî ve kültürel etkileşimler sonucu günümüze kadar gelişimini devam ettirmiştir (Aksan, 1996: 125). Çok geniş bir coğrafyaya yayılan Türk dili kendi içerisinde farklı lehçelere ayrılmış sözgelimi bir ağacın dalları gibi budaklanmıştır. Türk dilinin söz varlığı demek içerisinde barındırdığı lehçelerin söz varlığı demektir (Yaman, 2016: 91).

Z. Korkmaz, Türk dilinin bir grubu olan Oğuzlar için, geniş bir dallanma ve yayılma ile genellikle birbirlerine yakın coğrafyalarda *Oğuz-Türkmen* temelinde devletler ve topluluklar ile bunların yazı dillerine, lehçe ve ağızlarına dayanan *Güney-Batı Lehçeleri* grubunu oluşturan bir kavim olduğunu dile getirmiştir (Korkmaz, 2013: 11). İşte böyle bir gelişmenin ürünü olarak ortaya çıkan başlıca yazı dilleri ve lehçelerin Türkiye Türkçesi, Balkan Türkçesi Ağızları, Azerbaycan Türkçesi, Irak Türkmencesi, Gagauz Türkçesi, Orta Asya Türkmencesi ve bunlara bağlı ağızlar olduğunu ifade etmiştir (Korkmaz, 2013: 125).

Oğuz Türkçesinin en batıda kalan ve en küçük kollarından birini oluşturan Gagauz Türkçesi söz varlığı bakımından geçmişten günümüze ulaşabilmesi ve özgünlüğünün korunabilmesi için son derece önemli bir olgudur. Gagauz kimliğinin en büyük göstergesi ve taşıyıcısı dildir. Yaşadıkları coğrafyadan dolayı çok etnik yapılı bir ortamda ve siyasal çekişmelerin yoğun yaşandığı bir topluluğun içerisinde bulunmalarına rağmen günümüze kadar ulaşabilmesi Gagauz dili ve kültürünün nesilden nesle aktarılması ile gerçekleşmiştir (Hünerli, 2019: XVII).

XIX. yüzyılın sonlarıyla XX. yüzyılın başlarında Türk dünyası derleme faaliyetleri başlamıştır. Bu kapsamda halk arasında bölgesel olarak mevcut olan kelimeler toplanarak standart yazı dilinin içerisine dâhil edilmiştir. Türk dünyasında

birçok kelime bu şekilde yazı diline kazandırılmıştır. Gagauzlar da ilk olarak sözlüklerini bu şekilde hazırlamaya başlamışlardır. Bu konuya istinaden Z. Korkmaz (2013: 172), XX. yüzyıla kadar yazılı bir edebiyatı olmayan Gagauzların çok zengin bir sözlü edebiyatının olduğunu, ana dillerini bu sözlü edebiyat sayesinde koruyabildiklerini dile getirmiştir.

Z. Korkmaz (2013: 176), çok dilli bir coğrafyada yaşamaları ve dillerinin (XX. yüzyıl başlarına kadar) yüzyıllarca bir konuşma dili olarak sürmesi dolayısıyla cümle yapısında ve söz diziminde Oğuzcaya ters düşen şekillenmeler oluştuğunu ifade etmiştir. Araştırmacı, Gagauz Türkçesinde bir yandan Oğuzcanın cümle yapısı ve söz dizimi sürerken öte yandan Slavcanın ve özellikle Rusçanın etkisi altına girmiş; bu yüzden de cümle düzeninin bir hayli bozulduğunu da dile getirmiştir.

1957 yılında Gagauz Türklerinin resmî olarak alfabelerinin kabul olmasıyla birlikte N. K. Dimitriyev'in "*K Voprosu O Slovarnom Sostave Gagauzskogo Yazıka*" adlı makalesiyle söz varlığı üzerine çalışmalar başlamış ve günümüze kadar sözlükler ve çeşitli tematik çalışmalar yapılmaya devam etmiştir.¹ N. K. Dimitriyev (1962: 271-284), V. Moşkov'un 1904'te hazırladığı *Gagauzca Sözlük*'ün temelinde incelemeler yapmıştır. Araştırmacı, XX. yüzyılın başlarında kullanılan Gagauzca kelimeleri incelemiş ve bu incelemeler sonucunda Gagauz dilindeki kelimelerin birçoğunun şüphesiz Türk kökenli olduğunu dile getirmiştir. Ayrıca bu çalışmada Slavca, Yunanca ve Rumence alıntı kelimeleri de belirtmiştir. Söz varlığı üzerine çalışmalar 1960'lı yıllarda *Gagauzça-Rusça-Moldovanca Sözlüğü*'n hazırlanması ve Gagauz ağızları araştırmaları ile devam etmiştir (Özakdağ, 2019: 9).

1959 yılının sonlarında, L. A. Pokrovskaya'nın öncülüğünde Moldova SSR Bilimler Akademisi'nin Dil ve Edebiyat Enstitüsü'nün çalışanları B. P. Tukan ve E. K. Koltsa'nın katkılarıyla üç yıl süren araştırma ve inceleme sonucunda Gagauz ağızlarının incelenmesinin tamamlandığını ve böylece diyalektik ayrımın tespit edildiği belirtilmiştir. İncelenen ağızlar iki grupta toplanmıştır. Çadır-Lunga ve Komrat

¹ B. P. Tukan, "Vulkanestijskiy Dialekt Gagauzskogo Yazıka", *Avtoreferat Disertatii Na Soiskaniye Učenoy Stepeni Kandidata Filologičeskih Nauk*, Moskva 1965; L. A. Pokrovskaya, "O Proishojdenii Dialektov Gagauzskogo Yazıka", *Voprosi Dialektologii Tyurskih Yazıkov*, 4, 1966, ss. 54-58; W. Zajaczkowski, "Terminologia Zwierzat Domovih U Gagauzow", *Rocznik Orientalistyczny*, XVII, 1953, ss. 386-392; Güllü Karanfil, "Leksika Gagauzskogo Yazıka (Nazvaniya Odejdi i Obuvi)", *Kniga I, Tipografiya "Safin-Grup"*, 2009; V. Kopuşçu; *Nazvaniya Traditsionnih Golovnih Uborov V Tutetskom İ Gagauzskom Yazıkah*. Komrat, 2014a; V. Kopuşçu; *Nazvaniya Traditsionnih Myasnih Bloyud V Tutetskom İ Gagauzskom Yazıkah*. Komrat, 2014b; D. F. Uzun, "Gagauz Dilin Leksikasında Devlet Dilindän Alınma Laflar", *Komrat Devlet Üniversitesi Yayınları*, 2020, ss. 390-392.

çevresinde toplanan Gagauz nüfus çoğunluğunun ağızları ve yine merkezî Gagauz yoğunluğundan uzakta yerleşmiş birkaç köyün ağızları bir gruba ait olduğu ifade edilmiştir. Ağızların diğer küçük grubu ise özellikle Moldova SSR'sindeki Valkaneş bölgesini ve Ukrayna topraklarındaki Vinogradovka (esk. Kurçi) ve Kotlovina (esk. Balboka) köylerini kapsamaktadır. Bu iki gruptaki ağızlar bir dizi fonetik, morfolojik ve kısmen de leksik unsurlarla birbirinden ayrılmaktadır. İki gruptaki ağızların, Gagauzcanın iki diyalekti olarak sayılmasının uygun görüldüğü ve böylece Merkez (Çadır Lunga-Komrat) ve Valkaneş ağızı olarak adlandırıldığı ifade edilmiştir. Merkez diyalekti bugün Gagauz yazı dilinin temelini oluşturmaktadır (Pokrovskaya, 1968'den akt. Hünerli, 2021: 127-128).

L. A. Pokrovskaya'nın yapmış olduğu incelemeler sonucunda Merkez ve Valkaneş diyalektleri arasında belli farklılıkların mevcut olduğunu ve daha pek çok farklılıklara da sahip olduğu vurgulanmıştır. Özellikle Merkez diyalektinde neredeyse kullanımdan çıkmış bazı eskicil biçimlerin Valkaneş diyalektinde yaşamaya devam ettiğini belirtmiştir. Aynı şekilde iki diyalekt arasında söz varlığı bakımından da farklılıklar olduğunu ancak belirgin olmadığını da dile getirmiştir. Araştırmacı, Merkez ve Valkaneş diyalektlerini karşılaştırdığında, Valkaneş diyalektinin, Merkez diyalektinden daha eskicil olduğunu ve Türk dillerinin yapısal özelliklerini daha fazla koruduğunu ifade etmiştir (Pokrovskaya, 1968'den akt. Hünerli, 2021: 128-131).

Çalışmamız, giriş bölümüyle birlikte dört bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde Gagauz Türkçesi söz varlığından bahsedilmektedir.

Birinci bölümde *Gagauz Türkçesindeki Arapça ve Farsça Alıntı Kelimeler* başlığı altında Gagauz Türkçesinde bulunan alıntı kelimeler ve bu konu hakkında yapılan çalışmalar ile ilgili bilgi verilmiştir.

İkinci bölümde *Gagauzça-Rusça-Romınca* (2002) sözlüğünden tespit edilen Arapça ve Farsça kökenli kelimelerin ses bilgisi açısından incelenmiştir.

Üçüncü bölümde Arapça ve Farsça kökenli kelimelerin anlamları üzerinde durulmuş ve Türkiye Türkçesindeki Arapça ve Farsça kökenli kelimelerle karşılaştırılıp ortak, benzer ve farklı anlamları ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın son aşamasında *Sonuç* ve *Kaynakça* bölümlerine yer verilmiştir.

Tezin Önemi

Gagauz Türkçesinin kelime hazinesinde bulunan Arapça ve Farsça kökenli kelimeler üzerine gerek Türkiye’de gerekse yurt dışında yapılan tarama sonucunda ayrıntılı çalışmaların yok denecek kadar az olduğu görülmüştür. Arapça ve Farsça kökenli kelimelerle ilgili en kapsamlı çalışma V. A. Sıçeva’ya aittir. V. A. Sıçeva (1972) “*Arabskiye i Persidskiye Leksişeskiye Zaimstvobsniya v Gagauzskom Yazıke*” adlı doktora çalışmasında Gagauz söz varlığında yaklaşık %10 Arapça ve Farsça kökenli kelime tespit etmiş ve bu kelimeleri tematik olarak gruplandırarak anlamlarıyla ilgili bilgi vermiştir. Gramer kitaplarında ve bazı bilimsel çalışmalarda ise Arapça ve Farsça kelimeler sadece ses bilgisi açısından incelenmiştir. Bundan dolayı çalışmamız hem Gagauz Türkçesi hem de Oğuz grubu Türk lehçeleri üzerine çalışma yapacak araştırmacılara katkı sağlayacak olması bakımından önemlidir.

Kapsam ve Sınırlılıklar

Bu çalışmada, Moldova topraklarında yaşayan Gagauzların *Gagauzça-Rusça-Romınca Sözlük*’ünde (Çebotar & Dron, 2002) bulunan Arapça ve Farsça kelimeler ile sınırlı kalınmıştır. Sözlükte geçen Arapça ve Farsça kökenli kelimeler ses bilgisi ve anlam bilgisi açısından incelenmiştir.

Tezin Amacı ve Yöntemi

Tezin amacı, *Gagauzça-Rusça-Romınca Sözlük*’te (Çebotar & Dron, 2002) geçen Arapça ve Farsça kökenli kelimeleri tespit edip ses bilgisi ve anlam bilgisi açısından incelemek ve bu kelimeleri Türkiye Türkçesindeki şekil ve anlamlarıyla karşılaştırmaktır.

Çalışmanın ilk aşamasında genel Türkçede ve Oğuz grubu Türk lehçelerinde Arapça ve Farsça kökenli kelimelerle ilgili yapılan çalışmaların kaynak taraması yapılmıştır. İkinci aşamasında, günümüze kadar yazılmış Gagauzca sözlükler taranıp Arapça ve Farsça kökenli kelimeler tespit edilmiştir.

Arapça ve Farsça alıntı kelimelerin kökenlerini ve anlamlarını belirlemek için Türk Dil Kurumunda tarafından yayımlanan *Türkçe Sözlük*’e, İ. Parlatır’ın *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*’ne ve F. Devellioğlu’nun *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat*’ına başvurulmuştur.

Adı geçen sözlükte kimi kelimeler madde başı olarak yalın halde verilmemiş, ekli halleriyle geçmektedir. Bu gibi kelimeler ekli şekilleriyle verilmiştir:

başçıvancı “Bahçıvan.”

câzibeli “Sempatik, sevimli, şirin.”

kıyretli esk. “Sabırlı; çalışkan, hamarat.” vb.

Gagauzça-Rusça-Romınca Sözlük’te Arapça ve Farsça kökenli kelimelerin ikili kullanımları da söz konusudur. Bu tür örneklerde günümüz Gagauz yazı dilinde kullanılan şekli tercih edilmiştir. *akikat* bk. *hakikat*, *amel* bk. *hamel*, *cevap* bk. *cuvap* gibi. Bu ve buna benzer iki şekilli kelimelerin birçoğunun V. Moşkov ve M. Çakır’ın sözlüklerinden ve/veya ağızlarda kullanılan kelimeler olduğu bilinmektedir. Çünkü, 1957 yılında kabul edilen alfabeden sonra 1973’te hazırlanan ilk *Gagauzça-Rusça-Moldovanca Sözlük*’üne, V. Moşkov (1904) ve M. Çakır’ın (1938) sözlüklerinden kelimeler dahil edilmiştir. Günümüz Gagauz yazı dilinde *amel* yerine *hamel*; *cevap* yerine *cuvap*; *akikat* yerine *hakikat*, *yınsan* yerine *insan* kelimeleri kullanılmaktadır. Bundan dolayı çalışmamızda, Gagauz yazı dilinde kullanılan şekiller tercih edilmiş ve inceleme ile sözlük bölümlerinde yer verilmiştir.

Gagauz Türkçesindeki Arapça ve Farsça kökenli kelimelerin tarihî sürecini görebilmek için bütün kelimeler anlamlarıyla birlikte alfabetik sıraya göre Tablo 7, Tablo 8 ve Tablo 9’da verilmiştir.

Tezde Gagauzca kelimelerin yazılışlarında Gagauz Latin alfabesine, kısaltmalar ve tezin yazımında Türk Dil Kurumu yayınları olan *Yazım Kılavuzu*’na (2021) bağlı kalınmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

GAGAUZ TÜRKÇESİNDEKİ ARAPÇA VE FARŞÇA KELİMELELER

Gagauz Türkçesinin söz varlığının ana katmanını Türkçe kelimelerin oluşturduğu bilinmektedir. Türkçe kökenli kelimelerin yanında Gagauz diline Slav dillerinden (Rusça, Bulgarca), Rumenceden (Moldovancadan) ve Rumcadan (Yunanca) kelimeler de geçmiştir. Aynı zamanda Arapça ve Farsçadan çeşitli nedenlerle girmiş kelimeler de bulunmaktadır. Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra Gagauz halkının yaşadığı coğrafya sebebiyle komşu milletlerle akrabalık, ticaret ve dinî gibi vasıtalar sonucunda ilişkileri artmış, bu vesileyle Gagauz diline yeni kelimeler girmiştir (Özakdağ, 2019: 13).

Gagauz Türkçesindeki alıntı kelimeler üzerine fazla çalışma bulunmamaktadır.² Yapılan çalışmalar şunlardır: E. K. Koltsa ve B. P. Tukan (1967: 149) yaptıkları ortak çalışmada Gagauz diline Slavcadan ve Moldovancadan geçen alıntılar üzerinde durmuşlar ve Bulgarca alıntılarını Rusça ve Moldovancadan Gagauzcaya geçen alıntılardan daha eski olduğunu belirtmişlerdir (Özakdağ, 2019: 32). B. Hünerli, Bulgarca alıntı kelimeler için Gagauz ve Bulgarların geçmişten günümüze değin aynı ortamı paylaşımlarından dolayı aynı dine inanan bu iki grup arasında evliliklerin olduğunu ve iki dilli bir ortamın ortaya çıktığını ifade etmiştir (Hünerli, 2019: 12). Bu nedenle zaman içerisinde Bulgarca kelimeler Gagauzcaya girmiştir. Özellikle akraba adlarında Bulgarca alıntılarının fazla olması dikkat çekmiştir: *babu* “nene, yaşlı kadın”, *tätu* “baba”, *çiçu* “amca, babanın erkek kardeşi”, *kaku//kako* “abla” vd. (Özakdağ, 2019: 32-33).

N. Özakdağ, kimi kelimelerin tam olarak hangi dilden alıntılandığı hususunda kesin bilgi vermenin güç olduğunu, bu konu üzerinde ayrıca durulması gerektiğini belirtmiş ve bazı kelimelerin her iki dilde (Rusça ve Bulgarca) ya da her üç dilde (Rusça, Bulgarca ve Rumencede (Moldovanca)) bulunduğu için dolayı tam olarak hangi dilden alıntılandığı hususunda da kesin bilgi vermenin zor olduğunu dile

² E.K. Koltsa'nın Slavca ve Moldovanca ile ilgili iki çalışması daha mevcuttur: E. K. Koltsa; “Fonetiçeskaya Adaptatsiya Zaimstvovannih Slova (Na Materiale Gagauzskogo Yazıkı)”, *Limba Şi Literatura Moldovenyaske*, VIII, S.4, 1965, ss. 51-58; E. K. Koltsa; “Morfoloğičeskaya Adaptatsiya Slavyanskikh İ Moldavskih Leksiçeskikh Zaimstvovaniy V Gagauzskoy Yazıkovoy Srede”, *Limba Şi Literatura Moldovenyaske*, IX, S. 3, 1966, ss. 36-49.

getirmiştir. Dolayısıyla bütün bu alıntıların Gagauz dilinin söz varlığını zenginleştirdiğine dikkati çekmiştir (Özakdağ, 2019: 32-33).

Gagauz Türkleri günlük konuşma dilinde Rusya'ya olan yakınlıktan dolayı Rusça kelimeler de kullanmışlardır. L. A. Pokrovskaya, bu konuyla ilgili Rusça kelimelerin 19. yüzyıldan sonra Gagauzcaya geçtiğini dile getirmiştir (Pokrovskaya, 1966: 135).

Rumence (Moldovanca) alıntı kelimelerle ilgili az da olsa bazı çalışmalar yapılmıştır.³ B. P. Tukan, R. Y. Udler ve E. K. Koltsa gibi araştırmacıların bu konuda yapmış oldukları çalışmaları bulunmaktadır. Bunlardan kimisi makale olarak kimisi ise ayrı çalışma içerisinde sadece birkaç örnekle belirtilmiştir. Rumenceden (Moldovancadan) alıntılanan kelimelere daha çok günlük yaşamda rastlanmaktadır. N.Özakdağ, V. A. Moşkov'un derlemiş olduğu folklor metinlerinde geçen Rumence (Moldovanca) kelimelerin ayrıntılı ele alınması ve incelenmesi gerektiğinden dolayı tamamını belirtmemiş, sadece birkaç örnek vermekle yetinmiştir: *çokan* “çekiç”, *farfuri* “tabak”, *ıapoy* “dirgen, yaba”, *vrana* “fiçidaki delik” vb. (Özakdağ, 2019: 34). D. F. Uzun ise, *Gagauz Dilin Leksikasında Devlet Dilindän Alınma Laflar* adlı çalışmasında Moldovancadan alıntı kelimelerin üzerinde durmuş ve Komrat-Çadır diyalektinde, Valkaneş diyalektiyle kıyaslandığında daha fazla olduğunu belirtmiştir (Uzun, 2020: 391).

Bugüne kadar yapılan çalışmalardan Rumcadan (Yunanca) alıntılanan kelimelerin daha çok dinî terimler olduğu görülmektedir.⁴ N. K. Dimitriyev (1962: 279), V. A. Moşkov'un sözlüğünde Rumca kökenli 38 kelime, N. Özakdağ da V. A. Moşkov'un folklor metinlerinde 60 kelime tespit etmiştir. N. Özakdağ ayrıca, bazı Rumca alıntılarının ya Rusça, Bulgarca ya da Osmanlı Türkçesinin aracılığıyla geçmiş olabileceğine dikkati çekmiş ve V. A. Moşkov'un metinlerindeki bazı kelimelerin Rusça, Bulgarca ve Türkiye Türkçesindeki biçimleri ile aynı olduğunu ifade etmiştir: *apostol* “havari” (Rus. apostol, Yun. apóstolos), *aul// avul* “avlu” (TT. avlu < Yun.

³ B. P. Tukan ve R. Y. Udler, “Moldavsko-Gagauzskiye Yazıkoviye Vzaimootnoşeniya”, *Sovetskaya Tyurkologiya*, S. 6, 1972, ss. 55-67; E. K. Koltsa, “Fonetiçeskaya Adaptatsiya Zaimstvovannih Slov (Na Materiale Gagauzskogo Yazıka)”, *Limba Şi Literatura Moldovenyaske*, VIII, S. 4, 1965, ss. 51-58.

⁴ L. A. Pokrovskaya, “Musulmanskiye Elementı V Sisteme Hristianskoy Religioznoy Terminologii Gagauzov”, *Sovetskaya Entografiya*, S. 1, 1974, s. 139-144; N. L. Luka, “O Proishojdenii Narodnoy Religioznoy İ Kalendarnoy Terminologii Nareçiy Gagauzov Bessarabii”, Kişinev 2009; Harun Güngör - Mustafa Argunşah, *Gagauzlar*, Ötüken Yayınları, İstanbul 1998; Harun Güngör, “Gagauzların Hristiyanlığı Kabulü ve İnanışlarındaki İslami Unsurların Meselesi”, *Türk Dünyası Araştırmaları*, S. 27, İstanbul 1983, ss. 248-254; Harun Güngör, “Gagauzlarda Din ve Dini Terminoloji Üzerine Birkaç Söz”, *Gagauz Türkçesi Araştırmaları Bilgi Şöleni*, 27-29 Aralık, Ankara 2007, ss. 117-123.

aule), *fırın* “fırın” (TT. fırın < Yun. fúski), *stavroz* “istavroz, haç” (TT. istavroz < Yun. stauros) vd. (Özakdağ, 2019: 34-36).

Arapça ve Farsçanın etkileri birçok tarihî veya çağdaş Türk yazı dillerinde görüldüğü gibi Gagauz Türkçesinin söz varlığında da görülmektedir. Ancak Gagauz Türkçesinde dikkat çeken önemli bir husus, bu kelimelerin nasıl ve ne zaman girmiş olabileceğidir. Bu hususta birkaç görüş bulunmaktadır. Örneğin, V. A. Sıçeva, Gagauzcadaki Arapça ve Farsça kökenli kelimelerin, Gagauzlar Besarabya’ya göç etmeden önce, yani 18. yüzyılın sonunda Balkan Türk ağızları vasıtasıyla girdiğini dile getirmiştir. Ancak Türkiye Türkçesiyle kıyaslandığında Gagauz Türkçesinde Arapça ve Farsça kelimelerin fonetik değişime daha fazla uğradığını belirtmiştir. Bunun sebebi olarak da Gagauzların bu kelimeleri sözlü iletişim yoluyla almış olduklarını ifade etmiştir. Bu kelimeler aynı şekilde Bulgarcaya da geçmiştir. Çünkü Gagauz Türkçesindeki Arapça ve Farsça alıntı kelimeler fonetik ve semantik değişiklikler konusunda Bulgarcaya benzer özellikler göstermektedir. Ancak Gagauzların tarihî anlamda edebî eserleri olmadığından Arapça ve Farsça kelimelerin ne zaman girdikleri ve nasıl bir süreç geçirdikleri hakkında detaylı bilgiye ulaşmak mümkün olmamıştır. Araştırmacı yapmış olduğu incelemeler sonucunda, Gagauzcanın söz varlığında yaklaşık %10 (yaklaşık 1000 sözcük ve bunun 550’si Arapça, 350’si Farsça) Arapça ve Farsça kökenli kelime tespit etmiştir. Aynı zamanda Arapça ve Farsça kelimelerin belli bir kısmının etkin kullanımının azaldığını da belirtmiştir (Sıçeva, 1973: 24-30; 1976: 228).

L. A. Pokrovskaya da V. A. Sıçeva’nın görüşüne paralel olarak Arapça ve Farsça kelimelerin 15.-18. yüzyıllarda Osmanlı topraklarında bulunan Bulgaristan’ın kuzeydoğusunda yaşayan Gagauzların konuşma diline Osmanlı Türkçesinden (belki kısmen Bulgarcadan) geçtiğini dile getirmiştir. Ayrıca Gagauzcadaki Arapça ve Farsça kökenli kelimelerin doğaya, insana ve farklı alanlardaki insanî eylemlere ait olduğundan bahsetmiştir (Pokrovskaya 1966: 135; 1997: 26). Ancak, V. A. Moşkov’un derlemiş olduğu folklor metinlerde (1895) geçen Arapça ve Farsça kelimelerin kullanımı günümüzdeki Gagauz yazı dilinde oldukça azaldığını bunun sebebini ise, muhtemelen, 19. yüzyıldan 1980’li yıllara kadar Bucak’taki Gagauzların Türkiye Türkçesinden uzak kaldıklarından kaynaklandığını ifade etmiştir. 1990’lı yıllardan itibaren Moldova ve Ukrayna’daki Gagauzların Türklerle ilişkilerinin tekrar başlamasıyla, özellikle Latin alfabesinin kabul edilmesiyle birlikte *aylâ, devlet, kanun, memleket, milli, sayfa, terbiye,*

teklif gibi Arapça ve Farsça kelimelerin kullanılmaya başlandığını da vurgulamıştır (Pokrovskaya 1997: 26-27).

L. A. Pokrovskaya, Arapça ve Farsça kökenli kelimelerin Gagauz Türkçesine, Müslüman Türklerle yakın münasebet sonucunda geçtiğini söylemenin zor olduğunu ancak daha elle tutulur bir bilgi ile yani V. A. Moşkov'un bu konuda vermiş olduğu bilgilerle kelimelerin nasıl geçtiğini saptamanın daha mümkün hale gelebileceğini ifade etmiştir. Şöyle ki, L. A. Pokrovskaya'ya göre 19. yüzyılın sonlarına doğru Besarabya Gagauzlarında, Türkçe olarak Grek harfleriyle basılan Karamanlıca folklor metinlerinin yanı sıra dinî metinlerin çokluğu da dikkat çekmektedir. Bundan dolayı da Gagauzlar için anlaşılma zor olan Kilise Slavcası ve Moldovanca yerine akraba bir dil olan Karamanlıca'yı ibadet dili olarak tercih etmişlerdir. V. A. Moşkov'a göre Gagauzların, Karamanlıca duaları dinlerken sadece genel anlamı kavradıklarını; çünkü pek çok kelimelerin onlar için bilinmediği ve anlamsız olduğunu dile getirmiştir. Ayrıca V. A. Moşkov, bu metinlerin akraba dilden olduğu için Gagauzlar arasında bir tür canlılığı neden olduğunu ve Karamanlıca kitapların Gagauz köylerinde popülerlik kazandığını belirtmiştir. V. A. Moşkov, Karamanlıca metin örnekleri çalışmasında “*Otçe Naş /Babamız*”, “*Simvol Veri/İnancın Sembolü*” ve İbrahim'in İshak'ı kurban etmesi hakkında Gagauzca düzenlenmiş dinî şiirleri örnek göstermiştir. Bu metinlerin tanıtılması, Gagauzlardaki ve Karamanlılardaki dinî terimlerin neredeyse tamamen örtüştüğünü *Allah, Günähkerlär, Kurban, Hacılık* vs. gibi kelimelerle kanıtlamıştır. Sonuç itibarıyla, Karamanlıca dinî kitaplar vasıtasıyla Gagauzlar, Arapça ve Farsça kökenli kelimeleri kullanmaya başlamışlardır. Gagauzca dinî terimleri, Karamanlıca din terminolojisi üzerinden oluşturduğunu söylemek mümkünken, Karamanlıcadan bağımsız bir şekilde oluşturduğunu söylemek mümkün değildir, zira bunun için yeterli edebî eser olmadığından varsayımdan öteye gidilememektedir (Pokrovskaya, 1974'ten akt. Hünlerli, 2017: 424-425).

V. A. Sıçeva hazırlamış olduğu doktora tezinde 550 Arapça, 350 Farsça kelime tespit etmiştir. N. Özakdağ, V. A. Moşkov'un folklor metinlerinden 245 Arapça, 86 Farsça kelime tespit ederken, yapılan tarama sonucunda ise 2002 yılında yayımlanmış *Gagauzça-Rusça-Romınca Sözlük*'te 479 Arapça, 294 Farsça ve 54 birleşik yapıtlı kelime tespit edilmiştir. Sözlükte *aarif/ arif, maamul/ mahmul, kanaat/ kanayat, yaanı/ yahni, zanaat/ zanayat* gibi ikili yazılışları olan Arapça ve Farsça kelimeler bir kere sayılmıştır.

2002’de yayımlanan sözlük, bütün Gagauz söz varlığını kapsamadığından 1990’lı yıllardan sonra standart Türkiye Türkçesinden kaç Arapça ve Farsça kelime alıntılındığını tespit etmek güçtür. Bu sayı ancak 1990’lı yıllardan sonra yazılan nesir ve nazım türünde yazılmış bütün eserler ve yayımlanan gazete ve dergiler tarandıktan sonra tespit edilebilir.

Gagauz Türkçesinde incelemiş olduğumuz sözlükler içerisinde geçmişten *Gagauzça-Rusça-Romınca Sözlük*’ü hazırlanana kadar olan süreçte alıntı kelimelerde birtakım değişiklikler meydana geldiği gözlemlenmiştir. Bu değişiklikler sadece incelemiş olduğumuz sözlükler üzerinden tespit edildiği için ayrıntılı bilgiye yer verilememiştir. Ancak daha fazla kaynak taranırsa geçmişten bu zamana kadar gelen kelimeler hakkında ayrıntılı bilgiye ulaşmak mümkündür.

İncelemiş olduğumuz sözlükler içerisinde kimi kelimelerin kullanım sıklığı süreç içerisinde azalma gösterirken, kimi kelimelerin kullanımının arttığı gözlemlenmiştir. Bazı kelimelerin ise belli bir dönem veya dönemlerde kullanıldığı tespit edilmiştir. Aşağıda verilen tablolarda V. A. Moşkov’un (1904) *Besarabya Gagauzlarının Ağızları* ve *Gagauzca Sözlük* (Özakdağ, 2019); M. Çakir’in (1938) *Mihail Çakir’in Gagauzca (Türkçe)-Rumence Sözlüğü* (Hünerli, 2019); G. A. Gaydarji, L. A. Pokrovskaya vd.’nin (1973) *Gagayzko-Russko-Moldavskiy Slovar* ve P. Çebotar ve İ. Dron’un (2002) *Gagauzça-Rusça-Romınca Sözlük*’ünde geçen Arapça ve Farsça kökenli kelimelerin sayısal verileri Tablo 1, Tablo 2 ve Tablo 3’te gösterilmiştir.

Çalışmada, Arapça kökenli kelimeler Tablo 7’de, Farsça kökenli kelimeler Tablo 8’de, birleşik yapıdaki kelimeler ise Tablo 9’da ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Sadece *kaftan* “Kaftan” (Ar. kaftān veya Far. kaftān) kelimesi eş kökenli olduğu için hem tablo 7’de hem de tablo 8’de gösterilmiştir.

Tablo 1: Arapça Alıntı Kelimeler

V. A. Moşkov (1904) <i>Besarabya Gagauzlarının Ağızları ve Gagauzca Sözlük</i> (Özakdağ, 2019)	M. Çakir (1938) <i>Mihail Çakir'in Gagauzca (Türkçe)–Rumence Sözlüğü</i> (Hünerli, 2019)	G. A. Gaydarji, L. A. Pokrovskaya vd. (1973) <i>Gagauzsko-Rusko-Moldavskiy Slovar</i>	P. Çebotar ve İ. Dron (2002) <i>Gagauzça-Rusça-Romınca Sözlük</i>	Kelime sayısı
√	√	√	√	276
√	√	√	×	4
×	×	×	√	23
×	×	√	√	81
×	√	√	√	7
√	×	√	√	86
√	√	×	√	3
√	×	×	√	3
√	√	×	×	2
×	√	×	×	-
√	×	×	×	15
×	×	√	×	-
Toplam				500

Tablo 2: Farsça Alıntı Kelimeler

V. A. Moşkov (1904) <i>Besarabya Gagauzlarının Ağızları ve Gagauzca Sözlük</i> (Özakdağ, 2019)	M. Çakir (1938) <i>Mihail Çakir'in Gagauzca (Türkçe)–Rumence Sözlüğü</i> (Hünerli, 2019)	G. A. Gaydarji, L.A. Pokrovskaya vd. (1973) <i>Gagauzsko-Rusko-Moldavskiy Slovar</i>	P. Çebotar ve İ. Dron (2002) <i>Gagauzça-Rusça-Romınca Sözlük</i>	Kelime sayısı
√	√	√	√	198
√	√	√	×	3
×	×	×	√	8
×	×	√	√	41
×	√	√	√	3
√	×	√	√	43
√	√	×	√	1
√	×	×	√	-
√	√	×	×	3
×	√	×	×	-
√	×	×	×	1
×	×	√	×	1
√	×	√	×	1
Toplam				303

Tablo 3: Birleşik Yapılı Alıntı Kelimeler

V. A. Moşkov (1904) <i>Besarabya Gagauzlarının Ağızları ve Gagauzca Sözlük</i> (Özakdağ, 2019)	M. Çakır (1938) <i>Mihail Çakır'in Gagauzca (Türkçe)- Rumence Sözlüğü</i> (Hünerli, 2019)	G. A. Gaydarji, L. A. Pokrovskaya vd. (1973) <i>Gagauzsko-Rusko- Moldavskiy Slovar</i>	P. Çebotar ve İ. Dron (2002) <i>Gagauzça- Rusça- Rominca Sözlük</i>	Kelime sayısı
√	√	√	√	35
√	√	√	×	1
×	×	√	√	5
×	×	×	√	1
√	×	√	√	11
√	×	×	×	1
√	×	×	√	1
√	√	×	√	-
√	√	×	×	-
×	√	√	√	1
Toplam				56

İKİNCİ BÖLÜM

ARAPÇA VE FARŞÇA KELİMELERİN SES BİLGİSİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

1. SES BİLGİSİ

1.1. ÜNLÜLER

Günümüz Gagauz Türkçesinde 10 kısa ünlü (*a, ä, ê, e, ı, i, o, ö, u, ü*) ve 10 uzun ünlü (*aa, ää, êê, ee, ıı, ii, oo, öö, uu, üü*) olmak üzere toplam 20 ünlü bulunmaktadır (Çebotar vd., 2015: 14-15).

1.1.1. Kısa Ünlüler

/a/

Geniş, düz ve kalın bir ünlüdür. Türkçe kökenli kelimelerin ön, iç ve son sesinde bulunur: *aç-* “açmak”, *altın* “altın”, *daanık* “dağınık”, *kanat* “kanat”, *kara* “kara”, *karımca* “karınca” vb.

Arapça ve Farsça alıntı kelimelerin de ön, iç ve son sesinde bulunmaktadır: *acaba* “acaba” (Ar. ‘acebā), *asker* “asker; ordu” (Ar. ‘asker), *ayna* “ayna” (Far. āyīne), *barabar* “beraber, birlikte” (Far. berāber), *kabaat* “kabahat, suç” (Ar. kabāḥat), *nokta* “nokta” (Ar. nuḳṭa), vb.

/ä/

Geniş, düz ve ince ünlüdür. /a/~e/ arası bir sestir. Bu ünlü vurgulu ve vurgusuz durumlarda görülür (Pokrovskaya, 1960: 174). Türkçe kökenli kelimelerin ilk hecesinde bulunmaz, genellikle kelimenin son sesinde görülür: *bölmä* “bölme”, *çekirgä* “çekirge”, *devä* “deve”, *ensä* “ense”, *süpürgä* “süpürge” vb.

Arapça ve Farsça alıntı kelimelerde de genellikle son sesinde görülmektedir: *bezirgän* “bezirgân” (Far. bāzergān), *endezä* “endaze (uzunluk ölçü birimi)” (Far. endāze), *pembä* “pembe” (Far. penbe), *sirkä* (I) “sirke” (Far. sirke), vb.

Sayısı az da olsa bazı kelimelerin ilk hecesinde /ä/ ünlüsü bulunur: *lääzım* “lazım” (Ar. lāzim), *gäur* “gâvur, dinsiz, inancı olmayan” (Far. gebr), *kär* (I) “kâr, gelir, kazanç” (Far. kâr) vb.

/e/

Yarı geniş, düz ve ince ünlüdür. Türkçe kökenli kelimelerin genellikle ön ve iç sesinde bulunur: *emzik* “emzik”, *dirsek* “dirsek”, *inek* “inek” vb. Kelimenin son sesinde görülmez, onun yerine daha çok /ä/ ünlüsü kullanılmaktadır.

Arapça ve Farsça alıntı kelimelerde de genellikle ön ve iç seste bulunmaktadır: *ergivan* “erguvan” (Far. ergavān), *evlad* “evlat” (Ar. evlād), *ajder* “ejderha” (Far. ejder), *berber* “berber” (Far. berber), *bereket* “ürün, mahsul, rekolte” (Ar. bereket), *terbiye* “eğitim, terbiye” (Ar. terbiye) vb. Kelimenin son sesinde ise /ä/ ünlüsü kullanılmaktadır: *derä* “1. Irmak 2. Dere 3. İki dağ arasındaki uzun çukur” (Far. derre) *kenä* “kene” (Far. kane), *kerestä* “kereste” (Far. kerāste) vb.

/ê/

Bu ünlü /ı~/e/ arası bir ses ile telaffuz edilir. /ê/ harfinin ses değerinin açık /ä/’den daha farklı ve ince /a/ ünlüsüne yakın olduğu iddia edilmektedir (İlker, 1997: 108). Kelime içerisinde /ê/ ünlüsü kullanılmaktadır. Gagauz Türkçesinde sadece şimdiki zaman ekinde kullanılmaktadır: *alêr* “alıyor”, *durêr* “duruyor”, *duyêr* “duyuyor”, *koyêr* “koyuyor”, *kırêr* “kırıyor”, *taşıyêr* “taşıyor” vb.

/ı/

Dar, düz ve kalın ünlüdür. Türkçe kökenli kelimelerin ön sesinde kullanımı az olmakla birlikte kelimenin iç ve son sesinde görülmektedir: *ılıca* “1. Ilık. 2. Sıcak su çıkan yer.”, *adım* “adım”, *anız* “anız”, *kıymık* “kıymık”, *sakız* “sakız”, *sancı* “sancı” vb.

Arapça ve Farsça kelimelerin ön sesinde az görülürken kelimenin iç ve son sesinde sıklıkla görülmektedir: *baaşış* “1. Bahşiş. 2. Mükâfat, kahve çay parası” (Far. baḥşış), *çifit* “Yahudi” (Ar. ceḥūd), *hısım* “hısım, akraba” (Ar. ḥişm), *ıciran* “yara” (Ar. hicrān), *kırmızı* (Ar. kırmizī) vb.

/i/

Düz, dar ve ince ünlüdür. Türkçe kökenli kelimelerin ön, iç ve son sesinde görülmektedir: *içki* “içki”, *ilişki* “ilişki”, *deniz* “deniz”, *gibi* “gibi”, *sinir* “sinir”, *eski* “eski”, *sivri* “sivri” vb.

Arapça ve Farsça alıntı kelimelerde de ön, iç ve son seste kullanılmaktadır: *ibrişim* “ipek iplik, ibrişim” (Far. ebrīşum), *ilaç* “ilaç” (Ar. ‘ilāc), *din* “din” (Ar. dīn), *kehlibar* “kehribar” (Far. kehrubā), *müşteri* “müşteri” (Ar. muşterī) vb.

/o/

Geniş, yuvarlak ve kalın ünlüdür: *dooru* “doğru”, *orak* “orak”, *ot* “ot”, *dolma* “dolma”, *korku* “korku” vb.

Arapça ve Farsça alıntı kelimelerde ilk hece dışında görülmemektedir: *bostan* “bostan” (Far. būstān), *dost* “dost” (Far. dūst), *oka* “1. Okka (1 kg. 225 gr.’lık ağırlık ölçüsü) 2. Kantar, çeki. 2. Topraktan yapılmış 1 litrelik kap” (Ar. vuḳīyye), *oruç* “oruç” (Far. rūze) vb.

/ö/

Geniş, yuvarlak ve ince ünlüdür. Türkçe kökenli kelimelerde /ö/ sesi genellikle kelimenin ilk hecesinde görülmektedir: *öküz* “öküz”, *ökçe* “ökçe”, *kömür* “kömür”, *gölge* “gölge”, *göz* “göz”, *gözəl* “güzel” vb.

Arapça ve Farsça alıntı kelimelerde de sadece kelimenin ilk hecesinde geçtiği görülmektedir: *ömür* “ömür, yaşam” (Ar. ‘umr), *kötek* “kötek, sopayla atılan dayak” (Far. kūtek), *köör* “kör” (Far. kūr) vb.

/u/

Dar, yuvarlak ve kalın ünlüdür. Türkçe kökenli kelimelerin ön, iç ve son sesinde bulunmaktadır: *ucuz* “ucuz”, *bulanık* “bulanık”, *duman* “duman”, *kucak* “kucak”, *tutsak* “tutsak”, *yumuruk* “yumruk”, *ulu* “ulu” vb.

Arapça ve Farsça alıntı kelimelerde de ön, iç ve son seste kullanıldığı görülmektedir: *umut* “umut, ümit” (Ar. ümmîd), *barut* “barut” (Far. bārūd), *fukaara* “fukara, yoksul, fakir” (Ar. fuḳarā), *sabun* “sabun” (Ar. šābūn), *turşu* “turşu” (Far. turşī) vb.

/ü/

Dar, yuvarlak ve ince ünlüdür. Türkçe kökenli kelimelerin ön, iç ve son sesinde kullanılmaktadır: *üzüm* “üzüm”, *ürkek* “ürkek”, *kül* “kül”, *ütü* “ütü” vb.

Arapça ve Farsça alıntı kelimelerin ön, iç ve son sesinde kullanılmaktadır: *kükürt* “kükürt, sülfür” (Far. gūgird), *külah* “külah, takke” (Far. külah), *müdür* “malı, mülkü idare eden, yöneten.” (Ar. mudīr), *tüfek* “tüfek” (Far. tufeng), *küy* “köy” (Far. kūy), *gürcü* (I) “Gürcü” (Far. gurcī) vb.

1.1.2. Uzun Ünlüler

1.1.2.1. Birincil Uzun Ünlüler

Bir dilin bilinen ilk örneklerinden beri boğumlanma süresi normalden daha uzun olan ünlülere “*birincil uzun ünlüler*” denilmektedir (Buran, 2008: 289-290).

S. Yalçın, ilk hecedeki birincil uzun ünlülerin Oğuz grubu Türk lehçelerinden Türkmen Türkçesinde bazı istisnalar dışında korunurken; Gagauz Türkçesinde kısmen korunduğunu dile getirmiştir (Yalçın, 2013: 366).

L.A. Pokrovskaya, Gagauz Türkçesindeki Arapça ve Farsça kökenli kelimelerdeki ünlü uzunluklarının Türkiye Türkçesi (Balkan/Rumeli Türk ağızlarından) kanalıyla geçtiğini ve buradaki ünlü uzunluklarının ya belli ses olayları sonucunda ya da alıntılanan dildeki kelimenin ünlü uzunluğunun korunmasıyla oluştuğunu belirtmiştir (Pokrovskaya, 1964: 32).

Gagauz Türkçesinde Türkçe kökenli kelimelerde olduğu gibi Arapça ve Farsça kökenli kelimelerde de uzun ünlüler bulunmaktadır.

/aa/ ünlüsü

/aa/ < /a/â/

GT.

TT.

aalem	<	âlem	←	‘âlem (Ar.)
aarif	<	arif	←	‘ârif (Ar.)
amaanet	<	emanet	←	emānet(Ar.)
baari	<	bari	←	bārī (Far.)
cumaa	<	cuma	←	cum‘a (Ar.)
daava	<	dava	←	da‘vā (Ar.)
fukaara	<	fukara	←	fuḵarā (Ar.)
kaavi	<	kavi	←	ḵavī (Ar.)
laalä	<	lale	←	lāle (Far.)
maadem	<	maden	←	ma‘den (Ar.)
maalik	<	malik	←	mālik (Ar.)

maalim	<	malum	←	ma‘lūm (Ar.)
maani	<	mâni	←	ma‘nā (Ar.)
maavi	<	mavi	←	mā‘ī (Ar.)
musaafir	<	misafir	←	musāfir (Ar.)
naafilā	<	nafile	←	nāfile (Ar.)
naalet	<	lanet	←	la‘net (Ar.)
naanā	<	nane	←	na‘na‘ (Ar.)
naara	<	nara	←	na‘re (Ar.)
saadikana	<	sadıkane	←	şādık-āne (Ar.+ Far.)
saafi	<	sahi	←	şahīḥ (Ar.)
saat	<	saat	←	sā‘at (Ar.)
saaz (II)	<	saz (II)	←	sāz (Far.)
taazā	<	taze	←	tāze (Ar.)
zaabit	<	zabit	←	zābiṭ (Ar.)

ää ünlüsü

/ää/	<	/a/	
<u>GT.</u>		<u>TT.</u>	
dünnäa	<	dünya	← dunyā (Ar.)
käämil	<	kâmil	← kâmil (Ar.)
lääzım	<	lazım	← lāzım (Ar.)

ee ünlüsü

/ee/	<	/e/	
<u>GT.</u>		<u>TT.</u>	
haseet (I)	<	haset	← ḥased (Ar.)

öö ünlüsü

/öö/	<	/ö/	
<u>GT.</u>		<u>TT.</u>	
köör	<	kör	← kūr (Far.)

1.1.2.2. İkincil Uzun Ünlüler

İkincil uzun ünlüler “erime, büzülme, derilme, ünlü kaynaşması ve ünsüz düşmesi” olmak üzere çeşitli ses olaylarına bağlı olarak görülürler. Gagauz Türkçesindeki Arapça ve Farsça kelimelerde görülen ses olaylarına bağlı ikincil uzun ünlüler aşağıda gösterilmiştir.

a. Ünsüz Erimesine Bağlı Oluşan İkincil Uzun Ünlüler

Gagauz Türkçesindeki Arapça ve Farsça kelimelerde görülen ünsüz erimesi sonucu oluşan ikincil uzun ünlüler, /ğ/, /h/, /y/ ünsüzlerinin erimesi ile telafî uzunluğu ortaya çıktığı belirlenmiştir. Düşen ünsüzlerin yanısıra bir de *miimer* “mürver” (Far. murdber) kelimesinde /r/ ünsüzünün düştüğü de görülmüştür.

/aa/ ünlüsü

<u>GT.</u>		<u>TT.</u>	
Allaa	<	Allah	← allah (Ar.)
baa	<	bağ (II)	← bāğ (Far.)
baaşış	<	bahşiş	← baḥṣiṣ (Far.)
günaa	<	günah	← gunāh (Far.)
kaarä	<	gayri	← ġayr (Ar.)
maamul	<	mahmul	← maḥmūl (Ar.)
maamur	<	mahmur	← maḥmūr (Ar.)
maamuz	<	mahmuz	← miḥmāz (Ar.)
maasul	<	mahsul	← maḥṣūl (Ar.)
maasuz	<	mahsus (I)	← maḥṣūṣ (Ar.)
maşallaa	<	maşallah	← māṣā'e + allāh (Ar.)

padişaa	<	padişah	←	pādşāh (Far.)
raabet	<	rağbet	←	rağbet (Ar.)
raamet	<	rahmet	←	rahmet (Ar.)
sabaá	<	sabah	←	abāḥ (Ar.)
yaanı	<	yahni	←	yaḥnī (Far.)
zaamet	<	zahmet	←	zaḥmet (Ar.)

/ää/ ünlüsü

<u>GT.</u>		<u>TT.</u>		
islää	<	ıslah	←	işlāḥ (Ar.)

/ii/ ünlüsü

<u>GT.</u>		<u>TT.</u>		
çiirek	<	çeyrek	←	çār + yek (Far.)
kiilä	<	kehle	←	kehle (Ar.)
piinir	<	peynir	←	penīr (Far.)

/üü/ ünlüsü

<u>GT.</u>		<u>TT.</u>		
küü	<	köy	←	kūy (Far.)

b. Büzülmeye Bağlı Oluşan İkincil Uzun Ünlüler

/aa/ ünlüsü

Gagauz Türkçesinde, iki ünlü arasında kalan yarı ünlü seslerde meydana gelen ses olayı sonucu oluşan uzun /aa/, sadece alıntı kelimelerde görülmektedir (Pokrovskaya, 1964: 32).

<u>GT.</u>		<u>TT.</u>		
baas	<	bahis	←	baḥş (Ar.)

kabaat	<	kabahaat	←	ḵabāḥat (Ar.)
laam	<	lağım	←	lağm (Ar.)
laap	<	lakap	←	laḵab (Ar.)
maalä	<	mahalle	←	maḥalle (Ar.)
nasaat	<	nasihat	←	naşṭḥat (Ar.)
raat	<	rahat	←	rāḥat (Ar.)
saabi	<	sahip	←	şāḥib (Ar.)
saan	<	sahan	←	şaḥn (Ar.)
şaat	<	şahit	←	şāhid (Ar.)
zaarä	<	zahire	←	zaḥīre (Ar.)

/ee/ ünlüsü

GT.

TT.

ceer	<	ciğer	←	ciğer (Far.)
haseet (II)	<	haysiyet	←	ḥayṣiyyet (Ar.)
leen	<	leğen	←	leğen (Far.)
meer	<	meğer	←	meger (Far.)
neet	<	niyet	←	niyyet (Ar.)
peet	<	beyit	←	beyt (Ar.)
zeedä	<	ziyade	←	ziyade (Ar.)
zeet	<	eziyet	←	eziyyet (Ar.)

/ii/ ünlüsü

GT.

TT

çiiz	<	çeyiz	←	cihaz (Ar.)
siiret-	<	seyir et-	←	seyr + etmek (Ar. + T.)

/oo/ ünlüsü

İkincil uzun ünlü /oo/'nun Gagauz Türkçesinde kullanımı çok sınırlıdır ve ilk hecede görünmelerinin yanı sıra ikinci hecede /u/ ünlüsü varsa daralma ve /u/ ünlüsüne geçme eğiliminde olan bir uzunluktur (Pokrovskaya, 1964: 34).

GT.

TT.

toom < tohum ← tuhm (Far.)

c. Derilmeye Bağlı Oluşan İkincil Uzun Ünlüler

/aa/ ünlüsü

GT.

TT.

paa < paha ← bahā (Far.)

vallaa < vallahi ← vallahi (Ar.)

1.1.3. İkili Ünlü (Diftong)

Gagauz Türkçesinde ikili ünlü, ikincil uzunluklara giden bir ara aşamadır. /k/, /h/, /y/, /ğ/, /g/ ünsüzlerinin iki ünlü arasında kalıp düşmesiyle önce ünlülerin bir araya gelmesi, sonra ikili ünlü daha sonra da tek ünlü veya ikincil uzun ünlü ortaya çıkmaktadır (Pokrovskaya, 1964: 41; Hünerli, 2019: 77).

a. Alçalan İkili Ünlü: Birinci ögesi vurgulu veya daha sürekli, ikinci ögesi birinciye bakarak daha dar ve süreksiz olanlara ikili ünlü denir.

GT.

TT.

daul < davul ← tabl (Ar.)

gäur < gâvur ← gebr (Far.)

b. Yükselen İkili Ünlü: İkinci ögesi vurgulu veya birinci ögeye oranla daha dar veya süreksiz olanlara ikili ünlü denir.

GT.

TT.

dua < dua ← du‘ā’ (Ar.)

duar < duvar ← dīvār (Far.)

c. Eşit İkili Ünlü: Her iki ögesindeki ünlü aynı ve boğumlanma süresi eşit olanlara ikili ünlü denir.

<u>GT.</u>		<u>TT.</u>		
daarä	<	daire	←	dā'ire (Ar.)
maamilä	<	muamele	←	mu'āmele (Ar.)
şaraat	<	şeriat	←	şerī'at (Ar.)
tabeet	<	tabiat	←	ṭabī'at (Ar.)

2. SES UYUMU

2.1. KALINLIK-İNCELİK UYUMU

Yalın veya eklerle uzatılmış olan Türkçe kelimelerde, ilk hecede bulunan ünlünün taşıdığı kalınlık-incelik niteliğinin ondan sonraki hecelerde de devam etmesi olayıdır (Korkmaz, 1992: 30). Diğer bir deyişle kelimenin ilk hecesi kalın bir ünlü ile başlıyorsa kalın, ince bir ünlü ile başlıyorsa ince ünlü ile devam etmesidir. Gagauz Türkçesinde kalınlık-incelik uyumu kelimelerin fonetik yapısının en önemli özelliklerinden biri olarak kabul edilmektedir (Çebotar vd., 2015: 17).

Gagauz Türkçesindeki Arapça ve Farsça kökenli kelimelerin çoğu kalınlık-incelik uyumuna uyduğu görülmektedir.

2.1.1. Arapça ve Farsça Kelimelerde Kalınlık Uyumu

Gagauzça-Rusça-Romınca Sözlük'te geçen 815 Arapça ve Farsça kelimedenden 183'ü Arapça, 85'i Farsça, 19'u da birleşik yapıli olmak üzere toplam 287 Arapça ve Farsça kelime kalınlık uyumuna uymaktadır. Bu bölümde Arapça ve Farsça kökenli kelimeler Türkiye Türkçesindeki kullanılışlarıyla birlikte verilmiştir. Adı geçen sözlükte yalın hâlde bulunmayan kelimeler ek almış şekilleriyle verilmiştir.

<u>GT.</u>	<	<u>TT.</u>		
aba	<	aba (II)	←	'abā (Ar.)
acaba	<	acaba	←	'acebā (Ar.)
adam	<	adam	←	ādem (Ar.)
ahır	<	ahır	←	āḥūr (Far.)

ahmak	<	ahmak	←	aḥmaḳ (Ar.)
akıl	<	akıl	←	‘aql (Ar.)
akraba	<	akraba	←	aḳribā (Ar.)
akran	<	akran	←	aḳrān (Ar.)
Allaa	<	Allah	←	allah (Ar.)
ama	<	ama	←	amma (Ar.)
aman	<	aman	←	amān (Ar.)
amaz	<	gammaz	←	ġammāz (Ar.)
ambar	<	ambar	←	anbār (Far.)
arap	<	Arap	←	‘arab (Ar.)
armut	<	armut	←	emrūd (Far.)
arsız	<	arsız	←	‘ār + sız (Ar. + T.)
aslı	<	asıl	←	aşl (Ar.)
astar	<	astar	←	āster (Far.)
atlas	<	atlas (I)	←	aṭlas (Ar.)
avaz	<	avaz	←	āvāz (Far.)
avrad	<	avrat	←	‘avret (Ar.)
ayıp	<	ayıp	←	‘ayb (Ar.)
ayna	<	ayna	←	āyīne (Far.)
aza	<	aza	←	a‘zā (Ar.)
azar (II)	<	azar	←	āzār (Far.)
azat	<	azat	←	āzād (Far.)
baas	<	bahis	←	baḥş (Ar.)
baaşış	<	bahşış	←	baḥşış (Far.)
badaş	<	bağdaş (II)	←	pāy + daş (Far. + T.)
bacha	<	bacha	←	bāce (Far.)

bakla	<	bakla	←	bākilā (Ar.)
balgan	<	balgam	←	balğam (Ar.)
barabar	<	beraber	←	berāber (Far.)
barut	<	barut	←	bārūd (Far.)
başça	<	bahçe	←	bāğçe (Far.)
başçıvancı	<	bahçıvan	←	bāğçevān (Far.)
batal	<	battal	←	baṭṭāl (Ar.)
bostan	<	bostan	←	būstān (Far.)
budala	<	budala	←	budalā (Ar.)
cadı	<	cadı	←	cādū (Far.)
cafayır	<	cevahir	←	cevāhir (Ar.)
cambaz	<	cambaz	←	cānbāz (Far.)
canavar	<	canavar	←	cānāver (Far.)
cayıl	<	cahil	←	cāhil (Ar.)
cırit	<	cirit	←	cerīd (Ar.)
cumaa	<	cuma	←	cum'a (Ar.)
cuvap	<	cevap	←	cevāb (Ar.)
çabuk	<	çabuk	←	çābuk (Far.)
çadır	<	çadır	←	çāder (Far.)
çakal	<	çakal	←	şağāl (Far.)
çamaşır	<	çamaşır	←	cāmeşūr (Far.)
çapraz (I)(II)	<	çapraz	←	çep + rāst (Far.)
çardak	<	çardak	←	çār + ṭāk (Far. + Ar.)
çarşaf	<	çarşaf	←	çāder + şeb (Far.)
çarşamba	<	çarşamba	←	çār + şenbe (Far.)
çarşı	<	çarşı	←	çār + sū (Far.)

çifit	<	çifit	←	ceḥūd (Ar.)
çınar	<	çınar	←	çenār (Far.)
çırak	<	çırak	←	çerāġ (Far.)
çoban	<	çoban	←	çūbān, şūbān (Far.)
çorap	<	çorap	←	cūrāb (Far.)
çorba	<	çorba	←	şūrbā (Far.)
çuval	<	çuval	←	cuvāl (Far.)
daava	<	dava	←	da'vā (Ar.)
dambur	<	tambur (I)	←	ṭanbūr (Ar.)
darabana	<	daraban	←	ḍarabān (Ar.)
daul	<	davul	←	ṭabl (Ar.)
dayma	<	daima	←	dā'imā (Ar.)
dolap	<	dolap	←	dūlāb (Ar.)
dua	<	dua	←	du'ā' (Ar.)
duar	<	duvar	←	dīvār (Far.)
duşman	<	düşman	←	duşmān (Far.)
fasıl	<	fasıl	←	faşl (Ar.)
faydalı	<	faydalı	←	fā'ide + lı (Ar. + T.)
fayız	<	faiz	←	fā'iz (Ar.)
fazlı	<	fazıl	←	fāzil (Ar.)
fıkra	<	fıkra	←	fiḵra (Ar.)
fistik	<	fistik	←	fustuḵ (Ar.)
fukaara	<	fukara	←	fuḵarā (Ar.)
funduk	<	findık	←	funduḵ (Ar.)
hacı	<	hacı	←	ḥācc (Ar.)
hafta	<	hafta	←	hefte (Far.)

halaçu	<	hallaç	←	ḥallāc (Ar.)
halka	<	halka	←	ḥalka (Ar.)
halva	<	helva	←	ḥalvā (Ar.)
hamal	<	hamal	←	ḥammāl (Ar.)
hamam	<	hamam	←	ḥammām (Ar.)
hamur	<	hamur	←	ḥamīr (Ar.)
haram	<	haram	←	ḥarām (Ar.)
hardal	<	hardal	←	ḥardal (Ar.)
harın	<	harın	←	ḥarūn (Ar.)
harman	<	harman	←	ḥirmen (Far.)
hasır	<	hasır	←	ḥaṣīr (Ar.)
hasta	<	hasta	←	ḥaste (Far.)
hatalı	<	hatalı	←	ḥaṭā' + lı (Ar. + T.)
hatır	<	hatır	←	ḥāṭir (Ar.)
hava	<	hava	←	hevā (Ar.)
hayat	<	hayat (II)	←	ḥiyāt (Ar.)
haydut	<	haydut	←	ḥaydūd (Ar.)
hayıflan-	<	hayıflan-	←	ḥayf + lan- (Ar. + T.)
hayın	<	hain	←	ḥā'in (Ar.)
hayır	<	hayır (II)	←	ḥayr (Ar.)
hayvan	<	hayvan	←	ḥayvān (Ar.)
hazır	<	hazır	←	ḥāzır (Ar.)
hazna	<	hazne	←	ḥazīne (Ar.)
hısım	<	hısım	←	ḥiṣm (Ar.)
hoca	<	hoca	←	ḥvāce (Far.)
hodul	<	fodul	←	fuḍūl (Ar.)

horoz	<	horoz	←	ḥorūs (Far.)
hoşaf	<	hoşaf	←	ḥoş + āb (Far.)
hurma	<	hurma	←	ḥurmā (Far.)
ıcran	<	hicran	←	hicrān (Ar.)
kabaat	<	kabahaat	←	ḳabāḥat (Ar.)
kabul	<	kabul	←	ḳabūl (Ar.)
kabuz	<	kabız	←	ḳabẓ (Ar.)
kadar	<	kadar	←	ḳadar (Ar.)
kadı	<	kadı	←	ḳādī (Ar.)
kafa	<	kafa	←	ḳafā (Ar.)
kafadar	<	kafadar	←	ḳafā + dār (Ar. + Far.)
kaftan	<	kaftan	←	ḳaftān (Ar.) veya ḳaftān (Far.)
kahır	<	kahır	←	ḳahr (Ar.)
kalabalık	<	kalabalık	←	ḡalebe + lık (Ar. + T.)
kalbur	<	kalbur	←	ḡirbāl (Ar.)
kalfa	<	kalfa	←	ḥalīfe (Ar.)
kalpazan	<	kalpazan	←	ḳalb + zen (Ar. + Far.)
kalup	<	kalıp	←	ḳālib (Ar.)
kanaat	<	kanaat	←	ḳanāʿat (Ar.)
kantar	<	kantar	←	ḳintār (Ar.)
karar	<	karar	←	ḳarār (Ar.)
karpuz	<	karpuz	←	ḥarbūz (Far.)
kasaba	<	kasaba	←	ḳaşaba (Ar.)
kasap	<	kasap	←	ḳaşşāb (Ar.)
kasım	<	kasım	←	ḳāsim (Ar.)
katran	<	katran	←	ḳatrān (Ar.)

kavga	<	kavga	←	ġavġā (Far.)
kayıp	<	kayıp	←	ġayb (Ar.)
kılıf	<	kılıf	←	ġilāf (Ar.)
kına (I)	<	kına	←	ḥinnā' (Ar.)
kınap	<	kınnap	←	ḳinneb (Ar.)
kırmızı	<	kırmızı	←	ḳirmizī (Ar.)
kısım	<	kısım	←	ḳism (Ar.)
koza	<	koza	←	ġūze (Far.)
kumaş	<	kumaş	←	ḳumāş (Ar.)
kurban	<	kurban	←	ḳurbān (Ar.)
kurna	<	kurna	←	ḳurne (Ar.)
kusur	<	kusur	←	ḳuṣūr (Ar.)
lak-lak	<	laklak	←	laḳlāḳ (Ar.)
lobut	<	lobut	←	nebbūt (Ar.)
lokma	<	lokma	←	luḳme (Ar.)
maamul	<	mahmul	←	maḥmūl (Ar.)
maamur	<	mahmur	←	maḥmūr (Ar.)
maamuz	<	mahmuz	←	mihmāz (Ar.)
maasul	<	mahsul	←	maḥşūl (Ar.)
maasuz	<	mahsus (I)	←	maḥşūş (Ar.)
mahkul	<	makul	←	ma'ḳūl (Ar.)
makara	<	makara	←	bekere (Ar.)
makaz	<	makas	←	miḳaşş (Ar.)
mandal	<	mandal (I)	←	mandāl (Ar.)
mangal	<	mangal	←	manḳal (Ar.)
manzara	<	manzara	←	manzara (Ar.)

maraz	<	maraz	←	marāḡ (Ar.)
masal	<	masal	←	meşel (Ar.)
maskara	<	maskara	←	maşhara (Ar.)
mastraf	<	masraf	←	maşrif (Ar.)
maşa	<	maşa	←	māşe (Far.)
maşallaa	<	maşallah	←	māşā'e + allāh (Ar.)
maya	<	maya (I)	←	māye (Far.)
mayhoş	<	mayhoş	←	mey + hoş (Far.)
mayıl	<	meyil	←	meyl (Ar.)
maymun	<	maymun	←	meymūn (Ar.)
mazdrak	<	mızrak	←	mizrāk (Ar.)
mındar	<	murdar	←	murdār (Far.)
mısır	<	mısır	←	mişr (Ar.)
molla	<	molla	←	mevlā (Far.)
murat	<	murat	←	murād (Ar.)
muska	<	muska	←	nuşha (Ar.)
musulman	<	müslüman	←	muslim + ān (Ar. + Far.)
muşama	<	muşamba	←	muşamma' (Ar.)
muşta	<	muşta	←	muşte (Far.)
mutlak	<	mutlak	←	muṭlaḡ (Ar.)
naara	<	nara	←	na're (Ar.)
namaz	<	namaz	←	namāz (Far.)
namuz	<	namus	←	nāmūs (Ar.)
nasaat	<	nasihat	←	naşīhat (Ar.)
naşatır	<	nişadır	←	nişādūr (Far.)
naştrapa	<	maşrapa	←	maşraba (Ar.)

natık	<	nutuk	←	nuṭḡ (Ar.)
nayıp	<	naip	←	nā'ib (Ar.)
nazar	<	nazar	←	naẓar (Ar.)
nışan	<	nişan	←	nişān (Far.)
nohut	<	nohut	←	noḥūd (Ar.)
nokta	<	nokta	←	nuḡṭa (Ar.)
oka	<	okka	←	vuḡiyye (Ar.)
orospu	<	orospu	←	rūspī (Far.)
oruç	<	oruç	←	rūze (Far.)
paça (I)(II)	<	paça	←	pāçe (Far.)
pamuk	<	pamuk	←	panbuk (Far.)
pança	<	pençe	←	pence (Far.)
papagal	<	papağan	←	babağā, babbağā (Ar.)
papuç	<	pabuç	←	pāpūş (Far.)
para	<	para	←	pāre (Far.)
parça	<	parça	←	pārçe (Far.)
patlaca	<	patlıca	←	bādincān (Ar.)
payanta	<	payanda	←	pāyende (Far.)
payvant	<	peyvend	←	peyvend (Far.)
pazar (I)(II)	<	pazar	←	bāzār (Far.)
rakı	<	rakı	←	'araḡī (Ar.)
razı	<	razı	←	rāẓī (Ar.)
rical	<	rical	←	ricāl (Ar.)
rihtim	<	rihtim	←	rīḡtim (Far.)
rugan	<	rugan	←	revḡan (Far.)
sabaá	<	sabah	←	şabāḡ (Ar.)

sabun	<	sabun	←	şābūn (Ar.)
sabur	<	sabır	←	şabr (Ar.)
sadaka	<	sadaka	←	şadağa (Ar.)
safra	<	safra (II)	←	şafrā' (Ar.)
saka	<	saka	←	sakḳā (Ar.)
sakat	<	sakat	←	saḳaṭ (Ar.)
samur	<	samur	←	semmūr (Ar.)
sandık	<	sandık	←	şandūk (Ar.)
saraf	<	sarraf	←	şarrāf (Ar.)
saray	<	saray	←	serāy (Far.)
sarfoş	<	sarhoş	←	ser + hoş (Far.)
satır	<	satır (II)	←	sātūr (Ar.)
sayfa	<	sayfa	←	şaḥīfe (Ar.)
sayvan	<	sayvan	←	sāyebān (Far.)
sofra	<	sofra	←	sufre (Ar.)
sokak	<	sokak	←	zuḳāk (Ar.)
sultan	<	sultan	←	sultān (Ar.)
surat	<	surat	←	şūret (Ar.)
şafra	<	safran	←	za'ferān (Ar.)
şannı	<	şanlı	←	şān + lı (Ar. + T.)
şaraat	<	şeriat	←	şerī'at (Ar.)
şarap	<	şarap	←	şerāb (Ar.)
şarapana	<	şaraphane	←	şerāb + ḥāne (Ar. + Far.)
şarhat	<	serhat	←	ser + ḥadd (Far. + Ar.)
şıra	<	şıra	←	şīre (Far.)
şufa	<	cıva	←	cīve (Far.)

tabla	<	tabla	←	ṭabla (Ar.)
tabut	<	tabut	←	tābūt (Ar.)
tacık	<	tacık	←	tācık (Far.)
tafta (I)	<	tahta	←	taḥte (Far.)
tafta (II)	<	tafta	←	tāfte (Far.)
tahta	<	tahta	←	taḥte (Far.)
takaza	<	takaza	←	taḵāzā (Ar.)
tamah	<	tamah	←	ṭama' (Ar.)
taman	<	tamam	←	tamām (Ar.)
taraf	<	taraf	←	ṭaraf (Ar.)
tarafıtar	<	tarafıtar	←	ṭaraf + dār (Ar. + Far.)
tava	<	tava	←	tāve (Far.)
tavla	<	tavla (I)	←	ṭavīle (Ar.)
tayfa (I)	<	tayfa	←	ṭā'ife (Ar.)
tazı	<	tazı	←	tāzī (Far.)
tılsım	<	tılsım	←	ṭılısm (Ar.)
tımar	<	tımar (I)	←	tīmār (Far.)
tıpkı	<	tıpkı	←	tıbk (Ar.)
topuz	<	topuz	←	debbūs (Ar.)
trufanda	<	turfanda	←	tervende (Far.)
turşu	<	turşu	←	turşī (Far.)
turumcu	<	turuncu	←	turunc + ī (Far. + Ar.)
umut	<	umut	←	ümmîd (Ar.)
urum	<	rum	←	rūm (Ar.)
usta	<	usta	←	ustād (Far.)
ustura	<	ustura	←	usturre (Far.)

usul	<	usul (II)	←	uṣūl (Ar.)
vaka	<	vaka	←	vaḳ‘a (Ar.)
vakıt	<	vakit	←	vaḳt (Ar.)
vallaa	<	vallahi	←	vallahi (Ar.)
varak	<	varak	←	varaḳ (Ar.)
vatan	<	vatan	←	vaṭan (Ar.)
yaanı	<	yahni	←	yaḥnī (Far.)
yaban	<	yaban	←	yābān (Far.)
yıbrık	<	ibrik	←	ibrīḳ (Ar.)
yıftıra	<	iftira	←	iftirā‘ (Ar.)
zaman	<	zaman	←	zamān (Ar.)
zambak	<	zambak	←	zanbaḳ (Ar.)
zanaat	<	zanaat	←	ṣinā‘at (Ar.)
zarar	<	zarar	←	ẓarar (Ar.)
zarzavat	<	zerzevat	←	sebze + vāt (Far. + Ar.)
zayıf	<	zayıf	←	ẓa‘īf (Ar.)
zimba	<	zimba	←	zunbe (Far.)
zından	<	zindan	←	zindān (Far.)
zorba	<	zorba	←	zūrbāz (Far.)
zulüm	<	zulüm	←	ẓulm (Ar.)
zurna	<	zurna	←	surnāy (Far.)

2.1.2. Arapça ve Farsça Kelimelerde İncelik Uyumu

Gagauzça-Rusça-Romınca Sözlük'te geçen 815 Arapça ve Farsça kökenli kelimeden 97'si Arapça, 110'u Farsça, 17'si de birleşik yapıli olmak üzere toplam 224 Arapça ve Farsça kökenli kelime incelik uyumuna uymaktadır. Bu bölümde Arapça ve Farsça kökenli kelimeler Türkiye Türkçesindeki kullanılışlarıyla birlikte verilmiştir. Sözlükte yalın hâlde bulunmayan kelimeler ek almış şekilleriyle verilmiştir.

<u>GT.</u>	<	<u>TT.</u>	
bekim	<	belki	← bel + ki (Ar. + Far.)
berber	<	berber	← berber (Far.)
bereket	<	bereket	← bereket (Ar.)
beter (I)	<	beter	← bedter (Far.)
beygir	<	beygir	← bārgīr (Far.)
bezirgân	<	bezirgân	← bāzergān (Far.)
bülbül	<	bülbül	← bulbul (Far.)
bülür	<	billur	← billūr (Ar.)
câzibeli	<	cazibeli	← cāzibe + li (Ar. + T.)
cendem	<	cehennem	← cehennem (Ar.)
cennet	<	cennet	← cennet (Ar.)
ceremä	<	cereme	← cerīme (Ar.)
cet-becet	<	cetbecet	← ced + be + ced (Ar. + Far. + Ar.)
ceviz	<	ceviz	← cevz (Ar.)
cömert	<	cömert	← cevān + merd (Far.)
cümbüş	<	cümbüş	← cunbiş (Far.)
cümlä	<	cümle	← cumle (Ar.)
çekiç	<	çekūç	← çakuş veya çakkuş (Far.)
çeltik	<	çeltik	← şeltūk (Far.)
çember	<	çember	← çember (Far.)
çenä	<	çene	← çāne (Far.)
çengel	<	çengel	← çengāl (Far.)
çerçevä	<	çerçeve	← çār + çūbe (Far.)
çeşit	<	çeşit	← çeşīd (Far.)
çeşnä	<	çeşni	← çāşnī (Far.)

çevik	<	çevik	←	çābuk (Far.)
çiftä	<	çifte	←	cufte (Far.)
çiirek	<	çeyrek	←	çār + yek (Far.)
çilingir	<	çilingir	←	cilānger (Far.)
çingenä	<	çingene	←	çingāne (Far.)
çini	<	çini	←	çīnī (Far.)
çiriş	<	çiriş	←	sirīş (Far.)
çirkef	<	çirkef	←	çirk + āb (Far.)
çirkin	<	çirkin	←	çirkīn (Far.)
çöşmä	<	çeşme	←	çeşme (Far.)
çünkü	<	çünkü	←	çūn + ki (Far.)
dembel	<	tembel	←	tenbel (Far.)
derä	<	dere	←	derre (Far.)
derecä	<	derece	←	derece (Ar.)
devir	<	devir	←	devr (Ar.)
devlet	<	devlet	←	devlet (Ar.)
devrä	<	devre (I)	←	devre (Ar.)
dilber	<	dilber	←	dilber (Far.)
dülger	<	dülger	←	durūger (Far.)
dünnäa	<	dünya	←	dunyā (Ar.)
ecel	<	ecel	←	ecel (Ar.)
elbet	<	elbet	←	elbet (Ar.)
emeni	<	yemeni	←	yemenī (Ar.)
emin	<	yemin	←	yemīn (Ar.)
emir	<	emir	←	emr (Ar.)
endezä	<	endaze	←	endāze (Far.)

enfä	<	enfiye	←	enfiyye (Ar.)
eniştä	<	enişte	←	eni'ste (Far.)
erif	<	herif	←	ḥarīf (Ar.)
esir	<	esir	←	esīr (Ar.)
esmer	<	esmer	←	esmer (Ar.)
evel	<	evvel	←	evvel (Ar.)
ferecä	<	ferace	←	ferāce (Ar.)
fikir	<	fikir	←	fikr (Ar.)
fışek	<	fışek	←	fışeng (Far.)
fital	<	fital	←	fetīl (Ar.)
gergef	<	gergef	←	kār + keff (Far. + Ar.)
gürcü (I)	<	gürcü	←	gurcī (Far.)
güvercik	<	güherçile	←	guherçile (Far.)
Hederlez	<	Hıdırellez	←	ḥidr + ilyās (Ar.)
hemen	<	hemen	←	hemān (Far.)
hendek	<	hendek	←	ḥandaḳ (Ar.)
henez	<	henüz	←	henüz (Far.)
hergelä	<	hergele	←	ḥargele (Far.)
herkez	<	herkes	←	her + kes (Far.)
hiybä	<	heybe	←	'aybe (Ar.)
ibrişim	<	ibrişim	←	ebrīşum (Far.)
ihtär	<	ihtiyar (I)	←	iḥtiyār (Ar.)
incir	<	incir	←	encīr (Far.)
inkär	<	inkâr	←	inkār (Ar.)
islää	<	ıslah	←	işlāḥ (Ar.)
izin	<	izin	←	izn (Ar.)

izmet	<	hizmet	←	ḥidmet (Ar.)
izmetkâr	<	hizmetkâr	←	ḥidmet + kâr (Ar. + Far.)
kââmil	<	kâmil	←	kâmil (Ar.)
keder	<	keder	←	keder (Ar.)
kefil	<	kefil	←	kefil (Ar.)
kelepçä	<	kelepçe	←	kelebçe (Far.)
kellä	<	kelle	←	kelle (Far.)
kemençä	<	kemençe	←	kemānçe (Far.)
kement	<	kement	←	kemend (Far.)
kemer	<	kemer	←	kemer (Far.)
kenä	<	kene	←	kane (Far.)
kenef	<	kenef	←	kenīf (Ar.)
kepçä	<	kepçe	←	kefçe (Far.)
kerä	<	kere	←	kerre (Ar.)
kerestä	<	kereste	←	kerāste (Far.)
kerpeden	<	kerpeten	←	kelbetān (Ar.)
kesä	<	kese (I)	←	kīse (Far.)
keşiş	<	keşiş	←	keşīş (Far.)
keşki	<	keşki	←	kāşki (Far.)
keten	<	keten	←	kettān (Ar.)
kibrit	<	kibrit	←	kibrīt (Ar.)
kiftä	<	köfte	←	kūfte (Far.)
kiilä	<	kehle	←	kehle (Ar.)
kiler	<	kiler	←	kilār (Far.)
kilim	<	kilim	←	gilīm (Far.)
kilit	<	kilit	←	kelīd, kilīd (Far.)

kirdä	<	kirde	←	girde (Far.)
kireç	<	kireç	←	gireç (Far.)
kösä	<	köse	←	küse (Far.)
köşä	<	köşe	←	güşe (Far.)
kötek	<	kötek (I)	←	kütek (Far.)
kükürt	<	kükürt	←	gügird (Far.)
kümbet	<	kümbet	←	gunbed (Far.)
kündä	<	künde	←	kunde (Far.)
küskä	<	küspe	←	kusbe (Far.)
lekä	<	leke	←	leke, lekke, (Far.)
lelek	<	leylek	←	legleg (Far.)
levent	<	levent	←	levend (Far.)
lülä	<	lüle	←	lüle (Far.)
lüzgär	<	rüzgär	←	rüzgär (Far.)
mecäz	<	mecaz	←	mecāz (Ar.)
meelem	<	merhem	←	merhem (Ar.)
mekik	<	mekik	←	mekūk (Far.)
melek	<	melek	←	melek (Ar.)
membä	<	memba	←	menba [‘] (Ar.)
memleket	<	memleket	←	memleket (Ar.)
menzil	<	menzil	←	menzil (Ar.)
mercimek	<	mercimek	←	merdumek (Far.)
merdiven	<	merdiven	←	nerdubān (Far.)
meret	<	meret	←	mārid (Ar.)
merkez	<	merkez	←	merkez (Ar.)
mermer	<	mermer (I)	←	mermer (Ar.)

meşä	<	meşe	←	bīşe (Far.)
meşin	<	meşin	←	mīşīn (Far.)
metet-	<	methet-	←	medḥ + etmek (Ar. + T.)
mezä	<	meze	←	meze (Far.)
miimer	<	mürver	←	murdber (Far.)
millet	<	millet	←	millet (Ar.)
minder	<	minder	←	minder (Ar.)
minnet	<	minnet	←	minnet (Ar.)
müdür	<	müdür	←	mudīr (Ar.)
mühlet	<	mühlet	←	muhlet (Ar.)
mühür	<	mühür	←	muhr (Far.)
mümkün	<	mümkün	←	mumkin (Ar.)
müşteri	<	müşteri	←	muşterī (Ar.)
nekez	<	nekes	←	nākes (Far.)
nüfüz	<	nüfuz	←	nufūz (Ar.)
ömür	<	ömür	←	‘umr (Ar.)
pelit	<	pelit	←	bellūṭ (Ar.)
pembä	<	pembe	←	penbe (Far.)
pençerä	<	pencere	←	pencere (Far.)
perdä	<	perde	←	perde (Far.)
pergel	<	pergel	←	pergāl (Far.)
perşembä	<	perşembe	←	penc + şenbe (Far.)
peşin	<	peşin	←	pīşīn (Far.)
peşkir	<	peşkir	←	pīşgīr (Far.)
piinir	<	peynir	←	penīr (Far.)
pirinç (I) (II)	<	pirinç(I) (II)	←	birinc (Far.)

rendä	<	rende	←	rende (Far.)
resim	<	resim	←	resm (Ar.)
rezä	<	reze	←	rezze (Ar.)
rezil	<	rezil	←	rezîl (Ar.)
ricä	<	rica	←	recā (Ar.)
riştä	<	rişte	←	rişte (Far.)
sebep	<	sebep	←	sebeb (Ar.)
sedef	<	sedef	←	şadef (Ar.)
sefer	<	sefer	←	sefer (Ar.)
seftä	<	siftah	←	istiftāḥ (Ar.)
selām	<	selam	←	selām (Ar.)
selemet	<	selamet	←	selāmet (Ar.)
semä	<	seme	←	seme (Far.)
senä	<	sene	←	sene (Ar.)
senselä	<	silsile	←	silsile (Ar.)
sepet	<	sepet	←	seped (Far.)
serbest	<	serbest	←	serbest (Far.)
sersem	<	sersem	←	sersām (Far.)
siiret-	<	seyret-	←	seyr + etmek (Ar. + T.)
siläh	<	silah	←	silāḥ (Ar.)
sincir	<	zincir	←	zencîr (Far.)
sini	<	sini	←	sīnī (Far.)
sirkä (I)	<	sirke (II)	←	sirke (Far.)
şefteli	<	şeftali	←	şeft + ālū (Far.)
şeker	<	şeker	←	şeker (Far.)
şekil	<	şekil	←	şekl (Ar.)

şerbet	<	şerbet	←	şerbet (Ar.)
şimşir	<	şimşir	←	şemşīr (Far.)
şiret	<	şirret	←	şirret (Ar.)
şirit	<	şerit	←	şerīt (Ar.)
şışâ	<	şışe (I)	←	şīşe (Far.)
şkembä	<	işkembe	←	şikenbe (Far.)
şükür	<	şükür	←	şukr (Ar.)
şüpâ	<	şüphe	←	şubhe (Ar.)
tebeşir	<	tebeşir	←	tebāşīr (Far.)
tecil	<	tecil	←	te'cīl (Far.)
teklif	<	teklif	←	teklīf (Ar.)
telef	<	telef	←	telef (Ar.)
tembih	<	tembih	←	tenbīh (Ar.)
temiz	<	temiz	←	temyīz (Ar.)
temsil	<	temsil	←	temşīl (Ar.)
tenä	<	tane	←	dāne (Far.)
tencerä	<	tencere	←	tancara (Ar.)
tendiriz	<	tendürüst	←	ten + durust (Far.)
terbiye	<	terbiye (I)	←	tancara (Ar.)
terekä	<	tereke	←	terike (Ar.)
terezä	<	terazi	←	terāzū (Far.)
tertip	<	tertip	←	tertīb (Ar.)
terzi	<	terzi	←	derzī (Far.)
teslim	<	teslim	←	teslīm (Ar.)
testä	<	deste	←	deste (Far.)
testerä	<	testere	←	dest + erre (Far.)

testi (I)	<	testi	←	destī (Far.)
testi (II)	<	tespih	←	tesbīh (Ar.)
tezgä	<	tezgâh	←	destgâh (Far.)
tezgerä	<	teskere	←	deskere (Far.)
tüfek	<	tüfek	←	tufeng (Far.)
tükân	<	dükkân	←	dukkân (Ar.)
vekil	<	vekil	←	vekīl (Ar.)
zeedä	<	ziyade	←	ziyāde (Ar.)
zemperä	<	zemberek	←	zenbürek (Far.)
zengin	<	zengin	←	sengīn (Far.)
zerä	<	zira	←	zīrā (Far.)
zeytin	<	zeytin	←	zeytūn (Ar.)
zehir	<	zehir	←	zehr (Far.)
zimbil	<	zembil	←	zinbīl (Ar.)
zülüf	<	zülüf	←	zulf (Far.)
zümbül	<	sümbül	←	sunbul (Far.)
zümrüt	<	zümrüt	←	zumurrud (Far.)

2.1.3. Kalınlık-İncelik Uyumuna Uymayan Arapça ve Farsça Kelimeler

Gagauzça-Rusça-Romınca Sözlük'te geçen 815 Arapça ve Farsça kökenli kelimeden 127'si Arapça, 35'i Farsça, 13'ü de birleşik yapıli olmak üzere toplam 175 Arapça ve Farsça kökenli kelime kalınlık-incelik uyumuna uymamaktadır. Bu bölümde Arapça ve Farsça kökenli kelimeler Türkiye Türkçesindeki kullanılışlarıyla birlikte verilmiştir. Sözlükte yalın hâlde bulunmayan kelimeler ek almış şekilleriyle verilmiştir.

<u>GT.</u>	<	<u>TT.</u>		
aalem	<	âlem	←	‘âlem (Ar.)
aarif	<	arif	←	‘ârif (Ar.)
acelä	<	acele	←	‘acele (Ar.)

acemi	<	acemi	←	‘acemī (Ar.)
adet	<	âdet	←	‘âdet (Ar.)
aferim	<	aferin	←	āferīn (Far.)
ahenk	<	ahenk	←	āheng (Far.)
ajder	<	ejder	←	ejder (Far.)
amaanet	<	emanet	←	emānet (Ar.)
anteri	<	entari	←	‘anterī (Ar.)
asir	<	asır	←	‘aşr (Ar.)
asker	<	asker	←	‘asker (Ar.)
ateş	<	ateş	←	āteş (Far.)
aylâ	<	aile	←	‘a’ile (Ar.)
azet-	<	hazzet-	←	ḥazz + et- (Ar. + T.)
baari	<	bari	←	bārī (Far.)
badem	<	badem	←	bādām (Far.)
bakaliyâ	<	bakkaliye	←	baḳḳālīyye (Ar.)
bariz	<	bariz	←	bārız (Ar.)
bedava	<	bedava	←	bād + hevā (Far. + Ar.)
bela	<	bela	←	belā (Ar.)
betva	<	beddua	←	bed + du‘ā (Far. + Ar.)
bina	<	bina	←	binā (Ar.)
biyan	<	beyan	←	beyān (Ar.)
biyaz	<	beyaz	←	beyāz (Ar.)
camî	<	camî	←	cāmî‘ (Ar.)
canabet	<	cenabet	←	cenābet (Ar.)
Canabin	<	cenap	←	cenāb (Ar.)
cellat	<	cellat	←	cellād (Ar.)

ceza	<	ceza	←	cezā' (Ar.)
cezamet	<	cesamet	←	cesāmet (Ar.)
civan	<	civan	←	cevān (Far.)
cumartesi	<	cumartesi	←	cum'a + ertesi (Ar. + T.)
daarā	<	daire	←	dā'ire (Ar.)
devam	<	devam	←	devām (Ar.)
divan (I)(II)	<	divan	←	dīvān (Ar.)
ergivan	<	erguvan	←	ergāvān (Far.)
esap	<	hesap	←	ḥisāb (Ar.)
evlad	<	evlat	←	evlād (Ar.)
fakir	<	fakir	←	faķīr (Ar.)
fena	<	fena	←	fenā' (Ar.)
filan	<	filan	←	fulān (Ar.)
filcan	<	fincan	←	fīncān (Ar.)
garip	<	garip	←	ġarīb (Ar.)
gäur	<	gâvur	←	gebr (Far.)
gerdan	<	gerdan	←	gerden (Far.)
gurbet	<	gurbet	←	ġurbet (Ar.)
günaa	<	günah	←	gunāh (Far.)
günahker	<	günahkâr	←	gunāhkâr (Far.)
haber	<	haber	←	ḥaber (Ar.)
hakikat	<	hakikat	←	ḥaķīķat (Ar.)
halä	<	hela	←	ḥalā (Ar.)
haliz	<	halis	←	ḥālīş (Ar.)
haseet (I)	<	haset	←	ḥased (Ar.)
haseet (II)	<	haysiyet	←	ḥaysiyyet (Ar.)

hasret	<	hasret	←	ḥasret (Ar.)
haşış	<	haşhaş	←	ḥaṣḥāṣ (Ar.)
havez	<	heves	←	heves (Ar.)
hayli	<	hayli	←	ḥaylī (Far.)
helal	<	helal	←	ḥalāl (Ar.)
hoşbeş	<	hoşbeş	←	ḥoş + bāş (Far.)
ihtiza	<	iktiza	←	iḳtizā (Ar.)
ikra	<	ikrah	←	ikrāh (Ar.)
ikram	<	ikram	←	ikrām (Ar.)
ilaç	<	ilaç	←	‘ilāc (Ar.)
iman	<	iman	←	īmān (Ar.)
imdat	<	imdat	←	imdād (Ar.)
imza (I) (II)	<	imza	←	imzā’ (Ar.)
inat	<	inat	←	‘inād (Ar.)
insan	<	insan	←	insān (Ar.)
iştah	<	iştah	←	iştihā’ (Ar.)
itibarlı	<	itibarlı	←	i‘tibār + lı (Ar. + T.)
itraf	<	itiraf	←	i‘tirāf (Ar.)
kaarā	<	gayri	←	ġayr (Ar.)
kaavi	<	kavi	←	ḳavī (Ar.)
kadem	<	kadem	←	ḳadem (Ar.)
kadifā	<	kadife	←	ḳaṭīfe (Ar.)
kafā	<	kahve	←	ḳahve (Ar.)
kafes	<	kafes	←	ḳafes (Ar.)
kalā	<	kale	←	ḳal‘a (Ar.)
kalem	<	kalem	←	ḳalem (Ar.)

kandil	<	kandil	←	ķindīl (Ar.)
karanfil	<	karanfil	←	ķaranful (Ar.)
karez	<	garez	←	ġaraż (Ar.)
karezker	<	garazkâr	←	ġaraż + kâr (Ar. + Far.)
kasavet	<	kasvet	←	ķasvet (Ar.)
kayet	<	gayet	←	ġāyet (Ar.)
kebab	<	kebab	←	kebāb (Ar.)
kehlibar	<	kehribar	←	kehrubā (Far.)
kenar	<	kenar	←	kenār (Far.)
kervan	<	kervan	←	kārbān (Far.)
kesatlık	<	kesatlık	←	kesād (Ar.)
kezap	<	kezzap	←	tīz + āb (Far.)
kısmet	<	kısmet	←	ķismet (Ar.)
kıyamet	<	kıyamet	←	ķiyāmet (Ar.)
kıymet	<	kıymet	←	ķiymet (Ar.)
kıyretli	<	gayretli	←	ġayret + li (Ar. + T.)
kira	<	kira	←	kirā' (Ar.)
kitap	<	kitap	←	kitāb (Ar.)
kiyat	<	kâġıt	←	kāġaz (Far.)
kubey	<	kubbe	←	ķubbe (Ar.)
kudret	<	kudret	←	ķudret (Ar.)
kuvet	<	kuvvet	←	ķuvvet (Ar.)
kūlaf	<	kūlah	←	kulāh (Far.)
laalä	<	lale	←	lāle (Far.)
lääzım	<	lazım	←	lāzim (Ar.)
maadem	<	maden	←	ma'den (Ar.)

maalä	<	mahalle	←	maḥalle (Ar.)
maalik	<	malik	←	mālik (Ar.)
maalim	<	malum	←	ma‘lūm (Ar.)
maamilä	<	muamele	←	mu‘āmele (Ar.)
maani	<	mâni	←	ma‘nā (Ar.)
maavi	<	mavi	←	ma‘i (Ar.)
mahmudä	<	mahmudiyä	←	maḥmūdiyye (Ar.)
marafet	<	marifet	←	ma‘rifet (Ar.)
medar	<	medar	←	medār (Ar.)
mektup	<	mektup	←	mektūb (Ar.)
menevşa	<	menekşe	←	benefşe (Far.)
mera	<	mera	←	mer‘ā (Ar.)
merak	<	merak	←	merāk (Ar.)
mercan	<	mercan	←	mercān (Ar.)
meydan	<	meydan	←	meydān (Ar.)
meyva	<	meyve	←	mīve (Far.)
mezar	<	mezar	←	mezār (Ar.)
minaret	<	minare	←	menāre (Ar.)
mintan	<	mintan	←	nīm + ten (Far.)
mudrik	<	müdrik	←	mudrik (Ar.)
mukayet	<	mukayyet	←	muḳayyed (Ar.)
musaafir	<	misafir	←	musāfīr (Ar.)
naafilä	<	nafile	←	nāfile (Ar.)
naalet	<	lanet	←	la‘net (Ar.)
naanä	<	nane	←	na‘na‘ (Ar.)
nişasta	<	nişasta	←	nişāste (Far.)

nizam	<	nizam	←	nizām (Ar.)
nizamiya	<	nizamiye	←	nizām (Ar.)
padişaa	<	padişah	←	pādşāh (Far.)
pazertesi	<	pazartesi	←	bāzār + ertesi (Far. + T.)
pelivan	<	pehlivan	←	pehlevān (Far.)
perçan	<	perçem	←	perçem (Far.)
pervane	<	pervane	←	pervāne (Far.)
pervaz	<	pervaz	←	pervāz (Far.)
peyda	<	peyda	←	peydā (Far.)
pilav	<	pilav	←	pelāv, pilāv (Far.)
pişman	<	pişman	←	peşīmān (Far.)
raabet	<	rağbet	←	rağbet (Ar.)
raamet	<	rahmet	←	rahmet (Ar.)
razgel-	<	rast gel-	←	rāst + gel- (Far. + T.)
saabi	<	sahip	←	şāhib (Ar.)
saadikana	<	sadıkane	←	şādiḳ + āne (Ar. + Far.)
saafi	<	sahi	←	şahīḥ (Ar.)
sadä	<	sade	←	sāde (Far.)
sade	<	sade	←	sāde (Far.)
sefa	<	sefa	←	şafā (Ar.)
sevda	<	sevda	←	sevdā (Ar.)
sıklet	<	sıklet	←	şiklet (Ar.)
sima	<	sima	←	sīmā (Far.)
sincap	<	sincap	←	sincāb (Far.)
şeytan	<	şeytan	←	şeytān (Ar.)
taazä	<	taze	←	tāze (Far.)

tabeet	<	tabiat	←	ṭabī'at (Ar.)
takä	<	takke	←	ṭāḳiye (Ar.)
tamahker	<	tamahkâr	←	ṭama' + kâr (Ar. + Far.)
tarif	<	tarif	←	ta'rif (Ar.)
tedarik	<	tedarik	←	tedâruk (Ar.)
tehma	<	tenha	←	tenhâ (Far.)
tekrar	<	tekrar	←	tekrâr (Ar.)
tellal	<	tellal	←	dellâl (Ar.)
vazgeç-	<	vazgeç-	←	vâz + geç- (Far. + T.)
viliyat	<	vilayet	←	vilâyet (Ar.)
yahudi	<	Yahudi	←	yehūdî (Ar.)
zaabit	<	zabit	←	zābiṭ (Ar.)
zaamet	<	zahmet	←	zaḥmet (Ar.)
zaarä	<	zahire	←	zaḥîre (Ar.)
zafet	<	ziyafet	←	ziyâfet (Ar.)
zarif	<	zarif	←	zarîf (Ar.)
ziya	<	ziya	←	ziyâ' (Ar.)
ziyafet	<	ziyafet	←	ziyâfet (Ar.)

2.2. DÜZLÜK-YUVARLAKLIK UYUMU

Türkçe kelimelerin ilk hecelerindeki ünlülerin düz veya yuvarlak oluşlarına göre onu takip eden hecelerdeki ünlülerin, kelimenin ilk hecesi düz ünlülü ise düz, yuvarlak ünlülü ise dar yuvarlak veya geniş düz olarak gelmesi kuralıdır (Korkmaz, 1992: 104). Gagauz Türkçesinde bulunan Arapça ve Farsça bazı kelimeler ilerleyici ve gerileyici ünlü benzeşmesiyle ünlü uyumuna girdiği görülmektedir. Gagauz Türkçesinde bir kısmı belli bir kurala bağlı olmayan ses olayları sebebiyle, ünlü uyumları zaman zaman ihlâl edilse de, genellikle düzlük-yuvarlaklık uyumlarının devam ettiği görülmektedir (Özkan, 2019: 107-108).

2.2.1. Arapça ve Farsça Kelimelerde Düzlük Uyumu

Gagauzça-Rusça-Romınca Sözlük'te geçen 815 Arapça ve Farsça kelimeden 336'sı Arapça, 177'si Farsça, 40'ı da birleşik yapıli olmak üzere toplam 553 Arapça ve Farsça kökenli kelime düzlük uyumuna uymaktadır. Diğer ses uyumlarıyla karşılaştırıldığında düzlük uyumu en fazla görülen ses uyumudur. Bu bölümde Arapça ve Farsça kökenli kelimeler Türkiye Türkçesindeki kullanılışlarıyla birlikte verilmiştir. Sözlükte yalın hâlde bulunmayan kelimeler ek almış şekilleriyle verilmiştir.

<u>GT.</u>	<	<u>TT.</u>		
aalem	<	âlem	←	‘âlem (Ar.)
aarif	<	arif	←	‘ârif (Ar.)
aba	<	aba (II)	←	‘abâ (Ar.)
acaba	<	acaba	←	‘acebâ (Ar.)
acelâ	<	acele	←	‘acele (Ar.)
acemi	<	acemi	←	‘acemî (Ar.)
adam	<	adam	←	âdem (Ar.)
adet	<	âdet	←	‘âdet (Ar.)
aferim	<	aferin	←	âferîn (Far.)
ahenk	<	ahenk	←	âheng (Far.)
ahır	<	ahır	←	âhūr (Far.)
ahmak	<	ahmak	←	aḥmak (Ar.)
ajder	<	ejder	←	ejder (Far.)
akıl	<	akıl	←	‘aql (Ar.)
akraba	<	akraba	←	aḳribâ (Ar.)
akran	<	akran	←	aḳrân (Ar.)
Allaa	<	Allah	←	allah (Ar.)
ama	<	ama	←	ammâ (Ar.)
amaanet	<	emanet	←	emānet (Ar.)

aman	<	aman	←	amān (Ar.)
amaz	<	gammaz	←	ġammāz (Ar.)
ambar	<	ambar	←	anbār (Far.)
anteri	<	entari	←	‘anterī (Ar.)
arap	<	Arap	←	‘arab (Ar.)
arsız	<	arsız	←	‘ār + sız (Ar. + T.)
asir	<	asır	←	‘aşr (Ar.)
asker	<	asker	←	‘asker (Ar.)
aslı	<	asıl	←	aşl (Ar.)
astar	<	astar	←	āster (Far.)
ateş	<	ateş	←	āteş (Far.)
atlas	<	atlas (I)	←	aţlas (Ar.)
avaz	<	avaz	←	āvāz (Far.)
avrad	<	avrat	←	‘avret (Ar.)
ayıp	<	ayıp	←	‘ayb (Ar.)
aylä	<	aile	←	‘a’ile (Ar.)
ayna	<	ayna	←	āyīne (Far.)
aza	<	aza	←	a‘zā (Ar.)
azar (II)	<	azar	←	āzār (Far.)
azat	<	azat	←	āzād (Far.)
azet-	<	hazzet-	←	ħazz + et- (Ar. + T.)
baari	<	bari	←	bārī (Far.)
baas	<	bahis	←	baḥş (Ar.)
baaşış	<	bahşış	←	baḥşiş (Far.)
badaş	<	bağdaş (II)	←	pāy + daş (Far. + T.)
bacha	<	bacha	←	bāce (Far.)

badem	<	badem	←	bādām (Far.)
bakaliyâ	<	bakkaliye	←	baḳḳālīyye (Ar.)
bakla	<	bakla	←	bāḳilā (Ar.)
balgan	<	balgam	←	balḡam (Ar.)
barabar	<	beraber	←	berāber (Far.)
bariz	<	bariz	←	bāriz (Ar.)
başça	<	bahçe	←	bāḡçe (Far.)
başçıvancı	<	bahçıvan	←	bāḡçevān (Far.)
batal	<	battal	←	batṭāl (Ar.)
bedava	<	bedava	←	bād + hevā (Far. + Ar.)
bekim	<	belki	←	bel + ki (Ar. + Far.)
bela	<	bela	←	belā (Ar.)
berber	<	berber	←	berber (Far.)
bereket	<	bereket	←	bereket (Ar.)
beter (I)	<	beter	←	bedter (Far.)
betva	<	beddua	←	bed + du‘ā (Far. + Ar.)
beygir	<	beygir	←	bārgīr (Far.)
bezirgân	<	bezirgân	←	bāzergān (Far.)
bina	<	bina	←	binā (Ar.)
biyan	<	beyan	←	beyān (Ar.)
biyaz	<	beyaz	←	beyāz (Ar.)
cadı	<	cadı	←	cādū (Far.)
cafayır	<	cevahir	←	cevāhir (Ar.)
cambaz	<	cambaz	←	cānbāz (Far.)
camı	<	camı	←	cāmi‘ (Ar.)
canabet	<	cenabet	←	cenābet (Ar.)

Canabin	<	cenap	←	cenāb (Ar.)
canavar	<	canavar	←	cānāver (Far.)
cayıl	<	cahil	←	cāhil (Ar.)
cāzibeli	<	cazibeli	←	cāzibe + li (Ar. + T.)
cellat	<	cellat	←	cellād (Ar.)
cendem	<	cehennem	←	cehennem (Ar.)
cennet	<	cennet	←	cennet (Ar.)
ceremä	<	cereme	←	cerīme (Ar.)
cet-becet	<	cetbecet	←	ced + be + ced (Ar. + Far. + Ar.)
ceviz	<	ceviz	←	cevz (Ar.)
ceza	<	ceza	←	cezā' (Ar.)
cezamet	<	cesamet	←	cesāmet (Ar.)
cırıt	<	cirit	←	cerīd (Ar.)
civan	<	civan	←	cevān (Far.)
çadır	<	çadır	←	çāder (Far.)
çakal	<	çakal	←	şağāl (Far.)
çamaşır	<	çamaşır	←	cāmeşūr (Far.)
çapraz (I)(II)	<	çapraz	←	çep + rāst (Far.)
çardak	<	çardak	←	çār + tāk (Far. + Ar.)
çarşaf	<	çarşaf	←	çāder + şeb (Far.)
çarşamba	<	çarşamba	←	çār + şenbe (Far.)
çarşı	<	çarşı	←	çār + sū (Far.)
çekiç	<	çekūç	←	çakuş veya çakkuş (Far.)
çeltik	<	çeltik	←	şeltūk (Far.)
çember	<	çember	←	çember (Far.)
çenä	<	çene	←	çāne (Far.)

çengel	<	çengel	←	çengāl (Far.)
çerçevä	<	çerçeve	←	çār + çūbe (Far.)
çeşit	<	çeşit	←	çeşīd (Far.)
çeşnä	<	çeşni	←	çāšnī (Far.)
çevik	<	çevik	←	çābuk (Far.)
çıfit	<	çıfit	←	cehūd (Ar.)
çınar	<	çınar	←	çenār (Far.)
çırak	<	çırak	←	çerāġ (Far.)
çiftä	<	çifte	←	cufte (Far.)
çiirek	<	çeyrek	←	çār + yek (Far.)
çilingir	<	çilingir	←	cilānger (Far.)
çimen	<	çemen	←	çemen (Far.)
çingenä	<	çingene	←	çingāne (Far.)
çini	<	çini	←	çīnī (Far.)
çiriş	<	çiriş	←	sirīş (Far.)
çirkef	<	çirkef	←	çirk + āb (Far.)
çirkin	<	çirkin	←	çirkīn (Far.)
daarä	<	daire	←	dā'ire (Ar.)
daava	<	dava	←	da'vā (Ar.)
darabana	<	daraban	←	darabān (Ar.)
dayma	<	daima	←	dā'imā (Ar.)
dembel	<	tembel	←	tenbel (Far.)
derä	<	dere	←	derre (Far.)
derecä	<	derece	←	derece (Ar.)
devam	<	devam	←	devām (Ar.)
devir	<	devir	←	devr (Ar.)

devlet	<	devlet	←	devlet (Ar.)
devrä	<	devre (I)	←	devre (Ar.)
dilber	<	dilber	←	dilber (Far.)
divan (I)(II)	<	divan	←	dīvān (Ar.)
ecel	<	ecel	←	ecel (Ar.)
elbet	<	elbet	←	elbet (Ar.)
emeni	<	yemeni	←	yemenī (Ar.)
emin	<	yemin	←	yemīn (Ar.)
emir	<	emir	←	emr (Ar.)
endezä	<	endaze	←	endāze (Far.)
enfä	<	enfiye	←	enfiyye (Ar.)
eniştä	<	enişte	←	eni'ste (Far.)
ergivan	<	erguvan	←	ergavān (Far.)
erif	<	herif	←	ḥarīf (Ar.)
esap	<	hesap	←	ḥisāb (Ar.)
esir	<	esir	←	esīr (Ar.)
esmer	<	esmer	←	esmer (Ar.)
evel	<	evvel	←	evvel (Ar.)
evlad	<	evlat	←	evlād (Ar.)
fakir	<	fakir	←	faḳīr (Ar.)
fasıl	<	fasıl	←	faşl (Ar.)
faydalı	<	faydalı	←	fā'ide + lı (Ar. + T.)
fayız	<	faiz	←	fā'iz (Ar.)
fazlı	<	fazıl	←	fāzil (Ar.)
fena	<	fena	←	fenā' (Ar.)
ferecä	<	ferace	←	ferāce (Ar.)

fıkra	<	fıkra	←	fıkrā (Ar.)
fıstık	<	fıstık	←	fustuḡ (Ar.)
fikir	<	fikir	←	fıkr (Ar.)
filan	<	filan	←	fulān (Ar.)
filcan	<	fincan	←	fıncān (Ar.)
fışek	<	fışek	←	fışeng (Far.)
fitil	<	fitil	←	fetīl (Ar.)
garip	<	garip	←	ġarīb (Ar.)
gerdan	<	gerdan	←	gerden (Far.)
gergef	<	gergef	←	kār + keff (Far. + Ar.)
haber	<	haber	←	ḥaber (Ar.)
hacı	<	hacı	←	ḥācc (Ar.)
hafta	<	hafta	←	hefte (Far.)
hakikat	<	hakikat	←	ḥaḳīḳat (Ar.)
halä	<	hela	←	ḥalā (Ar.)
haliz	<	halis	←	ḥāliš (Ar.)
halka	<	halka	←	ḥalkā (Ar.)
halva	<	helva	←	ḥalvā (Ar.)
hamal	<	hamal	←	ḥammāl (Ar.)
hamam	<	hamam	←	ḥammām (Ar.)
haram	<	haram	←	ḥarām (Ar.)
hardal	<	hardal	←	ḥardal (Ar.)
harın	<	harın	←	ḥarūn (Ar.)
harman	<	harman	←	ḥirmen (Far.)
haseet (I)	<	haset	←	ḥased (Ar.)
haseet (II)	<	haysiyet	←	ḥaysiyyet (Ar.)

hasır	<	hasır	←	ḥaṣīr (Ar.)
hasret	<	hasret	←	ḥasret (Ar.)
hasta	<	hasta	←	ḥaste (Far.)
haşış	<	haşhaş	←	ḥaṣḥāṣ (Ar.)
hatalı	<	hatalı	←	ḥaṭā' (Ar. + T.)
hatır	<	hatır	←	ḥāṭir (Ar.)
hava	<	hava	←	hevā (Ar.)
havez	<	heves	←	heves (Ar.)
hayat	<	hayat (II)	←	ḥiyāṭ (Ar.)
hayıflan-	<	hayıflan-	←	ḥayf + lan- (Ar. + T.)
hayın	<	hain	←	ḥā'in (Ar.)
hayır	<	hayır (II)	←	ḥayr (Ar.)
hayli	<	hayli	←	ḥaylī (Far.)
hayvan	<	hayvan	←	ḥayvān (Ar.)
hazır	<	hazır	←	ḥāzīr (Ar.)
hazna	<	hazne	←	ḥazīne (Ar.)
Hederlez	<	Hıdırellez	←	ḥidr + ilyās (Ar.)
helal	<	helal	←	ḥalāl (Ar.)
hemen	<	hemen	←	hemān (Far.)
hendek	<	hendek	←	ḥandaḳ (Ar.)
henez	<	henüz	←	henüz (Far.)
hergelä	<	hergele	←	ḥargele (Far.)
herkez	<	herkes	←	her+kes (Far.)
hısım	<	hısım	←	ḥiṣm (Ar.)
hiybä	<	heybe	←	'aybe (Ar.)
ıdıran	<	hicran	←	hicrān (Ar.)

ibrişim	<	ibrişim	←	ebrīřum (Far.)
ihtār	<	ihtiyar (I)	←	iḥtiyār (Ar.)
ihtiza	<	iktiza	←	iḳtiżā (Ar.)
ikra	<	ikrah	←	ikrāh (Ar.)
ikram	<	ikram	←	ikrām (Ar.)
ilaç	<	ilaç	←	‘ilāc (Ar.)
iman	<	iman	←	īmān (Ar.)
imdat	<	imdat	←	imdād (Ar.)
imza (I) (II)	<	imza	←	imzā’ (Ar.)
inat	<	inat	←	‘inād (Ar.)
incir	<	incir	←	encīr (Far.)
inkār	<	inkâr	←	inkār (Ar.)
insan	<	insan	←	insān (Ar.)
islää	<	ıslah	←	iřlāḥ (Ar.)
iştah	<	iştah	←	iřtiḥā’ (Ar.)
itibarlı	<	itibarlı	←	i‘tibār + lı (Ar. + T.)
itraf	<	itiraf	←	i‘tirāf (Ar.)
izin	<	izin	←	izn (Ar.)
izmet	<	hizmet	←	ḥidmet (Ar.)
izmetkâr	<	hizmetkâr	←	ḥidmet + kâr (Ar. + Fars.)
kaarä	<	gayri	←	ğayr (Ar.)
kaavi	<	kavi	←	ḳavī (Ar.)
kabaat	<	kabahat	←	ḳabāḥat (Ar.)
kadar	<	kadar	←	ḳadar (Ar.)
kadem	<	kadem	←	ḳadem (Ar.)
kadı	<	kadı	←	ḳādī (Ar.)

kadifä	<	kadife	←	қағифе (Ar.)
kafa	<	kafa	←	қафä (Ar.)
kafadar	<	kafadar	←	қафä + dār (Ar. + Far.)
kafä	<	kahve	←	қahve (Ar.)
kafes	<	kafes	←	қafes (Ar.)
kaftan	<	kaftan	←	қафтān (Ar.) veya қафтān (Far.)
kahır	<	kahır	←	қahr (Ar.)
kalabalık	<	kalabalık	←	ғalebe + lık (Ar. + T.)
kalä	<	kale	←	қal'a (Ar.)
kalem	<	kalem	←	қalem (Ar.)
kalfa	<	kalfa	←	ҳalife (Ar.)
kalpazan	<	kalpazan	←	қalb + zen (Ar. + Far.)
kanaat	<	kanaat	←	қанä'at (Ar.)
kandil	<	kandil	←	қindīl (Ar.)
kantar	<	kantar	←	қintār (Ar.)
karanfil	<	karanfil	←	қaranful (Ar.)
karar	<	karar	←	қarār (Ar.)
karez	<	garez	←	ғaraž (Ar.)
karezker	<	garazkār	←	ғaraž + kār (Ar. + Far.)
kasaba	<	kasaba	←	қашaba (Ar.)
kasap	<	kasap	←	қашşāb (Ar.)
kasavet	<	kasvet	←	қasvet (Ar.)
kasım	<	kasım	←	қāsım (Ar.)
katran	<	katran	←	қатрān (Ar.)
kavga	<	kavga	←	ғavğā (Far.)
kayet	<	gayet	←	ғāyet (Ar.)

kayıp	<	kayıp	←	ğayb (Ar.)
käämil	<	kâmil	←	kāmīl (Ar.)
kebab	<	kebab	←	kebāb (Ar.)
keder	<	keder	←	keder (Ar.)
kefil	<	kefil	←	kefil (Ar.)
kehlibar	<	kehribar	←	kehrubā (Far.)
kelepçä	<	kelepçe	←	kelebçe (Far.)
kellä	<	kelle	←	kelle (Far.)
kemençä	<	kemençe	←	kemānçe (Far.)
kement	<	kement	←	kemend (Far.)
kemer	<	kemer	←	kemer (Far.)
kenar	<	kenar	←	kenār (Far.)
kenä	<	kene	←	kane (Far.)
kenef	<	kenef	←	kenīf (Ar.)
kepcä	<	kepçe	←	kefçe (Far.)
kerä	<	kere	←	kerre (Ar.)
kerestä	<	kereste	←	kerāste (Far.)
kerpeden	<	kerpeten	←	kelbetān (Ar.)
kervan	<	kervan	←	kārbān (Far.)
kesatlık	<	kesatlık	←	kesād (Ar.)
kesä	<	kese (I)	←	kīse (Far.)
keşiş	<	keşiş	←	keşīş (Far.)
keşki	<	keşki	←	kāşki (Far.)
keten	<	keten	←	kettān (Ar.)
kezap	<	kezzap	←	tīz + āb (Far.)
kılıf	<	kılıf	←	ğilāf (Ar.)

kına (I)	<	kına	←	ḥinnā' (Ar.)
kınap	<	kınnap	←	ḳinneb (Ar.)
kırmızı	<	kırmızı	←	ḳirmizī (Ar.)
kısım	<	kısım	←	ḳism (Ar.)
kısmet	<	kısmet	←	ḳismet (Ar.)
kıyamet	<	kıyamet	←	ḳiyāmet (Ar.)
kıymet	<	kıymet	←	ḳiymet (Ar.)
kıyretli	<	gayretli	←	ğayret + li (Ar. + T.)
kibrit	<	kibrit	←	kibrīt (Ar.)
kiftā	<	köfte	←	kūfte (Far.)
kiilā	<	kehle	←	kehle (Ar.)
kiler	<	kiler	←	kilār (Far.)
kilim	<	kilim	←	gilīm (Far.)
kilit	<	kilit	←	kelīd, kilīd (Far.)
kira	<	kira	←	kirā' (Ar.)
kirdā	<	kirde	←	girde (Far.)
kireç	<	kireç	←	gireç (Far.)
kitap	<	kitap	←	kitāb (Ar.)
kiyat	<	kâğıt	←	kāğaz (Far.)
laalā	<	lale	←	lāle (Far.)
lak-lak	<	lamlak	←	laḳlāḳ (Ar.)
lääzım	<	lazım	←	lāzim (Ar.)
lekā	<	leke	←	leke, lekke, (Far.)
lelek	<	leylek	←	legleg (Far.)
levent	<	levent	←	levend (Far.)
maadem	<	maden	←	ma'den (Ar.)

maalä	<	mahalle	←	maḥalle (Ar.)
maalik	<	malik	←	mālik (Ar.)
maalim	<	malum	←	ma‘lūm (Ar.)
maamilä	<	muamele	←	mu‘āmele (Ar.)
maani	<	mâni	←	māni‘ (Ar.)
maavi	<	mavi	←	ma‘i (Ar.)
makara	<	makara	←	bekere (Ar.)
makaz	<	makas	←	miķaşş (Ar.)
mandal	<	mandal (I)	←	mandāl (Ar.)
mangal	<	mangal	←	manḳal (Ar.)
manzara	<	manzara	←	manḟara (Ar.)
marafet	<	marifet	←	ma‘rifet (Ar.)
maraz	<	maraz	←	maraz (Ar.)
masal	<	masal	←	meşel (Ar.)
maskara	<	maskara	←	maşhara (Ar.)
mastraf	<	masraf	←	maşrif (Ar.)
maşa	<	maşa	←	māşe (Far.)
maşallaa	<	maşallah	←	māşā’e + allāh (Ar.)
maya	<	maya (I)	←	māye (Far.)
mayıl	<	meyil	←	meyl (Ar.)
mazdrak	<	mızrak	←	mizrāk (Ar.)
mecüz	<	mecaz	←	mecāz (Ar.)
medar	<	medar	←	medār (Ar.)
meelem	<	merhem	←	merhem (Ar.)
mekik	<	mekik	←	mekūk (Far.)
melek	<	melek	←	melek (Ar.)

membä	<	memba	←	menba‘ (Ar.)
memleket	<	memleket	←	memleket (Ar.)
menevša	<	menekşe	←	benefşe (Far.)
menzil	<	menzil	←	menzil (Ar.)
mera	<	mera	←	mer‘ā (Ar.)
merak	<	merak	←	merāk (Ar.)
mercan	<	mercan	←	mercān (Ar.)
mercimek	<	mercimek	←	merdumek (Far.)
merdiven	<	merdiven	←	nerdubān (Far.)
meret	<	meret	←	mārid (Ar.)
merkez	<	merkez	←	merkez (Ar.)
mermer	<	mermer (I)	←	mermer (Ar.)
meşä	<	meşe	←	bīşe (Far.)
meşin	<	meşin	←	mīşin (Far.)
metet-	<	methet-	←	medh + etmek (Ar. + T.)
meydan	<	meydan	←	meydān (Ar.)
meyva	<	meyve	←	mīve (Far.)
mezar	<	mezar	←	mezār (Ar.)
mezä	<	meze	←	meze (Far.)
mındar	<	murdar	←	murdār (Far.)
mısır	<	mısır	←	mişr (Ar.)
miimer	<	mürver	←	murdber (Far.)
millet	<	millet	←	millet (Ar.)
minaret	<	minare	←	menāre (Ar.)
minder	<	minder	←	minder (Ar.)
minnet	<	minnet	←	minnet (Ar.)

mintan	<	mintan	←	nīm + ten (Far.)
naafilä	<	nafile	←	nāfile (Ar.)
naalet	<	lanet	←	la‘net (Ar.)
naanä	<	nane	←	na‘na‘ (Ar.)
naara	<	nara	←	na‘re (Ar.)
namaz	<	namaz	←	namāz (Far.)
nasaat	<	nasihat	←	nāmūs (Ar.)
naşatır	<	nişadır	←	nişādūr (Far.)
naştrapa	<	maşrapa	←	maşraba (Ar.)
natık	<	nutuk	←	nuṭṭ (Ar.)
nayıp	<	naip	←	nā‘ib (Ar.)
nazar	<	nazar	←	naẓar (Ar.)
nekez	<	nekes	←	nākes (Far.)
nışan	<	nişan	←	nişān (Far.)
nişasta	<	nişasta	←	nişāste (Far.)
nizam	<	nizam	←	nizām (Ar.)
nizamiya	<	nizamiye	←	nizām (Ar.)
paça (I) (II)	<	paça	←	pāçe (Far.)
padişaa	<	padişah	←	pādşāh (Far.)
pança	<	pençe	←	pence (Far.)
papagal	<	papağan	←	babağā, babbagā (Ar.)
para	<	para	←	pāre (Far.)
parça	<	parça	←	pārçe (Far.)
patlaca	<	patlıcan	←	bādincān (Ar.)
payanta	<	payanda	←	pāyende (Far.)
payvant	<	peyvend	←	peyvend (Far.)

Pazar (I) (II)	<	Pazar	←	bāzār (Far.)
pazertesi	<	pazartesi	←	bāzār + ertesi (Far. + T.)
pelit	<	pelit	←	bellūt (Ar.)
pelivan	<	pehlivan	←	pehlevān (Far.)
pembä	<	pembe	←	penbe (Far.)
pençerä	<	pencere	←	pencere (Far.)
perçan	<	perçem	←	perçem (Far.)
perdä	<	perde	←	perde (Far.)
pergel	<	pergel	←	pergāl (Far.)
perşembä	<	perşembe	←	penc + şenbe (Far.)
pervane	<	pervane	←	pervāne (Far.)
pervaz	<	pervaz	←	pervāz (Far.)
peşin	<	peşin	←	pīşīn (Far.)
peşkir	<	peşkir	←	pīşgīr (Far.)
peyda	<	peyda	←	peydā (Far.)
piinir	<	peynir	←	penīr (Far.)
pilav	<	pilav	←	pelāv, pilāv (Far.)
pirinç (I) (II)	<	pirinç(I) (II)	←	birinc (Far.)
pişman	<	pişman	←	peşīmān (Far.)
raabet	<	rağbet	←	rağbet (Ar.)
raamet	<	rahmet	←	rahmet (Ar.)
rakı	<	rakı	←	‘araķī (Ar.)
razgel-	<	rast gel-	←	rāst + gel- (Far. + T.)
razı	<	razı	←	rāżī (Ar.)
rendä	<	rende	←	rende (Far.)
resim	<	resim	←	resm (Ar.)

rezä	<	reze	←	rezze (Ar.)
rezil	<	rezil	←	reẓīl (Ar.)
rical	<	rical	←	ricāl (Ar.)
rihtım	<	rihtım	←	rīḥtim (Far.)
ricä	<	rica	←	recā (Ar.)
riştä	<	rişte	←	rişte (Far.)
saabi	<	sahip	←	şāḥib (Ar.)
saadikana	<	sadıkane	←	şādiḳ + āne (Ar. + Far.)
saafi	<	sahi	←	şahīḥ (Ar.)
sabaá	<	sabah	←	şabāḥ (Ar.)
sadaka	<	sadaka	←	şadaḳa (Ar.)
sadä	<	sade	←	sāde (Far.)
sade	<	sade	←	sāde (Far.)
saфра	<	saфра (II)	←	şafrā' (Ar.)
saka	<	saka	←	saḳḳā (Ar.)
sakat	<	sakat	←	saḳaṭ (Ar.)
sandık	<	sandık	←	şandūḳ (Ar.)
saraf	<	sarraf	←	şarrāf (Ar.)
saray	<	saray	←	serāy (Far.)
satır	<	satır (II)	←	sāṭūr (Ar.)
sayfa	<	sayfa	←	şahīfe (Ar.)
sayvan	<	sayvan	←	sāyebān (Far.)
sebep	<	sebep	←	sebeb (Ar.)
sedef	<	sedef	←	şadeḳ (Ar.)
sefa	<	sefa	←	şafā (Ar.)
sefer	<	sefer	←	sefer (Ar.)

seftä	<	siftah	←	istiftāḥ (Ar.)
selām	<	selam	←	selām (Ar.)
selemet	<	selamet	←	selāmet (Ar.)
semä	<	seme	←	seme (Far.)
senä	<	sene	←	sene (Ar.)
senselä	<	silsile	←	silsile (Ar.)
sepet	<	sepet	←	seped (Far.)
serbest	<	serbest	←	serbest (Far.)
sersem	<	sersem	←	sersām (Far.)
sevda	<	sevda	←	sevdā (Ar.)
sıklet	<	sıklet	←	şıklet (Ar.)
siiret-	<	seyret-	←	seyr + et- (Ar. + T.)
silāh	<	silah	←	silāḥ (Ar.)
sima	<	sima	←	sīmā (Far.)
sincap	<	sincap	←	sincāb (Far.)
sincir	<	zincir	←	zencīr (Far.)
sini	<	sini	←	sīnī (Far.)
sirkä (I)	<	sirke (II)	←	sirke (Far.)
şafra	<	safran	←	za‘ferān (Ar.)
şannı	<	şanlı	←	şān + lı (Ar. + T.)
şaraat	<	şeriat	←	şerī‘at (Ar.)
şarap	<	şarap	←	şerāb (Ar.)
şarapana	<	şaraphane	←	şerāb + ḥāne (Ar. + Far.)
şarhat	<	serhat	←	ser + ḥadd (Far. + Ar.)
şefteli	<	şeftali	←	şeft + ālū (Far.)
şeker	<	şeker	←	şeker (Far.)

şekil	<	şekil	←	şekl (Ar.)
şerbet	<	şerbet	←	şerbet (Ar.)
şeytan	<	şeytan	←	şeytān (Ar.)
şıra	<	şıra	←	şīre (Far.)
şimşir	<	şimşir	←	şemşīr (Far.)
şiret	<	şirret	←	şirret (Ar.)
şirit	<	şerit	←	şerīṭ (Ar.)
şişä	<	şişe (I)	←	şīşe (Far.)
şkembä	<	işkembe	←	şikenbe (Far.)
taazä	<	taze	←	tāze (Far.)
tabeet	<	tabiat	←	ṭabī'at (Ar.)
tabla	<	tabla	←	ṭabla (Ar.)
tacık	<	tacik	←	tācık (Far.)
tafta (I)	<	tahta	←	taḥte (Far.)
tafta (II)	<	tafta	←	tāfte (Far.)
tahta	<	tahta	←	taḥte (Far.)
takaza	<	takaza	←	taḳāzā (Ar.)
takä	<	takke	←	ṭāḳiye (Ar.)
tamah	<	tamah	←	ṭama' (Ar.)
tamahker	<	tamahkâr	←	ṭama' + kâr (Ar. + Far.)
taman	<	tamam	←	tamām (Ar.)
taraf	<	taraf	←	ṭaraf (Ar.)
tarafdar	<	tarafdar	←	ṭaraf + dâr (Ar. + Far.)
tarif	<	tarif	←	ta'rīf (Ar.)
tava	<	tava	←	tāve (Far.)
tavla	<	tavla (I)	←	ṭavīle (Ar.)

tayfa (I)	<	tayfa	←	ṭā'ife (Ar.)
tazı	<	tazı	←	tāzī (Far.)
tebeşir	<	tebeşir	←	tebāşīr (Far.)
tecil	<	tecil	←	te'cīl (Far.)
tedarik	<	tedarik	←	tedāruk (Ar.)
tehma	<	tenha	←	tenhā (Far.)
teklif	<	teklif	←	teklīf (Ar.)
tekrar	<	tekrar	←	tekrār (Ar.)
telef	<	telef	←	telef (Ar.)
tellal	<	tellal	←	dellāl (Ar.)
tembih	<	tembih	←	tenbīh (Ar.)
temiz	<	temiz	←	temyīz (Ar.)
temsil	<	temsil	←	temşīl (Ar.)
tenä	<	tane	←	dāne (Far.)
tencerä	<	tencere	←	tancara (Ar.)
tendiriz	<	tendürüst	←	ten + durust (Far.)
terbiye	<	terbiye (I)	←	terbiye (Ar.)
terezä	<	terazi	←	terāzū (Far.)
tertip	<	tertip	←	tertib (Ar.)
terzi	<	terzi	←	derzī (Far.)
teslim	<	teslim	←	teslīm (Ar.)
testä	<	deste	←	deste (Far.)
testerä	<	testere	←	dest + erre (Far.)
testi (I)	<	testi	←	destī (Far.)
testi (II)	<	tespih	←	tesbīh (Ar.)
tezgä	<	tezgâh	←	destgâh (Far.)

tezgerä	<	teskere	←	deskere (Far.)
tılsım	<	tılsım	←	tılsım (Ar.)
tımar	<	tımar (I)	←	tīmār (Far.)
tıpkı	<	tıpkı	←	tıbk (Ar.)
vaka	<	vaka	←	vaḳ‘a (Ar.)
vakıt	<	vakit	←	vaḳt (Ar.)
vallaa	<	vallahi	←	vallahi (Ar.)
varak	<	varak	←	varaḳ (Ar.)
vatan	<	vatan	←	vaṭan (Ar.)
vazgeç-	<	vazgeç-	←	vāz + geç- (Far. + T.)
vekil	<	vekil	←	vekīl (Ar.)
viliyat	<	vilayet	←	vilāyet (Ar.)
yaanı	<	yahni	←	yaḥnī (Far.)
yaban	<	yaban	←	yābān (Far.)
yıbrık	<	ibrik	←	ibrīḳ (Ar.)
yıftıra	<	iftira	←	iftirā‘ (Ar.)
zaabit	<	zabit	←	zābiṭ (Ar.)
zaamet	<	zahmet	←	zaḥmet (Ar.)
zaarä	<	zahire	←	zaḥīre (Ar.)
zafet	<	ziyafet	←	ziyāfet (Ar.)
zaman	<	zaman	←	zamān (Ar.)
zambak	<	zambak	←	zanbaḳ (Ar.)
zanaat	<	zanaat	←	şinā‘at (Ar.)
zarar	<	zarar	←	zarar (Ar.)
zarif	<	zarif	←	zarīf (Ar.)
zarzavat	<	zerzevat	←	sebze + vāt (Far. + Ar.)

zayıf	<	zayıf	←	za‘īf (Ar.)
zeedä	<	ziyade	←	ziyāde (Ar.)
zemperä	<	zemberek	←	zenbürek (Far.)
zengin	<	zengin	←	sengīn (Far.)
zerä	<	zira	←	zīrā (Far.)
zeytin	<	zeytin	←	zeytūn (Ar.)
zimba	<	zimba	←	zunbe (Far.)
zından	<	zindan	←	zindān (Far.)
zihir	<	zehir	←	zehr (Far.)
zimbil	<	zembil	←	zinbīl (Ar.)
ziya	<	ziya	←	ziyā’ (Ar.)
ziyafet	<	ziyafet	←	ziyāfet (Ar.)

2.2.2. Arapça ve Farsça Kelimelerde Yuvarlaklık Uyumu

Gagauzça-Rusça-Romınca Sözlük’te geçen 815 Arapça ve Farsça kelimeden 47’si Arapça, 44’ü Farsça, 6’sı da birleşik yapıli olmak üzere toplam 97 Arapça ve Farsça kelime yuvarlaklık uyumuna uymaktadır. Bu bölümde Arapça ve Farsça kelimeler Türkiye Türkçesindeki kullanılışlarıyla birlikte verilmiştir. Sözlükte yalın hâlde bulunmayan kelimeler ek almış şekilleriyle verilmiştir.

<u>GT.</u>	<	<u>TT.</u>		
bostan	<	bostan	←	būstān (Far.)
budala	<	budala	←	budalā (Ar.)
bülbül	<	bülbül	←	bulbul (Far.)
bülür	<	billur	←	billūr (Ar.)
cömert	<	cömert	←	cevān + merd (Far.)
cumaa	<	cuma	←	cum‘a (Ar.)
cuvap	<	cevap	←	cevāb (Ar.)
cümbüş	<	cümbüş	←	cunbiş (Far.)

cümlä	<	cümle	←	cumle (Ar.)
çoban	<	çoban	←	çübān, şübān (Far.)
çorap	<	çorap	←	cūrāb (Far.)
çorba	<	çorba	←	şūrbā (Far.)
çöşmä	<	çeşme	←	çeşme (Far.)
çuval	<	çuval	←	cuvāl (Far.)
çünkü	<	çünkü	←	çün + ki (Far.)
dolap	<	dolap	←	dūlāb (Ar.)
dua	<	dua	←	du 'ā' (Ar.)
duar	<	duvar	←	dīvār (Far.)
duşman	<	düşman	←	duşmān (Far.)
dülger	<	dülger	←	durūger (Far.)
dünnäa	<	dünya	←	dunyā (Ar.)
fukaara	<	fukara	←	fuḵarā (Ar.)
funduk	<	findık	←	funduḵ (Ar.)
gurbet	<	gurbet	←	ğurbet (Ar.)
günaa	<	günah	←	gunāh (Far.)
günahker	<	günahkâr	←	gunāhkār (Far.)
gürcü (I)	<	Gürcü	←	gureī (Far.)
hoca	<	hoca	←	ḥvāce (Far.)
hodul	<	fodul	←	fuḍūl (Ar.)
hoşaf	<	hoşaf	←	ḥoş + āb (Far.)
hoşbeş	<	hoşbeş	←	ḥoş + bāş (Far.)
hurma	<	hurma	←	ḥurmā (Far.)
koza	<	koza	←	ğūze (Far.)
kösä	<	köse	←	kūse (Far.)

köşä	<	köşe	←	gūşe (Far.)
kötek	<	kötek (I)	←	kūtek (Far.)
kubey	<	kubbe	←	ḵubbe (Ar.)
kudret	<	kudret	←	ḵudret (Ar.)
kumaş	<	kumaş	←	ḵumāş (Ar.)
kurban	<	kurban	←	ḵurbān (Ar.)
kurna	<	kurna	←	ḵurne (Ar.)
kusur	<	kusur	←	ḵuşūr (Ar.)
kuvet	<	kuvvet	←	ḵuvvet (Ar.)
kükürt	<	kükürt	←	gūgird (Far.)
külah	<	külah	←	kulāh (Far.)
kümbet	<	kümbet	←	gunbed (Far.)
kündä	<	künde	←	kunde (Far.)
küskä	<	küspe	←	kusbe (Far.)
lobut	<	lobut	←	nebbūt (Ar.)
lokma	<	lokma	←	luḵme (Ar.)
lülä	<	lüle	←	lüle (Far.)
lüzgär	<	rüzgär	←	rüzgār (Far.)
molla	<	molla	←	mevlā (Far.)
mukayet	<	mukayyet	←	muḵayyed (Ar.)
murat	<	murat	←	murād (Ar.)
muska	<	muska	←	nuşḥa (Ar.)
musulman	<	müslüman	←	muslim + ān (Ar. + Far.)
muşama	<	muşamba	←	muşamma‘ (Ar.)
muşta	<	muşta	←	muşte (Far.)
mutlak	<	mutlak	←	muṭlaḵ (Ar.)

müdür	<	müdür	←	mudīr (Ar.)
mühlet	<	mühlet	←	muhlet (Ar.)
mühür	<	mühür	←	muhr (Far.)
mümkün	<	mümkün	←	mumkin (Ar.)
mürür	<	mürur	←	murūr (Ar.)
nohut	<	nohut	←	noḥūd (Ar.)
nokta	<	nokta	←	nuḳṭa (Ar.)
nüfüz	<	nüfuz	←	nufūz (Ar.)
oka	<	okka	←	vuḳiyye (Ar.)
orospu	<	orospu	←	rūspī (Far.)
oruç	<	oruç	←	rūze (Far.)
ömür	<	ömür	←	‘umr (Ar.)
rugan	<	rugan	←	revḡan (Far.)
sofra	<	sofra	←	sufre (Ar.)
sokak	<	sokak	←	zuḳāk (Ar.)
sultan	<	sultan	←	sultān (Ar.)
surat	<	surat	←	şūret (Ar.)
şufa	<	cıva	←	cīve (Far.)
şükür	<	şükür	←	şukr (Ar.)
şüpä	<	şüphe	←	şubhe (Ar.)
topuz	<	topuz	←	debbūs (Ar.)
trufanda	<	turfanda	←	tervende (Far.)
turşu	<	turşu	←	turşī (Far.)
turumcu	<	turuncu	←	turunc + ī (Far. + Ar.)
tüfek	<	tüfek	←	tufeng (Far.)
tükän	<	dükkân	←	dukkān (Ar.)

umut	<	umut	←	ümmîd (Ar.)
urum	<	rum	←	rûm (Ar.)
usta	<	usta	←	ustâd (Far.)
ustura	<	ustura	←	usturre (Far.)
usul	<	usul (II)	←	uşûl (Ar.)
zorba	<	zorba	←	zûrbâz (Far.)
zulum	<	zulüm	←	zûlm (Ar.)
zurna	<	zurna	←	surnây (Far.)
zülûf	<	zülûf	←	zulf (Far.)
zümbül	<	sümbül	←	sunbul (Far.)
zümrüt	<	zümrüt	←	zumurrud (Far.)

2.2.3. Düzlük-Yuvarlaklık Uyumuna Uymayan Arapça ve Farsça Kelimeler

Gagauzça-Rusça-Romınca Sözlük'te geçen 815 Arapça ve Farsça kökenli kelimeden 25'i Arapça, 9'u Farsça, 3'ü de birleşik yapıli olmak üzere toplam 37 Arapça ve Farsça kökenli kelime düzlük-yuvarlaklık uyumuna uymamaktadır. Bu bölümde Arapça ve Farsça kökenli kelimeler Türkiye Türkçesindeki kullanılışlarıyla birlikte verilmiştir. Sözlükte yalın hâlde bulunmayan kelimeler ek almış şekilleriyle verilmiştir.

<u>GT.</u>	<	<u>TT.</u>		
armut	<	armut	←	emrûd (Far.)
barut	<	barut	←	bârûd (Far.)
cumartesi	<	cumartesi	←	cum'a + ertesi (Ar. + T.)
çabuk	<	çabuk	←	çâbuk (Far.)
dambur	<	tambur (I)	←	tanbûr (Ar.)
daul	<	davul	←	ta-bl (Ar.)
gäur	<	gâvur	←	gebr (Far.)
güvercik	<	güherçile	←	guherçile (Far.)
halaçu	<	hallaç	←	hallâc (Ar.)

hamur	<	hamur	←	ḥamīr (Ar.)
haydut	<	haydut	←	ḥaydūd (Ar.)
horoz	<	horoz	←	ḥorūs (Far.)
kabul	<	kabul	←	ḳabūl (Ar.)
kabuz	<	kabız	←	ḳabẓ (Ar.)
kalbur	<	kalbur	←	ḡirbāl (Ar.)
kalup	<	kalıp	←	ḳālib (Ar.)
karpuz	<	karpuz	←	ḥarbūz (Far.)
maamul	<	mahmul	←	maḥmūl (Ar.)
maamur	<	mahmur	←	maḥmūr (Ar.)
maasul	<	mahsul	←	maḥşūl (Ar.)
maasuz	<	mahsus (I)	←	maḥşūş (Ar.)
mahkul	<	makul	←	ma‘ḳūl (Ar.)
mahmudä	<	mahmudiyä	←	maḥmūdīyye (Ar.)
mayhoş	<	mayhoş	←	mey + hoş (Far.)
maymun	<	maymun	←	meymūn (Ar.)
mektup	<	mektup	←	mektūb (Ar.)
mudrik	<	müdrik	←	mudrik (Ar.)
musaafir	<	misafir	←	musāfir (Ar.)
müşteri	<	müşteri	←	muşterī (Ar.)
pamuk	<	pamuk	←	panbuḳ (Far.)
papuç	<	pabuç	←	pāpūş (Far.)
sabun	<	sabun	←	şābūn (Ar.)
sabur	<	sabır	←	şabr (Ar.)
samur	<	samur	←	semmūr (Ar.)
sarfoş	<	sarhoş	←	ser + hoş (Far.)

tabut	<	tabut	←	tābūt (Ar.)
yahudi	<	Yahudi	←	yehūdī (Ar.)

3. SES OLAYLARI

Arapça ve Farsça kökenli bazı alıntı kelimelerdeki ünlüler ya Türkiye Türkçesi veya ağızlarında ünlü değişimine uğradıktan sonra Gagauzcaya olduğu gibi geçmiştir ya da bu alıntı kelimelerdeki ünlüler, Türkiye Türkçesi veya ağızlarına önce aslî şekilleriyle geçmiş, sonrasında Gagauzcaya geçmiş olabileceği belirtilmiştir (Hünerli, 2019: 115).

3.1. ÜNLÜLER

Gagauz Türkçesinde bulunan Arapça ve Farsça alıntı kelimelerden tespit edilen ünlü değişimleri tablolarda ana hatlarıyla gösterilmiştir.

	İncelme						Kalınlaşma					
T.T.	a/â		ı		u		e	i		ü		
G.T.	ä	e	i	e	i	ü	a	u	a	ı	u	u

	Daralma					Genişleme								
T.T.	a/â	e	o	ö		e	ı	i			u		ü	
G.T.	ı	i	i	u	ü	ä	a	e	a	ä	e	a	o	e

	Yuvarlaklaşma					Düzleşme						
T.T.	e	ı	i			ö	u		ü			
G.T.	ö	u	u	u	ü	e	i	a	ı	i	e	i

	Düşme					Türeme						
	Ön		İç			Ön	İç		Son			
T.T.	e	i	e	ı	i	Ø	Ø		Ø			
G.T.	Ø					u	a	ı	a	ı	i	u

3.1.1. Ünlü İncelmesi

Kalın sıradan bir ünlünün (a, ı, o, ö) ince sıradan bir ünlüye (ä, e, i, ö, ü) dönüşmesidir. İncelenen kelimeler içerisinde genellikle ünlü incelmesi kelime ortasında ve sonunda meydana geldiği görülmüştür.

/ä/	<	/a/â/	
bezirgân	<	bezirgân	← bāzergân (Far.)
cāzibeli	<	cazibeli	← cāzibe + li (Ar. + T.)
dünnäa	<	dünya	← dunyā (Ar.)
gäur	<	gāvur	← gebr (Far.)
halä	<	hela	← ḥalā (Ar.)
inkär	<	inkâr	← inkār (Ar.)
kär (I)	<	kâr	← kâr (Far.)
lüzgär	<	rüzgâr	← rüzgār (Far.)
mecâz	<	mecaz	← mecāz (Ar.)
membä	<	memba	← menba‘ (Ar.)
ricä	<	rica	← recā (Ar.)
seftä	<	siftah	← istiftāḥ (Ar.)
selām	<	selam	← selām (Ar.)
siläh	<	silah	← silāḥ (Ar.)
tezgä	<	tezgâh	← destgâh (Far.)
tükân	<	dükkân	← dukkân (Ar.)
yär	<	yâr	← yār (Far.)
zerä	<	zira	← zīrā (Far.)

/e/	<	/a/â/	
anteri	<	entari	← ‘anterī (Ar.)
endezä	<	endaze	← endāze (Far.)
ferecä	<	ferace	← ferāce (Ar.)
günahker	<	günahkâr	← gunāhkār (Far.)
karez	<	garaz	← ġaraż (Ar.)

pazertesi	<	pazartesi	←	bāzār + ertesi (Far.)
selemet	<	selamet	←	selāmet (Ar.)
şefteli	<	şeftali	←	şeft + ālū (Far.)
tamahker	<	tamahkâr	←	ṭama [‘] + kâr (Ar. + Far.)
tenä	<	tane	←	dāne (Far.)
terezä	<	terazi	←	terāzū (Far.)

/e/	<	/ɪ/		
Hederlez	<	Hıdırellez	←	ḥıdr + ilyās (Ar.)

/i/	<	/a/ā/		
haşış	<	haşhaş	←	ḥaşḥāş (Ar.)
kiyat	<	kâğıt	←	kāğaz (Far.)
viliyat	<	vilayet	←	vilāyet (Ar.)

/i/	<	/ɪ/		
asir	<	asır	←	‘aşr (Ar.)
islää	<	ıslah	←	işlāḥ (Ar.)
saadikana	<	sadıkane	←	sādiḳ + āne (Ar. + Far.)
zirh	<	zırh	←	zirih (Far.)

/i/	<	/u/		
ergivan	<	erguvan	←	erğavān (Far.)

/ü/	<	/u/		
bülür	<	billur	←	billūr (Ar.)

mürür	<	mürur	←	murūr (Ar.)
nüfüz	<	nüfuz	←	nufūz (Ar.)

3.1.2. Ünlü Kalınlaşması

Alıntı kelimelerde ince sıradan bir ünlünün kalın sıradan bir ünlüye dönüşmesidir. Ünlü kalınlaşması, Gagauz Türkçesinde bulunan Arapça ve Farsça kökenli kelimelerde görülen en yaygın ses değişimlerinden biridir.

/a/	<	/e/		
ajder	<	ejder	←	ejder (Far.)
amaanet	<	emanet	←	emānet (Ar.)
anteri	<	entari	←	‘anterī (Ar.)
barabar	<	beraber	←	berāber (Far.)
başça	<	bahçe	←	bāğçe (Far.)
cafayır	<	cevahir	←	cevāhir (Ar.)
canabet	<	cenabet	←	cenābet (Ar.)
Canabin	<	cenap	←	cenāb (Ar.)
halä	<	hela	←	ḥalā (Ar.)
halva	<	helva	←	ḥalvā (Ar.)
havez	<	heves	←	heves (Ar.)
hazna	<	hazne	←	ḥazīne (Ar.)
mayıl	<	meyil	←	meyl (Ar.)
menevşa	<	menekşe	←	benefşe (Far.)
meyva	<	meyve	←	mīve (Far.)
nizamiya	<	nizamiye	←	nizāmiyye (Ar.)
pança	<	pençe	←	pence (Far.)
perçan	<	perçem	←	perçem (Far.)
saadikana	<	sadıkane	←	şādık + āne (Ar. + Far.)

şaraat	<	şeriat	←	şerī'at (Ar.)
şarapana	<	şaraphane	←	şerāb + ḥāne (Ar. + Far.)
şarhat	<	serhat	←	ser + ḥadd (Far. + Ar.)
viliyat	<	vilayet	←	vilāyet (Ar.)

/a/	<	/i/		
marafet	<	marifet	←	ma'rifet (Ar.)
naşatır	<	nişadır	←	nişādūr (Far.)

/ı/	<	/i/		
baaşış	<	bahşış	←	bahşış (Far.)
cafayır	<	cevahir	←	cevāhir (Ar.)
cayıl	<	cahil	←	cāhil (Ar.)
cırıt	<	cirit	←	cerīd (Ar.)
fayız	<	faiz	←	fā'iz (Ar.)
hayın	<	hain	←	ḥā'in (Ar.)
ıciran	<	hicran	←	hicrān (Ar.)
mayıl	<	meyil	←	meyl (Ar.)
nayıp	<	naip	←	nā'ib (Ar.)
nışan	<	nişan	←	nişān (Far.)
ıcal	<	rical	←	ricāl (Ar.)
tacık	<	Tacik	←	tācık (Far.)
tedarik	<	tedarik	←	tedāruk (Ar.)
vakıt	<	vakit	←	vaḳt (Ar.)
yaanı	<	yahni	←	yaḥnī (Far.)
yıbrık	<	ibrik	←	ibrīḳ (Ar.)

yıftıra	<	iftira	←	iftirā' (Ar.)
zından	<	zindan	←	zindān (Far.)

/u/	<	/e/		
cuvap	<	cevap	←	cevāb (Ar.)

/u/	<	/i/		
musaafir	<	misafir	←	musāfir (Ar.)

/u/	<	/ü/		
duşman	<	düşman	←	duşmān (Far.)
mudrik	<	müdrük	←	mudrik (Ar.)
musulman	<	müslüman	←	muslim + ān (Ar. + Far.)
zulum	<	zulüm	←	ẓulm (Ar.)

3.1.3. Ünlü Daralması

Kelime içerisinde bulunan geniş ünlülerin (a, e, o, ö) telaffuz edilişine göre ya da bazı harflerin etkileşimi sonucunda dar ünlülere (ı, i, u, ü) dönüşmesidir.

/ı/	<	/a/		
kıyretli	<	gayretli	←	ğayret + li (Ar. + T.)

/i/	<	/a/â/		
haşış	<	haşhaş	←	haşhāş (Ar.)
kiyat	<	kâğıt	←	kāğaz (Far.)
viliyat	<	vilayet	←	vilāyet (Ar.)

/i/	<	/e/	
biyan	<	beyan	← beyān (Ar.)
biyaz	<	beyaz	← beyāz (Ar.)
çimen	<	çemen	← çemen (Far.)
hiybā	<	heybe	← ‘aybe (Ar.)
piinir	<	peynir	← penīr (Far.)
siiret-	<	seyret-	← seyr + et- (Ar. + T.)
şirit	<	şerit	← şerīṭ (Ar.)
zihir	<	zehir	← zehr (Far.)
zimbil	<	zembil	← zinbīl (Ar.)

/u/	<	/o/	
nur (I)	<	lor	← lor (Far.)

/ü/	<	/ö/	
küü	<	köy	← kūy (Far.)

3.1.4. Ünlü Genişlemesi

Kelime içindeki dar sıradan /ı/, /i/, /u/, /ü/ ünlülerinin çeşitli sebeplerle geniş sıradan /a/, /ä/, /e/, /o/, /ö/ ünlülere dönüşmesi olayıdır. Ünlü genişlemesi diğer ses olayları ile karşılaştırıldığında Arapça ve Farsça kökenli kelimelerde daha fazla olduğu görülmektedir.

/a/	<	/ı/	
mazdrak	<	mızrak	← mizrāk (Ar.)
patlaca	<	patlıca	← bādincān (Ar.)

/a/	<	/i/	
marafet	<	marifet	← ma‘rifet (Ar.)
naşatır	<	nişadır	← nişādūr (Far.)

/a/	<	/u/	
natık	<	nutuk	← nuṭḡ (Ar.)

/ä/	<	/e/	
acelä	<	acele	← ‘acele (Ar.)
bakaliyä	<	bakkaliye	← baḡḡālīyye (Ar.)
ceremä	<	cereme	← cerīme (Ar.)
cümlä	<	cümle	← cumle (Ar.)
çenä	<	çene	← çāne (Far.)
çerçevä	<	çerçeve	← çār + çūbe (Far.)
çingenä	<	çingene	← çingāne (Far.)
çiftä	<	çifte	← cuḡte (Far.)
çöşmä	<	çeşme	← çeşme (Far.)
derä	<	dere	← derre (Far.)
endezä	<	endaze	← endāze (Far.)
eniştä	<	enişte	← eni’şte (Far.)
ferecä	<	ferace	← ferāce (Ar.)
hergelä	<	hergele	← ḡargele (Far.)
hiybä	<	heybe	← ‘aybe (Ar.)
kadifä	<	kadife	← ḡaṭīfe (Ar.)
kafä	<	kahve	← ḡahve (Ar.)
kalä	<	kale	← ḡal‘a (Ar.)

kelepçä	<	kelepçe	←	kelebçe (Far.)
kellä	<	kelle	←	kelle (Far.)
kemençä	<	kemençe	←	kemānçe (Far.)
kenä	<	kene	←	kane (Far.)
kepcä	<	kepçe	←	kefçe (Far.)
kerä	<	kere	←	kerre (Ar.)
kerestä	<	kereste	←	kerāste (Far.)
kesä	<	kese (I)	←	kīse (Far.)
kiftä	<	köfte	←	kūfte (Far.)
kösä	<	köse	←	kūse (Far.)
köşä	<	köşe	←	gūşe (Far.)
kündä	<	künde	←	kunde (Far.)
küskä	<	küspe	←	kusbe (Far.)
laalä	<	lale	←	lāle (Far.)
lekä	<	leke	←	leke, lekke (Far.)
meşä	<	meşe	←	bīşe (Far.)
mezä	<	meze	←	meze (Far.)
naanä	<	nane	←	na‘na‘ (Ar.)
pembä	<	pembe	←	penbe (Far.)
pençerä	<	pencere	←	pencere (Far.)
perdä	<	perde	←	perde (Far.)
perşembä	<	perşembe	←	penc + şenbe (Far.)
rendä	<	rende	←	rende (Far.)
rezä	<	reze	←	rezze (Ar.)
riştä	<	rişte	←	rişte (Far.)
sadä	<	sade	←	sāde (Far.)

semä	<	seme	←	seme (Far.)
senä	<	sene	←	sene (Ar.)
senselä	<	silsile	←	silsile (Ar.)
sirkä (I)	<	sirke (II)	←	sirke (Far.)
şışä	<	şışe (I)	←	şışe (Far.)
şkembä	<	işkembe	←	şıkenbe (Far.)
şüpä	<	şüphe	←	şubhe (Ar.)
taazä	<	taze	←	tāze (Far.)
tenä	<	tane	←	dāne (Far.)
tencerä	<	tencere	←	tancara (Ar.)
terekä	<	tereke	←	terike (Ar.)
testä	<	deste	←	deste (Far.)
testerä	<	testere	←	dest + erre (Far.)
tezgerä	<	teskere	←	deskere (Far.)
zaarä	<	zahire	←	zaḥīre (Ar.)
zemperä	<	zemberek	←	zenbürek (Far.)

/ä/	<	/i/		
çeşnä	<	çeşni	←	çāşnī (Far.)
kaarä	<	gayri	←	ğayr (Ar.)
terezä	<	terazi	←	terāzū (Far.)

/e/	<	/ı/		
Hederlez	<	Hıdırellez	←	ḥıdr + ilyās (Ar.)

/e/	<	/i/		
peet	<	beyit	←	beyt (Ar.)
seftā	<	siftah	←	istiftāḥ (Ar.)
senselä	<	silsile	←	silsile (Ar.)
zeedä	<	ziyade	←	ziyāde (Ar.)
zeet	<	eziyet	←	eziyyet (Ar.)
zerä	<	zira	←	zīrā (Far.)

/o/	<	/u/		
toom	<	tohum	←	tuḥm (Far.)

/e/	<	/ü/		
henez	<	henüz	←	henüz (Far.)

3.1.5. Ünlü Yuvarlaklaşması

Kelime içindeki düz ünlülerin (a, e, ı, i) çeşitli sebeplerle yuvarlak ünlülere (o, ö, u, ü) dönüşmesi olayıdır. Gagauz Türkçesinde bulunan Arapça ve Farsça kökenli kelimelerde az görülen ses değişimlerinden biridir.

/ö/	<	/e/		
cöp	<	cep	←	ceyb (Ar.)
çöşmä	<	çeşme	←	çeşme (Far.)

/u/	<	/e/		
cuvap	<	cevap	←	cevāb (Ar.)

/u/	<	/i/		
musaafir	<	misafir	←	musāfir (Ar.)

/u/	<	/ı/	
funduk	<	findık	← funduk (Ar.)
kabuz	<	kabız	← kabz (Ar.)
kalup	<	kalıp	← kâlib (Ar.)
sabur	<	sabır	← şabr (Ar.)
şufa	<	cıva	← cīve (Far.)

/ü/	<	/i/	
bülür	<	billur	← billūr (Ar.)

3.1.6. Ünlü Düzleşmesi

Kelime içindeki yuvarlak ünlülerin (o, ö, u, ü) çeşitli sebeplerle düz ünlülere (a, e, ı, i) dönüşmesi olayıdır. Gagauz Türkçesinde bulunan Arapça ve Farsça kökenli kelimelerde az görülen ses değişimlerinden biridir.

/a/	<	/u/	
natık	<	nutuk	← nuṭṭk (Ar.)

/e/	<	/ü/	
henez	<	henüz	← henūz (Far.)

/e/	<	/ö/	
çep	<	çöp	← çūb (Far.)

/ı/	<	/u/	
mındar	<	murdar	← murdār (Far.)
natık	<	nutuk	← nuṭṭk (Ar.)

/i/	<	/ö/		
kiftä	<	köfte	←	kūfte (Far.)
/i/	<	/u/		
ergivan	<	erguvan	<	ergavān (Far.)
/i/	<	/ü/		
miimer	<	mürver	←	murdber (Far.)
tendiriz	<	tendürüst	←	ten + durust (Far.)

3.1.7. Ünlü Düşmesi

Türlü fonetik etkiler altında kelimelerin iç ve son seslerinde bulunan bazı ünlülerin düşmesi olayıdır (Korkmaz, 1992: 159). Gagauzcada ise ünlü düşmesi, kelime vurgusunun yanı sıra /y/, /c/ sesleri ve akıcı ünsüzlerle ilişkili olduğu tespit edilmiştir (Özakdag, 2012: 34). Ünlü düşmesi, Gagauz Türkçesindeki Arapça ve Farsça kökenli kelimelerde ön ve iç seste olduğu görülmektedir.

a. Ön Seste Ünlü Düşmesi

Ön seste ünlü düşmesi, sızıcı ve akıcı ünsüz önündeki vurgusuz ünlülerde görülür (Pokrovskaya, 1960: 177).

Ø	<	/e-/		
zeet	<	eziyet	←	eziyyet (Ar.)
Ø	<	/i-/		
şkembä	<	işkembe	←	şikenbe (Far.)

b. İç Seste Ünlü Düşmesi

Dar ünlüler, sıklıkla vurgunun olduğu heceden önceki vurgusuz hecede zayıflar ve düşer. Bu durum sözcük kökünde, ek-kök geçişlerinde ve eklerde görülür. Yine akıcı /m/, /n/, /l/, /r/ ünsüzleri arasında – ya da en azından akıcı ünsüzlerden biriyle komşu –

düşme eğilimi olan ünlü genellikle bulunur (Pokrovskaya, 1960: 177, Hünerli, 2019: 123).

Ø	<	/-e-/	
Hederlez	<	Hıdırellez	← hıdr + ilyās (Ar.)

Ø	<	/-ı-/	
traş	<	tıraş	← terāş (Far.)
aslı	<	asıl	← aşl (Ar.)
fazlı	<	fazıl	← fāzil (Ar.)

Ø	<	/-i-/	
aht	<	ahit	← ‘ahd (Ar.)
itraf	<	itiraf	← i‘tirāf (Ar.)

Bazı kelimelerde ünsüz çatışmasını gidermek için öncelikle /y/ ünsüzü türer ve sonrasında /i/ ünlüsü düşebilmektedir (Hünerli, 2019: 125).

aylā	<	aile	← ‘a’ile (Ar.)
dayma	<	daima	← dā’imā (Ar.)

3.1.8. Ünlü Türemesi

Ses özelliklerine veya birbirleri ile birleşme şartlarına bağlı bazı sebeplerle kelimenin ön, iç ve sonuna ünlü getirilmesidir (Korkmaz, 1992: 161).

a. Ön Seste Ünlü Türemesi

/u/ ünlüsü

urum	<	Rum	← rūm (Ar.)

b. İç Seste Ünlü Türemesi

/a/ ünlüsü

kasavet	<	kasvet	← ķasvet (Ar.)

/ɨ/ ünlüsü

ıııran < hicran ← hicrān (Ar.)

c. Son Seste Ünlü Türemesi

/a/ ünlüsü

darabana < daraban ← ɔarabān (Ar.)

/ɨ/ ünlüsü

aslı < asıl ← aşı (Ar.)

fazlı < fazıl ← fāzil (Ar.)

/i/ ünlüsü

saabi < sahip ← şāhib (Ar.)

/u/ ünlüsü

halaçu < hallaç ← ḥallāc (Ar.)

3.2. ÜNSÜZLER

Gagauz Türkçesinde 21 ünsüz kullanılmaktadır: /b/, /c/, /ç/, /d/, /f/, /g/, /h/, /j/, /k/, /l/, /m/, /n/, /p/, /r/, /s/, /ş/, /t/, /t̃/, /v/, /y/, /z/.

Gagauz Türkçesinde Türkiye Türkçesinden farklı olarak /t̃/ ünsüzü bulunmaktadır. Bu ses daha çok Rumence/Moldovanca, Bulgarca, Rusça gibi alıntı kelimelerde görülür: *şap* “keçi” (Rum. *Şap*), *şibrişta* “bir tür kekik” (Bul. *Çubrişta*), *hırleş* “demir kürek” (Rum. *Hırleş*) vb. (Hünerli, 2019: 92).

3.2.1. Ünsüz Uyumu

Bir sözcüğe yapım veya çekim ekleri vasıtasıyla gelen eklerin, tonlu ünsüzlerden (b, c, d, g, ğ, j, l, m, n, v, y, z, r) sonra tonlu, tonsuz ünsüzlerden (ç, f, h, k, p, s, ş, t) sonra tonsuz ünsüzlerin gelmesidir. Bu ünsüz uyumu eklerle sağlandığı gibi kelime içerisindeki ünsüzlerle de sağlamaktadır. Ünsüz uyumu sadece Türkçe kökenli kelimeler

için değil, aynı zamanda alıntı kelimeler için de geçerlidir. Gagauz Türkçesindeki Arapça ve Farsça kökenli kelimelerde de ünsüz uyumu görülmektedir.

3.2.1.1. Tonlu Uyumu

Gagauz Türkçesindeki Arapça ve Farsça kökenli 815 kelimedenden 59'u Arapça, 63'ü Farsça, 10'u ise birleşik yapıli olmak üzere toplam 132 kelime tonlu uyumuna uymaktadır. Bazı kelimeler de hem tonlu hem tonsuz uyumuna uyduğu görülmektedir. Bu gibi kelimeler her iki başlık altında da yer verilmiştir: *serbest* “serbest, özgür, hür” (Far. serbest).

<u>GT.</u>		<u>TT.</u>		
ajder	<	ejder	←	ejder (Far.)
ambar	<	ambar	←	anbār (Far.)
armut	<	armut	←	emrūd (Far.)
avrad	<	avrat	←	‘avret (Ar.)
aylā	<	aile	←	‘a’ile (Ar.)
ayna	<	ayna	←	āyīne (Far.)
balgan	<	balgam	←	balğam (Ar.)
berber	<	berber	←	berber (Far.)
beygir	<	beygir	←	bārgīr (Far.)
bezirgān	<	bezirgān	←	bāzergān (Far.)
bülbül	<	bülbül	←	bulbul (Far.)
cambaz	<	cambaz	←	cānbāz (Far.)
cendem	<	cehennem	←	cehennem (Ar.)
cümbüş	<	cümbüş	←	cunbiş (Far.)
cümlä	<	cümle	←	cumle (Ar.)
çardak	<	çardak	←	çār + tāk (Far. + Ar.)
çarşamba	<	çarşamba	←	çār + şenbe (Far.)
çember	<	çember	←	çenber (Far.)

çengel	<	çengel	←	çengāl (Far.)
çilingir	<	çilingir	←	cilānger (Far.)
çingenä	<	çingene	←	çingāne (Far.)
çorba	<	çorba	←	şūrbā (Far.)
dambur	<	tambur (I)	←	ṭanbūr (Ar.)
dayma	<	daima	←	dā'imā (Ar.)
dembel	<	tembel	←	tenbel (Far.)
devlet	<	devlet	←	devlet (Ar.)
devrā	<	devre (I)	←	devre (Ar.)
dilber	<	dilber	←	dilber (Far.)
dülger	<	dülger	←	durūger (Far.)
elbet	<	elbet	←	elbet (Ar.)
endezä	<	endaze	←	endāze (Far.)
ergivan	<	erguvan	←	ergavān (Far.)
evlad	<	evlat	←	evlād (Ar.)
faydalı	<	faydalı	←	fā'ide + lı (Ar. + T.)
fazlı	<	fazıl	←	fāzil (Ar.)
filcan	<	fincan	←	fīncân (Ar.)
funduk	<	findık	←	funduk (Ar.)
gerdan	<	gerdan	←	gerden (Far.)
gergef	<	gergef	←	kār + keff (Far. + Ar.)
gurbet	<	gurbet	←	ğurbet (Ar.)
güvercik	<	güherçile	←	guherçile (Far.)
halva	<	helva	←	ḥalvā (Ar.)
hardal	<	hardal	←	ḥardal (Ar.)
harman	<	harman	←	ḥirmen (Far.)

haydut	<	haydut	←	ḥaydūd (Ar.)
hayli	<	hayli	←	ḥaylī (Far.)
hayvan	<	hayvan	←	ḥayvān (Ar.)
hazna	<	hazne	←	ḥazīne (Ar.)
hendek	<	hendek	←	ḥandaḵ (Ar.)
hergelä	<	hergele	←	ḥargele (Far.)
hiybä	<	heybe	←	‘aybe (Ar.)
hurma	<	hurma	←	ḥurmā (Far.)
ibrişim	<	ibrişim	←	ebrīşum (Far.)
imdat	<	imdat	←	imdād (Ar.)
imza (I) (II)	<	imza	←	imzā’ (Ar.)
incir	<	incir	←	encīr (Far.)
izmet	<	hizmet	←	ḥidmet (Ar.)
kalbur	<	kalbur	←	ḡirbāl (Ar.)
kandil	<	kandil	←	ḵindīl (Ar.)
kavga	<	kavga	←	ḡavḡā (Far.)
kervan	<	kervan	←	kārbān (Far.)
kırmızı	<	kırmızı	←	ḵirmizī (Ar.)
kıymet	<	kıymet	←	ḵiymet (Ar.)
kıyretli	<	gayretli	←	ḡayret + li (Ar. + T.)
kibrit	<	kibrit	←	kibrīt (Ar.)
kirdä	<	kirde	←	girde (Far.)
kudret	<	kudret	←	ḵudret (Ar.)
kurban	<	kurban	←	ḵurbān (Ar.)
kurna	<	kurna	←	ḵurne (Ar.)
kümbet	<	kümbet	←	gunbed (Far.)

kündä	<	künde	←	kunde (Far.)
lüzgâr	<	rüzgâr	←	rüzgâr (Far.)
mandal	<	mandal (I)	←	mandāl (Ar.)
mangal	<	mangal	←	mankal (Ar.)
manzara	<	manzara	←	manzara (Ar.)
maymun	<	maymun	←	meymūn (Ar.)
mazdrak	<	mızrak	←	mizrāk (Ar.)
membä	<	memba	←	menba ^ç (Ar.)
memleket	<	memleket	←	memleket (Ar.)
menzil	<	menzil	←	menzil (Ar.)
mercan	<	mercan	←	mercān (Ar.)
mercimek	<	mercimek	←	merdumek (Far.)
merdiven	<	merdiven	←	nerdubān (Far.)
mermer	<	mermer(I)	←	mermer (Ar.)
meydan	<	meydan	←	meydān (Ar.)
meyva	<	meyve	←	mīve (Far.)
mındar	<	murdar	←	murdār (Far.)
minder	<	minder	←	minder (Ar.)
mudrik	<	müdrük	←	mudrik (Ar.)
musulman	<	müslüman	←	muslim + ān (Ar. + Far.)
payvant	<	peyvend	←	peyvend (Far.)
pembä	<	pembe	←	penbe (Far.)
perdä	<	perde	←	perde (Far.)
pergel	<	pergel	←	pergāl (Far.)
perşembä	<	perşembe	←	penc + şenbe (Far.)
pervane	<	pervane	←	pervāne (Far.)

pervaz	<	pervaz	←	pervāz (Far.)
peyda	<	peyda	←	peydā (Far.)
razgel-	<	rast gel-	←	rāst + gel- (Far. + T.)
rendä	<	rende	←	rende (Far.)
sandık	<	sandık	←	şandūk (Ar.)
sayvan	<	sayvan	←	sāyebān (Far.)
serbest	<	serbest	←	serbest (Far.)
sevda	<	sevda	←	sevdā (Ar.)
sincap	<	sincap	←	sincāb (Far.)
sincir	<	zincir	←	zencīr (Far.)
şerbet	<	şerbet	←	şerbet (Ar.)
şkembä	<	işkembe	←	şikenbe (Far.)
tabla	<	tabla	←	tabla (Ar.)
tavla	<	tavla (I)	←	tavīle (Ar.)
tembih	<	tembih	←	tenbīh (Ar.)
tencerä	<	tencere	←	tancara (Ar.)
tendiriz	<	tendürüst	←	ten + durust (Far.)
terbiye	<	terbiye (I)	←	terbiye (Ar.)
terzi	<	terzi	←	derzī (Far.)
tezgä	<	tezgâh	←	destgâh (Far.)
tezgerä	<	teskere	←	deskere (Far.)
trufanda	<	turfanda	←	tervende (Far.)
turumcu	<	turuncu	←	turunc + ī (Far. + Ar.)
vazgeç-	<	vazgeç-	←	vāz + geç- (Far. + T.)
yıbrık	<	ibrik	←	ibrīk (Ar.)
zambak	<	zambak	←	zanbağ (Ar.)

zarzavat	<	zerzevat	←	sebze + vāt (Far. + Ar.)
zengin	<	zengin	←	sengīn (Far.)
zimba	<	zimba	←	zunbe (Far.)
zından	<	zindan	←	zindān (Far.)
zimbil	<	zembil	←	zinbīl (Ar.)
zorba	<	zorba	←	zūrbāz (Far.)
zurna	<	zurna	←	surnāy (Far.)
zümbül	<	sümbül	←	sunbul (Far.)
zümrüt	<	zümrüt	←	zumurrud (Far.)

3.2.1.2. Tonsuz Uyumu

Gagauz Türkçesindeki Arapça ve Farsça kökenli 815 kelimedenden 20'si Arapça, 35'i Farsça, 5'i ise birleşik yapılı olmak üzere toplam 60 kelime tonsuz uyumuna uymaktadır. Bazı kelimeler de hem tonlu hem tonsuz uyumuna uyduğu görülmektedir. Bu gibi kelimeler her iki başlık altında da yer verilmiştir: *serbest* “serbest, özgür, hür” (Far. serbest).

<u>GT.</u>		<u>TT.</u>		
aht	<	ahit	←	‘ahd (Ar.)
asker	<	asker	←	‘asker (Ar.)
astar	<	astar	←	āster (Far.)
baht	<	baht	←	baht (Far.)
başça	<	bahçe	←	bāğçe (Far.)
başçıvancı	<	bahçıvan	←	bāğçevān (Far.)
bostan	<	bostan	←	būstān (Far.)
çift	<	çift	←	cuft (Far.)
çiftä	<	çifte	←	cufte (Far.)
dost	<	dost	←	dūst (Far.)
eniştä	<	enişte	←	eni’şte (Far.)

fıstık	<	fıstık	←	fustuk (Ar.)
günahker	<	günahkâr	←	gunāhkâr (Far.)
hafta	<	hafta	←	hefte (Far.)
hasta	<	hasta	←	ḥaste (Far.)
ihtâr	<	ihtiyar (I)	←	iḥtiyâr (Ar.)
ihtiza	<	iktiza	←	ikṭizâ (Ar.)
iştah	<	iştah	←	iştihâ' (Ar.)
izmetkâr	<	hizmetkâr	←	ḥidmet + kâr (Ar. + Far.)
kaftan	<	kaftan	←	kaftân (Ar.) veya kaftân (Far.)
kelepçâ	<	kelepçe	←	kelebçe (Far.)
kerestâ	<	kereste	←	kerâste (Far.)
keşki	<	keşki	←	kâşki (Far.)
kiftâ	<	köfte	←	kūfte (Far.)
küskâ	<	küspe	←	kusbe (Far.)
mahkul	<	makul	←	ma'kûl (Ar.)
maskara	<	maskara	←	maşhara (Ar.)
mektup	<	mektup	←	mektûb (Ar.)
muska	<	muska	←	nuşha (Ar.)
muşta	<	muşta	←	muşte (Far.)
müşteri	<	müşteri	←	muşterî (Ar.)
nişasta	<	nişasta	←	nişâste (Far.)
nokta	<	nokta	←	nuḳṭa (Ar.)
orospu	<	orospu	←	rûspî (Far.)
peşkir	<	peşkir	←	pîşgîr (Far.)
post (I) (II)	<	post	←	pûst (Far.)
rıhtım	<	rıhtım	←	rîḥtim (Far.)

riřtä	<	rişte	←	rişte (Far.)
seftä	<	siftah	←	istiftāḥ (Ar.)
serbest	<	serbest	←	serbest (Far.)
şafk	<	şavk	←	şevk (Ar.)
şefk	<	şevk	←	şevk (Ar.)
şefteli	<	şeftali	←	řeft + ālū (Far.)
řkembä	<	işkembe	←	şikenbe (Far.)
tafta (I)	<	tahta	←	taḥte (Far.)
tafta (II)	<	tafta	←	tāfte (Far.)
taht	<	taht	←	taḥt (Far.)
tahta	<	tahta	←	taḥte (Far.)
tamahker	<	tamahkâr	←	ṭama ^ç + kâr (Ar. + Far.)
taftar	<	taftar	←	ṭaraf + dâr (Ar. + Far.)
testä	<	deste	←	deste (Far.)
testerä	<	testere	←	dest + erre (Far.)
testi (I)	<	testi	←	destî (Far.)
testi (II)	<	tespih	←	tesbîḥ (Ar.)
tıpkı	<	tıpkı	←	tıbk (Ar.)
usta	<	usta	←	ustād (Far.)
ustura	<	ustura	←	usturre (Far.)
yıftıra	<	iftıra	←	iftirā ^ç (Ar.)
zift	<	zift	←	zift (Ar.)

3.2.1.3. Tonlu-Tonsuz Uyumuna Uymayan Arapça ve Farsça Kelimeler

Gagauzça-Rusça-Romınca Sözlük'te geçen 815 Arapça ve Farsça kökenli kelimeden 59'u Arapça, 37'si Farsça, 23'ü de birleşik yapılı olmak üzere toplam 119 Arapça ve Farsça kökenli kelime tonlu-tonsuz uyumuna uymamaktadır. Bu bölümde

Arapça ve Farsça kökenli kelimeler Türkiye Türkçesindeki kullanılışlarıyla birlikte verilmiştir. Sözlükte yalın hâlde bulunmayan kelimeler ek almış şekilleriyle verilmiştir.

<u>GT.</u>		<u>TT.</u>		
ahenk	<	ahenk	←	āheng (Far.)
ahmak	<	ahmak	←	aḥmak (Ar.)
akraba	<	akraba	←	aḳribā (Ar.)
akran	<	akran	←	aḳrān (Ar.)
anteri	<	entari	←	‘anterī (Ar.)
aslı	<	asıl	←	aşl (Ar.)
atlas	<	atlas (I)	←	aṭlas (Ar.)
bakla	<	bakla	←	bāḳilā (Ar.)
betva	<	beddua	←	bed + du‘ā (Far. + Ar.)
cenk	<	cenk	←	ceng (Far.)
cet-becet	<	cetbecet	←	ced + be + ced (Ar. + Far. + Ar.)
cins (I)	<	cins	←	cins (Ar.)
cömert	<	cömert	←	cevān + merd (Far.)
cumartesi	<	cumartesi	←	cum‘a + ertesi (Ar. + T.)
çapraz (I) (II)	<	çapraz	←	çep + rāst (Far.)
çark	<	çark	←	çarḥ (Far.)
çarşaf	<	çarşaf	←	çāder + şeb (Far.)
çarşamba	<	çarşamba	←	çār + şenbe (Far.)
çarşı	<	çarşı	←	çār + sū (Far.)
çeltik	<	çeltik	←	şeltūk (Far.)
çerçevä	<	çerçeve	←	çār + çūbe (Far.)
çeşnä	<	çeşni	←	çāşnī (Far.)
çirkef	<	çirkef	←	çirk + āb (Far.)

çirkin	<	çirkin	←	çirkīn (Far.)
çöşmä	<	çeşme	←	çeşme (Far.)
çünkü	<	çünkü	←	çün + ki (Far.)
dert	<	dert	←	derd (Far.)
duşman	<	düşman	←	duşmān (Far.)
enfä	<	enfiye	←	enfiyye (Ar.)
esmer	<	esmer	←	esmer (Ar.)
fark	<	fark	←	farḳ (Ar.)
felç	<	felç	←	felc (Ar.)
fent	<	fent	←	fend (Far.)
fıkra	<	fıkra	←	fıḳra (Ar.)
halk	<	halk	←	ḥalk (Ar.)
halka	<	halka	←	ḥalka (Ar.)
harç	<	harç	←	ḥarc (Ar.)
hasret	<	hasret	←	ḥasret (Ar.)
hayıflan-	<	hayıflan-	←	ḥayf + lan- (Ar. + T.)
herkez	<	herkes	←	her + kes (Far.)
hoşbeş	<	hoşbeş	←	ḥoş + bâş (Far.)
ikra	<	ikrah	←	ikrāh (Ar.)
ikram	<	ikram	←	ikrām (Ar.)
inkār	<	inkâr	←	inkār (Ar.)
insan	<	insan	←	insān (Ar.)
islää	<	ıslah	←	işlāḥ (Ar.)
itraf	<	itiraf	←	i'tirāf (Ar.)
kalfa	<	kalfa	←	ḥalīfe (Ar.)
kalp	<	kalp (I)	←	ḳalb (Ar.)

kalpazan	<	kalpazan	←	qalb + zen (Ar. + Far.)
kantar	<	kantar	←	qintār (Ar.)
karanfil	<	karanfil	←	qaranful (Ar.)
karezker	<	garazkār	←	qaraz + kār (Ar. + Far.)
karpuz	<	karpuz	←	qarbūz (Far.)
katran	<	katran	←	qatrān (Ar.)
kehlibar	<	kehribar	←	kehrubā (Far.)
kemença	<	kemençe	←	kemānçe (Far.)
kement	<	kement	←	kemend (Far.)
kepcä	<	kepçe	←	kefçe (Far.)
kerpeden	<	kerpeten	←	kelbetān (Ar.)
kismet	<	kismet	←	qismet (Ar.)
kükürt	<	kükürt	←	gūgird (Far.)
lak-lak	<	laklak	←	laqlāq (Ar.)
levent	<	levent	←	levend (Far.)
lokma	<	lokma	←	luqme (Ar.)
mahmudä	<	mahmudiyä	←	maḥmūdiyye (Ar.)
mastraf	<	masraf	←	maşrif (Ar.)
mayhoş	<	mayhoş	←	mey + hoş (Far.)
menevşa	<	menekşe	←	benefşe (Far.)
merkez	<	merkez	←	merkez (Ar.)
mintan	<	mintan	←	nīm + ten (Far.)
mutlak	<	mutlak	←	muṭlaq (Ar.)
mühlet	<	mühlet	←	muhlet (Ar.)
mülk	<	mülk	←	mülk (Ar.)
mümkün	<	mümkün	←	mumkin (Ar.)

naştrapa	<	maşrapa	←	maşraba (Ar.)
pança	<	pençe	←	pence (Far.)
parça	<	parça	←	pārçe (Far.)
patlaca	<	patlıca	←	bādincān (Ar.)
payanta	<	payanda	←	pāyende (Far.)
pazertesi	<	pazartesi	←	bāzār + ertesi (Far. + T.)
pençerä	<	pencere	←	pencere (Far.)
perçan	<	perçem	←	perçem (Far.)
perşembä	<	perşembe	←	penc + şenbe (Far.)
pirinç (I) (II)	<	pirinç(I) (II)	←	birinc (Far.)
pişman	<	pişman	←	peşīmān (Far.)
renk	<	renk	←	reng (Far.)
safra	<	safra (II)	←	şafra' (Ar.)
sarfoş	<	sarhoş	←	ser + hoş (Far.)
sayfa	<	sayfa	←	şahīfe (Ar.)
senselä	<	silsile	←	silsile (Ar.)
sersem	<	sersem	←	sersām (Far.)
sert	<	sert	←	serd (Far.)
sıklet	<	sıklet	←	şıklet (Ar.)
sirkä (I)	<	sirke (II)	←	sirke (Far.)
sofra	<	sofra	←	sufre (Ar.)
sultan	<	sultan	←	sultān (Ar.)
şafra	<	safran	←	za'ferān (Ar.)
şarhat	<	serhat	←	ser + hadd (Far. + Ar.)
şart	<	şart (I)	←	şart (Ar.)
şeytan	<	şeytan	←	şeytān (Ar.)

şimşir	<	şimşir	←	şemşîr (Far.)
tayfa (I)	<	tayfa	←	ṭā'ife (Ar.)
tehma	<	tenha	←	tenhā (Far.)
teklif	<	teklif	←	teklîf (Ar.)
tekrar	<	tekrar	←	tekrār (Ar.)
temsil	<	temsil	←	temşîl (Ar.)
tertip	<	tertip	←	tertîb (Ar.)
teslim	<	teslim	←	teslîm (Ar.)
tılsım	<	tılsım	←	ṭılsım (Ar.)
traş	<	tıraş	←	terāş (Far.)
trufanda	<	turfanda	←	tervende (Far.)
trup	<	turp	←	turb, turub (Far.)
turşu	<	turşu	←	turşî (Far.)
zemperä	<	zemberek	←	zenbürek (Far.)
zevk	<	zevk	←	zevk (Ar.)
zeytin	<	zeytin	←	zeytün (Ar.)
zirh	<	zırh	<	zirih (Far.)

3.2.2. Ünsüz Değişmeleri

Bir kelimedeki ünsüzün kendisine yakın olan başka bir ünsüze dönüşmesi olayıdır. L.A. Pokrovskaya, Gagauz Türkçesinde kelime başındaki /b/, /d/, /g/ ünsüzlerinin korunduğunu ancak Türkçe aracıyla Gagauzcaya geçen Arapça ve Farsça kökenli kelimelerdeki /b/, /d/, /g/ ünsüzlerinin değişme eğilimi gösterdiğini belirtmiştir: *peet* “1. Şarkı metni. 2. Şarkı sözü. 3. Şiir” (Ar. beyt), *kayet* “gayet, pek, oldukça” (Ar. ğāyet) vb. (Pokrovskaya, 1964: 63-64).

Tonlulaşma						Tonsuzlaşma						
TT.	p	ç	t	k	s	c	v	g	b	z	d	
GT.	b	c	d	g	z	ç	ş	f	k	p	s	t

	Akıcılaşma	Süreksizleşme	Damaksılaşma
TT.	ğ	b	p
GT.	y	p	k

Dudaksılaşma			Dişsileşme			
	Diş-Dudak	Çift-Dudak	Diş-Diş Eti	Diş Eti- Damak		
TT.	h	n	m	p	s	h
GT.	f	v	m	n	t	ş

	Ünsüz Benzeşme	Aykırılışma				
	Yakın Benzeşme	Yakın Aykırılışma	Uzak Aykırılışma			
TT.	hç	nn	hr	nc	rd	ls
GT.	şç	nd	hl	lc	nd	ns

Ünsüz Tekleşmesi											Gırtlaksılaşma	
TT.	bb	kk	ll	mm	nn	rr	tt	vv	yy	zz	f	k
GT.	b	k	l	m	n	r	t	v	y	z	h	

Ünsüz Düşmesi											Ünsüz Türemesi				
TT.	b	g	ğ	h	k	l	r	t	v	y	Ø				
GT.	Ø										d	h	m	t	y

Göçüşme						Diğer Ünsüz Değişimleri			
	Yakın Göçüşme			Uzak Göçüşme					
TT.	nh	ur	lü	l-n	a-ı	n	r	l	h
GT.	hn	ru	ul	n-l	i-a	l	n	y	

3.2.3. Tonlulaşma

Ünsüzlerin boğumlanması sırasında, ciğerlerden gelen havaya ses tellerinin titreşerek ton verme olayıdır (Korkmaz, 1992: 151). Bu olay Gagauz Türkçesindeki Arapça ve Farsça kökenli kelimelerde de görülmektedir.

Gagauz Türkçesindeki bazı alıntı kelimelerin sonundaki tonlu ünsüzlerinin korunduğu görülmektedir (Çebotar vd., 2015: 23):

GT.		TT.		
Canabin	<	cenap	←	cenāb (Ar.)
evlad	<	evlat	←	evlād (Ar.)

/b/	<	/p/	
saabi	<	sahip	← şāhib (Ar.)
/c/	<	/ç/	
güvercik	<	güherçile	← guherçile (Far.)
kepcä	<	kepçe	← kefçe (Far.)
/d/	<	/t/	
avrad	<	avrat	← ‘avret (Ar.)
dambur	<	tambur (I)	← ʔanbūr (Ar.)
dembel	<	tembel	← tenbel (Far.)
kerpeden	<	kerpeten	← kelbetān (Ar.)
/g/	<	/k/	
tezgerä	<	teskere	← deskere (Far.)
/z/	<	/s/	
cezamet	<	cesamet	← cesāmet (Ar.)
haliz	<	halis	← ḥāliš (Ar.)
havez	<	heves	← heves (Ar.)
herkez	<	herkes	← her + kes (Far.)
maasuz	<	mahsus (I)	← maḥşūş (Ar.)
makaz	<	makas	← miḳaşş (Ar.)
namuz	<	namus	← nāmūs (Ar.)
nekez	<	nekes	← nākes (Far.)
razgel-	<	rast gel-	← rāst + gel- (Far. + T.)

tendiriz	<	tendürüst	←	ten + durüst (Far.)
tezgerä	<	teskere	←	deskere (Far.)
zümbül	<	sümbül	←	sunbul (Far.)

3.2.4. Tonsuzlaşma

Ses tellerinin ciğerlerden gelen havayı titreştirmemesi ve ton vermemesi; ünsüzlerin boğumlanma sırasında titreşimlerini kaybederek tonsuzluk niteliği kazanması olayıdır (Korkmaz, 1992: 151). L. Pokrovskaya, Gagauz Türkçesindeki Arapça ve Farsça kökenli kelimelerde tonsuzlaşma eyleminin bulunduğunu ve bu durumun onu Türkiye Türkçesinden ayırdığını belirtmiştir (Pokrovskaya, 1964: 63-64).

/ç/	<	/c/		
pençerä	<	pencere	←	pencere (Far.)

/f/	<	/v/		
cafayır	<	cevahir	←	cevāhir (Ar.)
kafä	<	kahve	←	ķahve (Ar.)
şafk	<	şavk	←	şevķ (Ar.)
şefk	<	şevk	←	şevķ (Ar.)
şufa	<	cıva	←	cīve (Far.)

/k/	<	/g/		
kaarä	<	gayri	←	ğayr (Ar.)
karez	<	garaz	←	ğaraż (Ar.)
karezker	<	garazkâr	←	ğaraż + kâr (Ar. + Far.)
kayet	<	gayet	←	ğāyet (Ar.)
kıyretli	<	gayretli	←	ğayret + li (Ar. + T.)

/p/	<	/b/	
papuç	<	pabuç	← pāpūş (Far.)
peet	<	beyit	← beyt (Ar.)
zemperä	<	zemberek	← zenbürek (Far.)

/s/	<	/z/	
sincir	<	zincir	← zencîr (Far.)

/ş/	<	/c/	
şufa	<	cıva	← cîve (Far.)

/t/	<	/d/	
bet	<	bed	← bed (Far.)
naşatır	<	nişadır	← nişādūr (Far.)
payanta	<	payanda	← pāyende (Far.)
payvant	<	peyvend	← peyvend (Far.)
riştä	<	rişte	← rişte (Far.)
testä	<	deste	← deste (Far.)
tükän	<	dükkân	← dukkân (Ar.)

3.2.5. Akıcılaşma

Bir kelimedede bulunan patlayıcı ünsüzün /b/, /c/, /ç/, /g/, /ğ/, /k/, /p/, /t/ çeşitli sebeplerle akıcı ünsüze /l/, /m/, /n/, /r/, /y/ dönüşmesidir. Gagauz Türkçesinde akıcılaşma bakımından da fazla bir çeşitlilik göstermemekle birlikte en yaygın olanı kaybolmaya yüz tutan /ğ/ ünsüzünün yerini /y/ akıcı ünsüzüne bırakmasıdır (Özkan, 2019: 130).

/y/	<	/ğ/	
kiyat	<	kâğıt	← kâğaz (Far.)

3.2.6. Süreksizleşme

Akıcı veya sızıcı olarak çıkan, yani sürekli söyleneblen bir ünsüzün, patlayıcı ve kapanmalı, süreksiz söylenen bir ünsüze dönüşmesidir (Özkan, 2019: 131).

/p/	<	/b/	
papuç	<	pabuç	← pāpūş (Far.)

3.2.7. Dudaksılaşma

Farklı boğumlanma noktalarından çıkan ünsüzlerin dudak ünsüzlerine dönüşmesidir (Özkan, 2019: 132). Bu dönüşme kelimeye gelen ekin etkisiyle olmakla birlikte Gagauz Türkçesinde bulunan Arapça ve Farsça kökenli kelimelerde de görölmektedir. Dudak ünsüzleri, dış-dudak ünsüzleri /f/, /v/ ve çift-dudak ünsüzleri /b/, /p/, /m/ olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

a. Dış-Dudak Ünsüzü

/f/	<	/h/	
külaf	<	külah	← gūgird (Far.)
saafi	<	sahi	← şahīh (Ar.)
sarfoş	<	sarhoş	← ser + hoş (Far.)
tafta (I)	<	tahta	← tahte (Far.)

/v/	<	/h/	
güvercik	<	güherçile	← guherçile (Far.)

b. Çift Dudak Ünsüzü

/m/	<	/n/		
aferim	<	aferin	←	āferīn (Far.)
maadem	<	maden	←	ma‘den (Ar.)
turumcu	<	turuncu	←	turunc + ī (Far. + Ar.)

3.2.8. Damaksılaşma

Dil sırtının tümseklenip ön veya art damağa yaklaşması veya dokunması ile çıkarılan ünsüz türleridir (Korkmaz, 1992: 41).

/k/	<	/p/		
küskä	<	küspe	←	kusbe (Far.)

3.2.9. Dişsileşme

Farklı boğumlanma noktalarından çıkan ünsüzlerin dil ucunun veya dil tacının üst dişlere, diş etine veya diş eti-damak sınırına dokunması veya yaklaşması ile boğumlanan ünsüzlerdir. Diş ünsüzleri (c, ç, d, j, l, n, r, s, ş, t, z), diş-diş eti ünsüzleri (d, l, n, r, s, t, z) ve diş eti-damak ünsüzleri (c, ç, j, ş) olmak üzere iki grupta sınıflandırılır (Korkmaz, 1992: 46).

a. Diş-Diş Eti Ünsüzü

/n/	<	/m/		
balgan	<	balgam	←	balğam (Ar.)
naştrapa	<	maşrapa	←	maşraba (Ar.)
perçan	<	perçem	←	perçem (Far.)
taman	<	tamam	←	tamām (Ar.)
/t/	<	/p/		
testi (II)	<	tespih	←	tesbīh (Ar.)

b. Diş Eti-Damak Ünsüzü

/ş/ < /s/

şafra < safra ← za‘ferān (Ar.)

şarhat < serhat ← ser + ḥadd (Far. + Ar.)

/ş/ < /h/

başça < bahçe ← bāğçe (Far.)

başçıvancı < bahçıvan ← bāğçevān (Far.)

3.2.10. Gırtlaksılaşma

Farklı boğumlanma noktalarından çıkan ünsüzlerin gırtlak ünsüzü /h/’ye dönüşmesidir (Özkan, 2019: 133).

/h/ < /f/

hodul < fodul ← fuḍūl (Ar.)

/h/ < /k/

ihiza < iktiza ← iktizā (Ar.)

3.2.11. Ünsüz Benzeşmesi

İç seste yan yana iki ünsüz bulunan yerlerde veya söyleniş bakımından aynı durumda bulunan komşu kelimelerin son ve ön sesleri arasında, bazan iki ünsüzden birinin kendisine yakın boğumlanma niteliği taşıyan öteki tarafından büsbütün veya kısmen benzeştirilmesi olayıdır (Korkmaz, 1992: 162). Arapça ve Farsça kelimelerin içinde Uzak Benzeşmeye örnek tespit edilememiştir.

a. Yakın Benzeşme

Bir sözcükte yan yana bulunan ve birbirinin aynı veya benzeri olmayan iki sestem birinin kendi çıkış yer veya biçimini ötekine benzetmesi olayıdır (Karaağaç, 2016:121).

/nn/	<	/ny/	
dünnä	<	dünya	← dunyā (Ar.)

/şç/	<	/hç/	
başça	<	bahçe	← bāğçe (Far.)
başçıvancı	<	bahçıvan	← bāğçevān (Far.)

3.2.12. Benzeşmezlik / Aykırılma

Bir dil biriminde yer alan seslerin çıkış yeri veya çıkış biçimi bakımından birbirinden uzaklaşması, aykırılma olayıdır. Türkçede aykırılma, genellikle, yabancı dillerden alınmış ve söyleyiş güçlüğü çekilen kelimelerde görülmektedir. Bu değişme, bir sözde yan yana veya birbirine yakın duran ile çıkış yeri ve çıkış niteliği bakımından birbirinin tıpkısı veya benzeri olan iki sestten birinin, bu aynılık veya benzerlikten uzaklaşması olayıdır. Bu olay, daha çok /r/, /l/, /m/, /n/, /z/, /s/ gibi akıcı ve sızıcı seslerin tekrarını önleme çabasıyla doğmuştur. Aykırılmaları, tıpkı benzeşmeler gibi, yerlerine ve yönlerine göre sınıflandırmak mümkündür (Karaağaç, 2016:119-120).

a. Yakın Benzeşmezlik

Bir kelimedeki yan yana bulunan ve birbirinin aynı veya benzer boğumlanma niteliği taşıyan iki sestten birinin kendi boğumlanma yer veya biçimini ötekinden ayırarak başka bir sese dönüşmesi olayıdır (Karaağaç, 2016: 120).

/nd/	<	/nn/	
cendem	<	cehennem	← cehennem (Ar.)

b. Uzak Benzeşmezlik

Bir kelimedeki birbirinin uzağında bulunan ve birbirinin aynı veya benzeri boğumlanma niteliği taşıyan iki sestten birinin kendi boğumlanma yer veya biçimini ötekinden ayırarak başka bir sese dönüşmesi olayıdır (Karaağaç, 2016: 120).

/hl/ < **/hr/**
kehlibar < kehribar ← kehrubā (Far.)

/lc/ < **/nc/**
filcan < fincan ← fīncân (Ar.)

/nd/ < **/rd/**
mındar < murdar ← murdār (Far.)

/ns/ < **/ls/**
senselä < silsile ← silsile (Ar.)

3.2.13. Ünsüz Tekleşmesi

Kelimenin aslında yan yana duran iki ünsüzün tek bir ünsüz hâline gelmesi ve Arapça ve Farsça kökenli bazı alıntı kelimelerdeki aynı iki ünsüz, ya Türkiye Türkçesi veya ağızlarında tekleşip Gagauzcaya geçmiştir ya da bu alıntı kelimelerdeki aynı iki ünsüz, Türkiye Türkçesi veya ağızlarına önce aslî şekilleriyle geçmiş, sonrasında Gagauzcada tekleşmiştir (Hünerli, 2019: 151).

/b/ < **/bb/**
kubey < kubbe ← ҡubbe (Ar.)

/k/ < **/kk/**
bakaliyâ < bakkaliye ← baққāliyye (Ar.)
oka < okka ← vuқiyye (Ar.)
takâ < takke ← tākīye (Ar.)
tükân < dükkân ← dukkān (Ar.)

/l/	<	/ll/		
bülür	<	billur	←	billūr (Ar.)
halaçu	<	hallaç	←	ḥallāc (Ar.)
Hederlez	<	Hıdırellez	←	ḥıdr + ilyās (Ar.)
maalä	<	mahalle	←	maḥalle (Ar.)

/m/	<	/mm/		
amaz	<	gammaz	←	ğammāz (Ar.)

/n/	<	/nn/		
kınap	<	kınnap	←	ḳinneb (Ar.)

/r/	<	/rr/		
saraf	<	sarraf	←	ṣarrāf (Ar.)
şiret	<	şirret	←	şirret (Ar.)

/t/	<	/tt/		
batal	<	battal	←	baṭṭāl (Ar.)

/v/	<	/vv/		
evel	<	evvel	←	evvel (Ar.)
kuvet	<	kuvvet	←	ḳuvvet (Ar.)

/y/	<	/yy/		
mukayet	<	mukayyet	←	muḳayyed (Ar.)

/z/	<	/zz/		
azet-	<	hazzet-	←	ḥazz + et- (Ar. + T.)
kezap	<	kezzap	←	tīz + āb (Far.)

3.2.14. Ünsüz Düşmesi

Alıntı kelimelerdeki ünsüz düşmesi üç şekilde meydana gelmektedir Bunlardan ilki Türkiye Türkçesi veya ağızlarına geçtikten sonra ünsüzü düşen alıntı kelime, aynı şekliyle Gagauzcaya da geçmesi olayıdır. İkincisi bu alıntı kelime, Türkiye Türkçesi veya ağızlarına önce aslı -veya başka bir ünsüzle- biçimiyle geçmiş; fakat sonrasında Türkiye Türkçesi veya ağızlarından Gagauzcaya geçerken ünsüzünü düşürmesi olayıdır. Son olarak da, doğrudan kaynak dilden alınan kelimedeki ünsüz düşmesi şeklindedir (Hünerli, 2019: 158).

L. Pokrovskaya'ya göre, Gagauz Türkçesine geçen birleşik alıntı kelimeler, iki ünsüzün bir heceye birleşmesi ile bu ünsüzlerden birinin dışarı atılıp diğerinin ise Gagauz Türkçesinin ses ve şekli bilgisine göre değişmesidir (Pokrovskaya, 1964: 72).

Ø	<	/b/		
muşama	<	muşamba	←	muşamma' (Ar.)

Ø	<	/g/		
amaz	<	gammaz	←	ḡammāz (Ar.)

Ø	<	/ğ/		
badaş	<	bağdaş (II)	←	pāy + daş (Far. + T.)
eer	<	eğer	←	eger (Far.)
laam	<	lağım	←	lağm (Ar.)
leen	<	leğen	←	legen (Far.)
meer	<	meğer	←	meger (Far.)
raabet	<	rağbet	←	rağbet (Ar.)

Ø < /h/

Gagauz Türkçesinde yarı ünlü olan /h/ ünsüzü, ilk hecede bulunan /a/ ünlüsüyle ve daha az sıklıkla /o/, /ı/, /u/ ünlüleri olduğunda düşme eğilimi göstermektedir (Pokrovskaya, 1964: 70). /h/ ünsüzünün Arapça ve Farsça kökenli kelimelerde başta, ortada ve sonunda düştüğü görülmektedir.

Allaa	<	Allah	←	allah (Ar.)
azet-	<	hazzet-	←	ḥazz + et- (Ar. + T.)
baaşış	<	bahşış	←	baḥşış (Far.)
erif	<	herif	←	ḥarīf (Ar.)
esap	<	hesap	←	ḥisāb (Ar.)
günaa	<	günah	←	gunāh (Far.)
haşış	<	haşhaş	←	ḥaṣḥāş (Ar.)
ikra	<	ikrah	←	ikrāh (Ar.)
islää	<	ıslah	←	işlāḥ (Ar.)
izmet	<	hizmet	←	ḥidmet (Ar.)
kabaat	<	kabahaat	←	ḳabāḥat (Ar.)
kafä	<	kahve	←	ḳahve (Ar.)
maalä	<	mahalle	←	maḥalle (Ar.)
maamul	<	mahmul	←	maḥmūl (Ar.)
maamur	<	mahmur	←	maḥmūr (Ar.)
maamuz	<	mahmuz	←	mihmāz (Ar.)
maasul	<	mahsul	←	maḥşūl (Ar.)
maasuz	<	mahsus (I)	←	maḥşūs (Ar.)
maşallaa	<	maşallah	←	māşā'e + allāh (Ar.)
metet-	<	methet-	←	medḥ + et- (Ar. + T.)
nasaat	<	nasihat	←	naṣīḥat (Ar.)
paa	<	paha	←	bahā (Far.)

padişaa	<	padişah	←	pādšāh (Far.)
pelivan	<	pehlivan	←	pehlevān (Far.)
raamet	<	rahmet	←	raḥmet (Ar.)
raat	<	rahat	←	rāḥat (Ar.)
saabi	<	sahip	←	şāhib (Ar.)
saan	<	sahan	←	şaḥn (Ar.)
sabaá	<	sabah	←	şabāḥ (Ar.)
seftä	<	siftah	←	istiftāḥ (Ar.)
şarapana	<	şaraphane	←	şerāb + ḥāne (Ar. + Far.)
şüpä	<	şüphe	←	şubhe (Ar.)
testi (II)	<	tespih	←	tesbīḥ (Ar.)
tezgä	<	tezgâh	←	destgâh (Far.)
toom	<	tohum	←	tuḥm (Far.)
vallaa	<	vallahi	←	vallahi (Ar.)
zaamet	<	zahmet	←	zaḥmet (Ar.)
zaarä	<	zahire	←	ẓaḥīre (Ar.)

Ø < /k/

laap < lakap ← laḳab (Ar.)

zemperä < zemberek ← zenbürek (Far.)

Ø < /l/

bekim < belki ← bel + ki (Ar. + Far.)

Ø < /r/

miimer < mürver ← murdber (Far.)

Ø	<	/t/	
razgel-	<	rast gel-	← rāst + gel- (Far. + T.)
tendiriz	<	tendürüst	← ten + durust (Far.)
zap	<	zapt	← zabṭ (Ar.)

Ø	<	/v/	
daul	<	davul	← ṭabl (Ar.)
duar	<	duvar	← dīvār (Far.)
gäur	<	gâvur	← gebr (Far.)

Ø	<	/y/	
emeni	<	yemeni	← yemenī (Ar.)
emin	<	yemin	← yemīn (Ar.)
haseet (II)	<	haysiyet	← ḥayṣiyyet (Ar.)
ihtär	<	ihtiyar (I)	← ihtiyār (Ar.)
kaarä	<	gayri	← ġayr (Ar.)
küü	<	köy	← kūy (Far.)
lelek	<	leylek	← legleg (Far.)
neet	<	niyet	← niyyet (Ar.)
peet	<	beyit	← beyt (Ar.)
siiret-	<	seyret-	← seyr + et- (Ar. + T.)
zeet	<	eziyet	← eziyyet (Ar.)

3.2.15. Ünsüz Türemesi

Ünsüz türemesi, kelimenin ön, iç ve son seslerinde kelimenin aslında olmayan bir ünsüzün türemesi olayıdır ve *belkim*, *çünkü*, *harim* gibi kelimelerde sondaki /-m/

Eski Türkçedeki /-mA/ pekiştirme ekinin izi olarak gelmiş olabileceğini belirtilmiştir (Korkmaz, 1992: 163).

Alıntı kelimelerdeki ünsüz türemesi üç şekilde meydana gelmektedir. Bunlardan ilki Türkiye Türkçesi veya ağızlarına geçtikten sonra ünsüz türeyen alıntı kelime, aynı şekliyle Gagauzcaya da geçmesi olayıdır. İkincisi bu alıntı kelime, Türkiye Türkçesi veya ağızlarına önce aslî biçimiyle geçmiş; fakat sonrasında Türkiye Türkçesi veya ağızlarından Gagauzcaya geçerken bu kelimede ünsüz türemesidir. Son olarak da, doğrudan kaynak dilden alınan kelimede ünsüz türemesidir (Hünerli, 2019: 161).

/d/ < **Ø**

mazdrak < mızrak ← mizrāk (Ar.)

/h/ < **Ø**

mahkul < makul ← ma'kūl (Ar.)

/m/ < **Ø**

bekim < belki ← bel + ki (Ar. + Far.)

/t / < **Ø**

mastraf < masraf ← maşrif (Ar.)

minaret < minare ← menāre (Ar.)

naşrapa < maşrapa ← maşraba (Ar.)

/y/ < **Ø**

aylä < aile ← 'a'ile (Ar.)

dayma < daima ← dā'imā (Ar.)

fayız < faiz ← fā'iz (Ar.)

hayın < hain ← ḥā'in (Ar.)

kubey < kubbe ← ḳubbe (Ar.)

nayıp	<	naip	←	nā'ib (Ar.)
yıbrık	<	ibrik	←	ibrīk (Ar.)
yıftıra	<	iftira	←	iftirā' (Ar.)

3.2.16. Göçüşme (Metatez)

Bir kelime içindeki iki ses biriminin göçüşmesi olup nöbetleşme veya ögelerin sıralanışındaki değişiklik olarak tanımlanmaktadır (Karaağaç, 2016: 129). Diğer bir deyişle, bir ünsüzle bir ünsüz, bir ünlüyle bir ünsüz ve bir ünlüyle bir başka ünlünün yerini değiştirmesidir. Bu ses olayı birbirine komşu sesler arasında olabileceği gibi uzak sesler arasında da olabilmektedir (Özkan, 2019: 153).

3.2.16.1. Yakın Göçüşme

Bir sözcük içinde yan yana bulunan seslerin birbiriyle yer değiştirmesi olayıdır.

a. Ünsüz-Ünsüz Göçüşmeleri

/hn/	<	/nh/	
tehna	<	tenha	← tenhā (Far.)

b. Ünlü-Ünsüz Göçüşmeleri

/ru/	<	/ur/	
trufanda	<	turfanda	← tervende (Far.)
trup	<	turp	← turb, turub (Far.)

/ul/	<	/lü/	
musulman	<	müslüman	← muslim + ān (Ar. + Far.)

3.2.16.2. Uzak Göçüşme

Bir sözcük içinde birbirinden uzak seslerin birbiriyle yer değiştirmesi olayıdır.

a. Ünsüz-Ünsüz Göçüşmeleri

/n-l/	<	/l-n/	
naalet	<	lanet	← la'net (Ar.)

b. Ünlü-Ünlü Göçüşmeleri

/i-a/ < /â-ı/

kiyat < kâğıt ← kâğaz (Far.)

3.2.17. Hece Kaynaşması / Büzüşme

Bir kelimeye yan yana bulunan iki veya daha çok hecedeki seslerin yahut da yan yana bulunan iki sözden birincinin son sesi ile ikincinin ön sesinin birleşip kaynaşması ve dolayısıyla hece sayısının azalması olayıdır. Diğer bir deyişle ayrı hecelerdeki iki ünlünün bir tek ünlüde veya birden çok hecedeki seslerin tek hecede toplanması olayıdır. Bu olay daha çok kelime birleşmelerinde görülür (Karaağaç, 2016: 124).

GT.

TT.

betva < beddua ← bed + du‘ā (Far. + Ar.)

cendem < cehennem ← cehennem (Ar.)

ihtâr < ihtiyar (I) ← ihtiyār (Ar.)

kef < keyif ← keyf (Ar.)

zafet < ziyafet ← ziyāfet (Ar.)

zân < ziyan ← ziyān (Far.)

zeet < eziyet ← eziyyet (Ar.)

zer < zahir ← zāhir (Ar.)

3.2.18. Geçişme

Türkçede iki ünlü yan yana gelmez, böyle bir durumda ikisi birleşerek tek ünlü olurlar (Ergin, 2002: 118). Ünlüyle biten bir kelimedenden sonra yine ünlüyle başlayan bir kelimenin gelmesi sonucu birinci kelimenin sonundaki ünlüyle ikinci kelimenin başındaki ünlü birleşir (ulanır) ve bunlar tek bir ünlüye dönüşmektedirler. Gagauz Türkçesinde bulunan Arapça ve Farsça alıntı kelimelerde bu tanıma uygun bir adet örnek bulunmuştur:

GT.

TT.

cumartesi < cumartesi ← cum'a + ertesi (Ar. + T.)

3.2.19. Derilme

Bir ünlüden sonraki sürekli bir ünsüzün ve bu ünsüzden sonraki ünlünün, kademeler hâlinde ilk ünlüye toplanıp onun içinde erimesi ve bir uzun ünlü hâline gelmesi olup çoğunlukla kelime sonunda bulunur (Tuna, 1986: 42). Gagauz Türkçesinde bulunan Arapça ve Farsça alıntı kelimelerde bu tanıma uygun çok örneğe rastlanmamıştır:

GT.

TT.

enfä < enfiye ← enfiyye (Ar.)

mahmudä < mahmudiyä ← maḥmūdīyye (Ar.)

paa < paha ← bahā (Far.)

vallaa < vallahi ← vallahi (Ar.)

3.2.20. Hece Tekleşmesi

Sesçe birbirine benzeyen hecelerden birinde (genellikle ikincisinde) bir ünlü ve bir ünsüzün söylenişten kalkmasıdır (Tuna, 1986: 43). Gagauz Türkçesinde bulunan Arapça ve Farsça alıntı kelimelerde bu tanıma uygun bir adet örnek bulunmuştur:

GT.

TT.

pazertesi < pazartesi ← bāzār + ertesi (Far.)

3.2.21 Diğer Ünsüz Değişmeleri

/l/

<

/n/

papagal < papağan ← babaḡā, babbaḡā (Ar.)

/l/

<

/r/

lüzgār < rüzgār ← rūzgār (Far.)

/n/	<	/l/	
nur (I)	<	lor	← lor (Far.)

/y/	<	/h/	
cahayır	<	cevahir	← cevāhir (Ar.)
cayıl	<	cahil	← cāhil (Ar.)

4. GAGAUZ TÜRKÇESİNDE KULLANILAN YABANCI KÖKENLİ EKLER

Gagauz Türkçesinde Arapça ve Farsça kökenli kelimelerin yanısıra alıntı ekler de bulunmaktadır. Bunlar:

+an (Far. + ān) :

<u>GT.</u>	<	<u>TT.</u>	
musulman	<	müslüman	← muslim + ān (Ar. + Far.)

+ana (Far. +āne) :

<u>GT.</u>	<	<u>TT.</u>	
saadikana	<	sadıkane	← şādīk + āne (Ar.+Far.)

+dar, +tar (Far. +dār):

<u>GT.</u>	<	<u>TT.</u>	
bayraktar	<	bayraktar	← bayrak + dār (T. + Far.)
tarafdar	<	tarafdar	← taraf + dār (Ar. + Far.)
kafadar	<	kafadar	← kafā + dār (Ar.+ Far.)

+I, +U (Ar. +ī) :

<u>GT.</u>	<	<u>TT.</u>	
çelebi	<	çelebi	← çalap + ī (T. + Ar.)
türkü	<	türkü	← türk + ī (T. + Ar.)
turumcu	<	turuncu	← turunc + ī (Far. + Ar.)

+kār, +ker (Far. +kâr):

<u>GT.</u>	<	<u>TT.</u>	
günahker	<	günahkâr	← gunāh + kār (Far.)
izmetkâr	<	hizmetkâr	← ḥidmet + kâr (Ar. + Far.)
tamahker	<	tamahkâr	← ṭama ^ʿ + kār (Ar. + Far.)

+ki (Far. +ki) :

<u>GT.</u>	<	<u>TT.</u>	
bekim	<	belki	← bel + ki (Ar.+ Far.)
evelki	<	evvelki	← evvel + ki (Ar. + Far.)
çünkü	<	çünkü	← çûn + ki (Far.)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAPÇA VE FARŞÇA KELİMELERİN ANLAM AÇISINDAN İNCELENMESİ

1. GAGAUZ TÜRKÇESİ İLE TÜRKİYE TÜRKÇESİNDE ANLAMLARI AYNI OLAN ARAPÇA VE FARŞÇA KELİMELER

İncelemenin bu aşamasında Gagauz Türkçesindeki Arapça ve Farsça alıntı kelimelerin anlamı üzerinde durulmuştur.

Gagauz Türkçesindeki Arapça ve Farsça kökenli kelimelerin incelenmesi sonucunda 791 adet kelimenin Türkiye Türkçesindeki Arapça ve Farsça kelimelerle aynı ve/veya yakın anlamda olduğu tespit edilmiştir. Gagauzcadaki 457 Arapça, 283 Farsça ve 51 adet birleşik yapıdaki kelimenin anlamları Türkiye Türkçesindeki anlamlarıyla karşılaştırılıp aynı ve/veya benzer anlamları Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4: *Gagauz Türkçesi ile Türkiye Türkçesinde Anlamları Aynı Olan Arapça ve Farsça Kelimeler*

Gagauz Türkçesi	Türkiye Türkçesi	Arapça ve Farsça
aalem 1. Evren, dünya; el âlem. 2. Yabancı. (GRRS, 2002: 10)	âlem <i>is.</i> 1. Evren, 2. Dünya, cihan.	← 'âlem (Ar.)
aarif 1. Akıllı. 2. Bilgili, eğitilmiş. 3. Kurnaz. (GRRS, 2002: 12)	arif <i>sf.</i> Çok anlayışlı ve sezgili (kimse).	← 'ârif (Ar.)
aba <i>esk.</i> 1.Aba. 2.Abadan yapılmış uzun üstlük. 3. Keçe. 4.Keçe çizme. (GRRS, 2002: 12)	aba (II) 1. <i>is.</i> Yünün dövülmesiyle yapılan kalın ve kaba kumaş. 2. <i>is.</i> Bu kumaştan yapılmış yakasız ve uzun üstlük. 3. <i>sf.</i> Bu kumaştan yapılan. 4. <i>is. esk.</i> Bu kumaştan yapılan ve dervişlerce giyilen hırka	← 'abā (Ar.)
acaba Acaba. (GRRS, 2002: 14)	acaba 1. <i>is.</i> Şüphe, kuşku; 2. <i>zf.</i> (a'caba:) Merak, kararsızlık veya kuşku anlatan bir söz, acep.	← 'acebā (Ar.)
acelâ 1. Acele, acil. 2. Acilen, ivedikle acil olarak. (GRRS, 2002: 14)	acele 1. <i>sf.</i> Hızlı yapılan, çabuk, tez, ivedi. 2. <i>zf.</i> Vakit geçirmeden, tez olarak. 3. <i>is.</i> Tez davranma gerekliliği.	← 'acele (Ar.)
acemi 1. Acemi, eğitilmemiş, terbiye edilmemiş, binmeye veya yük taşımaya alıştırılmamış (hayvan). 2. Tecrübesiz, acemi. (GRRS, 2002: 14)	acemi <i>sf.</i> 1. Bir işin yabancısı olan, eli işe alışmamış, bir işi beceremeyen. 2. İşinde, mesleğinde yeni olan, toy. 3. Bir yere, bir şeye yabancı olan.	← 'acemī (Ar.)
adam 1. İnsan; adam. 2. Eş, koca.	adam <i>is.</i> 1. İnsan. 2. Erkek kişi.	← âdem (Ar.)

(GRRS, 2002: 18)	9. <i>hlk.</i> Eş, koca.	
adet 1. Adet, gelenek, görenek. 2. Alışkanlık. (GRRS, 2002: 19)	<i>âdet is.</i> 1. <i>toplum bilimi</i> Görenek. 2. Alışkanlık. 3. Topluluk içinde eskiden beri uyulan kural, töre.	← ‘âdet (Ar.)
<i>af esk.</i> Af, özür. (GRRS, 2002: 21)	<i>af is.</i> 1. Bir suçu, bir kusuru veya bir hatayı bağışlama.	← ‘afv (Ar.)
aferim <i>ünl.</i> Aferin. (GRRS, 2002: 21)	aferin 1. <i>ünl.</i> Övme, takdir, beğenme vb. duyguları belirtmek için söylenen söz, bravo.	← âferîn (Far.)
aht Heves, arzu. (GRRS, 2002: 22)	ahit <i>is.</i> 1. Kendi kendine söz vererek bir işi üzerine alma, ant. 2. Antlaşma. 3. <i>esk.</i> Devir, zaman.	← ‘ahd (Ar.)
ahenk <i>esk.</i> 1. Danslı ve müzikli şen halk topluluğu. 2. Gösteri. (GRRS, 2002: 22)	ahenk <i>is.</i> 1. Uyum. 2. <i>mec.</i> Uzlaşma. 3. <i>esk.</i> Ezgi.	← âheng (Far.)
ahır Ahır. (GRRS, 2002: 22)	ahır <i>is.</i> Evcil büyükbaş hayvanların barındığı kapalı yer, hayvan damı.	← âhūr (Far.)
ahmak Ahmak, aptal, budala, bön. (GRRS, 2002: 22)	ahmak <i>sf.</i> Aklını gereği gibi kullanamayan, bön, budala, aptal.	← aḥmak (Ar.)
ajder <i>folk.</i> Ejderha. (GRRS, 2002: 23)	ejder <i>is.</i> <i>Esk.</i> 1. Ejderha. 2. Büyük yılan.	← ejder (Far.)
akıl 1. Akıl, us. 2. Hafıza, bellek. 3. Düşünce, fikir. (GRRS, 2002: 23)	akıl <i>is.</i> 1. Düşünme, anlama ve kavrama gücü, us. 2. Öğüt, salık verilen yol. 3. Düşünce, kanı. 4. <i>Ruh bilimi</i> Bellek.	← ‘aql (Ar.)
akraba <i>esk.</i> Akraba. (GRRS, 2002: 25)	akraba <i>is.</i> 1. <i>huk.</i> Kan bağıyla birbirine bağlı olan kimseler. 2. Oluşma yönünden aynı kaynağa dayanan şeyler. 3. <i>mec.</i> Biri, diğerinin doğurduğu sonuç veya olgular.	← akribā (Ar.)
akran Akran, yaşıtlı. (GRRS, 2002: 25)	akran <i>is.</i> Yaş, meslek, toplumsal durum vb. bakımından birbirine eşit olanlardan her biri, boydaş, böğür, taydaş, öğür	← akrān (Ar.)
Allaa Allah, Tanrı. (GRRS, 2002: 32)	Allah <i>is. öz.</i> Kâinata var olan her şeyi yaratan, koruyan, tek ve yüce varlık, Tanrı.	← allah (Ar.)
ama <i>bağ.</i> Ama. (GRRS, 2002: 35)	ama <i>bağ.</i> 1. Çelişkili ve tutarsız iki cümleyi birbirine bağlamaya yarayan bir söz, amma, lakin, velakin. 2. Uyarı veya şartlı bir ifade niteliğinde olan bir cümleyi, başka bir cümleye bağlamaya yarayan bir söz. 3. Beklenmeyen bir sonucu anlatan iki cümleyi onun sebebi durumunda olan cümleye bağlayan bir söz.	← ammā (Ar.)

	4. Bir yargıyı veya bir buyruğu pekiştirmek için de kullanılan bir söz. 5. Bazen dikkati çekmek için cümlelerin sonuna getirilen bir söz.	
amaanet 1. Emanet. 2. Rehin. (GRRS, 2002: 35)	emanet <i>is.</i> 1. Birine geçici olarak bırakılan ve teslim alınan kişiye korunması gereken eşya, kimse vb., inam, vedia. 2. Bir kimse ile birine gönderilen şey. 3. Eşyanın ücret karşılığı geçici bir süre bırakıldığı yer.	← emānet (Ar.)
aman 1. Merhamet, af. 2. <i>ünl.</i> Yardım istenildiğini anlatan bir söz. (GRRS, 2002: 35)	aman <i>ünl.</i> 1. Yardım istenildiğini anlatan bir söz 2. Bir suçun bağışlanması istendiğini anlatan bir söz. 3. (ama:n) Usanç ve öfke anlatan bir söz. 4. Rica anlatan bir söz. 5. Dikkat çekmek için kullanılan bir söz. 6. Çok beğenmeyi anlatan bir söz. 7. Şaşma anlatan bir söz.	← amān (Ar.)
amaz İhbar, kara çalma, iftira. (GRRS, 2002: 35)	gammaz <i>sf.</i> İspiyoncu.	← ġammāz (Ar.)
ambar 1. Ambar, depo. 2. Tahıl saklanan yer. (GRRS, 2002: 35)	ambar <i>is.</i> 1. Genellikle tahıl saklanan yer. 2. Yiyecek ve bazı eşyanın saklandığı yer.	← anbār (Far.)
an <i>esk.</i> Bir an. (GRRS, 2002: 36)	an (I) <i>is.</i> Zamanın bölünemeyecek kadar kısa olan parçası, lahza, dakika.	← ān (Ar.)
anteri 1. Kaytanla işlenmiş dar kollu ceket. 2. Bir nevi kadın üst elbisesi. (GRRS, 2002: 41)	entari <i>is.</i> Genellikle tek parçalı kadın giyeceği.	← ‘anterī (Ar.)
arap Arap. (GRRS, 2002: 42)	Arap 1. <i>is. öz.</i> Orta Doğu ile Kuzey Afrika’nın büyük bir bölümünde yaşayan halk ve bu halkın soyundan olan kimse.	← ‘arab (Ar.)
armut 1. Armut ağacı. 2. Armut (meyve). (GRRS, 2002: 45)	armut 1. <i>is. bit. b.</i> Gülgillerden, çiçekleri beyaz, Türkiye’nin her yerinde yetişen bir ağaç (Piruscommunis). 2. <i>is. bit. b.</i> Bu ağacın tatlı ve sulu, yumuşak, ufak çekirdekli meyvesi.	← emrūd (Far.)
arsız Arsız, yüzsüz. (GRRS, 2002: 46)	arsız <i>sf.</i> 1. Utanması, sıkılması olmayan yılışık, yüzsüz (kimse). 2. Açgözlü davranan (kimse). 3. <i>mec.</i> Kolayca üreyebilen bitki.	← ‘ār + sız (Ar. + T.)
asir Asır, yüzyıl. (GRRS, 2002: 47)	asır <i>is.</i> 1. Yüzyıl. 2. Çağ.	← ‘aşr (Ar.)
asker Asker; ordu. (GRRS, 2002: 48)	asker 1. <i>is.</i> Orduda görev yapan erden generale kadar herkes. 2. <i>İs.</i> Askerlik görevi veya ödevi. 3. <i>is.</i> Er. 5. <i>sf.</i> Yurdunu iyi koruyan, kahraman özelliği	← ‘asker (Ar.)

	taşıyan.	
aslı 1. Doğru, gerçek. 2. Aslı, gerçek, hakikat. (GRRS, 2002: 48)	asıl 1. <i>is.</i> Bir şeyin kendisi, örnek, kopya karşıtı. 2. <i>is.</i> Kök, köken, kaynak. 3. <i>is.</i> Gerçeklik. 5. <i>sf.</i> Gerçek, esas. 9. <i>zf.</i> (a'sıl) Gerçekten, gerçek olarak.	← ašl (Ar.)
astar Astar; iç yüz. (GRRS, 2002: 48)	astar <i>is.</i> 1. Giyecek, perde, çanta, ayakkabı vb. şeylerde, kumaşın veya derinin iç tarafına geçirilen ince kat. 2. Sıvanacak, boyanacak yerlere boyadan önce sürülen kat.	← āster (Far.)
ateş 1. Ateş, od. 2. <i>mec.</i> Ateş. 3. Patlayıcı silahların atılması. (GRRS, 2002: 51)	ateş <i>is.</i> 1. Yanıcı cisimlerin tutuşmasıyla beliren ısı ve ışık, od, nâr. 2. Tutuşmuş olan cisim. 3. Isıtmak, pişirmek için kullanılan yer veya araç. 4. Patlayıcı silahların atılması. 5. Genellikle hastalık etkisiyle artan vücut sıcaklığı, kızdırma. 6. <i>mec.</i> Öfke, hırs, hınç. 7. <i>mec.</i> Coşkunluk. 8. <i>mec.</i> Tehlike, felaket. 9. <i>mec.</i> Büyük üzüntü, acı.	← āteş (Far.)
atlas Atlas (kumaş). (GRRS, 2002: 52)	atlas (I) <i>is.</i> Yüzü parlak, sık dokunmuş bir ipekli kumaş türü, saten.	← aṭlas (Ar.)
avaz Avaz, yankı, eko. (GRRS, 2002: 55)	avaz <i>is.</i> Yüksek ses, nara, avaze.	← āvāz (Far.)
avrad esk. 1. Eş, karı. 2. Kadın. (GRRS, 2002: 55)	avrat <i>is.</i> <i>hlk.</i> 1. Kadın 2. Karı, eş.	← 'avret (Ar.)
ayıp 1. Ayıp, rezalet. 2. Utanç veren. (GRRS, 2002: 59)	ayıp 1. <i>is.</i> Toplumun ahlak kurallarına aykırı olan, utanılacak durum veya davranış. 2. <i>is.</i> Kusur, eksiklik. 3. <i>sf.</i> Utanç veren.	← 'ayb (Ar.)
aylä esk. Aile. (GRRS, 2002: 62)	aile <i>is.</i> 1. <i>toplum bilimi</i> Evlilik ve kan bağına dayanan, karı, koca, çocuklar, kardeşler arasındaki ilişkilerin oluşturduğu toplum içindeki en küçük birlik. 2. Aynı soydan gelen veya aralarında akrabalık ilişkileri bulunan kimselerin tümü. 3. Birlikte oturan hısım ve yakınların tümü.	← 'a'ile (Ar.)
ayna Ayna. (GRRS, 2002: 62)	ayna 1. <i>is.</i> Işığı yansıtan, varlıkların görüntüsünü veren, cilalı ve sırlı cam, gözgü, mirat.	← āyīne (Far.)
aza Üye. (GRRS, 2002: 63)	aza <i>is.</i> 1. Üye.	← a'zā (Ar.)
azar (II) 1. Hakaret, tahkir, küskünlük. 2. Azar, takaza.	azar <i>is.</i> Paylama.	← āzār (Far.)

(GRRS, 2002: 64)		
azat <i>esk.</i> 1. Hür, serbest. 2. Zapt edilemez. (GRRS, 2002: 64)	azat 1. <i>is.</i> Serbest bırakma. 3. <i>sf.</i> Serbest bırakılmış olan.	← āzād (Far.)
azet- 1. Dayanmak, sabretmek. 2. Sevmek. 3. Hoşlanmak, beğenmek, hazzetmek. (GRRS, 2002:65)	hazzet- Hoşlanmak.	← hazz + et- (Ar. +T.)
baa Bağ, üzüm bağı. (GRRS, 2002: 67)	bağ (II) <i>is.</i> 1. Üzüm kütüklerinin dikili bulunduğu toprak parçası. 2. Meyve bahçesi.	← bāğ (Far.)
baari Bari, en azından, hiç olmazsa, hiç değilse. (GRRS, 2002: 68)	bari 1. <i>zf.</i> Hiç olmazsa, hiç değilse, o hâlde, öyleyse.	← bārī (Far.)
baas Bahis. (GRRS, 2002: 68)	bahis <i>is.</i> 1. Üzerinde konuşulan şey, konu. 2. Görüşünde veya iddiasında haklı çıkacak tarafa bir şey verilmesini kabul eden sözlü anlaşma.	← baḥṣ (Ar.)
baaşış 1. Bahşiş. 2. Mükâfat, kahve çay parası. (GRRS, 2002: 68)	bahşiş <i>is.</i> Yapılan bir hizmete ödenen ücretten ayrı olarak fazladan verilen para, kahve parası.	← baḥṣiṣ (Far.)
baça Baca. (GRRS, 2002: 69)	baça <i>is.</i> 1. Dumanı ocaktan çekip havaya vermeye yarayan yol. 2. Su yolu, lağım, maden ocağı vb. yer altı yapılarının hava deliği. 3. <i>hlk.</i> Çatı penceresi.	← bāce (Far.)
badāş İş arkadaşı. (GRRS, 2002: 70)	bağdaş (II) Her bakımdan iyi anlaşılan, iyi geçinen (kimse). (Parlatır, 2014: 144)	← pāy + daş (Far. + T.)
badem 1. Badem ağacı. 2. Badem (yemiş). (GRRS, 2002: 70)	badem <i>is.</i> 1. <i>bit. b.</i> Badem ağacı. 2. Bu ağacın yaş veya kuru yenilen yemişi.	← bādām (Far.)
baht <i>esk.</i> Baht, talih. (GRRS, 2002: 70)	baht <i>is.</i> 1. Gelecekteki olayları kaçınılmaz bir biçimde belirleyen ilahi iradenin insan ve toplum için çizdiği yaşayış biçimi, kader, talih. 2. Şans.	← baḥt (Far.)
bakaliyā Bakkaliye, bakkalda satılan ürünler. (GRRS, 2002: 70)	bakkaliye <i>is. esk.</i> Bakkalda satılan ürünler.	← baḳḳāliyye (Ar.)
bakla Bakla. (GRRS, 2002: 71)	bakla <i>is.</i> 1. <i>bit. b.</i> Baklagillerden, yurdumuzun her yerinde yetiştirilen, yeşil kabuklu ve taneli bir bitki (<i>Vicia faba</i>). 2. <i>bit. b.</i> Bu bitkinin yeşil ürünü veya kuru tanesi.	← bāḳilā (Ar.)
balgan Balgam. (GRRS, 2002: 73)	balgam Solunum organlarının salgıladığı, ağızdan dışarı atılan sümüksü madde.	← balḡam (Ar.)
barabar Beraber, birlikte. (GRRS, 2002: 74)	beraber 1. <i>zf.</i> Birlikte, bir arada.	← berāber (Far.)

barut Barut. (GRRS, 2002: 75)	barut <i>is.</i> Ateşli silahla bir merminin atılmasına veya herhangi bir aracın fırlatılmasına yarayan, patlayıcı madde.	← bārūd (Far.)
başça Bahçe. (GRRS, 2002: 77)	bahçe <i>is.</i> Sebze, meyve, çiçek veya ağaç yetiştirilen yer.	← bāğçe (Far.)
başçıvancı Bahçıvan. (GRRS, 2002: 77)	bahçıvan <i>is.</i> 1. Bir bahçenin düzenlenmesi ve bakımıyla görevli kimse.	← bāğçevān (Far.)
batal Kocaman, iri yarı: battal; devasa. (GRRS, 2002: 79)	battal 1. <i>sf.</i> En ve boyca alışılmış olandan büyük.	← battāl (Ar.)
bedava Bedava, parasız. (GRRS, 2002: 82)	bedava 1. <i>sf.</i> Karşılıksız, parasız. 2. <i>sf.</i> Emeksiz, caba. 3. <i>sf.</i> Çok ucuz. 4. <i>zf.</i> Bedavadan. 5. <i>zf.</i> Herhangi bir bedel ödemedi.	← bād + hevā (Far. + Ar.)
bekim Belki, olabilir. (GRRS, 2002: 82)	belki 1. <i>zf.</i> Olabilir ki, muhtemel olarak. 2. <i>Bağ.</i> Olsa olsa, ya ... ya ..., ihtimal.	← bel + ki (Ar. + Far.)
bel (II) Demir kürek, bel. (GRRS, 2002: 83)	bel (IV) <i>is.</i> Toprağı aktarmaya veya işlemeye yarayan, uzun saplı, ayakla basılacak yeri tahta, ucu sivri kürek veya çatal biçiminde bir tarım aracı.	← bel (Far.)
bela 1. Bela; felaket. 2. Ceza. (GRRS, 2002: 83)	bela <i>is.</i> 1. İçinden çıkılması güç, sakıncalı durum. 2. Büyük zarar ve sıkıntıya yol açan olay veya kimse. 3. Hak edilen ceza	← belā (Ar.)
berber Berber. (GRRS, 2002:85)	berber <i>is.</i> 1. Saç ve sakalın kesilmesi, taranması ve yapılması işiyle uğraşan veya bunu meslek edinen kimse, erkek berberi, perukar.	← berber (Far.)
bereket Ürün, mahsul; rekolte. (GRRS, 2002: 85)	bereket 1. <i>is.</i> Bolluk, gürlük, ongunluk, feyiz, feyezana. 2. <i>is.</i> <i>hlk.</i> Yağmur.	← bereket (Ar.)
bet 1. Kötü. 2. Çirkin. (GRRS, 2002: 86)	bed <i>sf.</i> esk. Kötü, çirkin, tuhaf.	← bed (Far.)
beter (I) Daha kötü, beter. (GRRS, 2002: 86)	beter <i>sf.</i> Daha kötü, çok kötü.	← bedter (Far.)
betva Beddua. (GRRS, 2002: 86)	beddua <i>is.</i> Birinin kötü duruma düşmesini gönülden isteme, ilenme, ilenç, kargış.	← bed + du‘ā (Far. + Ar.)
beygir At, beygir. (GRRS, 2002: 87)	beygir <i>is.</i> 1. At. 2. Sadece yük taşımakta veya araba çekmekte kullanılan at.	← bārgīr (Far.)
bez (I) 1. Evde dokunan kumaş. 2. İpek. 3. Keten. 4. Ketenden yapılmış. (GRRS, 2002: 87)	bez (I) 1. <i>is.</i> Pamuk veya keten ipliğinden yapılan dokuma, çaput. 2. <i>is.</i> Pamuktan, düz dokuma. 3. <i>is.</i> Herhangi bir cins kumaş. 4. <i>is.</i> Herhangi bir iş için kullanılan dokuma. 5. <i>sf.</i> Kumaş veya dokumadan yapılmış.	← bezz (Ar.)
bez (II) anat. Bez. (GRRS, 2002: 87)	bez (II) <i>is.</i> <i>biy.</i> İçinden geçen	← beyz (Ar.)

2002: 87)	kandan veya öz sudan bazı maddeler ayırarak salgı oluşturan organ.	
bezirgân <i>esk.</i> Bezirgân (GRRS, 2002: 88)	bezirgân <i>is. esk.</i> 1. Tüccar. 2. Alışverişte çok kâr amacı güden kimse.	← bāzergān (Far.)
bina Bina, büyük ev, saray. (GRRS, 2002: 92)	bina 1. <i>is.</i> Yapı.	← binā (Ar.)
biyan: biyan et- <i>az.</i> Görevlendirmek, belirlemek. (GRRS, 2002: 95)	beyan <i>is.</i> 1. Bildirme.	← beyān (Ar.)
biyaz 1. Ak, siyah karşıtı. 2. Beyaz, ak renginde olan. (GRRS, 2002: 96)	beyaz 1. <i>is.</i> Ak, kara, siyah karşıtı. 2. <i>sf.</i> Bu renkte olan.	← beyāz (Ar.)
bostan Bostan. (GRRS, 2002: 98)	bostan <i>is.</i> 1. Sebze bahçesi. 2. Kavun, karpuz tarlası.	← būstān (Far.)
budala Aptal, ahmak, budala. (GRRS, 2002: 105)	budala <i>sf.</i> 1. Zekâca geri olan (kimse), alık. 2. Ahmak, bön. 3. <i>Mec.</i> Bir şeye aşırı düşkün.	← budalā (Ar.)
bülbül Bülbül. (GRRS, 2002: 113)	bülbül <i>is.</i> 1. <i>hay. b.</i> Karatavukgillerden, sesinin güzelliği ile tanınmış olan ötücü kuş.	← bulbul (Far.)
bülür 1. Kristal, billur. 2. Kristalden yapılmış. 3. Prizma. 4. Dürbün. (GRRS, 2002: 113)	billur 1. <i>is.</i> Bazı cisimlerin aldıkları geometrik biçim. 2. <i>is.</i> Kesme cam, kristal. 3. <i>sf.</i> Bu maddeden yapılmış.	← billūr (Ar.)
cadı 1. Büyücü; cadı. 2. <i>folk.</i> Vampir. 3. <i>kaba.</i> Zarar veren kadın, cadı. (GRRS, 2002: 115)	cadı <i>is.</i> 1. Geceleri dolaşarak insanlara kötülük ettiğine inanılan hortlak. 2. <i>mec.</i> Kötülük yaparak başkalarına zarar veren kadın.	← cādū (Far.)
cafayır: cafayır taşı Cevahir, kıymetli taş, elmas. (GRRS, 2002: 115)	cevahir <i>is.</i> Elmas, yakut vb. değerli taşlar, mücevher	← cevāhir (Ar.)
cam Cam, pencere camı. (GRRS, 2002: 115)	cam 1. <i>is.</i> Soda veya potas katılmış silisli kumun ateşte eritilmesiyle yapılan sert, saydam ve çabuk kırılır cisim. 2. <i>sf.</i> Tümü veya bir bölümü bu maddeden yapılmış, sırça.	← cām (Far.)
cambaz 1. Cambaz. 2. At satıcısı, at satan kimse. 3. Dolandırıcı, Şarlatan. (GRRS, 2002: 115)	cambaz 1. <i>is.</i> Yerde ve tel, at, bisiklet, ip vb. üzerinde dengeye dayanan, tehlikeli, heyecan verici gösteriler yapan kimse, akrobat. 2. <i>is.</i> At alıp satan veya yetiştiren kimse. 3. <i>is.</i> Usta, becerikli kimse. 5. <i>sf. mec.</i> Kurnaz, hileci, hilekâr.	← cānbāz (Far.)
camî Camî. (GRRS, 2002: 115)	camî (I) <i>is. din bilgisi</i> Müslümanların ibadet etmek için toplandıkları yer.	← cāmi' (Ar.)
can 1. Can, ruh. 2. Hayat. (GRRS, 2002: 116)	can <i>is.</i> 1. İnsan ve hayvanlarda yaşamayı sağlayan ve ölümle	← cān (Far.)

	vücuttan ayrılan madde dışı varlık. 2. Yaşama, hayat. 3. Güç, dirilik. 4. Kişi, birey. 5. İnsanın kendi varlığı, özü. 6. Gönül.	
canabet 1. Cenabet, pis, murdar. 2. <i>esk.</i> Soyтары, maskara. (GRRS, 2002: 116)	cenabet 1. <i>sf. din bilgisi</i> Cünüp. 2. <i>sf. mec.</i> Pis, kötü, hoşlanılmayan (kimse veya şey). 3. <i>is. din bilgisi</i> Cünüplük.	← cenābet (Ar.)
Canabin Siz (Bir kişiye karşı nazik hitap). (GRRS, 2002: 116)	cenap <i>is. esk.</i> Saygı, onur ve büyüklük anlamıyla kullanılan bir söz.	← cenāb (Ar.)
canavar 1. Kurt. 2. <i>mec.</i> Acımasız zalim (kimse). (GRRS, 2002: 116)	canavar 1. <i>is.</i> Masallarda sözü geçen yabani, yırtıcı hayvan. 4. <i>is. hlk</i> Kurt, domuz vb. cana kıyan yaban hayvanı. 5. <i>sf. mec.</i> Acımasız, kötü ruhlu, zalim (kimse).	← cānāver (Far.)
ca yıl 1. Deneytsiz, genç, toy. 2. Öğrenim görmemiş, Okuma yazma bilmeyen, cahil. (GRRS, 2002: 117)	cahil <i>sf.</i> 1. Öğrenim görmemiş, okumamış. 2. Belli bir konuda yeterli bilgisi olmayan. 3. <i>hlk</i> Deneytsiz, genç, toy (delikanlı veya kız).	← cāhil (Ar.)
cāzibeli Sempatik, sevimli, şirin. (GRRS, 2002: 118)	cazibeli <i>sf.</i> 1. Alımlı. 2. <i>mec.</i> Önemli, ağırlığı olan.	← cāzibe + li (Ar. + T.)
ceer 1. Akciğer. 2. Karaciğer. (GRRS, 2002: 118)	ciğer <i>is.</i> 1. Akciğerlerle karaciğerin ortak adı. 2. Hayvanlarda akciğer, yürek ve karaciğerin oluşturduğu takım. 3. <i>mec.</i> Yürek, iç.	← ciger (Far.)
cellat Cellat. (GRRS, 2002: 118)	cellat 1. <i>is.</i> Ölüm cezasına çarptırılanları öldürmekle görevli olan kimse. 2. <i>sf. mec.</i> Acımasız, katı yürekli, kolaylıkla suç işleyen, zalim.	← cellād (Ar.)
cendem Cehennem. (GRRS, 2002: 118)	cehennem 1. <i>is. din bilgisi</i> Dinî inanışlara göre, dünyada günah işleyenlerin öldükten sonra ceza görecekleri yer, tamu. 2. <i>is. mec.</i> Çok sıkıntılı yer.	← cehennem (Ar.)
cenk Savaş, cenk. (GRRS, 2002: 118)	cenk 1. <i>is.</i> Kahramanca mücadele, çarpışma, savaş.	← ceng (Far.)
cennet Cennet. (GRRS, 2002: 118)	cennet 1. <i>is. din bilgisi</i> Dinî inanışlara göre imanlı, dünyada iyi işler yapmış kimselerin öldükten sonra sonsuz bir mutluluğa kavuşacakları yer, uçmak, behişt. 4. <i>sf. mec.</i> Çok güzel, huzur veren (yer).	← cennet (Ar.)
ceremā <i>esk.</i> 1. Cereme, para cezası. 2. <i>mec.</i> Dert, bela; felâket. (GRRS, 2002: 118)	cereme <i>is. esk.</i> Başkası tarafından yapılan veya kaza sonucu ortaya çıkan zararı ödeme.	← cerīme (Ar.)
cet-becet 1. Gerçek, hakikî.	cetbecet <i>zf. esk.</i> Atalardan beri,	← ced + -be + ced

2. Atalar. 3. Eskiden beri. (GRRS, 2002: 118)	soyca.	(Ar. + Far.+ Ar.)
ceviz 1. Ceviz (ağacı). 2. Ceviz, koz. (GRRS, 2002: 119)	ceviz 1. <i>is. bit. b.</i> Cevizgillerin örnek bitkisi olan, uzun ömürlü, gövdesi kalın, kerestesi değerli, yurdumuzda çok yetişen ağaç (<i>Juglans regia</i>). 2. <i>sf.</i> Bu ağacın kerestesinden yapılmış. 3. <i>is. bit. b.</i> Bu ağacın dışı kabuklu, içi yağlı ve nişastalı yemişi, koz.	← cevz (Ar.)
ceza 1. İşkence odası, zından. 2. Ceza. (GRRS, 2002: 119)	ceza <i>is. 1.</i> Uygunsuz davranışlarda bulunanlara uygulanan üzüntü, sıkıntı, acı verici işlem veya yaptırım. 2. <i>huk.</i> Suç işleyen bir kimsenin yaşantısına, özgürlüğüne, mallarına, onuruna karşı yasaların öngördüğü yaptırım.	← cezā' (Ar.)
cezamet: cezamet adam Cesamet, kocaman, dev gibi. (GRRS, 2002: 119)	cesamet <i>is. esk.</i> Büyüklük, irilik.	← cesāmet (Ar.)
cirit Kamış çubuklarından fırlatarak oynanan bir çocuk oyunu, cirit. (GRRS, 2002: 119)	cirit 1. <i>is. sp.</i> At koşturup birbirine değnek atarak takım hâlinde oynanan oyun, cirit oyunu. 2. <i>İs.</i> Bu oyunda atılan değnek.	← cerīd (Ar.)
cin <i>mit.</i> İblis, kötü ruh. (GRRS, 2002: 120)	cin (I) 1. <i>is. din bilgisi</i> Dinî inanışa göre duyularla kavranamayan, insanlar gibi irade ve anlama yeteneğine sahip, ilahi emirlere uymakla yükümlü tutulan yaratık. 2. <i>is.</i> Masallarda göze görünmeyen, türlü biçimlere girebilen, iyilik de kötülük de yapabilen yaratık.	← cinn (Ar.)
cins (I) Tür, çeşit; cins. (GRRS, 2002: 121)	cins 1. <i>is.</i> Tür, çeşit. 2. <i>is.</i> Soy, kök, asıl. 3. <i>is.</i> Pek çok ortak özellikleri bulunan türler topluluğu.	← cins (Ar.)
civan <i>folk.</i> Yiğit; cesur. (GRRS, 2002: 121)	civan 1. <i>is.</i> Yakışıklı genç erkek veya güzel genç kadın. 2. <i>sf.</i> Genç ve yakışıklı.	← cevān (Far.)
cömert Cömert, eli açık. (GRRS, 2002: 121)	cömert 1. <i>sf.</i> Para ve malını esirgemedi veren, eli açık, selek, semih, ahi, bonkör.	← cevān + merd (Far.)
cöp Cep. (GRRS, 2002: 121)	cep <i>is.</i> 1. Genellikle bir şey koymaya yarayan, giysinin belli bir yeri açılarak içine yerleştirilen astardan yapılmış parça.	← ceyb (Ar.)
cumaa Cuma (gün). (GRRS, 2002: 122)	cuma 1. <i>is.</i> Perşembe ile cumartesi arasındaki gün.	← cum'a (Ar.)
cumartesi Cumartesi (gün). (GRRS, 2002: 122)	cumartesi <i>is.</i> Cuma ile pazar arasındaki gün.	← cum'a + ertesi (Ar. + T.)

cuvap Cevap. (GRRS, 2002: 122)	cevap <i>is.</i> Bir soruya, bir isteğe, bir söz, bir davranış veya yazıya verilen karşılık, yanıt.	← cevāb (Ar.)
cümbüş 1. Eğlence. 2. Şaka. 3. Şakacı, cümcüşçü. (GRRS, 2002: 122)	cümbüş <i>is.</i> 1. Eğlence. 2. Canlılık, coşku.	← cunbiş (Far.)
cümlä 1. Tüm, bütün, herkes. 2. Birlikte, beraber. 3. Cümle (db.). (GRRS, 2002: 122)	cümle 1. <i>is. db.</i> Bir yargı bildirmek için tek başına çekimli bir fiil veya çekimli bir fiille kullanılan kelimeler dizisi, tümce. 3. <i>sf.</i> Bütün, hep. 4. <i>zm. esk.</i> Herkes.	← cumle (Ar.)
çabuk 1. Çabuk, hızlı. 2. Çevik. (GRRS, 2002: 124)	çabuk 1. <i>sf.</i> Hızlı, müstacel, yavaş karşıtı. 2. <i>zf.</i> Alışıldan veya gösterilenden daha kısa bir zamanda, tez, yavaş karşıtı. 3. <i>ünl.</i> `Acele et, oyalanma` anlamlarında bir seslenme sözü.	← çābuk (Far.)
çadır 1. Çadır. 2. Şemsiye. (GRRS, 2002: 125)	çadır <i>is.</i> 1. Keçe, deri, kıl dokuma, sık dokunmuş kalın bez veya plastik maddelerden yapılarak direklerle tutturulan, taşınabilir barınak, çerge, oba, otağ. 2. Gölge olarak kullanılan tente veya şemsiye.	← çāder (Far.)
çamaşır Çamaşır, iç giysisi. (GRRS, 2002: 129)	çamaşır <i>is.</i> 1. İç giysisi.	← cāmeşūr (Far.)
çardak Çardak; kameriye. (GRRS, 2002: 132)	çardak <i>is.</i> 1. Tarla, bahçe vb. yerlerde ağaç dallarından örülmüş barınak. 2. Asma vb. bitkilerin dallarını sardırma için direklerle yapılmış yer. 3. Kameriye.	← çār + tāk (Far. + Ar.)
çark 1. Çark, dişli tekerlek. 2. Çember. 3. <i>tek.</i> Bileme makinesi. (GRRS, 2002: 132)	çark <i>is.</i> 1. Bir eksenin döndürdüğü tekerlek biçimindeki makine parçası.	← çarḥ (Far.)
çarşaf 1. Örtü, yatak örtüsü. 2. Çarşaf. 3. Perde. (GRRS, 2002: 133)	çarşaf <i>is.</i> 1. Yatağın üstüne serilen veya yorgan kaplanan bez örtü.	← çāder + šeb (Far.)
çarşamba Çarşamba. (GRRS, 2002: 133)	çarşamba <i>is.</i> Salı ile perşembe arasındaki gün.	← çār + šenbe (Far.)
çarşı 1. Çarşı, Pazar. 2. Pazar yeri. (GRRS, 2002: 134)	çarşı <i>is.</i> Dükkanların bulunduğu alışveriş yeri.	← çār + sū (Far.)
çekik Çekiç. (GRRS, 2002: 138)	çekik 1. Taşçı tarağı. 2. Dişengili değirmen taşı. 3. Çekiç. (Parlatır, 2014: 285)	← çakuş veya çakkuş (Far.)
çember 1. Çember. 2. Başörtüsü. (GRRS, 2002: 141)	çember <i>is.</i> 4. Sandık, denk, fıçı vb. nin dağılmaması için üzerlerine geçirilen dayanıklı bir cisimden kuşak. 5. Yazma, yemeni, başörtüsü.	← çenber (Far.)
çenä Çene, çene kemiği. (GRRS, 2002: 141)	çene <i>is.</i> 1. Canlılarda baş bölümünde yer alan, kemik veya kıkırdak ile desteklenen, altlı	← çāne (Far.)

	üstlü dişleri taşıyan ve ağzın kapanıp açılmasını sağlayan kasları üzerinde barındıran iki parçaya verilen ad.	
çengel 1. Çengel, kanca. 2. Demir, çapa demiri. 3. Olta. 4. Zıpkın. (GRRS, 2002: 142)	çengel <i>is.</i> Bir yere takılmaya, geçirilmeye yarayan eğri ve ucu sivri demir.	← çengāl (Far.)
çep 1. Tıkaç. 2. Fıçıdaki delik. (GRRS, 2002: 142)	çöp <i>is.</i> 1. Saman inceliğinde herhangi bir sap, dal veya tahta parçası.	← çüb (Far.)
çerçevä Çerçeve. (GRRS, 2002: 143)	çerçeve <i>is.</i> 1. Resim, yazı, ayna vb.ni süslemek veya bir yere asılabilecek duruma getirmek için bunlara geçirilen kenarlık. 2. Kapı, pencere ile bunların cam veya tablalarının yerleştirilmiş olduğu kenarlık.	← çār + çübe (Far.)
çeşit Çeşit, tür. (GRRS, 2002: 143)	çeşit 1. <i>is.</i> Aynı türden olan şeylerin bazı özelliklerle ayrılan öbeklerinden her biri, tür, makule, nev.	← çeşīd (Far.)
çeşnä 1. az. Tad. 2. İlginç. (GRRS, 2002: 143)	çeşni <i>is.</i> 1. Yiyeceğin ve içeceğin tadı, tadımlık.	← çāšnī (Far.)
çevik Çevik, atik, hızlı. (GRRS, 2002: 144)	çevik <i>sf.</i> Kolaylık ve çabuklukla davranan, tetik, atik, atik tetik.	← çābuk (Far.)
çifit Yahudi. (GRRS, 2002: 146)	çifit <i>is. öz.</i> Yahudi.	← ceḥūd (Ar.)
çırak esk. Çırak, işçi. (GRRS, 2002: 153)	çırak <i>is.</i> 1. Zanaat öğrenmek için bir ustanın yanında çalışan kimse. 2. Dükkânda ayak işlerine bakan kimse.	← çerāğ (Far.)
çift 1. Çift. 2. Kerpeten. 3. Sürülmüş tarla. (GRRS, 2002: 156)	çift 1. <i>sf.</i> Birbirini tamamlayan iki tekten oluşan (nesneler). 2. <i>is.</i> Bir erkek ve bir dişiden oluşan iki eş. 3. <i>is.</i> Toprağı sürmek için birlikte koşulan iki hayvan.	← cuft (Far.)
çiftä Çifte. (GRRS, 2002: 156)	çifte 1. <i>sf.</i> İkişi bir arada bulunan veya ikili. 3. <i>is.</i> At, eşek ve katırın arka ayaklarıyla vuruşu, tekme.	← cufte (Far.)
çiirek Çeyrek, dörtte bir. (GRRS, 2002: 158)	çeyrek 1. <i>sf.</i> Dörtte bir.	← çār + yek (Far.)
çiiz Çeyiz. (GRRS, 2002: 158)	çeyiz <i>is.</i> Gelin için hazırlanan her türlü eşya, cihaz.	← cihāz (Ar.)
çilingir 1. Demirci. 2. Çilingir. (GRRS, 2002: 159)	çilingir <i>is.</i> Anahtarcı.	← cilānger (Far.)
çimen Çimen. (GRRS, 2002: 160)	çimen bk. çemen çemen 1. Yeşil ve kısa otlarla örtülü yer, çimen. 2. Ağaç ve çiçeği olan çayır yeşillik. (Devellioğlu, 1980: 187)	← çemen (Far.)
çingenä 1. Çingene.	çingene <i>öz. is.</i>	← çingāne (Far.)

2. Dilenci. (GRRS, 2002: 160)	1. Hindistan'dan çıktıkları söylenen, dünyanın çeşitli yerlerinde yaşayan bir topluluk, Çingen, Kıpti, Roman. 2. Bu topluluktan olan kimse, Çingen, Kıpti, Roman.	
çini 1. Porselen tabak. 2. Fayans. 3. Porselen. (GRRS, 2002: 160)	çini 1. is. Duvarları kaplayıp süslemek için kullanılan, bir yüzü sırlı ve genellikle çiçek resimleriyle bezeli, pişmiş, balçık levha, fayans. 2. sf. Sırlı ve süslü, pişmiş balçıktan yapılan.	← çīnī (Far.)
çiriş Çiriş. (GRRS, 2002: 161)	çiriş is. Çiriş otunun kökünün öğütülmesiyle yapılan ve su ile karılarak tutkal gibi kullanılan esmer, sarı bir toz.	← sirīş (Far.)
çirkef: çirkef su Pis, kirli su (yıkama sonrası olan su). (GRRS, 2002: 161)	çirkef 1. is. Pis ve bulanık su.	← çirk + āb (Far.)
çirkin 1. Çirkin, güzel olmayan. 2. İğrenç. 3. Korkunç. (GRRS, 2002: 161)	çirkin sf. 1. Göze veya kulağa hoş gelmeyen, güzel karşıtı. 2. Hoş olmayan, yakışık almayan (davranış veya söz). 3. Karanlık, dalavereli, şüpheli.	← cihāz (Far.)
çoban Çoban. (GRRS, 2002: 165)	çoban is. Koyun ve keçi sürülerini otlatan kimse.	← çūbān, şūbān (Far.)
çorap Çorap. (GRRS, 2002: 167)	çorap is. Pamuk, yün vb.nden örülen, ayağa giyilen giyecek.	← cūrāb (Far.)
çorba Çorba. (GRRS, 2002: 167)	çorba is. 1. Sebze, tahıl, et vb. ile hazırlanan sıcak, sulu içecek.	← şūrbā (Far.)
çöşmä 1. Çeşme. 2. az. Pınar. (GRRS, 2002: 169)	çeşme is. Genellikle yol kenarlarında herkesin yararlanması için yapılan, borularla gelen suyun bir oluktan veya musluktan aktığı, yalaklı su hazinesi veya yapısı, pınar.	← çeşme (Far.)
çul Çul. (GRRS, 2002: 171)	çul is. 1. Genellikle kıldan yapılmış kaba dokuma. 2. Kıldan veya yünden yapılmış hayvan örtüsü.	← cūl (Ar.)
çuval 1. Çuval. 2. Çuval bezi. (GRRS, 2002: 172)	çuval 1. is. Pamuk, kenevir veya sentetik iplikten dokunmuş büyük torba. 2. sf. Bu torbanın alabileceği miktarda olan.	← cuvāl (Far.)
çünkü bağ. Çünkü. (GRRS, 2002: 172)	çünkü bağ. Şundan dolayı, şu sebeple, zira.	← çūn + ki (Far.)
daarā Tef. (GRRS, 2002: 174)	daire is. 7. müz. Saz takımında usul vurmaya yarayan tef.	← dā'ire (Ar.)
daava esk. 1. Mahkeme. 2. Dava. (GRRS, 2002: 174)	dava is. 1.huk. Korunmanın bir hüküm ile sağlanması için yargı organlarına başvurma. 2. Sav.	← da'vā (Ar.)

dambur Timpani, genellikle orkestralarda kullanılan, davul benzeri vurmali bir çalgıdır. (GRRS, 2002: 178)	tambur (I) <i>is. müz.</i> Klasik Türk müziğinin başlıca çalgılarından biri olan yay veya mızrapla çalınan, uzun saplı, telli çalgı.	← ʔanbūr (Ar.)
daul Davul. (GRRS, 2002: 182)	davul <i>is. 1. müz.</i> Büyük ve enlice bir kasnağın iki yanına deri geçirilerek yapılan, tokmak ve değnekle çalınan çalgı. 2. Bateria	← ʔabl (Ar.)
dayma 1. Sıklıkla; periyodik olarak. 2. Sonsuza kadar, sürekli, her zaman. (GRRS, 2002: 183)	daima <i>zf.</i> Her vakit, sürekli olarak.	← dā'imā (Ar.)
dembel Tembel. (GRRS, 2002: 186)	tembel <i>sf.</i> 1. İş görmeyi, çalışmayı sevmeyen, çaba göstermekten, sıkıntıdan kaçan (kimse), üşengeç.	← tenbel (Far.)
derā 1. Irmak. 2. Dere. 3. İki dağ arasındaki uzun çukur. (GRRS, 2002: 188)	dere <i>is. 1. coğ.</i> Genellikle yazın kuruyan küçük akarsu. 2. <i>coğ.</i> İki dağ arasındaki uzun çukur.	← derre (Far.)
derecā Derece. (GRRS, 2002: 188)	derece 1. <i>is.</i> Bir süreç içindeki durumlardan her biri, basamak, aşama, rütbe, mertebe.	← derece (Ar.)
dert 1. Acı, ıstırap. 2. Dert, keder. 3. Bela. 4. Hastalık. (GRRS, 2002: 189)	dert <i>is. 1. Üzüntü. 2. Hastalık. 3. Ağrı. 4. mec.</i> Sorun, kaygı.	← derd (Far.)
dev <i>folk.</i> Çok iri ve olağanüstü güçlü masal yaratığı, dev. (GRRS, 2002: 190)	dev 1. <i>is.</i> Korkunç, çok iri ve olağanüstü güçlü masal yaratığı. 2. <i>sf.</i> Olağanüstü irilikte olan.	← dīv (Far.)
devam Sürme, sürüp gitme. (GRRS, 2002: 190)	devam 1. <i>is.</i> Sürme, sürüp gitme, kesilmeme, bitmeme.	← devām (Ar.)
devir Çağ, devir. (GRRS, 2002: 191)	devir (I) <i>is.</i> Kendine özgü bir özellik taşıyan zaman parçası.	← devr (Ar.)
devlet Devlet. (GRRS, 2002: 191)	devlet <i>is. 1. kuk. toplum bilimi</i> Toprak bütünlüğüne bağlı olarak siyasal bakımdan örgütlenmiş millet veya milletler topluluğunun oluşturduğu tüzel varlık. 2. Bu tüzel varlığın yönetim organları.	← devlet (Ar.)
dilber <i>folk.</i> Güzel kız, dilber. (GRRS, 2002: 196)	dilber <i>is.</i> Alımlı, güzel kadın.	← dilber (Far.)
din Din. (GRRS, 2002: 197)	din (I) <i>is. 2. din bilgisi</i> Bu nitelikteki inançları kurallar, kurumlar, töreler ve semboller biçiminde toplayan, sağlayan düzen. 3. <i>mec.</i> İnanılıp çok bağlanılan düşünce, inanç veya ülkü, kült.	← dīn (Ar.)
divan (I) Divan, kanepa. divan (II) 1. Misafir kabulü, misafirperverlik. 2. Muhafız. (GRRS, 2002: 201)	divan <i>is. 1. tar.</i> Yüksek düzeydeki devlet adamlarının kurduğu büyük meclis. 3. Sedir (I).	← dīvān (Ar.)
dolap 1. Dolap. 2. Bahçedeki	dolap <i>is. 1.</i> Genellikle tahtadan	← dūlāb (Ar.)

yeşilliği sulamak için su deposu. 3. Çuha makinesi. (GRRS, 2002: 205)	yapılmış, bölme veya çekmelerine eşya konulan kapaklı mobilya. 2. Su dolabı.	
dost Dost. (GRRS, 2002: 212)	dost 1. <i>is.</i> Sevilen, güvenilen, yakın arkadaş, gönüldaş, iyi anlaşılabilir kimse, düşman karşıtı. 2. <i>is.</i> Erkek veya kadının evlilik dışı ilişki kurduğu kimse, zamazingo. 4. <i>is.</i> Bir şeye aşırı ilgi duyan, koruyan kimse. 5. <i>sf.</i> İyi geçinen, aralarında iyi ilişki bulunan.	← düst (Far.)
dua 1. Dua. 2. Ant. (GRRS, 2002: 217)	dua 1. <i>din b.</i> Yakarış. 2. Tanrı'ya yalvarma, yakarış için söylenen dinî metin.	← du 'ā' (Ar.)
duar Duvar. (GRRS, 2002: 218)	duvar <i>is.</i> 1. Bir yapının yanlarını dışa karşı koruyan, iç bölümlerini birbirinden ayıran, taş, tuğla vb. gereçlerden yapılan veya örülen dikey düzlem, örek. 2. Bir toprak parçasını sınırlayan taş, tuğla, kerpiçten yapılan engel, örek.	← dīvār (Far.)
duşman Düşman. (GRRS, 2002: 221)	düşman 1. <i>is.</i> Birinin kötülüğünü isteyen, ondan nefret eden, ona zarar vermeye çalışan kimse, yağı, hasım, antagonist, dost karşıtı. 2. <i>is.</i> Birbirleriyle savaşan devletler ve bu devletlerin asker, sivil bütün uyrukları. 3. <i>is.</i> Aralarında birbirleriyle çatışmaya varacak ölçüde anlaşmazlık olan taraflar. 4. <i>sf.</i> Bir şeyin yaşamasına, barınmasına engel olan (güç, tutum vb.). 5. <i>is. mec.</i> Bir şeyi büyük ölçüde kullanıp tüketen kimse. 6. <i>is. mec.</i> Bazı şeylerden nefret eden, tiksinen kimse.	← duşmān (Far.)
dut 1. Dut ağacı. 2. Dut (meyve). (GRRS, 2002: 222)	dut <i>is.</i> 1. <i>bit. b.</i> Dutgillerden, kuzey yarım kürenin genellikle ılıman bölgelerinde yetişen, yapraklarıyla ipek böceği beslenen ağaç (Morus). 2. Bu ağacın, ak, kara, pembe renkte ekşi veya tatlı, sulu meyvesi.	← tūt (Far.)
dülger esk. Dülger, doğramacı. (GRRS, 2002: 224)	dülger <i>is.</i> Yapıların kaba ağaç işlerini yapan kimse.	← durūger (Far.)
dünnā 1. Dünya, evren, yeryüzü. 2. Herkes. (GRRS, 2002: 224)	dünya 1. <i>is.</i> Üzerinde yaşadığımız toprak ve denizler, yeryüzü. 2. <i>is.</i> Dış, çevre, ortam. 3. <i>is.</i> İnançları bir olan ülke veya insanlar topluluğu. 5. <i>zm.</i> Herkes.	← dunyā (Ar.)

ecel 1. Ecel. 2. <i>mec.</i> Kader. (GRRS, 2002: 232)	ecel <i>is.</i> Hayatın sonu, ölüm zamanı.	← ecel (Ar.)
eer <i>bağ.</i> Eğer, şayet. (GRRS, 2002: 232)	eğer <i>bağ.</i> Şart anlamını güçlendirmek için şartlı cümlelerin başına getirilen kelime, şayet.	← eger (Far.)
elbet Elbette, şüphesiz, kuşkusuz. (GRRS, 2002: 234)	elbet <i>zf.</i> Elbette.	← elbet (Ar.)
emeni 1. Yemeni, ayakkabı. 2. Ev ayakkabısı. (GRRS, 2002: 236)	yemeni <i>is.</i> 2. <i>esk.</i> Bir tür hafif ve kaba ayakkabı.	← yemenī (Ar.)
emin yemin, yemin etmek. (GRRS, 2002: 236)	yemin <i>is.</i> Ant.	← yemīn (Ar.)
emir Emir. (GRRS, 2002: 236)	emir <i>is.</i> 1. Buyruk, komut, talimat, ferman. 2. İstek.	← emr (Ar.)
endezā <i>esk.</i> Endaze (uzunluk ölçü birimi). (GRRS, 2002: 236)	endaze <i>is.</i> <i>esk.</i> 1. 65 santimetrelik uzunluk ölçüsü.	← endāze (Far.)
enfā <i>esk.</i> Burun otu, enfiye. (GRRS, 2002: 237)	enfiye <i>is.</i> <i>esk.</i> Kurutulmuş tütünden yapılan ve burna çekilen keyif verici, aksırtıcı toz, burun otu.	← enfiyye (Ar.)
eniştā Enişte. (GRRS, 2002: 237)	enişte <i>is.</i> Bir kimsenin kız kardeşinin veya kadın hısımlarından birinin kocası.	← eni'şte (Far.)
ergivan Erguvan. (GRRS, 2002: 239)	erguvan <i>is.</i> <i>bit. b.</i> Baklagillerden, eflatunla kırmızı arası renkte çiçek açan, güzel bir süs ağacı, deliboyunuz	← ergāvān (Far.)
erif 1. Adam, erkek, herif. 2. Genç adam. 3. Kişi. (GRRS, 2002: 239)	herif <i>is.</i> 2. <i>teklifsiz konuşmada</i> Adam. 3. <i>teklifsiz konuşmada</i> Evin erkeği.	← ḥarīf (Ar.)
esap 1. Hesap. 2. <i>mec.</i> Sebep, neden. 3. Vicdan, insaf. (GRRS, 2002: 240)	hesap <i>is.</i> 1. Aritmetik. 2. Matematiksel işlem. 3. Alacaklı veya borçlu olma durumu. 4. Ödenecek ücretin dökümünü ve tutarını gösteren kâğıt, hesap pusulası, adisyon. 5. Oranlama, tahmin. 6. Bir girişimin, bir işin başarıya ulaşması için alınan önlemlerin bütünü. 7. Tutum, durum, anlayış. 8. <i>ekon.</i> Bankadaki işlemlerin yapılabilmesi için kişi, kurum ve kuruluşlar adına düzenlenen çizelge.	← ḥisāb (Ar.)
esir 1. Köle. 2. Esir, tutsak. (GRRS, 2002: 241)	esir (I) <i>is.</i> 1. Tutsak. 2. Köle.	← esīr (Ar.)
esmer 1. Esmer (renk). 2. Esmer (ten). 3. <i>mec.</i> Somurtkan, suratsız, asık suratlı. (GRRS, 2002: 241)	esmer 1. <i>is.</i> Siyaha çalan buğday rengi. 2. <i>is.</i> Kurşuni renk. 3. <i>sf.</i> Bu renkte olan. 4. <i>sf.</i> Teni ve saçları karaya çalan, koyu buğday rengi olan (kimse), yağız.	← esmer (Ar.)

evel 1. Evvel, önceki, geçmiş. 2. Eski zamanda. (GRRS, 2002: 245)	evvel 1. <i>zf.</i> Önce. 2. <i>sf.</i> İlk, önceki, geçmiş.	← evvel (Ar.)
evelki Evvelki, önceki. (GRRS, 2002: 245)	evvelki <i>sf.</i> 1. Önce olan, önceki. 2. İki önceki.	← evvel + ki (Ar. + Far.)
evlad Evlat. (GRRS, 2002: 245)	evlat 1. <i>is.</i> Bir kimsenin oğlu veya kızı, çocuk. 2. <i>is.</i> Soy, döl.	← evlād (Ar.)
fakir 1. Fakir, yoksul. 2. Yumuşak, halim; hoş. (GRRS, 2002: 247)	fakir 1. <i>sf.</i> Geçimini güçlkle sağlayan, yoksul, fukara, zengin karşıtı. 2. <i>sf.</i> Olması gerekenden az. 4. <i>sf. mec.</i> Zavallı, kimsesiz.	← faķır (Ar.)
fal Fal. (GRRS, 2002: 247)	fal <i>is.</i> Geleceği öğrenmek, şans ve kısmeti anlamak amacıyla oyun kâğıdı, kahve telvesi, el ayası vb.ne bakarak anlam çıkarma, bakı.	← fāl (Ar.)
fark Fark. (GRRS, 2002: 249)	fark <i>is.</i> 1. Bir kimse veya nesnenin bir başkasıyla karıştırılmamasını sağlayan ayrılık, benzer şeyleri birbirinden ayıran özellik, başkalık, ayırım, nüans. 2. <i>man.</i> Ayırım.	← fark (Ar.)
faýdalý Faizli; faýdalý, yararlı; kârlı. (GRRS, 2002: 249)	faýdalý <i>sf.</i> Yararlı.	← fā'ide + lı (Ar. + T.)
faýz Gelir, kâr. (GRRS, 2002: 250)	faiz <i>is.</i> 1. <i>ekon.</i> İşletmek için bir yere ödünç verilen paraya karşılık alınan kâr, getiri, ürem, nema. 2. Kapitalist ekonomide, artık değerin değişikliğe uğramış biçimi olarak paranın fiyatı, kiralanan paranın kira bedeli.	← fā'iz (Ar.)
fazlı Erdemli, faziletli (kimse). (GRRS, 2002: 250)	fazıl <i>sf. esk.</i> Faziletli, erdemli (kimse).	← fāzil (Ar.)
felç Felç. (GRRS, 2002: 251)	felç <i>is.</i> 1. <i>tıp</i> İnme.	← felc (Ar.)
fena 1. Kötü, kötü huylu. 2. Gaddar. (GRRS, 2002: 251)	fena 1. <i>sf.</i> İyi nitelikte olmayan, kötü. 2. <i>sf.</i> Üzücü. 3. <i>sf.</i> İstenilen ve gereken nitelikte olmayan (kimse). 4. <i>sf.</i> Hoşa gitmeyen, rahatsız edici.	← fenā' (Ar.)
fent az. 1. Becerikli, usta, mahir. 2. Kurnazlık. (GRRS, 2002: 252)	fent <i>is. esk.</i> Düzen, hile.	← fend (Far.)
ferecä esk. 1. Ferace. 2. Peçe. (GRRS, 2002: 252)	ferace <i>is. esk.</i> 1. Kadınların sokakta giydikleri, mantoya benzer, arkası bol, yakasız, çoğu kez eteklere kadar uzayan üst giysisi.	← ferāce (Ar.)
fıkra Fıkra. (GRRS, 2002: 253)	fıkra 1. <i>is. ed.</i> Kısa ve özlü anlatımı olan, nükteli, güldürücü hikâyecik.	← fıkra (Ar.)
fıstık Kozalak (GRRS, 2002: 254)	fıstık 1. <i>is. bit. b.</i> Antep fıstığı, çam fıstığı veya yer fıstığı denilen yemişlerin genel adı.	← fustuk (Ar.)

fikir 1. Fikir, düşünce. 2. Görüş. (GRRS, 2002: 256)	fikir is. 1. Düşünce. 2. Düşün.	← fıkır (Ar.)
fil Fil. (GRRS, 2002: 257)	fil is. 1. hay. b. Filgillerin hortumlular takımından, Afrika ve Asya'nın sıcak bölgelerinde yaşayan, çok iri, kalın derili hayvan (Elephas).	← fıl (Ar.)
filan Falan, filan. (GRRS, 2002: 257)	filan zm. Falan.	← fulān (Ar.)
filcan Bardak. (GRRS, 2002: 257)	fincan is. Fincan.	← fīncān (Ar.)
fışek Fışek. (GRRS, 2002: 258)	fışek 1. is. Tüfek, tabanca vb. hafif ateşli silahlara, atılmak için sürülen ve içinde barut bulunan bir kovan ile bu kovanın ucuna yerleştirilmiş mermiden oluşan cephane. 2. is. Donanma ve şenliklerde kullanılan çeşitli yanıcı veya patlayıcı maddeler.	← fışeng (Far.)
fitil Fitil. (GRRS, 2002: 258)	fitil is. 1. Lambada, kandilde ve mumda yağın, çıkmakta benzinin yanmasını sağlayan, türlü biçimlerde bükülmüş veya dokunmuş pamuktan yapılan genellikle yağ çekici madde. 3. Anüse konulan donmuş yağ kıvamında ve koni biçiminde ilaç.	← fetil (Ar.)
fukaaraFukara, yoksul, fakir. (GRRS, 2002: 261)	fukara 1. sf. Yoksul, fakir.	← fuḳarā (Ar.)
funduk Fındık. (GRRS, 2002: 261)	fındık is. 1. bit. b. Kayingillerden, kuzey yarım kürenin ılık yerlerinde ve yurdumuzun genellikle Doğu Karadeniz bölgesinde yetişen, boyu 6-7 metre, yaygın tepeli bir ağaççık. 2. Bu ağaççığın sert bir kabuk içinde bulunan yağlı, nişastalı ürünü.	← funduk (Ar.)
gam 1. Tasa, kaygı, gam. 2. Üzüntü, keder. (GRRS, 2002: 263)	gam (I) is. Tasa, kaygı, üzüntü.	← ḡamm (Ar.)
garip 1. Kimsesiz, zavallı. 2. Kederli, efkarlı. 3. Hassas, hisli, duygulu. (GRRS, 2002: 264)	garip 1. sf. Kimsesiz, zavallı olan. 2. sf. Yabancı, gurbette yaşayan, elgin. 5. sf. mec. Dokunaklı, hüznün veren.	← ḡarīb (Ar.)
gâur Gâvur, dinsiz, inancı olmayan. (GRRS, 2002: 265)	gâvur 1. is. din bilgisi Dinsiz kimse.	← gebr (Far.)
gerdan İnce kolye. (GRRS, 2002: 271)	gerdanlık is. Çoğu değerli taş ve madenlerden veya altın paradan yapılmış, boyna takılan takı.	← gerden (Far.)
gergef 1. Gergef. 2. Gergefte işlenmiş desen, motif. (GRRS, 2002: 271)	gergef is. Üzerine kumaş gerilerek nakış işlemeye yarar, çoğu dikdörtgen biçiminde olan	← kār + keff (Far. + Ar.)

	çerçeve.	
gurbet 1. Gurbet. 2. Bahtsız, zavallı, biçare. (GRRS, 2002: 285)	gurbet <i>is.</i> Doğup yaşanılmış olan yerden uzak yer, gurbetlik.	← gurbet (Ar.)
gül Gül. (GRRS, 2002: 287)	gül 1. <i>is. bit. b.</i> Gülgillerin örnek bitkisi (Rosa). 2. <i>is.</i> Bu bitkinin katmerli, genellikle kokulu olan çiçeği.	← gul (Far.)
günaa Günah. (GRRS, 2002: 289)	günah 1. <i>is.</i> Dinî bakımdan suç sayılan iş veya davranış, vebal. 2. <i>is.</i> Acımaya yol açacak kötü davranış, yazık. 3. <i>is.</i> Sorumluluk, vebal. 4. <i>is.</i> Kabahat, hafif suç.	← gunāh (Far.)
günahker Günahkâr. (GRRS, 2002: 124)	günahkâr <i>sf.</i> Günahlı.	← gunāh + kār (Far.)
gürcü (I) Gürcü. (GRRS, 2002: 290)	gürcü <i>is. öz.</i> Gürcistan halkından veya bu halkın soyundan olan kimse.	← gurcī (Far.)
güvercik <i>kim.</i> Güherçile. (GRRS, 2002: 291)	güherçile <i>is. kim.</i> Tarımda gübre, hekimlikte ilaç olarak kullanılan, barut vb. patlayıcı maddeler yapımına yarayan, beyaz renkte ve ince billurlar durumunda birleşik bir madde, potasyum nitrat (KNO ₃).	← guherçile (Far.)
haber Haber. (GRRS, 2002: 292)	haber 1. Bir olay, bir olgu üzerine edinilen bilgi, salık. 2. İletişim veya yayın organlarıyla verilen bilgi. 3. Bilgi.	← ḥaber (Ar.)
hacı Hacı. (GRRS, 2002: 293)	hacı <i>is.</i> 1. <i>din bilgisi</i> Din buyruklarını yerine getirmek için hacca gitmiş Müslüman. 2. Kudüs, Efes vb. kutsal bir yeri ziyaret etmiş olan Hristiyan.	← ḥācc (Ar.)
hafta Hafta. (GRRS, 2002: 293)	hafta <i>is.</i> Birbiri ardınca gelen yedi günlük dönem.	← hefte (Far.)
hak 1. Hak, hukuk. 2. Ödeme, hakkını verme. 3. Vergi. 4. <i>mec.</i> Hak, hukuk. 5. Hak, gerçek. (GRRS, 2002: 293)	hak <i>is.</i> 1. Adalet. 2. Adaletin, hukukun gerektirdiği veya birine ayırdığı şey, kazanç. 3. Dava veya iddiada gerçeğe uygunluk, doğruluk. 4. Verilmiş emekten doğan manevi yetki. 5. Pay. 6. Emek karşılığı ücret. 7. <i>sf.</i> Doğru, gerçek.	← ḥaqq (Ar.)
hakikat <i>esk.</i> Gerçek, gerçeklik. (GRRS, 2002: 294)	hakikat 1. <i>is.</i> Gerçek. 2. <i>is.</i> Gerçeklik.	← ḥaḳīkat (Ar.)
hal 1. Hal, durum, vaziyet. 2. Güç, kuvvet, takat. 3. Dış görünüş. (GRRS, 2002: 294)	hāl <i>is.</i> 1. Bir şeyin içinde bulunduğu şartların veya taşıdığı niteliklerin bütünü, durum, vaziyet. 4. Güç, kuvvet, takat. 5. <i>mec.</i> Kötü durum, sıkıntı,	← ḥāl (Ar.)

	dert.	
halä Hela, tuvalet. (GRRS, 2002: 295)	hela is. Tuvalet.	← ḥalā (Ar.)
halaçu esk. Hallaç, atımcı. (GRRS, 2002: 295)	hallaç is. Yünü, pamuğu yay veya tokmak gibi bir araçla kabartma, ditme işini yapan kimse, atımcı.	← ḥallāc (Ar.)
haliz 1. Halis, asıl, gerçek. 2. Samimi, açık yürekli (kimse). (GRRS, 2002: 295)	halis sf. Katışık olmayan, katışiksiz, saf.	← ḥālīş (Ar.)
halk Halk. (GRRS, 2002: 296)	halk (I) is. 1. Aynı ülkede yaşayan, aynı kültür özelliklerine sahip olan, aynı uyruktaki insan topluluğu, folk. 2. Aynı soydan gelen, ayrı ülkelerin uyruğu olarak yaşayan insan topluluğu. 3. Bir ülke içerisinde yaşayan değişik soylardan insan topluluklarının her biri. 4. Belli bir bölgede veya çevrede yaşayanların bütünü, ahali. 5. Bir ülkedeki yurttaşların bütünü, kamu.	← ḥalk (Ar.)
halka 1. Halka. 2. Zincir halkası. 3. Tasma, boyunluk. 4. İlmik. 5. Kulak (kova vb.). 6. İlik. 7. tek. Halka. (GRRS, 2002: 296)	halka 1. is. Çeşitli metallerden veya tahtadan yapılmış çember. 2. is. Çember biçiminde çeşitli nesnelerden yapılmış tutturma aracı. 3. is. Değerli metallerden yapılan çember biçimindeki süs eşyası. 8. sf. Çember biçiminde olan.	← ḥalka (Ar.)
halva 1. Helva. 2. Ev yapımı şeker. (GRRS, 2002: 297)	helva is. Şeker, yağ, un veya irmikle yapılan tatlı.	← ḥalvā (Ar.)
ham İşlenmemiş; idmansız, ham. (GRRS, 2002: 297)	ham 2. sf. İşlenmemiş (madde). 3. sf. İdmansız.	← ḥām (Far.)
hamal 1. Hamal, taşıyıcı. 2. mec. Köle. (GRRS, 2002: 297)	hamal is. Taşıyıcı.	← ḥammāl (Ar.)
hamam Hamam. (GRRS, 2002: 298)	hamam is. 1. Yıkanılacak yer, yunak, ısıdam. 2. Para karşılığında yıkanma işinin yapıldığı yer.	← ḥammām (Ar.)
hamur 1. Hamur. 2. Maya. 3. İyi pişmemiş (ekmek ve hamur işleri). (GRRS, 2002: 298)	hamur 1. is. Unun su veya başka sıvılarla yoğrulmuş durumu. 3. sf. İyi pişmemiş (ekmek ve hamur işleri). 4. is. mec. Öz, asıl, maya.	← ḥamīr (Ar.)
haram 1. Yasak, haram. 2. Hırsızlık yoluyla kazanılan şey. 3. Yasak. 4. kaba. Beleşçi (kimse). (GRRS, 2002: 299)	haram is. 1. din bilgisi Din kurallarına aykırı olan, dinî bakımdan yasak olan, helal karşıtı. 2. Yasak.	← ḥarām (Ar.)
harç esk. 1. Haraç. 2. Masraf, gider. (GRRS, 2002: 300)	harç is. 1. Harcanan para, masraf. 6. ekon. Resmî işlerde devlet veznesine ödenen para.	← ḥarc (Ar.)

hardal Hardal. (GRRS, 2002: 300)	hardal <i>is.</i> 1. <i>bit. b.</i> Turpgillerden, 100-150 santimetre yüksekliğinde, sarı çiçekli, deriyi yakıcı nitelikte olan ve tohumu hekimlikte kullanılan, tadı acı ve bir yıllık bir bitki. 2. Bu tohumun toz durumuna getirilmiş veya sirke ile karıştırılarak yapılmış macunu.	← ḥardal (Ar.)
harın İnatçı, harın, dik başlı. (GRRS, 2002: 300)	harın <i>sf. hlk</i> 1. Bir şeyden huylanıp yürümeyen, geri geri giden (hayvan). 2. <i>mec.</i> Hain, huysuz.	← ḥarūn (Ar.)
harman Harman. (GRRS, 2002: 300)	harman <i>is.</i> 1. Biçildikten sonra tahıl demetlerinin üzerinden düven geçirilerek tanelerin başaklarından ayrılması işi. 2. Bu işin yapıldığı yer veya mevsim. 3. Birçok çeşitten birer parça alıp yeni birleşim oluşturma işi. 5. Herhangi bir şeyin toplu hâlde bulunduğu, işlendiği veya satıldığı yer.	← ḥirmen (Far.)
haseet (I) Kıskanç. (GRRS, 2002: 300)	haset 1. <i>is.</i> Kıskançlık, çekememezlik, günü. 2. <i>sf.</i> Kıskanç.	← ḥased (Ar.)
haseet (II) Haysiyet. (GRRS, 2002: 301)	haysiyet <i>is.</i> 1. Değer, saygınlık, itibar. 2. Öz saygı.	← ḥaysiyyet (Ar.)
hasır 1. Hasır. 2. <i>mec.</i> Kaba, sert (deri, kumaş). (GRRS, 2002: 301)	hasır <i>is.</i> 1. Saz, kabuk, yaprak vb. bir bitki maddesiyle örülmüş taban veya tavan örtüsü. 2. <i>sf.</i> Tamamı veya bir bölümü böyle bir örgüden yapılan.	← ḥaṣīr (Ar.)
hasret Hasret. (GRRS, 2002: 301)	hasret <i>is.</i> Özlem.	← ḥasret (Ar.)
hasta Hasta. (GRRS, 2002: 301)	hasta <i>sf.</i> 1. Hastalık, kaza veya yaralanma dolayısıyla fizik veya ruh sağlığı bozulmuş ve tedavi edilmesi gereken kimse, rahatsız. 4. <i>teklifsiz konuşmada</i> Zihinsel yetenekleri bozulmuş olan	← ḥaste (Far.)
haşış Haşış. (GRRS, 2002: 50)	haşış <i>is. bit. b.</i> Gelincikgillerden, kapsüllerinden afyon elde edilen, tohumlarından yağ çıkarılan bir yıllık ve otsu bir kültür bitkisi.	← ḥaṣḥāṣ (Ar.)
hatalı Kötülük, felaket getiren. (GRRS, 2002: 303)	hatalı <i>sf.</i> Hatası olan, yanlışlığı bulunan.	← ḥatā' + lı (Ar.+ T.)
hatır 1. Hafıza, akıl, zihin. 2. Birine karşı duyulan saygı, hürmet. (GRRS, 2002: 303)	hatır <i>is.</i> 1. Düşünme, akılda tutma, hafıza, zihin, akıl, yâd. 2. Gönül, kalp. 3. Birine karşı	← ḥatīr (Ar.)

	duyulan saygı, sevgi.	
hava 1. Hava, meteoroloji ile ilgili olayların bütünü. 2. Çevreyi kuşatan boşluk. 3. Ezgi, melodi. (GRRS, 2002: 304)	hava <i>is.</i> 1. Hava yuvarını oluşturan, bütün canlıların solunumuna yarayan, renksiz, kokusuz, akışkan gaz karışımı. 2. Meteoroloji ile ilgili olayların bütünü. 3. Canlılar üzerindeki etkisine göre hava yuvarının durumu. 4. Gökyüzü. 5. Çevreyi kuşatan boşluk. 6. Esinti. 7. Müzik parçalarında tür.	← hevā (Ar.)
havez 1. Heves, istek, arzu. 2. Gelip geçici istek, heves. (GRRS, 2002: 304)	heves <i>is.</i> 1. İstek, eğilim, arzu, şevk. 2. Gelip geçici istek.	← heves (Ar.)
hayat Hayat, sofa, avlu; koridor. (GRRS, 2002: 305)	hayat (II) <i>is. hlk.</i> 1. Genellikle köy ve kasaba evlerinde, üstü kapalı, bir veya birkaç yanı açık sofa. 2. Avlu. 4. Sundurma.	← ḥiyāṭ (Ar.)
haydut Haydut. (GRRS, 2002: 306)	haydut <i>is.</i> Silahlı soygun yapan, yol kesen kimse.	← ḥaydūd (Ar.)
hayıflan- az. Hayıflanmak, üzölmek, iç çekmek. (GRRS, 2002: 306)	hayıflan- <i>nesnesiz</i> Acınmak, üzölmek, yerinmek, esef etmek.	← ḥayf + lan- (Ar.+ T.)
hayın 1. Tembel; serseri. 2. İnatçı; harın. 3. Hain. (GRRS, 2002: 306)	hain 1. <i>sf.</i> Hıyanet eden (kimse). 2. <i>sf.</i> Zarar vermekten, üzmetten veya kötölük yapmaktan hoşlanan (kimse). 3. <i>sf.</i> Kötü niyeti olan.	← ḥā'in (Ar.)
hayır 1. İyilik, hayır. 2. Fayda, menfaat. (GRRS, 2002: 307)	hayır (II) 1. <i>is.</i> İyilik, karşılık beklenmeden yapılan yardım. 2. <i>sf.</i> İyi, hayırlı, yararlı, faydalı.	← ḥayr (Ar.)
hayli Hayli, çok. (GRRS, 2002: 308)	hayli 1. <i>sf.</i> Çok. 2. <i>zf.</i> (ha'yli) Oldukça.	← ḥaylī (Far.)
hayvan 1. Hayvan. 2. <i>kaba</i> Hayvan. (GRRS, 2002: 309)	hayvan 1. <i>is.</i> Duygu ve hareket yeteneği olan, içgüdüleriyle hareket eden canlı yaratık. 2. <i>sf. mec.</i> Akılsız, duygusuz, kaba, hoyrat (kimse). 3. <i>is.</i> Hakaret yollu kızılan bir kimseye söylenen bir söz. 4. <i>is. hlk.</i> At, eşek, katır gibi türlü hizmetlerde kullanılan yaratık.	← ḥayvān (Ar.)
hazır Hazır. (GRRS, 2002: 309)	hazır 1. <i>sf.</i> Bir iş yapmak için gereken her şeyi tamamlamış olan, anık, amade, müheyya. 2. <i>sf.</i> Belli bir işe yarayacak, kullanılacak bir duruma getirilmiş. 3. <i>sf.</i> Belirli bir biçimde yapılmış olarak satılan, alıcı bekleyen, ısmarlama karşıtı. 4. <i>zf.</i> Bir işi yapmak için gereken her şey tamamlanmış olarak.	← ḥāzır (Ar.)

hazna esk. Hazine. (GRRS, 2002: 310)	hazne is. 1. Hazine. 2. Bir şeyin toplandığı, biriktirildiği yer, depo.	← ḥazīne (Ar.)
Hederlez Hıdrellez. (GRRS, 2002: 310)	Hıdrellez is. 1. öz. Hızır ve İlyas peygamberlerin her yıl buluştuklarına inanılan 6 Mayıs günü. 2. Her yılın 6 Mayıs gününde kutlanan geleneksel bayram.	← ḥidr + ilyās (Ar.)
helal 1. Helal, haram karşıtı. 2. Bağışlama. 2. ünl. Helal (olsun). (GRRS, 2002: 310)	helal 1. sf., din bilgisi Dinin kurallarına aykırı olmayan, dinî bakımdan yasaklanmamış olan, haram karşıtı.	← ḥalāl (Ar.)
hemen 1. Hemen. 2. Şimdi, az önce. (GRRS, 2002: 310)	hemen 1. zf. Çabucak. 2. zf. Aşağı yukarı. 3. zf. Yalnız, sadece. 4. sf. Çok.	← hemān (Far.)
hendek Hendek, çukur. (GRRS, 2002: 310)	hendek is. Geçmeye engel olacak biçimde uzunlamasına kazılmış derin çukur.	← ḥandaḳ (Ar.)
henez Henüz, az önce, yeni. (GRRS, 2002: 310)	henüz zf. 1. Az önce, daha şimdi, yeni.	← henūz (Far.)
hep Hep. (GRRS, 2002: 310)	hep zf. 1. Hiçbiri dışta tutulmamak veya eksik olmamak üzere, bütün, tüm olarak. 2. Sürekli olarak, her zaman, daima.	← heb (Far.)
her (I) Teker teker hepsi, birer birer hepsi, birer birer tamamı, her. (GRRS, 2002: 311)	her sf. Önüne geldiği ismin benzerlerini `teker teker hepsi, birer birer hepsi, birer birer tamamı` anlamıyla kapsayacak biçimde genelleştiren söz.	← her (Far.)
hergelä 1. At sürüsü. 2. mec. Sürü. 3. Hergele, yıldı. (GRRS, 2002: 311)	hergele 1. is. Binmeye veya yük taşımaya alıştırılmamış at veya eşek.	← ḥargele (Far.)
herkez Herkes. (GRRS, 2002: 312)	herkes zm. İnsanların bütünü, cümle âlem.	← her + kes (Far.)
hısım Hısım, akraba. (GRRS, 2002: 313)	hısım is. huk. Evlilik yoluyla birbirine bağlı olan kimseler.	← ḥişm (Ar.)
hiç Hiç. (GRRS, 2002: 313)	hiç 1. zf. Olumsuz yargılı cümlelerde fiilin anlamını pekiştiren bir söz. 2. zf. Soru cümlelerinde belirsiz bir zamanı anlatan bir söz. 3. zf. Bir soruya açık bir cevap verilmek istenmediğinde cevap cümlesinin başına getirilen bir söz.	← hīḫ (Far.)
hiybä Heybe. (GRRS, 2002: 313)	heybe is. 1. At, eşek vb. binek hayvanlarının eyeri üzerine geçirilen veya omuzda taşınan, içine öteberi koymaya yarayan, kilim veya halıdan yapılmış iki gözlü torba. 2. Omza geçirilebilen tek gözlü bir çanta	← ‘aybe (Ar.)

	türü.	
hoca <i>din b.</i> Hoca. (GRRS, 2002: 314)	hoca <i>is.</i> 1. <i>din bilgisi</i> Müslümanlıkta din görevlisi.	← ḥvāce (Far.)
hodul 1. Gururlu. 2. Kibirli. (GRRS, 2002: 314)	fodul <i>sf. esk.</i> Üstünlük taslayan, kibirlenen.	← fuḍūl (Ar.)
horoz Horoz. (GRRS, 2002: 315)	horoz <i>is.</i> 1. <i>hay. b.</i> Tavukgillerden, tavuğun erkeği olan kümes hayvanı.	← ḥorūs (Far.)
hoş İyi, hoş. (GRRS, 2002: 315)	hoş 1. <i>sf.</i> Beğenilen, duyguları okşayan, zevk veren.	← ḥoş (Far.)
hoşaf Hoşaf, komposto. (GRRS, 2002: 314)	hoşaf <i>is.</i> Bütün veya dilimler hâlindeki kuru meyvenin şekerli suyla kaynatılmasıyla yapılan bir tatlı türü.	← ḥoş + āb (Far.)
hoşbeş: hoşbeş et- Hoşbeş etmek, güzel zaman geçirmek. (GRRS, 2002: 315)	hoşbeş <i>is. mec.</i> Hatır sormak amacıyla söylenen ilk sözler.	← ḥoş + bāş (Far.)
hurma 1. Hurma ağacı. 2. Hurma (meyve). (GRRS, 2002: 315)	hurma <i>is.</i> 1. Hurma ağacı. 2. Bu ağacın tatlı meyvesi.	← ḥurmā (Far.)
ıcran Yara. (GRRS, 2002: 316)	hicran <i>is.</i> 1. Bir yerden veya bir kimseden ayrılma, ayrılık. 2. Ayrılığın neden olduğu onulmaz acı.	← hicrān (Ar.)
ibrişim İpek iplik, ibrişim. (GRRS, 2002: 317)	ibrişim 1. <i>is.</i> Kalınca bükülmüş ipek iplik. 2. <i>sf.</i> Bu iplikten yapılmış.	← ebrīşum (Far.)
ihtâr İhtiyar, yaşlı. (GRRS, 2002: 318)	ihtiyar 1. <i>sf.</i> Yaşlı, kocamış olan, pir (kimse), genç karşıtı.	← iḥtiyār (Ar.)
ihtiza: ihtiza ol- <i>esk.</i> Gerekli olmak, gerekmek. (GRRS, 2002: 318)	iktiza <i>is. esk.</i> Gerekli olma, gerekme.	← iḳtizā (Ar.)
ikra: ikra et- Tiksinmek, ikrah etmek. (GRRS, 2002: 321)	ikrah <i>is. esk.</i> 1. Tiksinme, iğrenme. 2. İsteği dışında bir şey yaptırma.	← ikrāh (Ar.)
ikram 1. Saygı, hürmet. 2. İkram, ağırlama. (GRRS, 2002: 321)	ikram <i>is.</i> 1. Konuğu ağırlama. 2. Bir şeyi armağan olarak verme, sunma. 3. Alışverişte satıcının alıcıya yaptığı indirim.	← ikrām (Ar.)
ilaç İlaç. (GRRS, 2002: 321)	ilaç <i>is.</i> 1. Bir hastalığı iyi etmek veya önlemek için türlü yollarla kullanılan madde, em, deva. 2. <i>mec.</i> Çare, önlem.	← ‘ilāc (Ar.)
iman <i>esk.</i> İnanç, din. (GRRS, 2002: 323)	iman <i>is.</i> 1. <i>din bilgisi</i> İnanç. 2. <i>mec.</i> Güçlü inanç, inan.	← īmān (Ar.)
imdat Yardım; kurtuluş. (GRRS, 2002: 323)	imdat 1. <i>is.</i> Tehlikede olana yapılan yardım. 2. <i>ünl.</i> ‘Yetişin, kurtarın’ anlamlarında bir seslenme sözü.	← imdād (Ar.)
imza (I) İmza. imza (II) <i>esk.</i> 1. Haber, bilgi. 2. Bildiri, ilan. (GRRS, 2002: 324)	imza <i>is.</i> 1. Bir kimsenin herhangi bir belgeyi yazdığını veya onayladığını belirtmek için her zaman aynı biçimde kullandığı işaret. 2. İmzalama	← imzā’ (Ar.)

	iş.	
inat İnat. (GRRS, 2002: 324)	inat 1. <i>is.</i> Bir konuda direnme, ayak direme, diretme, direnim. 2. <i>is.</i> Birine karşı çıkma, karşı düşünce ileri sürme. 3. <i>sf. hlk.</i> İnatçı.	← ‘inād (Ar.)
incir 1. İncir ağacı. 2. İncir (meyve). (GRRS, 2002: 324)	incir <i>is.</i> 1. <i>bit. b.</i> Dutgillerden, asıl yurdu Akdeniz kıyıları olan, yaprakları geniş dilimli bir ağaç. 2. Bu ağacın yaş veya kuru olarak yenilen etli, tatlı meyvesi, ballıdır, yemiş.	← encīr (Far.)
inkâr :inkâr et- 1. İnkâr etmek. 2. Kabul etmemek, reddetmek. (GRRS, 2002: 325)	inkâr <i>is.</i> 1. Yaptığını, söylediğini, tanık olduğunu saklama, gizleme, yadsıma. 2. Kabul etmeme, tanımama.	← inkār (Ar.)
insan 1. İnsan. 2. Halk. (GRRS, 2002: 325)	insan 1. <i>is.</i> Toplum hâlinde bir kültür çevresinde yaşayan, düşünme ve konuşma yeteneği olan, evreni bütün olarak kavrayabilen, bulguları sonucunda değiştirebilen ve biçimlendirebilen canlı. 2. <i>is.</i> Âdemoğlu, âdem evladı.	← insān (Ar.)
islâ 1. İyi, hoş, güzel. 2. İyi, peki, tamam. (GRRS, 2002: 326)	islah <i>is.</i> 1. Düzeltme, iyileştirme.	← işlāh (Ar.)
iştah <i>esk.</i> İştah. (GRRS, 2002: 328)	iştah <i>is.</i> 1. Yemek yeme isteği. 2. <i>mec.</i> Cinsel istek veya arzu.	← iştihā’ (Ar.)
itibarlı <i>esk.</i> İtibarlı, saygın. (GRRS, 2002: 328)	itibarlı <i>sf.</i> 1. İtibarı, değeri olan, saygın. 2. Kredisi olan. 3. Gözde olan, önemli sayılan.	← i‘tibār + lı (Ar. + T.)
itraf <i>esk.</i> İtiraf. (GRRS, 2002: 328)	itiraf <i>is.</i> Başkaları tarafından bilinmesi sakıncalı görülen bir gerçeği saklamaktan vazgeçip açıklama, söyleme, bildirme.	← i‘tirāf (Ar.)
izin İzin. (GRRS, 2002: 328)	izin <i>is.</i> 1. Bir şey yapmak için verilen veya alınan özgürlük, müsaade, ruhsat, icazet, mezuniyet. 2. Bir kimseye çalıştığı yerde verilen tatil.	← izn (Ar.)
izmet 1. Hizmet. 2. Birinin işini görme, hizmet (etme). (GRRS, 2002: 328)	hizmet <i>is.</i> 1. Birinin işini görme veya birine yarayan bir işi yapma. 2. Görev, iş.	← ḥidmet (Ar.)
izmetkâr <i>esk.</i> Hizmetkâr, işçi. (GRRS, 2002: 328)	hizmetkâr <i>is.</i> Ücretle iş gören genellikle erkek işçi, uşak.	← ḥidmet + -kâr (Ar. + Far.)
kaarâ Gayrı, -dan başka. (GRRS, 2002: 331)	gayri <i>zf.</i> Gayrı.	← ġayr (Ar.)
kaavi Güçlü, kavi, sağlam, dayanıklı. (GRRS, 2002: 331)	kavi 1. <i>sf. esk.</i> Dayanıklı, güçlü, zorlu olan.	← kavī (Ar.)
kabaat Kabahat, suç. (GRRS, 2002: 331)	kabahat <i>is.</i> 1. Uygunsuz hareket, çirkin, yakışıksız davranış, suç, kusur, töhmet.	← kabāḥat (Ar.)
kabul 1. Kabul. 2. Rıza,	kabul <i>is.</i> 1. Bir şeye isteyerek	← kabūl (Ar.)

onaylama. (GRRS, 2002: 334)	veya istemeyerek razı olma. 2. Konukları veya işi olanları yanına, katına alma. 3. Sunulan bir şeyi, armağanı alma. 4. Bir öneriyi uygun bulma, onaylama. 5. Bir yere alınma.	
kabuz Kabız. (GRRS, 2002: 334)	kabız <i>is.</i> 1.Dışkılama sıklığının azalması veya zor ve ağrılı dışkılama, peklik, kabızlık, ishal karşıtı.	← kabz (Ar.)
kadar 1. Kadar. 2. Dek, -e kadar. 3. Gibi. (GRRS, 2002: 335)	kadar 1. <i>e.</i> Ölçüsünde, derecesinde. 2. <i>e.</i> Büyüklüğünde, genişliğinde. 3. <i>e.</i> Dek. 4. <i>e.</i> Gibi. 5. <i>e.</i> Denli. 6. <i>e.</i> Süre belirten bir söz. 7. <i>zf.</i> Miktarda, derecede. 8. <i>e.</i> Bir sayıdan sonra geldiğinde kesinlikle belli olmayan bir niceliği belirten söz.	← kadar (Ar.)
kadem <i>esk.</i> Saadet, talih, kısmet, uğur. (GRRS, 2002: 336)	kadem <i>is. esk.</i> 1. Ayak. 2. <i>mec.</i> Uğur (I).	← kadem (Ar.)
kadı <i>esk.</i> Kadı. (GRRS, 2002: 336)	kadı <i>is. tar.</i> Tanzimata kadar her türlü davaya, Tanzimat ile Medeni Kanun arasındaki dönemde ise yalnız evlenme, boşanma, nafaka, miras davalarına bakan mahkemelerin başkanları.	← kādī (Ar.)
kadifâ Kadife. (GRRS, 2002: 336)	kadife 1. <i>is.</i> Yüzeyi belirli uzunlukta bırakılmış ham madde lifleriyle kaplı, parlak, yumuşak kumaş, velur. 2. <i>sf.</i> Bu kumaştan yapılmış, bu kumaşla kaplanmış.	← kaṭīfe (Ar.)
kafa 1. Kafa, baş. 2. Akıl, fikir. (GRRS, 2002: 336)	kafa <i>is.</i> 1. İnsan başı, ser. 2. Hayvanlarda genellikle ağız, göz, burun, kulak vb. organların bulunduğu vücudun en ön bölümü. 5. <i>mec.</i> Kavrama ve anlama yeteneği, zekâ, zihin, bellek.	← kafā (Ar.)
kafadar 1. Arkadaş, dost. 2. Yandaş. (GRRS, 2002: 337)	kafadar <i>is.</i> Görüş ve anlayışları birbirine uyan kimselerden her biri, kafadaş, kafa dengi, büzüktaş.	← kafā + dār (Ar. + Far.)
kafâ Kahve. (GRRS, 2002: 337)	kahve <i>is.</i> 1. <i>bit. b.</i> Kök boyasığıllardan, sıcak iklimlerde yetişen bir ağaç. 2. <i>bit. b.</i> Bu ağacın meyvesinin çekirdeği. 3. Bu çekirdeklerin kavrulup çekilmesiyle elde edilen toz. 4. Bu tozla hazırlanan içecek.	← kahve (Ar.)
kafes 1. Parmaklık. 2. Kumaştaki kare. 3. Kafes.	kafes <i>is.</i> 1. Hayvanlar için aralıklı tel, metal veya ağaç	← kafes (Ar.)

(GRRS, 2002: 337)	çubuklardan yapılmış taşınabilir bölme. 2. Vahşi hayvanlar için demir çubuklarla yapılmış taşınabilir bölme. 3. Çapraz çubuklarla ve aralıklı olarak yapılmış, pencerelere takılan siper.	
kaftan Kaftan. (GRRS, 2002: 337)	kaftan <i>is.</i> 1. <i>tar.</i> Çoğu ipekten yapılan, bir tür uzun, süslü üst giysisi. 2. Padişahların gönül almak, ödüllendirmek için birine giydirdikleri değerli kumaş veya kürkten yapılmış giysi, hilat.	← <i>kaftān</i> (Ar.) veya <i>kaftān</i> (Far.)
kahr Kahr, keder, derin üzüntü. (GRRS, 2002: 337)	kahr <i>is.</i> 1. Yok etme, ezme, perişan etme, mahvetme. 2. Derin üzüntü veya acı, sıkıntı.	← <i>kaḥr</i> (Ar.)
kalabalık 1. Kalabalık 2. İzdiham 3. Çok insan (GRRS, 2002: 338)	kalabalık 1. <i>is.</i> Çok sayıda insanın bir araya gelmesiyle oluşan insan topluluğu. 2. <i>is.</i> Gereksiz, karışık şeyler topluluğu. 3. <i>sf.</i> Sayıca çok.	← <i>galebe + lık</i> (Ar. + T.)
kalā Kale. (GRRS, 2002: 339)	kale <i>is.</i> 1. <i>tar.</i> Düşmanın gelmesi beklenen yollar üzerinde, askerî önem taşıyan şehirlerde, geçit ve dar boğazlarda güvenliği sağlamak için yapılan kalın duvarlı, burçlu, mazgallı yapı, kermen.	← <i>kal'a</i> (Ar.)
kalbur Kalbur. (GRRS, 2002: 339)	kalbur <i>is.</i> Tahıl ve başka iri taneli maddeleri elemek için kullanılan büyük delikli veya seyrek telli elek.	← <i>gīrbāl</i> (Ar.)
kalem 1. Kamış, saz. 2. Boru. (GRRS, 2002: 340)	kalem <i>is.</i> 1. Yazma, çizme vb. işlerde kullanılan çeşitli biçimlerde araç.	← <i>qalam</i> (Ar.)
kalfa <i>esk.</i> 1. Kalfa, usta yardımcısı. 2. Hizmetçi. (GRRS, 2002: 340)	kalfa 1. <i>is.</i> Aşaması çırakla usta arasında bulunan zanaatçı. 2. <i>is.</i> Mimar yardımcısı. 3. <i>is. esk.</i> Saraylarda ve büyük konaklarda halayıkların başında bulunan kadın.	← <i>ḫalīfe</i> (Ar.)
kalp <i>esk.</i> Kalp. (GRRS, 2002: 343)	kalp (I) <i>is.</i> 1. <i>anat.</i> Göğüs orta boşluğunda, iki akciğer arasında, vücudun her yanından gelen kirli kanı akciğerlere ve oradan gelen temiz kanı da vücuda dağıtan organ, yürek.	← <i>qalb</i> (Ar.)
kalpazan <i>esk.</i> 1. Sahte para yapan. 2. Yalancı, şarlatan. 3. <i>mec.</i> Tembel. (GRRS, 2002: 343)	kalpazan <i>is.</i> 1. Sahte para basan veya piyasaya süren kimse. 2. <i>mec.</i> Yalan ve hile ile iş gören kimse.	← <i>qalb + -zen</i> (Ar. + Far.)
kalup Kalıp. (GRRS, 2002: 343)	kalıp 1. <i>is.</i> Bir şeye biçim vermeye veya eski biçimini korumaya yarayan araç.	← <i>qālīb</i> (Ar.)

kanaat Memnuniyet, kanaat. (GRRS, 2002: 346)	kanaat <i>is.</i> 1. Elindekenden hoşnut olma durumu, kanıklık, yeter bulma, yetinme, fazlasını istememe, doyum.	← <i>kanā'</i> at (Ar.)
kandil Kandil. (GRRS, 2002: 348)	kandil <i>is.</i> 1. İçinde sıvı bir yağ ve fitil bulunan kaptan oluşmuş aydınlatma aracı.	← <i>kindīl</i> (Ar.)
kantar Kantar, çeki. (GRRS, 2002: 349)	kantar <i>is.</i> 1. Ağırlık sıfırken yatay duran bir kaldıraç koluna dik olarak tutturulmuş bir ibrenin sapmasıyla kütleleri tartan araç. 2. Tartılacak kütle alttaki çengele takıldığında sarmal bir yaya bağlı olan ve normal olarak sıfırı gösteren bir okun, yanlarda gösterilmiş ağırlık birimleri hizasına gelmesiyle kütle ağırlığını belirleyen bir tür tartı aleti, el kantarı.	← <i>kinṭār</i> (Ar.)
karanfil Karanfil. (GRRS, 2002: 355)	karanfil <i>is.</i> 1. <i>bit. b.</i> Karanfilgillerden, güzel renkli çiçekler açan bir süs bitkisi.	← <i>karānful</i> (Ar.)
karar 1. Karar. 2. Şart. (GRRS, 2002: 355)	karar <i>is.</i> 1. Bir iş veya sorun hakkında düşünülerek verilen kesin yargı. 2. <i>huk.</i> Herhangi bir durum için tartışılarak verilen kesin yargı, hüküm. 3. Bu yargıyı bildiren belge. 6. Tam ölçüsünde, ne az ne çok.	← <i>karār</i> (Ar.)
karez 1. İtiraz. 2. Garez, kin, öfke. (GRRS, 2002: 356)	garaz <i>is.</i> 1. Kin. 2. Hedef, amaç, maksat.	← <i>ğarāz</i> (Ar.)
karezker Garazkâr, garazlı. (GRRS, 2002: 357)	garazkâr <i>sf. esk.</i> Garazlı.	← <i>ğarāz</i> + <i>-kār</i> (Ar. + Far.)
karpuz 1. Karpuz. 2. <i>mec.</i> Yuvarlak. (GRRS, 2002: 359)	karpuz 2. <i>bit. b.</i> Bu bitkinin dışı yeşil kabuklu, içi kırmızı ve sulu, iri meyvesi.	← <i>ḥarbūz</i> (Far.)
kasaba Şehir. (GRRS, 2002: 361)	kasaba <i>is.</i> Şehirden küçük, köyden büyük, henüz kırsal özelliklerini yitirmemiş olan yerleşim merkezi, belde.	← <i>kaṣaba</i> (Ar.)
kasap Kasap. (GRRS, 2002: 361)	kasap 1. <i>is.</i> Sığır, koyun gibi eti yenecek hayvanları kesen veya dükkânında perakende olarak satan kimse. 2. <i>is.</i> Et satılan dükkân.	← <i>kaṣṣāb</i> (Ar.)
kasavet 1. Tasa, kaygı, iç sıkıntısı. 2. Kasvet, keder, hüzn. (GRRS, 2002: 361)	kasvet <i>is. esk.</i> Sıkıntı, iç sıkıntısı.	← <i>kaṣvet</i> (Ar.)
kasım 1. Kasım (ay). 2. Kış başlamasının bayramı (8 Kasım). 3. Aziz Dimitriy'in bayramı. (GRRS, 2002: 362)	kasım <i>is.</i> 1. Yılın on birinci ayı, son teşrin, teşrinisani. 2. Kışın başlangıcı sayılan 8 Kasım günü başlayıp Hıdırellez'in ilk günü olan 6	← <i>kāsim</i> (Ar.)

	Mayıs'a kadar altı ay süren dönem.	
katran Katran, zift. (GRRS, 2002: 366)	katran <i>is.</i> Organik maddelerden kuru damıtma yoluyla elde edilen, sıvı yağ kıvamında, kara renkte, ağır, is kokulu, suda erimeyen bir madde.	← kaṭrān (Ar.)
kavga Ağız kavgası, tartışma; kavga, dövüş. (GRRS, 2002: 367)	kavga <i>is.</i> 1. Düşmanca davranış ve sözlerle ortaya çıkan çekişme veya dövüş, münazara. 2. <i>mec.</i> Herhangi bir amaca erişmek, bir şeyi elde etmek veya bir şeye karşı koyabilmek için harcanan çaba, verilen mücadele. 3. <i>esk.</i> Savaş.	← ġavġā (Far.)
kayet Gayet, pek, oldukça. (GRRS, 2002: 369)	gayet <i>is.</i> Pek çok, aşırı bir biçimde.	← ġāyet (Ar.)
kayıp 1. Kayıp. 2. Kaybolmuş olan. (GRRS, 2002: 369)	kayıp 1. <i>is.</i> Kaybolma, yitme, yitim. 2. <i>is.</i> Kaybedilen şey. 3. <i>sf.</i> Kaybolmuş olan, yitik, zayı.	← ġayb (Ar.)
kââmil <i>esk.</i> Mükemmel, kâmil. (GRRS, 2002: 373)	kâmil <i>sf. esk.</i> Yetkin, erişkin, eksiksiz, ağırbaşlı, mükemmel, olgun.	← kâmil (Ar.)
kâr (I) Kâr, gelir, kazanç (GRRS, 2002: 373)	kâr <i>is.</i> 1. Alışveriş işlerinin sağladığı para kazancı. 2. İş. 3. <i>mec.</i> Yarar, fayda. 4. <i>ekon.</i> Üretim faktörlerinden biri olan girişimcinin üretimden aldığı pay. 5. <i>tic.</i> Maliyet fiyatıyla satış fiyatı arasındaki fark.	← kâr (Far.)
kebab <i>esk.</i> 1. Şişte kızartılmış et, kebab. 2. Kızartılmış. (GRRS, 2002: 374)	kebab 1. <i>is.</i> Doğrudan doğruya ateşte veya kap içinde susuz olarak pişirilmiş et. 2. <i>is.</i> Kızartma, çevirme veya kavurma yoluyla hazırlanan her türlü yiyecek. 3. <i>sf.</i> Kavrulmuş, kızarmış.	← kebāb (Ar.)
keder 1. Eksiklik, kusur. 2. Keder, hüzn. 3. Zarar. 4. Yara izi. (GRRS, 2002: 374)	keder <i>is.</i> Acı, üzüntü, dert, sıkıntı, ızdırap, tasa.	← keder (Ar.)
kef 1. Keyif. 2. Alkollü içki kullanıldığında görülen durum. (GRRS, 2002: 375)	keyif <i>is.</i> 1. Vücut esenliği, sağlık. 2. Canlılık, tasasızlık, iç rahatlığı. 3. Rahat, huzur, afiyet. 4. İstek, heves, zevk. 5. Alkollü içki ve başka uyuşturucu maddeler kullanıldığında insanda görülen durum.	← keyf (Ar.)
kefil: kefil ol- Kefil (olmak). (GRRS, 2002: 375)	kefil <i>is.</i> Borcunu ödemeyenin veya verdiği sözü yerine getirmeyenin bütün sorumluluğunu üzerine alan kimse.	← kefil (Ar.)
kehlibar Kehribar. (GRRS,	kehlibar 1. <i>is.</i> Süs eşyası	← kehrubā (Far.)

2002: 376)	yapımında kullanılan, açık sarıdan kıızıla kadar türlü renklerde, yarı saydam, kolay kırılan ve bir yere hızlıca sürtüldüğünde hafif cisimleri kendine çeken, fosilleşmiş reçine, samankapan, kılkapan.	
kel 1. Kel, saç dökülmüş (kimse), dazlak. 2. <i>tıp</i> . Uyuz hastalığı. (GRRS, 2002: 376)	kel 1. <i>sf</i> . Saçı dökülmüş olan (kimse).	← kel (Far.)
kelepça 1. <i>tek</i> . Kelebek. 2. Kelepçe. (GRRS, 2002: 376)	kelepçe <i>is</i> . 1. Tutukluların kaçmasını önlemek için bileklerine takılan, bir zincirle tutturulmuş demir halka. 2. <i>tek</i> . Kablo, boru vb. şeyleri bir yere bağlı tutmak için kullanılan halka veya kelepçe.	← kelepçe (Far.)
kellä Kelle, kafatası. (GRRS, 2002: 376)	kelle <i>is</i> . 1. Koyun, kuzu ve keçinin pişirilmiş başı.	← kelle (Far.)
kemença Kemeñçe. (GRRS, 2002: 377)	kemençe <i>is</i> . <i>müz</i> . Yayla diz üzerinde çalınan, kemana benzer, üç teli olan küçük bir çalgı, kemañçe.	← kemañçe (Far.)
kement <i>esk</i> . Kement, kördüğüm. (GRRS, 2002: 377)	kement <i>is</i> . 1. Hayvanları yakalamak için kullanılan, ucu ilmekli, kaygan uzun ip. 2. <i>esk</i> . İdam için kullanılan yağlı kayış.	← kemend (Far.)
kemer 1. Geniş deri (avcı) kemer. 2. Sobadaki kemer. (GRRS, 2002: 377)	kemer 1. <i>is</i> . Bele dolayarak toka ile tutturulan, kumaş, deri veya metalden yapılan bel bağı. 2. <i>is</i> . Etek, pantolon vb. giysilerin bele gelen bölümü. 7. <i>is</i> . <i>mim</i> . İki sütun veya ayağı birbirine üstten yarım çember, basık eğri, yonca yaprağı vb. biçimlerde bağlayan ve üzerine gelen duvar ağırlıklarını, iki yanındaki ayaklara bindiren tonoz bağlantı.	← kemer (Far.)
kenar 1. Kıyı, kenar. 2. Pervaz. 3. Baskı vb. çevre süsleri. 4. Defter, kitap kenarı, 5. Ekmek kenarı. (GRRS, 2002: 377)	kenar <i>is</i> . 1. Bir şeyin, bir yerin bitiş kısmı veya yakını, kıyı, yaka. 2. Bir şeyi çevreleyen çizgi. 3. Pervaz, çizgi, antika, baskı vb. çevre süsleri. 4. Merkezden uzak olan, kuytu, ıssız, sapa, تنها yer. 5. Yan. 6. <i>mat</i> . Bir biçimi sınırlayan çizgilerden her biri.	← kenār (Far.)
kenä Kene. (GRRS, 2002: 378)	kene <i>is</i> . <i>hay</i> . <i>b</i> . Koyun, köpek, at vb. hayvanların veya insanların derisinde asalak olarak yaşayan, bulaşıcı hastalıklara neden olan böceklerin genel adı, sakırğa.	← kane (Far.)
kenef <i>esk</i> . Tuvalet. (GRRS, 2002: 378)	kenef 1. <i>is</i> . <i>hlk</i> . Tuvalet. 2. <i>sf</i> . <i>hlk</i> . Pis, berbat.	← kenīf (Ar.)

kepcä esk. Kepçe. (GRRS, 2002: 379)	kepçe 1. is. Sulu yiyecekleri karıştırmaya ve dağıtmaya yarayan, uzun saplı, yuvarlak ve derince kaşık. 2. sf. Bu kaşığın alabildiği miktarda olan.	← kefçe (Far.)
kerä Kere, defa, kez. (GRRS, 2002: 379)	kere is. Kez, yol, defa, sefer.	← kerre (Ar.)
kerestä esk. Kereste. (GRRS, 2002: 379)	kereste is. 1. Tomrukların boyuna biçilmesiyle elde edilen ve marangozlukla inşaatta kullanılan nitelikli ağaç.	← kerāste (Far.)
kerpeden Kerpeten. (GRRS, 2002: 379)	kerpeten is. Çivi sökmeye veya diş çekmeye yarayan, hareketli bir eksen çevresinde çapraz iki parçadan oluşmuş, kısaç biçimindeki araç.	← kelbetān (Ar.)
kervan esk. Kervan. (GRRS, 2002: 380)	kervan is. esk. 1. Uzak yerlere yolcu ve ticaret eşyası taşıyan yük hayvanı katarı.	← kārban (Far.)
kesatlık esk. Ucuzluk. (GRRS, 2002: 380)	kesatlık is. 1. Kesat olma durumu. 2. Kıtlık zamanı.	← kesād + lık (Ar. + T.)
kesä Kese; cüzdan. (GRRS, 2002: 380)	kese (I) 1. is. Cepte taşınan, içine para, tütün vb. konulan, kumaştan veya örgüden küçük torba.	← kīse (Far.)
keşiş esk. Keşiş. (GRRS, 2002:382)	keşiş is. Rahip.	← kešīš (Far.)
keşki ünl. Keşke. (GRRS, 2002: 382)	keşki ünl. Keşke.	← kāški (Far.)
keten Keten. (GRRS, 2002: 382)	keten 1. is. bit. b. Ketengillerden, çiçekleri mavi renkte ve beş taç yapraklı, lifleri dokumacılıkta kullanılan bir bitki (Linum usitatissimum). 2. sf. Bu bitkinin liflerinden yapılmış (dokuma vb.)	← kettān (Ar.)
kezap kim. Kezzap. (GRRS, 2002: 382)	kezzap is. hlk. Nitrik asit.	← tīz + āb (Far.)
kılıf esk. Kılıf, kın. (GRRS, 2002: 383)	kılıf is. 1. Bir şeyi korumak için kendi biçimine göre, çoğunlukla yumuşak bir nesneden yapılmış özel kap.	← ġilāf (Ar.)
kına (I) Kına. (GRRS, 2002: 384)	kına is. Kına ağacının kurutulmuş yapraklarından elde edilen, saç ve elleri boyamakta kullanılan toz.	← ħinnā' (Ar.)
kınap esk. Sicim veya kalın ip, kınnap. (GRRS, 2002: 384)	kınnap is. Kaba şeyler dikmeye, bağlamaya yarayan ince sicim veya kalın iplik.	← kīnneb (Ar.)
kırmızı Kırmızı. (GRRS, 2002: 388)	kırmızı 1. is. Al, kızıl renk. 2. sf. Bu renkte olan.	← kırmizī (Ar.)
kısım 1. Kısım, parça. 2. db. Cümle unsuru. 3. db. Hâl. (GRRS, 2002: 390)	kısım is. 1. Parçalara ayrılmış bir şeyin her bölümü, bölüm, kesim.	← kısm (Ar.)

kısmet 1. Kısmet. 2. Kader, talih. (GRRS, 2002: 391)	kısmet 1. <i>is.</i> Tanrı'nın her kişiye uygun gördüğü yaşama durumu, nasip. 2. <i>is.</i> Evlenme talihi.	← kısmet (Ar.)
kıt Kıt, az. (GRRS, 2002: 392)	kıt <i>sf.</i> 1. İhtiyaca yetmeyecek kadar az, bol (II) karşıtı. 2. Az, yetersiz (duygu, söz vb.).	← kaht (Ar.)
kıyamet <i>esk.</i> Kar fırtınası, tipi, boran. (GRRS, 2002: 393)	kıyamet <i>is.</i> 2. <i>mec.</i> Gürültülü karışıklık, gürültü patırtı. 3. <i>mec.</i> Büyük felaket, afet.	← kıyāmet (Ar.)
kıymet <i>esk.</i> 1. Kıymet, değer. 2. <i>mec.</i> Değer. (GRRS, 2002: 394)	kıymet <i>is.</i> Değer.	← kıymet (Ar.)
kıyretli <i>esk.</i> Sabırlı; çalışkan. (GRRS, 2002: 394)	gayretli <i>sf.</i> Çalışkan, çaba gösteren.	← ğayret + li (Ar. + T.)
ki <i>bağ.</i> Ki. (GRRS, 2002: 396)	ki (I) <i>bağ.</i> 1. Anlam bakımından birbirleriyle ilgili cümleleri birbirine bağlayan bir söz. 2. Özneyi, tümleci güçlendirerek cümlenin temel bölümüne bağlayan bir söz. 3. `Öyle, o kadar, o denli` vb.nden sonra, kullanıldığı cümleye güç katan bir söz. 4. İkinci cümledeki yargının birincideki hareketin yapılışı sırasında görülerek şaşıldığını bildiren bir söz. 5. İki cümlede anlatılan durumların uyumsuzluğunu bildiren bir söz. 6. Yakınma, kınama vb. duyguları anlatmak için bir cümlenin sonuna getirilen bir söz. 7. <i>bağ.</i> Bir soru cümlesinin sonuna getirildiğinde şüphe veya endişe anlatan bir söz. 8. Bazı kelimelerin sonuna bir ek gibi eklenerek birtakım zarflar, yeni edatlar oluşturan bir söz: Belki, çünkü, hâlbuki, mademki, sanki gibi.	← ki (Far.)
kibrit <i>esk.</i> Kibrit. (GRRS, 2002: 396)	kibrit <i>is.</i> 1. Bir ucu sürtünme sonucu yanabilecek birleşimde olan küçük tahta veya karton parçası.	← kibrīt (Ar.)
kiftā Köfte. (GRRS, 2002: 396)	köfte <i>is.</i> Genellikle çekilmiş etten, bazen de tavuk, balık veya patatesten yapılan, türlü biçimlerde pişirilen yemek.	← kūfte (Far.)
kiilā Bit. (GRRS, 2002: 397)	kehle <i>is. esk.</i> Bit.	← kehle (Ar.)
kil Kil. (GRRS, 2002: 397)	kil <i>is.</i> Islandığı zaman kolayca biçimlendirilebilen yumuşak ve yağlı toprak.	← gil (Far.)
kiler Kiler; ambar. (GRRS, 2002: 397)	kiler <i>is.</i> Evlerde yiyecek, içecek ve erzakın saklandığı oda, ambar veya dolap.	← kilār(Far.)

kilim Yün, kilim. (GRRS, 2002: 397)	kilim <i>is.</i> Döşeme, divan gibi yerlere serilen, genellikle desenli, havsız, kalın, kıl veya yün dokuma.	← gilīm (Far.)
kilit Asma kilit. (GRRS, 2002: 397)	kilit <i>is.</i> 1. Anahtar, düğme gibi takılıp çıkarılabilen bir parça yardımıyla çalışan kapatma aleti.	← kelīd, kilīd (Far.)
kin Kin, ölç. (GRRS, 2002: 398)	kin <i>is.</i> Birine karşı duyulan ölç alma isteği, garaz.	← kīn (Far.)
kira 1. Kira, icar. 2. Kira bedeli. 3. Taşımacılık. (GRRS, 2002: 398)	kira <i>is.</i> 1. Bir konutun, bir mülkün veya taşıt gibi herhangi bir şeyin belli bir bedel karşılığında, bir süre için sahibi tarafından başkasına verilmesi, icar. 2. Bu biçimde tutulan bir şey için karşılık olarak ödenen para.	← kirā' (Ar.)
kirdā esk. Yası ekmek. (GRRS, 2002: 399)	kirde <i>is. hlk.</i> Genellikle mısır unuyla yapılan bir pide türü.	← girde (Far.)
kireç Kireç. (GRRS, 2002: 399)	kireç <i>is.</i> 1. Mermer, tebeşir, kireç taşı, alçı taşı gibi birçok taşın özünü oluşturan kalsiyum oksit, (CaO).	← gireç (Far.)
kitap Kitap. (GRRS, 2002: 400)	kitap <i>is.</i> 1. Ciltli veya cilsiz olarak bir araya getirilmiş, basılı veya yazılı kâğıt yaprakların bütünü. 2. Herhangi bir konuda yazılmış eser. 3. Kutsal kitap.	← kitāb (Ar.)
kiyat 1. Kâğıt. 2. Kitap. 3. Mektup. 4. Belge. 5. İskambil kâğıdı. (GRRS, 2002: 401)	kâğıt 1. <i>is.</i> Hamur durumuna getirilmiş türlü bitkisel maddelerden yapılan, yazı yazmaya, baskı yapmaya, bir şey sarmaya yarayan kuru, ince yaprak. 2. <i>sf.</i> Bu yapraktan yapılmış. 3. <i>is.</i> Yazılı kâğıt yaprağı, pusula, tezkere. 4. <i>is.</i> Yazılı sınav kâğıdı. 5. <i>is.</i> İskambil kâğıdı. 6. <i>is.</i> Belge ve doküman.	← kâğaz (Far.)
koz Koz (İskambil oyununda). (GRRS, 2002: 417)	koz 2. <i>is.</i> İskambil oyunlarında diğer kâğıtları alabilen, onlara üstün tutulan belirli renk ve işaretteki kâğıt.	← gavz, goz (Far.)
koza 1. Koza. 2. Badıç. (GRRS, 2002: 417)	koza 1. <i>is. bit. b.</i> İçinde tohum veya krizalit bulunan korunak, kozalak. 2. <i>is.</i> İpek böceğinin ördüğü ve içine kapandığı korunak.	← gūze (Far.)
köör Kör. (GRRS, 2002: 418)	kör <i>sf.</i> 1. Görme engelli. 2. Keskinliği yeterli olmayan.	← kūr (Far.)
kösä Bıyığı, sakalı çıkmayan (erkek), köse. (GRRS, 2002: 420)	köse <i>sf.</i> Bıyığı, sakalı çıkmayan (erkek).	← küse (Far.)
köşā 1. Köşe, büküç. 2. Bir	köşe <i>is.</i> 1. Birbirini kesen iki	← gūşe (Far.)

nesnenin köşesi. 3. Kuytu, تنها yer. 4. <i>mat. fiz.</i> Köşe. (GRRS, 2002: 421)	çizginin, iki düzlemin oluşturduğu açı, zaviye. 2. İki duvarın birleştiği girintili veya çıkıntılı yer. 3. <i>is.</i> İki sokağın veya caddenin kesiştiği yer, büküş. 4. Bölüm, yer veya yan.	
kötek <i>esk.</i> Kötek, sopayla atılan dayak. (GRRS, 2002: 421)	kötek (I) <i>is.</i> 2. Sopayla atılan dayak, patak.	← kûtek (Far.)
kubey Kubbe. (GRRS, 2002: 424)	kubbe <i>is. mim.</i> Yarım küre biçiminde olan ve yapıyı örten dam, kümbet.	← qubbe (Ar.)
kudret <i>esk.</i> Kuvvet, güç. (GRRS, 2002: 424)	kudret <i>is.</i> 1. Güç (I), erk, erke, iktidar.	← kudret (Ar.)
kumaş Kumaş. (GRRS, 2002: 427)	kumaş <i>is.</i> 1. Pamuk, yün, ipek vb.nden makinede dokunmuş her türlü dokuma.	← kumâş (Ar.)
kurban Kurban. (GRRS, 2002: 429)	kurban 1. <i>is. din bilgisi</i> Dinin buyruğunu veya bir adağı yerine getirmek için kesilen hayvan.	← qurbân (Ar.)
kurna Kurna. (GRRS, 2002: 430)	kurna <i>is.</i> Hamam ve banyolarda musluk altında bulunan, içinde su biriktirilen, yuvarlak, mermer, taş veya plastik tekne.	← qurne (Ar.)
kusur 1. Kusur, eksiklik. 2. Sebep, neden. 3. Hata. (GRRS, 2002: 434)	kusur <i>is.</i> 1. Eksiklik, noksan, nakisa. 2. Özür. 3. Bilerek veya bilmeyerek bir işi gereği gibi yapmama. 4. Elverişsiz durum.	← kuşûr (Ar.)
kuvet 1. Kuvvet, güç. 2. Siyasi güç. (GRRS, 2002: 436)	kuvvet <i>is.</i> 1. Fiziksel güç, takat. 3. Yetke, erk, nüfuz. 4. Dayanıklı olma durumu. 6. <i>mec.</i> Güç.	← kuvvet (Ar.)
kükürt <i>kim.</i> Kükürt. (GRRS, 2002: 438)	kükürt <i>is. kim.</i> Atom numarası 16, atom ağırlığı 32,06 olan, 119 °C’de eriyen ve 444 °C’de kaynayan, doğada saf veya başka cisimlerle birleşik olarak bulunan, sarı renkli element, sülf (simgesi S).	← gūgird (Far.)
külah <i>esk.</i> Külah, takke. (GRRS, 2002: 439)	külah 3. <i>is. esk.</i> Erkeklerin giydiği genellikle keçeden, ucu sivri veya yüksek başlık.	← kulāh (Far.)
kümbet <i>esk.</i> 1. Kubbe. 2. Soba. (GRRS, 2002: 439)	kümbet <i>is.</i> 1. <i>mim.</i> Kubbe. 2. Damı koni veya piramit biçiminde olan, yuvarlak veya köşeli yapı.	← gunbed (Far.)
kündä Tuzak, kapan. (GRRS, 2002: 439)	künde 2. <i>is. mec.</i> Düzen, tuzak, oyun, hile. 3. <i>is. esk.</i> Suçluların ayağına bağlanan demir halka, köstek.	← kunde (Far.)
küskä <i>esk.</i> 1. Küspe. 2. Posa, tortu. (GRRS, 2002: 440)	küspe <i>is.</i> 1. Hayvan yemi, yakacak ve gübre olarak kullanılan, yağı veya suyu çıkarılmış her türlü yağlı tohum ve bitki artığı. 2. Özü alınmış	← kusbe (Far.)

	meyvelerin kalan bölümü.	
küü Köy. (GRRS, 2002: 441)	köy is.1. Yönetim durumu, toplumsal ve ekonomik özellikleri veya nüfus yoğunluğu yönünden şehirden ayırt edilen, genellikle tarımsal alanda çalışılan, konutları ve öteki yapıları bu hayata uygun yerleşim birimi, köylük yer, köy yeri.	← kūy (Far.)
laalā Lale. (GRRS, 2002: 442)	lale is. 1. bit. b. Zambakgillerden, yaprakları uzun ve sivri, çiçekleri kadeh biçiminde, türlü renkte bir süs bitkisi.	← lāle (Far.)
laam 1. Lağım; in. 2. Niş. 3. Tünel. (GRRS, 2002: 442)	lağım is. 1. Bir yerleşim merkezinde pis suların akıp gitmesi için yer altında açılmış kanal, geriz. 2. tar. Düşmanın kale duvarlarını yıkmak veya düşman ordugâhına zarar vermek amacıyla, düşman siperlerine doğru yer altından açılan dar yol.	← lağm (Ar.)
laap 1. Soyad. 2. Lakap. (GRRS, 2002: 442)	lakap is. Bir kimseye, bir aileye kendi adından ayrı olarak sonradan takılan, o kimsenin veya o ailenin bir özelliğinden kaynaklanan ad.	← lakab (Ar.)
laf 1. Laf, söz. 2. Konuşma. 3. Söz verme. 4. Öğüt, nasihat. (GRRS, 2002: 442)	laf 1. is. Söz, lakırtı. 2. is. Sonuçsuz, yararı olmayan söz. 3. is. Konuşma.	← lāf (Far.)
lak-lak Laklak, leyleğin gagasıyla çıkardığı ses. (GRRS, 2002: 444)	laklak is.1. Leyleğin gagasıyla çıkardığı ses. 2. mec. Ara vermeden söylenilen saçma sapan söz dizisi, gevezelik.	← laklāk (Ar.)
lāāzım Lazım, gerek. (GRRS, 2002: 445)	lazım sf. 1. Gerek, gerekli.	← lāzim (Ar.)
leen Leğen. (GRRS, 2002: 445)	leğen is. 1. Genellikle, içinde bir şey yıkamak için kullanılan metal veya plastikten yayvan kap.	← legen (Far.)
lekā Leke. (GRRS, 2002: 445)	leke is. 1. Kirliliği gösteren iz. 2. Bir yüzeyde türlü sebepler dolayısıyla oluşan farklı renk. 3. biy. Vücudun herhangi bir yerinde oluşan değişik renk. 4. mec. Yüz kızartacak durum, namussuzluk, kara, şaibe.	← leke, lekke (Far.)
lelek Leylek. (GRRS, 2002: 446)	leylek is. hay. b. Leyleksilerden, kışın tropikal Afrika'da yaşayan, siyah telekli, uzun gagalı, uzun bacaklı, büyük, beyaz, göçmen kuş.	← legleg (Far.)

leş <i>is.</i> Leş, ceset, ölü beden. (GRRS, 2002: 446)	leş 1. <i>is.</i> Kokmuş hayvan ölüsü.	← lāše (Far.)
levent <i>sf.</i> Yakışıklı (kimse). (GRRS, 2002: 446)	levent 3. <i>sf. mec.</i> Boylu boslu, yakışıklı (kimse).	← levend (Far.)
lokma Et parçası. (GRRS, 2002: 448)	lokma <i>is.</i> 1. Ağza bir defada alınıp götürülen yiyecek parçası, sokum. 4. Yemek.	← luḳme (Ar.)
lülâ <i>esk.</i> 1. Lüle, pipo. 2. Boru. (GRRS, 2002: 449)	lüle <i>is. esk.</i> 1. Bükülmüş, dürülmüş şey. 2. Tütün çubuğu, pipo, nargile vb.nin ucuna takılan, tütün konulan yuva. 3. <i>hlk.</i> Su akan musluksuz boru.	← lüle (Far.)
lülâka <i>bit. b.1.</i> Leylak. 2. Leylak rengi. (GRRS, 2002: 449)	leylak <i>is. 1.bit. b.</i> Zeytingillerden, yaprakları karşılıklı bir ağaççık. 2. Bu ağacın koni durumunda toplanmış, beyaz, eflatun veya pembe renkte, güzel kokulu çiçekleri.	← leylāk (Ar.)
lüzgâr Rüzgâr. (GRRS, 2002: 449)	rüzgâr <i>is.</i> 1. Havanın yer değiştirmesiyle oluşan esinti, yel, bad. 2. <i>meteoroloji</i> Rüzgâr çizelgesinde hızı 17-21 deniz mili olan ve kuvveti 5 ile gösterilen esinti.	← rûzgâr (Far.)
maadem Maden ocağı. (GRRS, 2002: 451)	maden 3. <i>is.</i> Maden ocağı veya maden işletmesi.	← ma'den (Ar.)
maalâ 1. Mahalle. 2. Sokak. (GRRS, 2002: 451)	mahalle <i>is.</i> 1. Bir şehrin bir kasabanın, büyükçe bir köyün bölündüğü parçalardan her biri.	← maḥalle (Ar.)
maamul <i>az.</i> Hamile. (GRRS, 2002: 451)	mahmul 2. <i>sf. esk.</i> Yüklü, dolu (II).	← maḥmûl (Ar.)
maamur Mahmur, içmiş, çakır keyif, keyfli. (GRRS, 2002: 451)	mahmur <i>sf.</i> 1. Sarhoşluğun sebep olduğu sersemlik içinde olan. 2. Uykudan sonra üzerinde sersemlik, ağırlık bulunan. 3. Süzgün, dalgın bakışlı (göz).	← maḥmûr (Ar.)
maamuz 1. Çizmenin, potinin arkasına takılan ve binek hayvanlarını dürtüp hızlandırmaya yarayan demir veya çelik parça, mahmuz; 2. Tavuk ve kuşların ayakları ardında bulunan, boynuz yapısındaki sivri uzantı. (GRRS, 2002:451)	mahmuz 1. Çizmenin, potinin arkasına takılan ve binek hayvanlarını dürtüp hızlandırmaya yarayan demir veya çelik parça. 2. Tavukgillerin ve bazı kuşların ayakları ardında bulunan, boynuz yapısındaki sivri uzantı.	← mihmâz (Ar.)
maana 1. Mânâ; anlam. 2. Kusur. (GRRS, 2002: 452)	mana <i>is. db.</i> Anlam. mahana bahâne: bahane mahanaynan: bahanesiyle ikiye biri mahana – kötüye eri mahana: herşeye bir kusur bulanlar hakkında söylenir. (DS)	← ma'nā (Ar.)
maani Mâni. (GRRS, 2002: 452)	mâni <i>is. ed.</i> Genellikle birinci, ikinci ve dördüncü dizeleri	← mā'nī (Ar.)

	uyaklı olan, daha çok hecenin yedili ölçüsüyle söylenen halk şiiri.	
maasul Mahsul, ürün. (GRRS, 2002: 452)	mahsul <i>is.</i> 1. Ürün. 2. Verim.	← maḥṣūl (Ar.)
maasuz Mahsus, özellikle. (GRRS, 2002: 452)	mahsus (I) 4. <i>zf.</i> Özellikle. 5. <i>zf.</i> Bilerek, isteyerek, kasten. 6. <i>zf.</i> Şakadan.	← maḥṣūṣ (Ar.)
maavi Mavi. (GRRS, 2002: 453)	mavi 1. <i>is.</i> Yeşil ile menekşe rengi arasında bir renk, bulutsuz gökyüzünün rengi, mavi. 2. <i>sf.</i> Bu renkte olan.	← mā'ī (Ar.)
mahkul Halim, makul, uslu.(GRRS, 2002: 453)	makul <i>sf.</i> 1. Akla uygun, akıllıca. 2. Akıllıca iş gören, mantıklı.	← ma'kūl (Ar.)
mahmudā 1. <i>esk.</i> Mahmudiye (II. Mahmut zamanında basılan altın sikke.). 2. Birçok altından oluşan boyun süsü. (GRRS, 2002: 453)	mahmudiye <i>is. esk.</i> Bugün süs altını gibi kullanılan, II. Mahmut zamanında basılmış, ince altın sikke.	← maḥmūdiyye (Ar.)
makara 1. Makara, bobin. 2. <i>tek.</i> Bir yükün yukarıya kaldırılmasını sağlayan araç. (GRRS, 2002: 454)	makara <i>is.</i> 1. Üzerine iplik, tel, şerit vb. sarılan, kenarları çıkıntılı, eksenli boyunca delik silindirik, bobin. 3. Bir yükün yukarıya kaldırılmasını sağlayan araç.	← bekere (Ar.)
makaz <i>is.</i> 1. Makas, kesmeye yarayan araç. 2. Çatı kirişi. 3. Demir yolu makası. (GRRS, 2002: 454)	makas <i>is.</i> 1. Bir eksen çevresinde dönebilecek biçimde çapraz eklemlenmiş, birbirine bakan yüzleri keskin iki çelik lamadan oluşmuş, arasına yerleştirilen herhangi bir şeyi kesmeye yarayan araç, sındı. 2. Birbirine komşu iki demir yolu hattını hemen bunların uzantısındaki üçüncü hatta bağlamaya yarayan alet. 3. Birbirini kesen demir yolu kavşağı. 8. <i>mim.</i> Dirsek.	← miḳāṣṣ (Ar.)
mal 1.Mal, varlık. 2. Büyük baş hayvan. (GRRS, 2002:454)	mal <i>is.</i> 1. Bir kimsenin, bir tüzel kişinin mülkiyeti altında bulunan, taşınır veya taşınmaz varlıkların bütünü. 2. Büyükbaş hayvan. 3. <i>tic.</i> Alınıp satılabilen her türlü ticaret eşyası, emtia.	← māl (Ar.)
mandal Kapı vb. şeyleri kapalı tutmaya yarayan, döner tahta veya metal parça. (GRRS, 2002:455)	mandal (I) <i>is.</i> 1. Kapı vb. şeyleri kapalı tutmaya yarayan, döner tahta veya metal parça.	← mandāl (Ar.)
mangal 1. Mangal kömürü. 2. Demirci ocağı. 2. Mangal. (GRRS, 2002:456)	mangal <i>is.</i> Isınmaya, bir şey pişirmeye yarayan, sac, bakır veya pirinçten, türlü biçimlerde üstü açık ayaklı ocak, korluk.	← manḳal (Ar.)
manzara Manzara, görünüş.	manzara <i>is.</i> 1. Bakışı, dikkati	← manzara (Ar.)

(GRRS, 2002:456)	çeken her şey. 2. Görünüş.	
marafet 1. Ustalık, hüner. 2. Yetenek. (GRRS, 2002:456)	marifet is. 1. Ustalık, hüner, uzmanlık.	← ma'rifet (Ar.)
maraz 1. Hastalık, maraz. 2. <i>tip</i> . Nefes darlığı, astım. (GRRS, 2002:456)	maraz 1. is. esk. Hastalık.	← maraḏ (Ar.)
masal Masal. (GRRS, 2002:458)	masal is. 1. Genellikle halkın yarattığı, hayale dayanan, sözlü gelenekte yaşayan, çoğunlukla insanlar, hayvanlar ile cadı, cin, dev, peri vb. varlıkların başından geçen olağanüstü olayları anlatan edebî tür.	← meşel (Ar.)
maskara 1. Alay. 2. Eğlendirici, sevimli, güldürücü, soytarı, hoş (kimse). 3. Kabalık; küfür. 4. Edepsiz, ahlaksız, terbiyesiz. 5. Küfürbaz. (GRRS, 2002:458)	maskara 1. <i>sf</i> . Eğlendirici, sevimli, güldürücü, soytarı, hoş (kimse). 4. <i>sf</i> . <i>hakaret yollu</i> Şerefsiz, onursuz, haysiyetsiz, rezil (kimse).	← maṣḥara (Ar.)
mastraf Masraf, gider. (GRRS, 2002:458)	masraf is. 1. Harcanan para, gider.	← maṣrif (Ar.)
maşa Ateş kancası, fırın kancası, maşa. (GRRS, 2002: 458)	maşa is. 1. Ateş veya kızgın bir şey tutmaya, korları karıştırmaya yarayan iki kollu metal araç. 2. Çok küçük şeyleri tutmaya yarayan küçük, kollu araç.	← māṣe (Far.)
maşallaa Maşallah, bravo, aferin. (GRRS, 2002:458)	maşallah 1. <i>ünl</i> . 'Ne güzel, Allah nazardan saklasın' anlamlarında beğenme duyguları bildiren bir söz. 2. <i>ünl</i> . Umulmadık durumlar karşısında şaşkınlık ve sitem belirtmek için söylenen bir söz.	← māṣā'e + allāh (Ar.)
maya 1. Maya. 2. Şirden. 3. <i>az</i> . Kuluçkaya konulan yumurta. 4. <i>mec</i> . Soy, sülâle, yaradılış. 5. En iyi lokma, en iyi parça. (GRRS, 2002: 459)	maya (I) is. 1. <i>kim</i> . Bazı besinlerin yapımında mayalanmayı sağlamak için kullanılan madde, ferment. 2. <i>kim</i> . İçerdikleri enzimlerin katalizör niteliği etkisiyle şekerleri karbondioksit ve alkole dönüştüren bir hücreli bitki organizmaları. 3. <i>mec</i> . Yaradılış, öz nitelik. 4. <i>argo</i> Arsız, utanmaz kimse.	← māye (Far.)
mayhoş 1. Mayhoş. 2. <i>mec</i> . Gizemli, anlaşılmayan. (GRRS, 2002: 460)	mayhoş <i>sf</i> . 1. Tadı şekerli ve az ekşi olan. 2. <i>mec</i> . Limoni.	← mey + hoş (Far.)
mayıl 1. Eğik. 2. Meyil, eğilim. 3. Şaşkın. 4. Sempatik, hoş. 5. İstek, sevgi uyandıran. (GRRS, 2002:460)	mayıl is. 1. Eğiklik, eğim, akıntı. 2. Eğilim. 3. <i>mec</i> . İlgi, gönül verme.	← meyl (Ar.)
maymun 1. Maymun. 2. <i>mec</i> . Yapmacık. 3. <i>mec</i> .	maymun 1. <i>is</i> . <i>hay</i> . b. Dört ayaklı, iki ayağı üzerinde de	← meymūn (Ar.)

Çirkin. (GRRS, 2002:461)	yürüyebilen, ormanda toplu olarak yaşayan, kuyruklu hayvan, primat. 2. <i>is. mec.</i> Taklitçi. 3. <i>sf. mec.</i> Çirkin ve gülünç.	
mazdrak <i>esk.</i> Mızrak. (GRRS, 2002:461)	mızrak <i>is.</i> 1. Uzun saplı, sivri demir uçlu silah.	← mizrāk (Ar.)
mecāz Muamalı. (GRRS, 2002:461)	mecaz <i>is.</i> 1. <i>ed.</i> Bir ilgi veya benzetme sonucu gerçek anlamından başka anlamda kullanılan söz. 2. Bir kelimeyi veya kavramı kabul edilenin dışında başka anlamlara gelecek biçimde kullanma, metafor.	← mecāz (Ar.)
medar <i>esk. coğ.</i> Yörünge, mahrek. (GRRS, 2002:462)	medar <i>is. esk.</i> 1. <i>coğ.</i> Dönence, cezir karşıtı.	← medār (Ar.)
meelem <i>az.</i> Merhem (yara merhemi, balzam). (GRRS, 2002:462)	merhem <i>is.</i> 1. Deriye sürülerek kullanılan, içinde birçok etkili madde bulunan, yumuşak ve koyu kıvamda, yağlı veya yağsız ilaç.	← merhem (Ar.)
meer <i>bağ.</i> Meğer, meğerse, oysa, oysaki. (GRRS, 2002:462)	meğer <i>bağ.</i> Bilinmeyen, farkında olunmayan bir durum için kullanılan bir söz, meğerse, oysa, oysaki.	← meger (Far.)
mekik 1. Mekik, dokuma tezgâhlarında kullanılan masuralı araç. 2. <i>mec.</i> Yerinde duramayan sürekli kıpırdanan (kimse), kurtlu. (GRRS, 2002:462)	mekik <i>is.</i> 1. El veya otomatik dokuma tezgâhlarında atkı veya argaç denilen ve enine olan iplikleri, uzunlamasına olan arışların arasından geçirmeye yarayan masuralı araç.	← mekūk (Far.)
mektup 1. Mektup. 2. Zarf, paket. (GRRS, 2002:462)	mektup <i>is.</i> Bir şey haber vermek, sormak, istemek veya duyguları bildirmek için birine çoğunlukla posta yoluyla gönderilen, zarfa konulmuş yazılı kâğıt, name.	← mektüb (Ar.)
melek Melek. (GRRS, 2002:462)	melek <i>is.</i> 1. <i>din bilgisi</i> Tanrı ile insan arasında aracılık yaptığına ve nurdan olduğuna inanılan manevi varlık, ferişte. 2. <i>mec.</i> Terbiyeli, uysal kimse.	← melek (Ar.)
membä: membä suları 1. Kaynak suyu. 2. Yeraltı suyu. (GRRS, 2002:463)	memba <i>is.</i> 1. Kaynak, pınar.	← menba' (Ar.)
memleket 1. Memleket, devlet, ülke. 2. Vatan. (GRRS, 2002:463)	memleket <i>is.</i> 1. Bir devletin egemenliği altında bulunan toprakların bütünü, ülke. 2. Bir kimsenin doğup büyüdüğü yer, şehir, yurt.	← memleket (Ar.)
menevşa 1. Menekşe. 2. Menekşe rengi. (GRRS, 2002:463)	menekşe <i>is.</i> 1. <i>bit. b.</i> Menekşegillerden, bir veya çok yıllık otsu bir bitki. 2. Bu bitkinin mor renkli, güzel	← benefşe (Far.)

	kokulu çiçeği.	
menzil 1. <i>esk.</i> Han. 2. Mola yeri, durak. 3. <i>az.</i> Garaj. (GRRS, 2002: 463)	menzil <i>is.</i> <i>esk.</i> 1. Yolculukta dinlenmek amacıyla durulan veya konaklanan yer.	← menzil (Ar.)
mera Ekilebilir arazi, mera. (GRRS, 2002: 463)	mera <i>is.</i> <i>coğ.</i> Otlak.	← mer'ā (Ar.)
merak 1. Merak. 2. Ümit. 3. Kaygı, tasa. (GRRS, 2002:463)	merak <i>is.</i> 1. Bir şeyi anlamak veya öğrenmek için duyulan istek. 2. Bir şeyi edinme, yapma, bir şeyle uğraşma isteği. 3. Düşkünlük, heves. 4. Kaygı, tasa.	← merāk (Ar.)
mercan 1. Mercan. 2. Çiçek türü. 3. Elma türü. 4. <i>mec.</i> Açık kırmızı renk. (GRRS, 2002:463)	mercan 2. <i>is.</i> Bu hayvanın iskeletinden elde edilen ve süs eşyaları yapımında kullanılan madde. 3. <i>sf.</i> Bu maddeden yapılmış.	← mercān (Ar.)
mercimek Mercimek. (GRRS, 2002: 464)	mercimek <i>is.</i> 1. <i>bit. b.</i> Baklagillerden, beyaz çiçekli bir tarım bitkisi. 2. Bu bitkinin, besin değeri yüksek, ufak, kırmızı, sarı veya yeşil, yuvarlak ve yassıca tohumu, yasmık.	← merdumek (Far.)
merdiven Merdiven. (GRRS, 2002: 464)	merdiven <i>is.</i> Bir yere çıkmaya veya bir yerden inmeye yarayan basamaklar dizisi, badal, basak.	← nerdubān (Far.)
meret İstenmeyen. (GRRS, 2002: 464)	meret 1. <i>is.</i> Sıkıntı veren, hoşlanılmayan şeyler veya kimseler için kullanılan sövgü sözü. 2. <i>sf. hlk.</i> Uğursuz.	← mārīd (Ar.)
merkez 1. Asıl, esas. 2. Merkez. 3. Orta, orta yer, bir şeyin ortası. (GRRS, 2002:464)	merkez <i>is.</i> 1. Bir bölgenin veya kuruluşun yönetim yeri. 2. Bir işin öğretildiği yer. 3. Bir işin yoğun olarak yapıldığı yer. 4. Belirli bir yerin ortası.	← merkez (Ar.)
mermer 1. Mermer. 2. Mermer taşından yapılmış. (GRRS, 2002:464)	mermer (I) 1. <i>is. jeo.</i> Bileşiminde % 75'ten çok kalsiyum karbonat bulunan, genellikle beyaz, renkli ve damarlı da olan, cilalanabilen, billurlaşmış kireç taşı. 2. <i>sf.</i> Bu taştan yapılmış.	← mermer (Ar.)
meşâ Meşe. (GRRS, 2002: 465)	meşe 1. <i>is. bit. b.</i> Kayıngillerden, üç yüz kadar türü arasında, yaz kış yapraklarını dökmeyenleri de bulunan, kerestesi dayanıklı bir orman ağacı. 2. <i>sf.</i> Bu ağaçtan yapılan.	← bīşe (Far.)
meşin 1. İşlenmiş koyun derisi. 2. Koyun derisinden pantolon. (GRRS, 2002: 465)	meşin 1. <i>is.</i> İşlenmiş koyun derisi. 2. <i>sf.</i> Bu deriden yapılan.	← mīşīn (Far.)
metet- Methetmek, övmek. (GRRS, 2002: 465)	methet- <i>f.</i> Övmek.	← medh + etmek (Ar. + T.)

meydan 1. Düzlük yer. 2. Meydan. 3. Arena. (GRRS, 2002:465)	meydan <i>is.</i> 1. Alan.	← meydān (Ar.)
meyva Meyve. (GRRS, 2002: 466)	meyve <i>is.</i> 1. <i>bit. b.</i> Bitkilerde çiçeğin döllenmesinden sonra yumurtalığın gelişmesiyle oluşan tohumları taşıyan, genellikle yenebilen organ, yemiş.	← mīve (Far.)
mezar Mezar. (GRRS, 2002: 466)	mezar <i>is.</i> Ölünün gömülü olduğu yer, gömüt, kabir, sin (I), makber, metfen.	← mezār (Ar.)
mezā 1. Meze. 2. <i>az.</i> Hamur tatlısı. (GRRS, 2002: 466)	meze <i>is.</i> 1. İçki içilirken yenilen yiyecek.	← meze (Far.)
mıh Çivi, nal çivisi. (GRRS, 2002: 467)	mıh <i>is.</i> 1. Çivi. 2. Büyük çivi.	← mīḥ (Far.)
mındar 1.1. Kirli, pis. 1.2. İğrenç. 2.1. Pis, yasaklı (kimse). 2.2. <i>mec.</i> Döküntü, ayak takımından olan kimse. (GRRS, 2002: 467)	murdar <i>sf.</i> 1. Kirli, pis. 2. Cinsel birleşmeden sonra yıkanmamış (kimse).	← murdār (Far.)
mısır 1. <i>bit. b.</i> Sorgum. 2. <i>bit. b.</i> Mısır. 3. <i>hay. b.</i> Beç tavuğu. (GRRS, 2002:468)	mısır <i>is.</i> 1. <i>bit. b.</i> Buğdaygillerden, gövdesi boğumlu ve kalın, yaprakları şerit biçiminde, boyu yaklaşık 2 metre olabilen, erkek çiçekleri tepede salkım durumunda, dişi çiçekleri yaprakla gövde arasında koçan biçiminde olan bir kültür bitkisi. 2. Bu bitkinin koçan üzerindeki taneli ürünü. 3. Bu ürünün taneleri.	← mişr (Ar.)
miimer Mürver. (GRRS, 2002: 468)	mürver <i>is. bit. b.</i> Hanımeliğillerden, yaprakları karşılıklı, demet durumundaki beyaz çiçeklerinden hekimlikte yararlanılan, meyvesi zeytine benzer bir ağaççık.	← murdber (Far.)
millet Millet, ulus. (GRRS, 2002:468)	millet <i>is.</i> 1. Çoğunlukla aynı topraklar üzerinde yaşayan, aralarında dil, tarih, duygu, ülkü, gelenek ve görenek birliği olan insan topluluğu, ulus. 2. Herkes, bir yerde bulunan kimselerin bütünü. 3. <i>hlk.</i> Benzer özellikleri olan topluluk.	← millet (Ar.)
minaret Minare. (GRRS, 2002:469)	minare <i>is.</i> Camilerde müezzinin ezan okuduğu, sela verdiği, şerefesi olan, çoğunlukla taştan, yüksek ve ince yapı.	← menāre (Ar.)
minder Yatak, divan. (GRRS, 2002:469)	minder <i>is.</i> 1. İçi yumuşak bir malzeme ile doldurularak dikilen, oturmaya, yaslanmaya yarar şilte.	← minder (Ar.)

mintan Kürklü kolsuz yelek, mintan. (GRRS, 2002: 469)	mintan <i>is.</i> 1. Yakasız, uzun kollu erkek gömleği. 2. Gömlek üzerine giyilen kollu yelek.	← nīm + ten (Far.)
molla <i>esk.</i> Molla, hoca, müezzin. (GRRS, 2002: 470)	molla <i>is.</i> 1. <i>tar.</i> Büyük kadı. 2. Medrese öğrencisi. 3. Büyük bilgin.	← mevlā (Far.)
mudrik Anlayan, idrak etmiş. (GRRS, 2002: 472)	müdrik <i>sf. esk.</i> Anlamış, idrak etmiş.	← mudrik (Ar.)
mum Mum. (GRRS, 2002: 472)	mum <i>is.</i> 1. Bir fitilin etrafına erimiş bal mumu, içyağı, stearik asit veya parafin dökülerek genellikle silindirik biçiminde dondurulan ince, uzun aydınlatma aracı.	← mūm (Far.)
murat Murat, arzu, dilek, istek. (GRRS, 2002: 472)	murat <i>is.</i> 1. İstek, dilek.	← murād (Ar.)
musaafir Misafir. (GRRS, 2002:472)	misafir <i>is.</i> 1. Konuk.	← musāfir (Ar.)
musulman Müslüman. (GRRS, 2002: 473)	müslüman 1. <i>öz. din bilgisi</i> İslam dininden olan kimse, Muhammedî, Müslim, Müselman, mümin. 2. <i>hlk. öz.</i> İslam dininin kurallarını yerine getiren kimse.	← muslim + -ān (Ar. + Far.)
muşama 1. Muşamba. 2. Su geçirmez yağmurluk. 3. Bir halk dansı. (GRRS, 2002: 473)	muşamba 1. <i>is.</i> Bir tarafına kauçuk veya yağlı boya sürülerek su geçirmeyecek duruma getirilen kalın bez. 2. <i>sf.</i> Bu bezden yapılan. 3. <i>is.</i> Su geçirmeyecek biçimde yapılmış yağmurluk. 4. <i>is.</i> Linolyum.	← muşamma' (Ar.)
muşta Yumruk. (GRRS, 2002: 473)	muşta <i>is.</i> 3. Parmağın biri bükülüp sivriltilerek vurulan yumruk.	← muşte (Far.)
mutlak Mutlak, kesinlikle. (GRRS, 2002: 473)	mutlak 1. <i>sf.</i> Salt. 2. <i>sf. fel.</i> Kendi başına var olan, hiçbir şeye bağlı olmayan, bağımsız, saltık. 3. <i>zf.</i> Kesinlikle.	← mutlak (Ar.)
müdür <i>esk.</i> Malı, mülkü idare eden, yöneten. (GRRS, 2002: 474)	müdür <i>is.</i> 1. İdare eden, yöneten.	← mudir (Ar.)
mühlet <i>az.</i> 1. Özgürlük, hürriyet. 2. Mühlet, süre. (GRRS, 2002: 474)	mühlet <i>is.</i> Vade.	← muhlet (Ar.)
mühür Mühür, damga. (GRRS, 2002: 474)	mühür <i>is.</i> 1. Bir kimsenin, bir kuruluşun adının veya unvanının tersine kazılı bulunduğu, metal, lastik vb.nden yapılmış araç, damga, kaşe. 2. Bu araçla basılan ve imza yerine geçen ad.	← muhr (Far.)
mülk Mülk; gayrimenkul. (GRRS, 2002: 474)	mülk <i>is.</i> 1. Ev, dükkân, arazi vb. taşınmaz mal.	← mülk (Ar.)

mümkün Mümkün. (GRRS, 2002:474)	mümkün <i>sf.</i> 1. Olabilir. 2. Muhtemel, olası.	← mumkin (Ar.)
mürür 1. Akış. 2. Zaman. (GRRS, 2002: 474)	mürur <i>is. esk.</i> 1. Geçme, bir taraftan girip diğer taraftan çıkma. 2. Geçip gitme. 3. Sona erme.	← murūr (Ar.)
müşteri Müşteri. (GRRS, 2002:474)	müşteri <i>is.</i> 1. Hizmet, mal vb. alan ve karşılığında ücret ödeyen kimse. 2. Alıcı.	← muşterī (Ar.)
naafilâ Nafile, boşuna. (GRRS, 2002:475)	nafile 2. <i>zf.</i> Boşuna, boş yere.	← nāfile (Ar.)
naalet 1. İnat. 2. Küstah, yüzüz. 3. Hain, sinsi. (GRRS, 2002: 475)	lanet 1. <i>is.</i> Tanrı'nın merhametinden yoksun olma. 2. <i>sf.</i> Kötü, berbat, çok kötü. 3. <i>ünl.</i> Bir ilenme sözü.	← la'net (Ar.)
naanâ bit. b. Nane. (GRRS, 2002: 475)	nane <i>is.</i> 1. <i>bit. b.</i> Ballıbabagillerden, yaprakları sapsız, çiçekleri beyaz veya menekşe renginde, güzel kokulu, yaprakları baharat olarak kullanılan, çok yıllık ve otsu bir kültür bitkisi.	← na'na' (Ar.)
naara (Düğünde vb. yerlerde) Neşeli bağrışlar. (GRRS, 2002: 475)	nara <i>is.</i> 1. Haykırmı, bağırma. 2. Sarhoş veya külhanbeyi bağırması.	← na're (Ar.)
nal Nal. (GRRS, 2002:476)	nal <i>is.</i> At, eşek, öküz vb. yük hayvanlarının tırnaklarına çakılan, ayağın şekline uygun demir parçası.	← na'l (Ar.)
nam <i>esk.</i> Nam, ün, şan. (GRRS, 2002: 477)	nam <i>is.</i> 1. Ad (I). 2. Ün.	← nām (Far.)
namaz Namaz. (GRRS, 2002: 477)	namaz <i>is. din bilgisi</i> İslam'ın beş şartından biri olan ve Müslümanların günde beş vakit, dinî kurallara göre yapmak zorunda oldukları ibadet, salat.	← namāz (Far.)
namuz Namus, iffet. (GRRS, 2002:477)	namus <i>is.</i> 1. Bir toplum içinde ahlak kurallarına ve toplumsal değerlere bağlılık, iffet.	← nāmūs (Ar.)
nar bit. b. 1. Nar ağacı. 2. Nar (meyve). (GRRS, 2002: 477)	nar <i>is.</i> 1. <i>bit. b.</i> Nargillerden, yaprakları karşılıklı, çiçekleri büyük, koyu kırmızı renkte, küçük bir ağaç. 2. Bu ağacın kırmızımtırak sarı sert bir kabukla örtülü, içinde çok sayıda kırmızımtırak, sulu taneler bulunduran yuvarlak yemişi.	← nār, enār (Far.)
nasaat Nasihat, öğüt. (GRRS, 2002: 477)	nasihat <i>is.</i> Öğüt.	← naṣīḥat (Ar.)
naşatır Nişadır. (GRRS, 2002: 479)	nişadır <i>is. kim.</i> Amonyak.	← niṣādūr (Far.)
naştrapa az. Maşrapa, metal maşrapa. (GRRS, 2002: 479)	maşrapa <i>is.</i> Metal, toprak, plastik vb.nden yapılmış, ağzı	← maşraba (Ar.)

	açık, kulplu, bardağa benzeyen, küçük kap.	
natık 1. Güzel söz söyleyen. 2. Belâgatlı. (GRRS, 2002:479)	nutuk <i>is.</i> 1. Söz, konuşma. 2. Söylev.	← nutk (Ar.)
nayıp <i>az.</i> 1. Birinin yerine kalan, yerine geçen. 2. Avans. 3. Emanet. 4. Esir. (GRRS, 2002: 479)	naip <i>is. tar.</i> Tahtta hükümdar olmadığı zaman veya hükümdarın çocukluğu sırasında devleti yöneten kimse.	← nā'ib (Ar.)
naz 1. Naz, kapris. 2. Cilve. (GRRS, 2002: 480)	naz <i>is.</i> 1. Kendini beğendirmek amacıyla yapılan davranış, cilve, eda. 2. İsteksiz gibi görünerek yalvarmak amacıyla yapılan davranış. 3. Şımarıkça davranış.	← nāz (Far.)
nazar Nazar, kötü göz. (GRRS, 2002:480)	nazar <i>is.</i> 1. Belli kimselerde bulunduğu inanılan, kıskançlık veya hayranlıkla bakıldığında insanlara, eve, mala mülke hatta cansız nesnelere kötülük verdiğine inanılan uğursuzluk, göz.	← nazar (Ar.)
neet Niyet, maksat. (GRRS, 2002: 482)	niyet <i>is.</i> 1. Bir şeyi yapmayı önceden isteyip düşünme, maksat.	← niyyet (Ar.)
nekez <i>esk.</i> Nekes, cimri. (GRRS, 2002: 482)	nekes <i>is.</i> Cimri.	← nākes (Far.)
nem Nem, rutubet. (GRRS, 2002: 482)	nem <i>is.</i> 1. Havada bulunan su buharı. 2. Hafif ıslaklık, rutubet.	← nem (Far.)
nişan 1. Nişan, işaret. 2. Belirti, iz. 3. Yara izi. 4. Fiziksel kusur. 5. Damga. (GRRS, 2002: 485)	nişan <i>is.</i> 1. İşaret, iz, belirti, alamet. 2. Nişanlanma sırasında yapılan tören. 3. Evlenmek üzere birbirine söz verme, nişanlanma. 4. Kurşun, taş vb. ile vurulmak istenen hedef. 5. Hedefi vurmak için silah, ok vb.ne gerekli doğrultuyu verme. 6. Devlet nişanı.	← nişān (Far.)
nişasta: nişasta unu: <i>az.</i> 1. Birinci sınıf un. 2. Nişasta. (GRRS, 2002: 486)	nişasta <i>is.</i> Tahıl tanelerinden, mercimek, bezelye vb. bakla türleri veya patates gibi birtakım yumrulardan özel yöntemlerle çıkarılan una benzer bir madde.	← nişāste (Far.)
nizam Nizam, düzen. (GRRS, 2002: 486)	nizam 1. Düzen. 2. Kural.	← nizām (Ar.)
nizamiya <i>esk.</i> Düzenli ordu. (GRRS, 2002: 487)	nizamiye <i>is.</i> 3. <i>esk. as.</i> Tanzimat döneminde kara ordusu.	← nizāmiyye (Ar.)
nohut Nohut. (GRRS, 2002: 487)	nohut 1. <i>bit. b.</i> Baklagillerden, ana yurdu Akdeniz kıyıları olan, birleşik telek yapraklı, çiçekleri sarımtırak renkte, tanesi baklamsı bir bitki. 2. Bu bitkinin bol nişastalı, yuvarlak tanesi.	← noḥūd (Ar.)
nokta Nokta. (GRRS, 2002: 487)	nokta <i>is.</i> 1. Çok küçük boyutlarda işaret, benek.	← nuḳṭa (Ar.)

	8. <i>db.</i> Cümleinin bittiğini anlatmak için sonuna konulan, küçük benek biçimindeki noktalama işareti (.). 9. <i>mat.</i> Hiçbir boyutu olmayan işaret.	
nur (I) Koyun peynirinin çıkan suyundan yapılan bir çeşit tuzsuz peynir, lor. (GRRS, 2002: 488)	lor <i>is.</i> Bir tür taze, yumuşak ve tuzsuz beyaz peynir.	← lor (Far.)
nur (II): göz nuru Nur, ışık. (GRRS, 2002: 488)	nur <i>is.</i> 1. Aydınlık, ışık, parıltı, ziya. 2. İlâhi bir güç tarafından gönderildiğine inanılan parlaklık.	← nūr (Ar.)
nüfüz Nüfuz. (GRRS, 2002: 488)	nüfuz <i>is.</i> 1. İçine geçme. 2. <i>mec.</i> Söz geçirme, güçlü olma, erk.	← nufūz (Ar.)
oka <i>esk.</i> 1. Okka (1 kg. 225 gr.'lık ağırlık ölçüsü). 2. Kantar, çeki. 2. Toprakta yapılmış 1 litrelik kap. (GRRS, 2002: 490)	okka <i>is. esk.</i> 1,282 kilogram veya 400 dirhemlik ağırlık ölçüsü birimi, kıyye.	← vuḳīyye (Ar.)
orospu Orospu, hayat kadını. (GRRS, 2002: 495)	orospu <i>is. kaba</i> 1. Hayat kadını. 2. <i>mec.</i> Kolay elde edilen, düşük ahlaklı kadın.	← rūspī (Far.)
oruç <i>din.b.</i> Oruç. (GRRS, 2002: 496)	oruç <i>is.</i> 1. <i>din bilgisi</i> Tanrı'ya ibadet amacıyla yeme, içme vb. şeylerden belli bir süre kendini alıkoyma.	← rūze (Far.)
ömür Ömür, yaşam. (GRRS, 2002: 500)	ömür <i>is.</i> 1. Yaşam.	← 'umr (Ar.)
paa Paha, değer, fiyat, eder. (GRRS, 2002: 505)	paha <i>is.</i> Değer, fiyat, eder.	← bahā (Far.)
paça (I) Domuz ayağından yapılan veya horoz etinden yapılan soğuk paça. paça (II) Paça, pantolon, don, şalvar vb. giyeceklerde bacakların çıktığı aşağı bölüm. (GRRS, 2002: 505)	paça <i>is.</i> 1. Pantolon, don, şalvar vb. giyeceklerde bacakların çıktığı aşağı bölüm. 2. Kasaplık hayvanların ayağı. 3. Bu ayaktan yapılan çorba.	← pāçe (Far.)
padişaa Padişah, sultan, hükümdar. (GRRS, 2002: 506)	padişah <i>is. tar.</i> Osmanlı Devleti'nde devlet başkanına verilen unvan, hükümdar, sultan.	← pādšāh (Far.)
pak 1. Pak, temiz. 2. Açık, net (ses). 3. Namuslu, dürüst. 4. Samimi, içten. (GRRS, 2002: 506)	pak <i>sf.</i> Temiz.	← pāk (Far.)
pamuk 1. <i>bit. b.</i> Pamuk. 2. Votka. (GRRS, 2002: 507)	pamuk 1. <i>is. bit. b.</i> Ebegümecigillerden, koza biçimindeki meyvesi üç, dört, beş dilimli olan, sıcak bölgelerde yetişen tarım bitkisi. 2. <i>is.</i> Bu bitkinin tohumlarının çevresinde oluşmuş ince, yumuşak tellerin adı. 3. <i>is.</i> Bu	← panbuḳ (Far.)

	tellerin işlenmiş biçimi. 4. <i>sf.</i> Bu bitkinin işlenmiş biçiminden yapılmış.	
pança 1. Pençe. 2. El. (GRRS, 2002: 508)	pençe <i>is.</i> 1. Yırtıcı hayvanların ön ayaklarının parmaklarıyla tırnakları. 4. <i>hlk.</i> El.	← pence (Far.)
papagal Papağan. (GRRS, 2002: 508)	papağan <i>is.</i> 1. <i>hay. b.</i> Papağangillerden, tırmanıcı, eğri gagalı, pek çok türü bulunan, insan sesini taklit edebilen kuşların genel adı, dudu.	← babağā, babbağā (Ar.)
papuç Pabuç, ayakkabı. (GRRS, 2002: 509)	papuç <i>is.</i> 1. Ayakkabı.	← pāpūş (Far.)
para Kağıt para. (GRRS, 2002: 509)	para <i>is.</i> 1. <i>ekon.</i> Devletçe bastırılan, üzerinde değeri yazılı kâğıt veya metalden ödeme aracı, nakit.	← pāre (Far.)
parça 1. Parça kısım. 2. Paçavra, bez. (GRRS, 2002: 510)	parça <i>is.</i> 1. Bir bütünden ayrılan, ayrı sayılan veya ortak olan şey. 2. Bir bütünden kopma, kırılma, yırtılma vb. yoluyla ayrılmış bölüm, lime.	← pārçe (Far.)
patlancan Domates, mor patlancan: Patlancan. (GRRS, 2002: 514)	patlancan <i>is.</i> 1. <i>bit. b.</i> Patlancangillerden, kalın saplı, uzunca yapraklı otsu bitki. 2. Bu bitkinin sebze olarak kullanılan, mor renkli, uzunca veya toparlak ürünü.	← bādincān (Ar.)
payanta Destek. (GRRS, 2002: 515)	payanda <i>is.</i> Destek.	← pāyende (Far.)
payvant 1. Kelepçe. 2. İp. (GRRS, 2002: 516)	peyvend 1. Ulaşma, varma. 2. Bağ, ilişki. (Devellioğlu, 1980: 1037)	← peyvend (Far.)
pazar (I) Pazar (gün). pazar (II) az. Pazar, belli bir şeyin satıldığı yer. (GRRS, 2002: 516)	pazar <i>is.</i> 1. Satıcıların belirli günlerde mallarını satmak için sergiledikleri belirli geçici yer. 2. Belli bir şeyin satıldığı yer. 3. Alışveriş. 4. Cumartesi ile pazartesi arasındaki gün.	← bāzār (Far.)
pazertesi Pazartesi. (GRRS, 2002: 517)	pazartesi <i>is.</i> Pazar ile salı arasındaki gün.	← bāzār + ertesi (Far.)
peet 1. Şarkı metni. 2. Şarkı sözü. 3. Şiir. (GRRS, 2002: 517)	beyit <i>is.</i> 1. <i>ed.</i> Anlam bakımından birbirine bağlı iki dizeden oluşmuş şiir parçası.	← beyt (Ar.)
pelit 1. Pelit, meşe. 2. Meşe meyvesi. (GRRS, 2002: 518)	pelit <i>is.</i> 1. <i>bit. b.</i> Meşe ağacı. 2. Bu ağacın meyvesi, palamut.	← bellūt (Ar.)
pelivan 1. Bahadır, yiğit. 2. Pehlivan. (GRRS, 2002: 518)	pehlivan 1. <i>sp.</i> Güreşçi. 2. <i>mec.</i> Boylu boslu ve güçlü kimse.	← pehlevān (Far.)
pembā Pembe. (GRRS, 2002: 518)	pembe 1. <i>is.</i> Beyaza biraz kırmızı karıştırılmasıyla oluşan açık renk. 2. <i>sf.</i> Bu renkte olan.	← penbe (Far.)
pençerā Pencere. (GRRS, 2002: 518)	pencere <i>is.</i> Yapıları veya tren, vapur vb. ulaşım araçlarını	← pencere (Far.)

	aydınlatmak, havalandırmak amacıyla yapılan, çerçeve, cam, panjur, perde gibi eklentilerle daha kullanışlı bir duruma getirilen açıklık.	
perçan Perçem (kâkül). (GRRS, 2002: 518)	perçem <i>is. esk.</i> 3. Kâkül.	← perçem (Far.)
perdâ 1. Perde. 2. Paravana, bölme duvarı. 3. Bent, su bendi. 4. Sis, düşman perdesi. (GRRS, 2002: 518)	perde <i>is.</i> 1. Görüşü, ışığı engellemek, bir şeyi gizlemek için pencereye veya bir açıklığın önüne gerilen örtü. 3. İki yeri birbirinden ayıran bölme.	← perde (Far.)
pergel 1. Çember, halka. 2. Pergel. (GRRS, 2002: 518)	pergel <i>is. mat.</i> Yay veya çember çizmekte ve ölçmekte kullanılan araç, yayçizer.	← pergāl (Far.)
perşembâ Perşembe (gün). (GRRS, 2002: 519)	perşembe <i>is.</i> Çarşamba ile cuma arasındaki gün.	← penc+şenbe (Far.)
pervane Pervane. (GRRS, 2002: 519)	pervane 1. <i>is.</i> Geceleri ışık çevresinde dönen küçük kelebek, kepenek (II).	← pervâne (Far.)
pervaz Pervaz. (GRRS, 2002: 519)	pervaz <i>is.</i> 1. Kapı, pencere vb. yerlerin kenarlarına geçirilen ensiz parça.	← pervâz (Far.)
peş Etek, elbisenin etek kısmı. (GRRS, 2002: 519)	peş (I) <i>is.</i> 2. Elbisenin etek kısmı.	← pes (Far.)
peşin 1. Avans. 2. Peşin para. (GRRS, 2002: 519)	peşin 1. <i>sf.</i> Bir alışverişte, alışveriş yapıldığı anda, alınan şeyin tesliminden önce veya teslimiyle birlikte ödenen, veresiye karşılığı. 2. <i>sf.</i> Çalışmadan verilen (ücret, aylık).	← pīşīn (Far.)
peşkir Peşkir, havlu. (GRRS, 2002: 519)	peşkir 1. <i>is.</i> Genellikle pamuk ipliğinden dokunmuş ince havlu. 2. <i>İs.</i> Yemek yerken kullanılan, el kurulan, büyük mendil biçiminde pamuk veya keten bez, peçete.	← pīşgīr (Far.)
pey Pey, teminat. (GRRS, 2002: 519)	pey <i>is.</i> Bir sözleşmede taraflardan birinin öbürüne işten caymayacağını belirtmek amacıyla önceden verdiği güvence parası.	← pey (Far.)
peyda Peyda, belirme, gözükme, ortaya çıkma. (GRRS, 2002: 519)	peyda <i>is.</i> Belli, açık, peydah.	← peydā (Far.)
piç 1. Sürgün, filiz. 2. Annesi ile babası arasında resmi evlilik olmadan dünyaya gelen çocuk, piç. (GRRS, 2002: 520)	piç <i>is.</i> 1. Anası ile babası arasında evlilik bağı olmadan dünyaya gelen çocuk, haramzade, veledizina. 2. Babası belli olmayan çocuk. 6. <i>bit. b.</i> Bir bitkinin çevresinde yeniden beliren sürgün ve filiz.	← piç (Far.)
piinir Peynir. (GRRS, 2002: 520)	peynir <i>is.</i> Maya ile	← penīr (Far.)

521)	katılaştırılarak süttten yapılan ve birçok türü olan besin.	
pilav Pilav. (GRRS, 2002: 521)	pilav <i>is.</i> Pirinçten, bulgurdan veya kuskustan yapılan bir yemek.	← pelāv, pilāv (Far.)
pirinç (I) Pirinç. (GRRS, 2002: 522)	pirinç (I) 1. <i>bit. b.</i> Buğdaygillerden, kökleri bol su içinde yetişen bir bitki. 2. Bu bitkinin besin olarak kullanılan taneleri.	← birinc (Far.)
pirinç (II) Bakır. (GRRS, 2002: 522)	pirinç (II) 1. <i>is.</i> Bakıra çinko katılarak elde edilen sarı renkte bir alaşım. 2. <i>sf.</i> Bu alaşımdan yapılmış.	← birinc (Far.)
pişman Pişman. (GRRS, 2002: 523)	pişman <i>sf.</i> Yaptığı bir işin veya davranışın olumsuz sonucunu görerek üzülen, nadim.	← peşimān (Far.)
post (I) <i>esk.</i> İçi saman dolu deri yastık. post (II) Makam. (GRRS, 2002: 527)	post <i>is.</i> 1. Tüylü hayvan derisi. 3. <i>mec.</i> Makam.	← pūst (Far.)
raabet 1. Arzu, istek. 2. Sempati, meyil. 3. Rağbet, talep. (GRRS, 2002: 535)	rağbet <i>is.</i> 1. İstek, arzu, ilgi. 2. Beğenme, itibar.	← rağbet (Ar.)
raamet: raamet et- Acımak, merhamet etmek. (GRRS, 2002: 535)	rahmet <i>is.</i> 1. Birinin suçunu bağışlama, yarlıgama, merhamet etme.	← raḥmet (Ar.)
raat Rahat, huzur. (GRRS, 2002: 536)	rahat 1. <i>is.</i> İnsanda üzüntü, sıkıntı, tedirginlik olmama durumu, huzur.	← rāḥat (Ar.)
rakı Rakı. (GRRS, 2002: 537)	rakı <i>is.</i> Üzüm, incir, erik vb. meyvelerin alkolle mayalanarak damıtılmasıyla elde edilen içki, aslansütü, imamsuyu.	← ‘araḳī (Ar.)
razgel-1. Rast gelmek, tesadüfen rastlamak. 2. Bir yerde tesadüfen bulunmak. 3. Çukura, kuyuya düşmek. (GRRS, 2002: 539)	rast gel- 1. Düşünmediği, ummadığı hâlde karşılaşmak, rastlamak, tesadüf etmek. 2. Düşünmediği veya düşülmediği hâlde payına düşmek. 3. Atılan şey hedefi bulmak. 4. Tesadüf etmek, denk gelmek	← rāst + gel- (Far. + T.)
razı 1. Memnun, hoşnut. 2. Razi. (GRRS, 2002: 539)	razı <i>sf.</i> Uygun bulan, benimseyen, isteyen, kabul eden.	← rāzī (Ar.)
rendä Rende. (GRRS, 2002: 541)	rende <i>is.</i> 1. Tahta yüzeyleri pürüzsüz duruma getirmek, biçim vermek için marangozların kullandığı araç. 2. Üzerinde küçük delik ve kesici çıkıntıları bulunan, peynir, soğan, havuç vb.ni ufak parçalara ayırmak için kullanılan mutfak aleti.	← rende (Far.)

renk Renk. (GRRS, 2002: 541)	renk 1. Cisimler tarafından yansılan ışığın gözde oluşturduğu duyum.	← reng(Far.)
resim 1. Resim. 2. Resim yapma. (GRRS, 2002: 541)	resim <i>is.</i> 1. Varlıkların, doğadaki görünüşlerinin kalem, fırça gibi araçlarla kâğıt, bez vb. üzerinde yapılan biçimleri. 2. Bunu yapmak için gerekli yöntemleri öğreten sanat.	← resm (Ar.)
ret 1. İnkar; olumsuz. 2. Red. (GRRS, 2002: 542)	ret <i>is.</i> 1. Uygun bulmama, geri çevirme, kabul etmeme.	← redd (Ar.)
rezâ 1. Menteşe, reze. 2. Kıyıya vuran dalga. (GRRS, 2002: 542)	reze <i>is.</i> 1. Menteşe. 2. Kapıyı içeriden ve dışarıdan açıp kapamaya yarayan ve başparmakla basılarak işletilen düzen.	← rezze (Ar.)
rezil İşsiz güçsüz, serseri, başıboş, haymana. (GRRS, 2002: 543)	rezil <i>sf.</i> Alçak, aşağılık.	← rezîl (Ar.)
ricâl esk. Prens; knyaz. (GRRS, 2002: 543)	rical <i>is. esk.</i> 1. Erkekler. 2. Yüksek makamlardaki devlet adamları.	← ricâl (Ar.)
rıhtım Rıhtım, iskele. (GRRS, 2002: 543)	rıhtım <i>is.</i> Bir akarsu veya deniz kıyısında doldurularak yapılmış, gemilerin indirme bindirme veya yükleme boşaltma yapabileceği yer.	← rîhtim (Far.)
ricâ Rica. (GRRS, 2002: 543)	rica <i>is.</i> Dileyiş, dileme, dilek.	← recâ (Ar.)
riştâ 1. İp. 2. Bağ. (GRRS, 2002: 543)	rişte 1. İplik, tire. 2. İlgi, bağ. (Devellioğlu, 1980: 1073)	← rişte (Far.)
ruh 1. Ruh. 2. az. Koku, ıtır. (GRRS, 2002: 544)	ruh <i>is.</i> 1. Dinlerin ve dinci felsefelerin insanda vücuttan ayrı bir varlık olarak kabul ettiği öz, tin, can kuşu. 3. Esans.	← rūḥ (Ar.)
saabi 1. Sahip, bey. 2. Yönetici. 3. <i>din b.</i> Cenabıhak, Allah. (GRRS, 2002: 546)	sahip <i>is.</i> 1. Herhangi bir şey üstünde mülkiyeti olan, onu yasaya uygun bir biçimde dilediği gibi kullanabilen kimse, iye, malik. 2. Herhangi bir niteliği olan kimse, ehil. 4. <i>mec.</i> Koruyan, arka çıkan, gözetken kimse.	← šāḥib (Ar.)
saafi esk. Sahi, gerçekten. (GRRS, 2002: 547)	sahi Gerçekten, gerçek olarak	← šāḥīḥ (Ar.)
saan Bakır sahan, bakır tepsi. (GRRS, 2002: 547)	sahan <i>is.</i> Derinliği az olan kap.	← šāḥn (Ar.)
saat 1. Saat, zaman dilimi. 2. Kol, cep saati. (GRRS, 2002: 548)	saat <i>is.</i> 1. Bir günlük sürenin yirmi dörtte birine eşit, altmış dakikalık zaman dilimi, zaman parçası. 2. Vakit, zaman. 3. Bir işin yapıldığı belli bir zaman. 4. Günün hangi anı olduğunu gösteren alet.	← sā'at (Ar.)
saaz (II) Saz (çalgı aleti).	saz (II) <i>is.</i> 1. <i>müz.</i> Her tür müzik	← sâz (Far.)

(GRRS, 2002: 548)	aracı, çalgı. 2. Türk halk müziğinde bağlama, cura, tar vb. mızraplı çalgıların genel adı. 3. Türk halk müziğinde kullanılan, gövdesi ağaçtan oyularak yapılmış, telli, uzun saplı çalgı, bağlama. 4. Birden çok çalgının bulunduğu takım. 5. Çalgılı eğlence yeri.	
sabaa Sabah. (GRRS, 2002: 549)	sabah 3. zf. Sabahleyin. 4. zf. Güneşin doğduğu andan öğleye kadar geçen zaman.	← şabāh (Ar.)
sabun Sabun. (GRRS, 2002: 549)	sabun is. 1. Kirlı ve yağlı şeyleri temizlemekte kullanılan, türlü yağlarla alkaliler birleştirilerek yapılan madde. 2. Bu maddenin kalıp durumunda olan biçimi.	← šābūn (Ar.)
sabur Sabır. (GRRS, 2002: 550)	sabır is. 1. Acı, yoksulluk, haksızlık vb. üzücü durumlar karşısında ses çıkarmadan onların geçmesini bekleme erdemi, dayanç.	← šabr (Ar.)
sadaka 1. Dilenciye verilen para. 2. Acıma, merhamet. (GRRS, 2002: 551)	sadaka is. 1. Dilenciye verilen para. 2. Yardım amacıyla karşılıksız verilen şey.	← šadaqa (Ar.)
sadā 1. db. Sade, basit. 2. Saf, temiz, katıksız. sade Sade, sadece, yalnız. (GRRS, 2002: 551)	sade 1. sf. Süsü, gösterişi olmayan, yalın, gösterişsiz. 2. sf. Şeker katılmamış (kahve). 3. zf. (sa:'de) Yalnızca, yalnız, ancak, sadece.	← sāde (Far.)
safrā Safrā. (GRRS, 2002: 551)	safrā (II) is. Karaciğerin hazmı kolaylaştırmak için onikiparmak bağırsağına salgıladığı yeşilimsi sarı renkli acı sıvı, öd (II).	← šafrā' (Ar.)
saka Su taşımak için fiçı. (GRRS, 2002: 552)	saka (I) is. 1. Evlere, çeşmeden su taşımayı iş edinmiş olan kimse.	← saḳḳā (Ar.)
sakat Sakat. (GRRS, 2002: 552)	sakat 1. Vücudunda hasta veya eksik bir yanı olan, engelli, özürlü.	← saḳaṭ (Ar.)
samur Samur. (GRRS, 2002: 556)	samur 1. is. hay. b. Sansargillerden, Kuzey Avrupa'da yaşayan, çok yumuşak ve ince tüyleri olan, postu için avlanan küçük hayvan.	← semmūr (Ar.)
sandık 1. Sandık, kasa. 2. Tabut. 3. Valiz. (GRRS, 2002: 557)	sandık is. 1. İçine çeşitli şeyler konulan, tahtadan yapılmış, kapaklı ev eşyası. 2. Meyve, sebze koymaya yarayan, tahta veya plastikten yapılmış, dört köşe kap.	← šandūk (Ar.)
saraf esk. 1. Para değiştirici.	sarraf is. 1. Kuyumcu.	← šarrāf (Ar.)

2. Sarraf. (GRRS, 2002: 558)	2. <i>esk.</i> Mesleği, değerli kâğıt ve metal paraları birbiriyle değiştirmek, tahvil alışverişi yapmak olan kimse.	
saray <i>esk.</i> Saray, gözterişli ev. (GRRS, 2002: 558)	saray <i>is.</i> 1. Hükümdarların veya devlet başkanlarının oturduğu büyük yapı. 3. <i>mec.</i> Görkemli ve gösterişli yapı.	← serāy (Far.)
sarfoş Sarhoş. (GRRS, 2002: 558)	sarhoş 1. <i>sf.</i> Alkollü içki veya keyif verici bir madde sebebiyle kendini bilmeyecek durumda olan (kimse), esrik, mest (I), sermest, başı dumanlı, kafası bulutlu, kafası iyi, kafası dumanlı, kafası kıyak. 2. <i>sf. mec.</i> Bir şeyden çok fazla mutluluk duyan.	← ser + hoş (Far.)
satır <i>esk.</i> Satır. (GRRS, 2002: 563)	satır (II) <i>is.</i> Et kesmeye, kemik kırmaya yarayan ağır ve enli bir bıçak türü.	← sātūr (Ar.)
sayfa Sayfa. (GRRS, 2002: 565)	sayfa <i>is.</i> 1. Üzerine yazı yazılan veya basılan bir kâğıt yaprağın iki yüzünden her biri, sahife. 2. Gazete, dergi vb. yayınlarda özel bir alan için ayrılmış bölüm.	← šāḥife (Ar.)
sayvan Hayvanların güneşten, yağmurdan korunması için yapılan örtü; ağıl. (GRRS, 2002: 566)	sayvan 1. <i>is.</i> Güneşten, yağmurdan korunmak için veya süs olarak bir şeyin üzerine çekilen dam saçağı gibi düz veya eğimli örtü. 2. <i>is.</i> Evlere bitişik, önü açık, direkler üzerine oturtulmuş, üzeri örtülü yer.	← sāyebān (Far.)
sebeup Sebeup, neden. (GRRS, 2002: 566)	sebeup <i>is.</i> Bir şeyin olmasına veya belli bir hâlde bulunmasına yol açan şey.	← sebeb (Ar.)
sedef 1. Sedef. 2. Sedeften yapılmış. 3. İnci. (GRRS, 2002: 567)	sedef 1. <i>is.</i> Midye, istiridye vb. deniz hayvanlarının kabuğunda bulunan sedefçilikte kullanılan, pırıltılı, beyaz, sert bir madde. 2. <i>sf.</i> Bu maddeden yapılmış veya bu madde ile süslenmiş.	← šadeḥ (Ar.)
sefa Sevinç, neşe, eğlence; mutluluk, zevk. (GRRS, 2002: 567)	sefa <i>is.</i> 2. Eğlence, zevk, neşe.	← šafā (Ar.)
sefer Defa, kez, kere. (GRRS, 2002: 568)	sefer <i>is.</i> 2. Kez, defa, kere.	← sefer (Ar.)
seftā İlk, ilk defa. (GRRS, 2002: 568)	siftah 2. <i>zf. mec.</i> İlk kez.	← istiftāḥ (Ar.)
sel Sel. (GRRS, 2002: 569)	sel 1. Sürekli yağın yağmurdan veya eriyen kardan oluşan, geçtiği yerlere zarar veren taşkın su, su taşkını.	← seyl (Ar.)

selām Selam, merhaba. (GRRS, 2002: 569)	selam <i>is.</i> Bir kimseyle karşılaşıldığında, birinin yanına gidildiğinde veya yanından uzaklaşıldığında kendisine söz ve işaretle bir nezaket gösterisi yapma, esenleme, merhaba.	← selām (Ar.)
selemet <i>esk.</i> 1. Selamet, barış. 2. Özgürlük. (GRRS, 2002: 569)	selamet <i>is.</i> 1. Esen olma durumu, esenlik. 2. Her türlü korku, tasa ve tehlikeden uzak, güvende olma durumu, kurtuluş.	← selāmet (Ar.)
semā 1. Sersem, sersemlemiş. 2. <i>mec.</i> İçki aleminden sonra kafadaki duman, seme. (GRRS, 2002: 569)	seme <i>sf.</i> Sersem, ahmak, alık.	← seme (Far.)
senā <i>esk.</i> Yıl, sene. (GRRS, 2002: 570)	sene <i>is.</i> Yıl.	← sene (Ar.)
senselā 1. Aile, soy, sülale. 2. Akraba, hısım. (GRRS, 2002: 571)	silsile <i>is.</i> 2. Bilinen en eski atalardan yaşayan torunlara kadar aile sırası.	← silsile (Ar.)
sepet 1. Sepet. 2. Kirtil, ince dallardan örülmüş sepet. (GRRS, 2002: 571)	sepet 1. <i>is.</i> Saz, kamış, ince dal veya tellerden hasır biçiminde örülerek yapılan, genellikle sapı olan, yiyecek ve eşya taşımak için kullanılan kap.	← seped (Far.)
serbest Serbest, özgür, hür. (GRRS, 2002: 571)	serbest 1. <i>sf.</i> Hiçbir şarta bağlı olmayan, istediği gibi davranabilen, erkin. 2. <i>sf.</i> Tutuklu veya bağımlı olmayan, özgür, hür. 4. <i>sf.</i> Bazı kurallara bağlı olmayan. 8. <i>zf.</i> Rahat, özgür, bağımsız bir biçimde.	← serbest (Far.)
sersem 1. Unutkan. 2. <i>mec.</i> Şaşkın. 3. <i>mec.</i> Sersem, aptal. (GRRS, 2002: 573)	sersem <i>sf.</i> 1. Herhangi bir sebeple bilinci ve duyguları zayıflamış olan. 2. <i>mec.</i> Düşünmeden hareket eden, ne yaptığının farkında olmayan.	← sersām (Far.)
sert 1. Kızgın, öfkeli. 2. Sert, katı. (GRRS, 2002: 573)	sert 1. <i>sf.</i> Çizilmesi, kırılması, buruşması, kesilmesi veya çiğnenmesi güç olan, pek, katı, yumuşak karşıtı. 2. <i>sf.</i> Esnekliği az olan, kolayca eğilip bükülmeyen. 3. <i>sf.</i> Kolay dayanılmayan, zor katlanılan, etkili, yumuşak karşıtı. 9. <i>sf.</i> <i>mec.</i> Hırçın, öfkeli, hiddetli.	← serd (Far.)
set 1. Raf. 2. Binanın dış duvarının alt kısmı; bir sütunun alt kalınlaştırılmış kısmı. 3. Toprak yığını, bent, set. (GRRS, 2002: 575)	set (I) <i>is.</i> 1. Toprağın kaymasını veya suyun akmasını önlemek için yapılan kalın duvar.	← sedd (Ar.)
sevda Sevda, aşk. (GRRS, 2002: 574)	sevda <i>is.</i> 1. Güçlü sevgi, aşk. 2. Aşırı ve güçlü tutku, istek.	← sevdā (Ar.)
sıklet 1. Keder, sıkıntı, üzüntü.	sıklet <i>is.</i> 1. Ağırılık, yük.	← şiklet (Ar.)

2. <i>tip</i> . Ürtiker, kurdeşen. (GRRS, 2002: 580)	2. <i>esk</i> . Sıkıntı.	
siiret- İzlemek, bakmak; seyretmek. (GRRS, 2002: 557)	seyret- <i>nesnesiz</i> 1. Bir şeyin durumunu, oluşumunu gözlemek, bakmak. 2. -i Bir olaya karışmadan bakmak. 3. Eğlenmek, görmek, öğrenmek vb. için bakmak, izlemek.	← seyr + etmek (Ar. + T.)
silāh <i>esk</i> . 1. Kısa kılıç. 2. Silah. (GRRS, 2002: 587)	silah <i>is</i> . 1. Savunmak veya saldırmak amacıyla kullanılan araç. 2. <i>mec</i> . Savunmak veya saldırmak için kullanılan nesne, etken araç.	← silāh (Ar.)
sima Yüz, sima. (GRRS, 2002: 588)	sima <i>is</i> . 1. Yüz (II). 2. Kimse, insan, tip.	← sīmā (Far.)
sincap Sincap. (GRRS, 2002: 589)	sincap <i>is</i> . <i>hay. b</i> . Sincapgillerden, ağaçlarda yaşayan, genellikle meyveyle beslenen, çok tüylü, uzun kuyruklu, ince gövdeli bir hayvan, değin (II), çekelez.	← sincāb (Far.)
sincir Zincir. (GRRS, 2002: 589)	zincir <i>is</i> . 1. Birbirine geçmiş bir sıra metal halkadan oluşan bağ. 2. Art arda gelen şeylerin oluşturduğu dizi. 3. Taşıtların kar veya buzda kaymaması için tekerleklerine takılan alet. 4. Altın veya gümüşten yapılmış takı. 5. <i>esk</i> . Hükümlülerin eline, ayağına vurulan demir bağ.	← zencīr (Far.)
sini 1. Büyük yuvarlak tepsi. 2. Tava. (GRRS, 2002: 589)	sini <i>is</i> . Üzerinde yemek de yenilebilen, yuvarlak, bakır veya pirinçten büyük tepsi.	← sīnī (Far.)
sirkā (I) Sirke. (GRRS, 2002: 590)	sirke (II) <i>is</i> . 1. Salatalara, yemeklere ekşilik vermek için kullanılan ekşimiş üzüm, elma, limon vb. suyu. 2. Birtakım kimyasal yöntemlerle hazırlanmış birleşiklerin ortak adı.	← sirke (Far.)
sofra 1. Üç ayaklı yuvarlak alçak masa, sofrā. 2. Masa, sofrā, yemek. (GRRS, 2002: 595)	sofra <i>is</i> . 1. Masa, sini vb. şeylerin, yemek yemek üzere hazırlanmış durumu. 2. Birlikte yemek yiyenlerin tümü. 3. Genellikle tekerlek biçiminde, üzerinde yemek de yenebilen ayaklı hamur tahtası.	← sufre (Ar.)
sokak Sokak. (GRRS, 2002: 595)	sokak <i>is</i> . İl, ilçe vb. yerleşim bölgelerinde, iki yanında evler olan, caddeye oranla daha dar veya kısa olabilen yol.	← zuḳāk (Ar.)
sultan Sultan. (GRRS, 2002: 610)	sultan <i>is</i> . 1. <i>tar</i> . Müslüman, özellikle Sünni hükümdarların kullandıkları unvan, padişah.	← sulṭān (Ar.)

surat Surat, yüz. (GRRS, 2002: 611)	surat <i>is.</i> 1. Yüz (II). 2. <i>mec.</i> Somurtkanlık, asık yüzölçüm.	← şūret (Ar.)
şafk Lambanın ve mumun (yapay) ışığı. (GRRS, 2002: 620)	şavk <i>is.</i> <i>hlk.</i> Işık.	← şevk (Ar.)
şafran Safran. (GRRS, 2002: 620)	safran <i>is.</i> 1. <i>bit.</i> <i>b.</i> Süsengillerden, baharda çiçek açan, 20-30 santimetre boyunda, soğanlı bir kültür bitkisi. 2. Bu bitkinin tepeliklerinin kurutulmasıyla elde edilen, bazı yiyecek ve içeceklerle tat, koku ve sarı renk vermekte kullanılan toz, zafran.	← za‘ferān (Ar.)
şah 1. Hükümdar. 2. Satranç oyununda en önemli taş. (GRRS, 2002: 620)	şah (I) 1. İran veya Afgan hükümdarı. 2. Satranç oyununda her yönde tek hane gidebilen en önemli taş.	← šāh (Far.)
şannı 1. Tanınmış, ünlü. 2. Saygı gören, saygılı, hatırlı, onurlu. (GRRS, 2002: 620)	şanlı <i>sf.</i> 1. Tanınmış, ünlü. 2. Yüce, ulu, büyük.	← šān + lı (Ar. + T.)
şap (I) <i>kim.</i> Şap. şap (II) <i>vet.</i> Şap hastalığı. (GRRS, 2002: 621)	şap (II) <i>is.</i> <i>kim.</i> Alüminyum ve potasyum sülfatından veya amonyum alüminyum sülfatından oluşan, sıcak suda eriyen, tadı buruk, antiseptik bir madde.	← šabb (Ar.)
şaraat <i>esk.</i> Yargı, mahkeme. (GRRS, 2002: 621)	şeriat <i>is.</i> <i>din b.</i> Kur’an’daki ayetlere, Hz. Muhammed’in sözlerine dayanan İslam kanunu, İslam hukuku.	← šerī‘at (Ar.)
şarap Şarap. (GRRS, 2002: 621)	şarap <i>is.</i> Üzüm veya başka meyve sularını türlü yöntemlerle mayalandırarak elde edilen alkollü içki, mey (I).	← šerāb (Ar.)
şarapana Şarap yapmakta kullanılan üzüm çiğneme, ezme teknesi. (GRRS, 2002: 621)	şaraphane <i>is.</i> 1. Şarap yapılan yer.	← šerāb + hāne (Ar. + Far.)
şarhat <i>esk.</i> Serhat, toprak, memleket, ülke. (GRRS, 2002: 622)	serhat <i>is.</i> <i>esk.</i> Sınır boyu.	← ser + hadd (Far. + Ar.)
şart Şart. (GRRS, 2002: 622)	şart (I) <i>is.</i> Olması başka durumların gerçekleşmesini gerektiren şey, koşul.	← šart (Ar.)
şefk 1. Şevk, istek, heves. 2. Mutluluk. (GRRS, 2002: 624)	şevk <i>is.</i> İstek, heves.	← şevk (Ar.)
şeftali 1. Şeftali (ağaç). 2. Şeftali (meyve). (GRRS, 2002: 624)	şeftali <i>is.</i> 1. <i>bit. b.</i> Gülgillerden, ılıman bölgelerde yetişen, çiçekleri pembe renkli bir ağaç. 2. Bu ağacın tatlı ve sulu meyvesi.	← šeft + ālū (Far.)

şeker Şeker. (GRRS, 2002: 624)	şeker 1. <i>is.</i> Şeker kamışı, şeker pancarı, patates, havuç, mısır, buğday vb. bitkilerin sap ve köklerinin öz suyundan veya nişastasından çıkarılan, birleşiminde karbon, oksijen ve hidrojen bulunan, beyaz, suda eriyen, mayalanabilen ve çoğu tatlı olan maddelerin genel adı.	← şeker (Far.)
şekil Şekil, biçim. (GRRS, 2002: 625)	şekil <i>is.</i> 1. Biçim.	← şekl (Ar.)
şerbet Şerbet. (GRRS, 2002: 625)	şerbet <i>is.</i> 1. Meyve suyu ile şekerli su karıştırılarak yapılan içecek. 2. Belli törenlerde konuklara sunulan şekerli içecek.	← şerbet (Ar.)
şeytan 1. Şeytan, iblis. 2. <i>mec.</i> Kurnaz. (GRRS, 2002: 626)	şeytan 1. <i>is. din bilgisi</i> Hz. Âdem'e secde etmediği için cennetten kovulan, insanları Allah'ın emirlerine karşı kıskırtan, kötülüğe yönelten cin, iblis. 2. <i>is. mec.</i> Kötü düşünceli, kötü niyetli kimse. 3. <i>sf. mec.</i> Çok kurnaz, uyanık (kimse).	← şeytân (Ar.)
şıra Şıra, üzüm suyu. (GRRS, 2002: 627)	şıra <i>is.</i> 1. Henüz mayalanmamış üzüm suyu. 2. Bazı meyve ve sebzelerin özü.	← şîre (Far.)
şirit 1. Şerit, kaytan. 2. Kurdele. 3. Mezura. (GRRS, 2002: 628)	şerit <i>is.</i> 1. Dar, uzun dokuma veya kumaş parçası.	← şerîṭ (Ar.)
şişâ 1. Cam şişe, cam kap. 2. Cam. (GRRS, 2002: 629)	şişe (I) 1. <i>is.</i> İçerisine sıvı konulan, cam veya plastikten yapılmış, dar ağızlı uzun kap. 2. <i>sf.</i> Bu kabın aldığı miktarda olan. 3. <i>is.</i> Gaz lambasında fitil çevresine konulan cam koruyucu.	← şîşe (Far.)
şkembâ Karın; göbek; işkembe. (GRRS, 2002: 631)	işkembe <i>is.</i> 1. Geviş getirenlerin ilk ve en büyük mide bölümü. 2. Kasaplık hayvanlarda midayı oluşturan bölümlerin bütünü, göden.	← şikenbe (Far.)
şufa <i>kim.</i> Cıva. (GRRS, 2002: 634)	cıva <i>is. kim.</i> Atom numarası 80, atom ağırlığı 200,5, yoğunluğu 13,59 olan, donma noktası - 38,8 °C olduğundan, normal sıcaklıkta sıvı olarak bulunan, gümüş renginde bir element (simgesi Hg)	← cīve (Far.)
şükür Şükür. (GRRS, 2002: 634)	şükür <i>is.</i> 1. Tanrı'ya duyulan minneti dile getirme. 2. Mutlu bir olay veya durumdan, yapılan bir iyilikten duyulan hoşnutluğu bildirme.	← şukr (Ar.)

şüpä Şüphe, kuşku. (GRRS, 2002: 635)	şüphe is. Kuşku.	← şubhe (Ar.)
şürü: şürü et- Bir şeye başlamak. (GRRS, 2002: 635)	şürü' Başlama. (Devellioğlu, 1980: 1203)	← şürü' (Ar.)
taazâ 1. Taze. 2. Yeni. (GRRS, 2002: 636)	taze 1. sf. Bozulmamış, bayatlamamış olan. 3. sf. Kuru olmayan, körpe, kuru karşıtı.	← tāze (Far.)
tabeet 1. Huy. 2. Alışkanlık. (GRRS, 2002: 636)	tabiat is. 3. Huy, karakter.	← ṭabī'at (Ar.)
tabla 1. Okul tahtası. 2. Teneke. 3. Tepsi. 4. Bahçe evleği. (GRRS, 2002: 637)	tabla is. 1. Satıcı vb.nin kullandığı tahtadan tepsi. 2. Soba, mangal vb. şeylerin altına konulan metalden veya tahtadan yapılan tepsiye benzer altlık. 3. Bir şeyin düz ve geniş bölümü.	← ṭabla (Ar.)
tabut Tabut. (GRRS, 2002: 637)	tabut is. 1. Ölünün içine konulduğu sandık biçiminde araç, sal (II), ölü Salı.	← tābūt (Ar.)
tacık Tacik. (GRRS, 2002: 637)	Tacık is. öz. Tacikistan Cumhuriyeti'nde yaşayan halk ve bu halkın soyundan olan kimse.	← tācik (Far.)
tafta (I) Tahta. tahta Kanepe, divan. (GRRS, 2002: 637)	tahta 1. is. Çeşitli işlerde kullanılmak üzere düz, enlice, uzun ve az kalın biçimde işlenmiş ağaç parçası. 2. sf. Bu ağaçtan yapılmış. 3. is. Bu malzemeden oluşmuş yüzey, döşeme, ağaç.	← taḥte (Far.)
tafta (II) Tafta, bir tür kumaş. (GRRS, 2002: 637)	tafta 1. is. Bir tür sert, ipekli kumaş. 2. sf. Bu kumaştan yapılmış.	← tāfte (Far.)
taht esk. Saray. (GRRS, 2002: 637)	taht is. 1. Hükümdarların oturduğu büyük, süslü koltuk.	← taḥt (Far.)
takaza Azarlama, başa kakma. (GRRS, 2002: 637)	takaza is. esk. Azarlama, başa kakma.	← taḳāzā (Ar.)
takā 1.Yeni doğmuş bebeklere giydirilen başlık. 2. Takke. 3. mec. Salak, budala. (GRRS, 2002: 638)	takke is. 1. İnce kumaştan dikilmiş veya ipten örülmüş, çoğunlukla yarım küre biçiminde başlık.	← ṭākiye (Ar.)
tamah Tamah, açgözlülük. (GRRS, 2002: 639)	tamah sf. Açgözlülük.	← ṭama' (Ar.)
tamahker Tamahkâr, açgözlü. (GRRS, 2002: 639)	tamahkâr sf. Açgözlü.	← ṭama' + -kâr (Ar. + Far.)
taman 1.Tamamlamış, hazırlanmış. 2. Bütün, tüm. 3. Tam o sırada, o anda. (GRRS, 2002: 640)	tamam 1. sf. Bütün, tüm. 2. sf. Eksiksiz. 4. sf. Tamamlanmış, bitmiş.	← tamām (Ar.)
taraf 1. Taraf; yön. 2. Yer. 3. Vücudun sağ veya sol tarafı. (GRRS, 2002: 641)	taraf is. 1. Ön, arka, sağ, sol, üst, alt vb. yanların her biri. 2. Yön, yan, doğrultu. 3. Yöre, yer. 6. Bir şeyin belli bölümü, kısmı.	← ṭaraf (Ar.)

taraf Taraf, yandaş. (GRRS, 2002: 642)	taraf is. 1. Yandaş. 2. sp. Sporunun veya sporcuların temsil ettikleri renklere, kulübe veya bayrağa bağlı kimse.	← taraf + -dār (Ar. + Far.)
tarif Tarif. (GRRS, 2002: 643)	tarif is. 1. Tanım. 2. Bir işin yapılış yöntemini açıklama ve belirtme. 3. Bir şeyin bulunduğu yeri, çevre ile ilgisini belirterek açıklama.	← ta'rif (Ar.)
tava Tava. (GRRS, 2002: 646)	tava is. 1. Yağ kızdırma, yiyecek kızartma vb. işlere yarayan, uzun saplı yayvan kap.	← tāve (Far.)
tavla az. At ahır. (GRRS, 2002: 646)	tavla (I) is. At ahır.	← tavīle (Ar.)
tazı Tazı (köpek). (GRRS, 2002: 647)	tazı is. hay. b. Genellikle tavşan avında kullanılan, uzun bacaklı, çekik karınlı, çok çevik bir tür köpek.	← tāzī (Far.)
tebeşir Tebeşir. (GRRS, 2002: 647)	tebeşir is. 1. Toz zerreciklerinden oluşan, çizdiği yerde iz bırakan, beyaz veya açık renkte kireçli kaya. 2. Bu maddeden yapılan, kara tahta, duvar vb. yüzeylere yazı yazmak için kullanılan, beyaz veya renkli çubuk.	← tebāşīr (Far.)
tedarik Tedarik, hazırlık. (GRRS, 2002: 647)	tedarik is. 1. Araştırıp bulma, sağlama, elde etme. 2. Hazırlık.	← tedāruk (Ar.)
tehnâ 1. Geniş, engin, ferah. 2. Sakinlik, sükûnet. (GRRS, 2002: 648)	tenha sf. 1. İssiz. 2. Kalabalık olmayan. 3. esk. Yalnız, tek.	← tenhā (Far.)
teklif 1. Teklif. 2. İzin, rıza. (GRRS, 2002: 649)	teklif is. 1. Yapması için birinden bir iş isteme. 2. İncelenmek veya kabul edilmek için bir şey sunma, önerme, öneri.	← teklīf (Ar.)
tekrar Tekrar. (GRRS, 2002: 649)	tekrar 1. is. Aynı olayın, işin, hareketin yeniden ortaya çıkışı, tekrarlanması. 2. is. Bir konuşma veya yazıda aynı düşünceyi, kelimeyi birçok defa söyleme. 3. zf. Bir daha, yine, yeniden, gene.	← tekrār (Ar.)
telef 1. Ölüm. 2. Öldürme, yok etme. (GRRS, 2002: 649)	telef is. 1. Hayvanı yok etme, öldürme. 2. hlk. Boş yere harcama, yıpratma.	← telef (Ar.)
tellal esk. Haber; ilan, duyuru. (GRRS, 2002: 650)	tellal is. 1. Herhangi bir şeyi, olayı veya bir şeyin satılacağını halka duyurmak için çarşıda, pazarda yüksek sesle bağırarak kimse, çağırma. 2. Satışlarda aracılık eden kimse.	← dellāl (Ar.)
tembih esk. 1. Talimat, emir. 2. Uyarı, uyarma. (GRRS, 2002: 650)	tembih is. 1. Bir şeyin belli biçimde ve yolda yapılmasını	← tenbīh (Ar.)

650)	söyleme, bunu üstelerek hatırlatma, uyarı, uyarma.	
temiz 1. Temiz. 2. Taze. 3. Suçsuz, masum, günahsız. (GRRS, 2002: 651)	temiz 1. <i>sf.</i> Kirli, lekeli, pis, bulaşık olmayan, arı (I), pak, münezzeh, hijyen, hijyenik. 6. <i>zf.</i> Kirli, lekeli, bulaşık olmayan bir biçimde.	← temyîz (Ar.)
temsîl: temsil et- Temsil etmek. (GRRS, 2002: 651)	temsîl 1. <i>is.</i> Birinin veya bir topluluğun adına davranma.	← temşîl (Ar.)
ten 1. Vücut. 2. Ten. (GRRS, 2002: 651)	ten <i>is.</i> 1. İnsan vücudunun dış yüzü, cilt. 2. <i>esk.</i> Vücut.	← ten (Far.)
tenâ 1. Tane, tohum. 2. Çekirdek küçük meyve. 3. Meme ucu, meme başı. (GRRS, 2002: 652)	tane <i>is.</i> 2. Bazı bitkilerin tohumu. 3. <i>bit. b.</i> Çekirdekli küçük meyve.	← dâne (Far.)
tencerâ Tencere. (GRRS, 2002: 652)	tencere <i>is.</i> İçinde yemek pişirilen, kapaklı, genellikle metal kap.	← tancara (Ar.)
tendiriz <i>esk.</i> Sağlıklı, sağlam (kimse). (GRRS, 2002: 652)	tendürüst <i>sf. esk.</i> Dinç, sağlam.	← ten + durust (Far.)
terbiye Eğitim, terbiye. (GRRS, 2002: 654)	terbiye (I) <i>is.</i> 1. Eğitim. 2. Görgü. 5. Hayvanı alıştırma.	← terbiye (Ar.)
terekâ Mahsul, ürün. (GRRS, 2002: 654)	terake 2. Topraktan elde edilen her türlü tahıl, ürün. (Parlatır, 2014: 1694)	← terike (Ar.)
terezâ Terazi, kantar. (GRRS, 2002: 654)	terazi <i>is.</i> 1. Bir kolun iki ucuna asılı iki kefedenden oluşan tartı, mizan.	← terâzû (Far.)
tertip 1. Tertip, düzen. 2. Hazırlık. 3. Temizlik. (GRRS, 2002: 655)	tertip <i>is.</i> 1. Uygun bir sıraya, düzene koyma, sıralama. 2. Düzenleniş, sıralanış biçimi, kombinasyon. 3. Düzenleme.	← tertîb (Ar.)
terzi Terzi. (GRRS, 2002: 656)	terzi <i>is.</i> 1. Giysi biçip diken kimse, dikişçi. 2. Giysi dikilen yer, terzihane.	← derzî (Far.)
testâ 1. Deste. 2. Buket. 3. Deste. (GRRS, 2002: 657)	deste 1. Demet, tutam; takım. (Devellioğlu, 1980: 212)	← deste (Far.)
testerâ Testere. (GRRS, 2002: 657)	testere <i>is.</i> Ağaç, demir vb. şeyleri kesmeye yarayan, genellikle üçgen biçiminde dişleri olan, dar ve uzunca çelik araç.	← dest + erre (Far.)
testi (I) Testi. (GRRS, 2002: 657)	testi 1. <i>is.</i> Geniş gövdeli, dar boğazlı, emzikli veya emziksiz olabilen, toprak, cam, metal vb. maddelerden yapılan su kabı.	← destî (Far.)
testi (II) Tespih. (GRRS, 2002: 657)	tespih <i>is.</i> 2. Belirli dinî sözleri tekrarlamak veya elde oylanmak için kullanılan, türlü maddelerden boncuk biçiminde yapılmış, genellikle otuz üç veya doksan dokuz taneden oluşmuş dizi.	← tesbîh (Ar.)
tez Tez, çabuk. (GRRS, 2002: 657)	tez (I) 1. <i>sf.</i> Çabuk olan, süratli.	← tîz (Far.)

657)	2. <i>zf.</i> Süratli bir biçimde.	
tezgâ 1. Marangoz tezgâhı. 2. Dükkândaki tezgâh. (GRRS, 2002: 657)	tezgâh <i>is.</i> 1. Genellikle dükkânlarda satıcıların önündeki uzun masa. 3. Üzerinde genellikle el veya küçük makinelerle iş görülen yapım aracı.	← destgâh (Far.)
tezgerâ Teskere, sedye. (GRRS, 2002: 658)	teskere <i>is. esk.</i> 1. Sedye. 2. Yapılan malzeme taşıma için kullanılan, dört kollu ve iki kişinin taşıdığı tahta araç.	← deskere (Far.)
tılsım Tılsım, cin, hayalet. (GRRS, 2002: 659)	tılsım <i>is.</i> 1. Doğaüstü işler . yapabileceğine inanılan güç: 2. Büyülü olduğuna inanılan muska vb. şey.	← tılsım (Ar.)
tımar Herhangi birinin bakımı. (GRRS, 2002: 659)	tımar (I) <i>is.</i> 1. Binek hayvanlarının kıllarını, derisini temizleme.	← tîmâr (Far.)
tıpkı Aynı, tıpatıp. (GRRS, 2002: 659)	tıpkı <i>is.</i> Tıpkı, aynı.	← tıbk (Ar.)
toom Tohum. (GRRS, 2002: 663)	tohum <i>is.</i> 1. <i>bit. b.</i> Bitkilerde döllenme sonunda yumurtacıktan oluşan ve yeni bir bitki oluşmasını sağlayan tane. 2. <i>mec.</i> Soy sop, döl, nesil, sülale.	← tuhm (Far.)
topuz 1. Değnek başlığı. 2. Topuz (silah). (GRRS, 2002: 666)	topuz <i>is.</i> 1. Ucu top biçiminde eski bir silah. 3. Bir şeyin elle tutulabilen çıkıntısı.	← debbûs (Ar.)
traş Tıraş. (GRRS, 2002: 669)	tıraş <i>is.</i> 1. Saç veya sakalı kesme işi, yülûme.	← terâş (Far.)
trufanda 1. İlk yetişen meyve ve sebze zamanı. 2. İlk yetişen (meyve, sebze). (GRRS, 2002: 670)	turfanda <i>sf.</i> 1. Mevsimin başında ilk yetişen (meyve, sebze). 2. <i>mec.</i> Yeni, ilk kez ortaya çıkan.	← tervende (Far.)
trup Turp. (GRRS, 2002: 670)	turp <i>is.</i> 1. <i>bit. b.</i> Turpgillerden, yaprakları tüylü, çiçekleri beyaz, sarı, mor renkli bir bitki. 2. Bu bitkinin yenilen etli, yumru kökü.	← turb, turub (Far.)
turşu Turşu. (GRRS, 2002: 672)	turşu 1. <i>is.</i> Tuzlu suda, sirkede bırakılarak özel bir kıvama getirilmiş sebze veya meyve.	← turşî (Far.)
turuncu Turuncu. (GRRS, 2002: 672)	turuncu 1. <i>is.</i> Turunç rengi, kızıl sarı renk. 2. <i>sf.</i> Bu renkte olan.	← turunc + î (Far. + Ar.)
tüfek Tüfek. (GRRS, 2002: 675)	tüfek <i>is.</i> Savaş veya avda kullanılan, uzun namlulu ateşli silah.	← tufeng (Far.)
tükân Dükkân. (GRRS, 2002: 675)	dükkân <i>is.</i> 1. Esnafın perakende satış yaptığı, küçük zanaat sahiplerinin çalıştıkları yer.	← dukkân (Ar.)
umut Umut, ümit. (GRRS, 2002: 684)	umut <i>is.</i> Ümit.	← ümmîd (Ar.)

urum Rum. (GRRS, 2002: 685)	Rum <i>is.</i> 1. Müslüman ülkelerde oturan Yunan asıllı kimse. 2. <i>tar.</i> Doğu Roma İmparatorluğu sınırları içinde yaşayan, Roma yurttaşı haklarına sahip olan halk.	← rûm (Ar.)
usta Usta, zanaat; erbap. (GRRS, 2002: 685)	usta 1. <i>is.</i> Bir zanaatı gereği gibi öğrenmiş olan ve kendi başına yapabilen kimse. 2. <i>is.</i> Zanaat öğreticisi. 3. <i>is.</i> Zanaatçılar için unvan. 4. <i>sf.</i> Eli uz, işinin eri, becerikli, mahir.	← ustād (Far.)
ustura Ustura. (GRRS, 2002: 686)	ustura <i>is.</i> Tıraş için kullanılan, açılır kapanır, çok keskin bıçak, baş bıçağı, yülgü.	← usturre (Far.)
usul 1. Tarz, usul. 2. Sistem. (GRRS, 2002: 686)	usul, -lû (II) <i>is.</i> 1. Bir amaca erişmek için izlenen düzenli yol, tutulan yol, yöntem, tarz. 2. Bilimde belli bir sonuca erişmek için, belli ilke ve kurallara göre izlenen yol, metot.	← uşûl (Ar.)
vaka Olay, hadise. (GRRS, 2002: 696)	vaka <i>is.</i> Olay, hadise.	← vaq‘a (Ar.)
vakıt Vakit, zaman. (GRRS, 2002: 696)	vakıt <i>is.</i> 1. Zaman. 2. Bir işe ayrılmış veya bir iş için alışılmış saatler. 3. Çağ. 4. Belirlenmiş olan zaman.	← vaqt (Ar.)
vallaa <i>ünl.</i> Vallahi, vallaha. (GRRS, 2002: 696)	vallahi <i>ünl.</i> ‘Tanrı’yı tanık tutarım, Tanrı hakkı için’ anlamında kullanılan bir yemin sözü, billahi, tallahi, vallaha.	← vallahi (Ar.)
varak Varak, altın varak. (GRRS, 2002: 697)	varak <i>is. esk.</i> 3. Altın, gümüş veya başka madenler dövülerek oluşturulan ince, parlak yaprak, altın varak, gümüş varak.	← varak (Ar.)
vatan Vatan, yurt. (GRRS, 2002: 697)	vatan <i>is.</i> Yurt.	← vaţan (Ar.)
vazgeç- Vazgeçmek. (GRRS, 2002: 698)	vazgeç- <i>f.</i> 1. –den kendi hakkı saydığı bir şeyi artık istemez olmak. 2. –den Eskiden beri yapmakta olduğu bir şeyi artık yapmaz olmak. 3. –den Niyetten veya karardan dönmek, caymak.	← vāz + geç- (Far. + T.)
vekil <i>esk.</i> Toprak ağasının tarla işlerine bakan kişi. (GRRS, 2002: 698)	vekil <i>is.</i> 1. Birinin, işini görmesi için kendi yerine bıraktığı veya yetki verdiği kimse. 3. Bir görevde, asıl görevlinin yerine bakan kimse.	← vekīl (Ar.)
viliyat <i>esk.</i> 1. Vilayet, il, bölge. 2. Devlet. (GRRS, 2002: 699)	vilayet <i>is.</i> 1. İl. 2. <i>esk.</i> Valilik.	← vilāyet (Ar.)
ya (I) <i>ünl.</i> Ey, hey. (GRRS, 2002: 699)	ya (I) 1. <i>ünl.</i> ‘Ey, hey’	← yā (Ar.)

2002: 700)	anlamlarında bir seslenme sözü.	
ya (II) bağ. Veya, ya... ya da. (GRRS, 2002: 700)	ya (II) bağ. Ya, ya...ya da.	← yā (Far.)
yaanı Et. (GRRS, 2002: 701)	yahni is. Kavrulmuş soğan ve salça ile pişirilen, sade veya sebzeli et yemeği.	← yaḥnī (Far.)
yaban 1. İnsan yaşamayan ıssız yer. 2. Vahşi olan, evcil olmayan. (GRRS, 2002: 701)	yaban 1. is. İnsan yaşamayan ıssız yer. 2. is. Vahşi olan, evcil olmayan canlı. 3. is. Kendi kendine yetişen bitki. 5. sf. İssız.	← yābān (Far.)
yahudi az. Yahudi. (GRRS, 2002: 702)	Yahudi is. öz. Hz. Musa'nın dinine bağlı olan kimse, Musevi, semitik.	← yehūdī (Ar.)
yār Sevgili. (GRRS, 2002: 717)	yār is. 1. Sevgili.	← yār (Far.)
yıbrık İbrik. (GRRS, 2002: 717)	ibrik is. Su koymaya yarayan kulplu, emzikli kap.	← ibrīk (Ar.)
yıftıra İftira. (GRRS, 2002: 717)	iftira is. Bir kimseye kasıtlı ve asılsız suç yükleme, kara çalma, bühtan.	← iftirā' (Ar.)
zaabit 1. Yönetici, başkan, şef. 2. esk. Ev sahibi, hükümdar. 3. esk. Subay. (GRRS, 2002: 725)	zabit 1. is. esk. Rütbesi teğmenden binbaşıya kadar olan asker.	← zābiṭ (Ar.)
zaamet 1. Tasa, kaygı. 2. Emek. (GRRS, 2002: 725)	zahmet is. Güçlük.	← zaḥmet (Ar.)
zaarā Kışık stok (turşu, sebze vb.). (GRRS, 2002: 725)	zahire is. Gerektiğinde kullanılmak için saklanan tahıl, aşıklık.	← zaḥīre (Ar.)
zafet esk. Ziyafet. (GRRS, 2002: 726) ziyafet Ziyafet. (GRRS, 2002: 734)	ziyafet is. Eğlenmek veya bir olayı kutlamak amacıyla birçok kimsenin bir araya gelerek yedikleri yemek, şölen, toy (II).	← ziyāfet (Ar.)
zaman 1. Zaman, vakit. 2. Süre. (GRRS, 2002: 727)	zaman is. 1. Bir işin, bir oluşun içinde geçtiği, geçeceği veya geçmekte olduğu süre, vakit. 2. Bu sürenin belirli bir parçası, vakit. 3. Belirlenmiş olan an. 4. Çağ, mevsim. 5. Bir işe ayrılmış veya bir iş için alışılmış saatler, vakit.	← zamān (Ar.)
zambak 1. Mavi (renk). 2. bit. b. Zambak. (GRRS, 2002: 727)	zambak is. bit. b. Zambakgillerden, 90-100 santimetre yüksekliğinde, güzel ve iri çiçekli, çok yıllık bir süs bitkisi, top zambak.	← zanbak (Ar.)
zanaat Zanaat, meslek, ustalık. (GRRS, 2002: 727)	zanaat is. 1. İnsanların maddeye dayanan gereksinimlerini karşılamak için yapılan, öğrenimle birlikte deneyim, beceri ve ustalık gerektiren iş, sınaat. 2. El ustalığı isteyen işler.	← šinā'at (Ar.)
zap Zapt, birini kontrol altına alma, hakim olma. (GRRS,	zapt is. 1. Zor kullanarak ele geçirme. 2. Tutma, hâkim olma.	← zaḅṭ (Ar.)

2002: 727)		
zarar Zarar, ziyan; hasar; kayıp. (GRRS, 2002: 728)	zarar <i>is.</i> Bir şeyin, bir olayın yol açtığı çıkar kaybı veya olumsuz, kötü sonuç, dokunca, ziyan, mazarrat.	← zarar (Ar.)
zarif İnce, güzel, zarif. (GRRS, 2002: 729)	zarif <i>sf.</i> 1. Çekicilik, biçim, görünüş, durum, konuşma ve davranışlarıyla hoş giden, beğenilen, zarafetli. 3. Güzel, hoş, albenili.	← zarīf (Ar.)
zarzavat <i>is.</i> Zerzevat, sebze. (GRRS, 2002: 729)	zerzevat <i>is.</i> 1. <i>bit. b.</i> Sebze.	← sebze + -vāt (Far. + Ar.)
zayıf Zayıf. (GRRS, 2002: 729)	zayıf 1. <i>sf.</i> Eti, yağı az olan, sıska, cılız, arık (insan veya hayvan). 2. <i>sf.</i> Görevini yapacak yeterli gücü olmayan. 3. <i>sf. mec.</i> Sağlamlığı, dayanıklılığı olmayan.	← za'īf (Ar.)
zān 1. Zarar. 2. Ziyan. 3. Ölüm. (GRRS, 2002: 730)	ziyan <i>is.</i> Zarar.	← ziyān (Far.)
zeedā Fazla, çok, ziyade. (GRRS, 2002: 730)	ziyade <i>zf.</i> Çok, daha çok, daha fazla.	← ziyāde (Ar.)
zeet Ezizyet, zulüm, işkence, çile. (GRRS, 2002: 731)	eziyet <i>is.</i> 1. Zulüm. 2. Sıkıntı veya güçlük.	← eziyyet (Ar.)
zem Kötüleme, yerme. (GRRS, 2002: 731)	zem <i>is. esk.</i> Bir kimseyi kötüleme, yerme, yergi.	← zemm (Ar.)
zemperā Mandal dili. (GRRS, 2002: 732)	zemberek <i>is.</i> 2. Kapılara takılan yaylı kapama düzeneği.	← zembūrek (Far.)
zengin Zengin. (GRRS, 2002: 732)	zengin <i>sf.</i> 1. Parası, malı çok olan, varlıklı, varıl, varyetli, fakir, yoksul karşıtı. 2. Yararlı veya kendisinden beklenen, istenilen nitelikleri çok olan. 3. Verimli. 4. Gösterişli. 5. Çok, bol.	← sengīn (Far.)
zer Evet, elbette, öyle, şüphesiz. (GRRS, 2002: 732)	zahir 3. <i>zf. hlk.</i> Kuşkusuz, elbette, şüphesiz.	← zāhir (Ar.)
zerā Zira, çünkü. (GRRS, 2002: 732)	zira <i>bağ.</i> Çünkü.	← zīrā (Far.)
zevk 1. Tat. 2. Zevk. (GRRS, 2002: 732)	zevk <i>is.</i> 1. Hoşa giden veya çekici bir şeyin elde edilmesinden, düşünülmesinden doğan hoş duygu, haz. 3. Tat, lezzet.	← zevk (Ar.)
zeytin Zeytin. (GRRS, 2002: 732)	zeytin 1. <i>is. bit. b.</i> Zeytingillerden, Akdeniz ülkelerinde yetişen, 10-20 metre yüksekliğinde, dalları dikensiz, yaprakları karşılıklı, küçük ve gümüş renginde, uzun ömürlü bir ağaç. 2. <i>is. bit. b.</i> Bu ağacın tazeyken yeşil, sonradan kararan, yüksek besin değeri	← zeytūn (Ar.)

	taşıyan yağlı meyvesi.	
zımba 1. Hayvanların kulaklarında delik açma aleti. 2. Damga. 3. Delgeç. (GRRS, 2002: 732)	zımba is. 1. Delgeç. 2. Delgeçle açılan delik.	← zunbe (Far.)
zından Zindan. (GRRS, 2002: 733)	zından is. 1. Tutuklu veya hükümlülerin içine konulduğu kapalı yer. 2. mec. Çok karanlık ve sıkıntılı yer.	← zindān (Far.)
zift Zift, katran. (GRRS, 2002: 734)	zift is. Katran ve diğer organik maddelerin buharlaşmasından veya damıtılmasından elde edilen, kolay kırılan, az ısı ile eriyen, katı, siyah, parlak madde, karasakız.	← zift (Ar.)
zih 1. Kiriş. 2. Yay kirişi. (GRRS, 2002: 734)	zih 1. Kiriş. 2. Yay kirişi. (Devellioğlu, 1998: 1186)	← zih (Far.)
zehir 1. Zehir. 2. Nikotin. 3. Çok acı, çok tuzlu (yemek). 4. Kinli, zehirli kimse. (GRRS, 2002: 734)	zehir is. 1. Organizmaya girdiğinde kimyasal etkisiyle fizyolojik görevleri bozan ve miktarına göre canlıyı öldürebilen madde, ağı, sem.	← zehr (Far.)
zimbil Hasırdan örülmüş küçük sepet. (GRRS, 2002: 734)	zembil is. Hasırdan örülmüş saplı torba.	← zinbīl (Ar.)
zirh 1. Çelik. 2. esk. Zırh, yelme. (GRRS, 2002: 734)	zirh is. esk. 1. Savaşlarda ok, kılıç, süngü vb. silahlardan korunmak için giyilen, demir ve tel levhalardan yapılmış giysi. 2. Savaş gemilerinin veya bazı araçların dışına kaplanılan çelik levha. 3. Herhangi bir yeri, aracı vb.ni kuvvetlendiren, zararlı etkilerden koruyan özel madde.	← zirih (Far.)
ziya Parıltı, ışık. (GRRS, 2002: 734)	ziya is. esk. Işık.	← ziyā' (Ar.)
ziyafet Ziyafet. (GRRS, 2002: 734) zafet esk. Ziyafet. (GRRS, 2002: 726)	ziyafet is. Eğlenmek veya bir olayı kutlamak amacıyla birçok kimsenin bir araya gelerek yedikleri yemek, şölen, toy (II).	← ziyāfet (Ar.)
zor 1. Zor, sıkıntı veya güçlükle yapılan, kolay karşıtı. 2. Sıkıntı, rahatsızlık, güçlük. 3. Güçlülük. (GRRS, 2002: 735)	zor 1. sf. Sıkıntı veya güçlülükle yapılan, kolay karşıtı. 2. is. Sıkıntı, güçlük, rahatsızlık. 5. zf. Güçlülük.	← zūr (Far.)
zorba 1. Zorbalık. 2. Zorba. (GRRS, 2002: 735)	zorba sf. Gücüne güvenerek hükmü altında bulunanlara söz hakkı ve davranış özgürlüğü tanımayan (kimse), müstebit, mütegalibe, despot, diktatör.	← zūrbāz (Far.)
zulüm 1. Zalim, gaddar, acımasız. 2. Şımarık (çocuklar için). (GRRS, 2002: 737)	zulüm is. Güçlü bir kimsenin yasaya veya vicdana aykırı olarak başkasını uğrattığı kötü durum, kıyğı, eziyet, cefa.	← zulm (Ar.)
zurna 1. bit. b. Gündüz sefası. 2. müz. Zurna. (GRRS, 2002: 737)	zurna is. Ağaçtan yapılan, iki karış boyunda, ağız bölümü	← surnāy (Far.)

	yayvan, keskin bir ses çıkaran ve çoğu zaman davulla veya dümbeleklerle birlikte çalınan nefesli çalgı.	
zülûf Zülûf. (GRRS, 2002: 737)	zülûf <i>is.</i> 1. Şakaklardan sarkan saç lülesi.	← zulf (Far.)
zümbül Sümbül. (GRRS, 2002: 737)	sümbül <i>is. bit. b.</i> Zambakgillerden, soğanla üretilen, 15-20 santimetre yüksekliğinde, çiçekleri keskin kokulu ve türlü renkli, çok yıllık bir süs bitkisi.	← sunbul (Far.)
zümrüt Zümrüt. (GRRS, 2002: 737)	zümrüt 1. <i>is. jeol.</i> Cam parlaklığında, yeşil renkte, saydam bir süs taşı, doğal alüminyum ve berilyum silikası. 2. <i>sf.</i> Bu taştan yapılan. 3. <i>is.</i> Koyu yeşil renk. 4. <i>sf.</i> Bu renkte olan.	← zumurrud (Far.)

2. GAGAUZ TÜRKÇESİ İLE TÜRKİYE TÜRKÇESİNDE ANLAMLARI FARKLI OLAN ARAPÇA VE FARŞÇA KELİMELER

Gagauz Türkçesindeki Arapça ve Farsça kökenli kelimelerin incelenmesi sonucunda 24 adet kelimenin Türkiye Türkçesindeki Arapça ve Farsça kelimelerle farklı anlamda olduğu tespit edilmiştir. Gagauzcadaki 14 Arapça, 8 Farsça ve 2 adet birleşik yapıdaki kelimenin anlamları Türkiye Türkçesindeki anlamlarıyla karşılaştırılıp Tablo 5'te verilmiştir. Anlamları aynı ve/veya benzer olan kelimelere göre daha az bulunduğu görülmektedir.

Tablo 5: Gagauz Türkçesi ile Türkiye Türkçesinde Anlamları Farklı Olan Arapça ve Farsça Kelimeler

Gagauz Türkçesi	Türkiye Türkçesi	Arapça ve Farsça
bariz İnce ipek baş örtüsü. (GRRS, 2002: 75)	bariz <i>sf.</i> Açık, göze çarpan, belirgin.	← bāriz (Ar.)
çakal Alnında beyaz leke olan at. (GRRS, 2002: 125)	çakal 1. <i>is.</i> , <i>hay. bil.</i> Etoburlardan, sürü hâlinde yaşayan, kurttan küçük bir yaban hayvanı. 2. <i>is. argo</i> Kurnaz, yalancı, düzenci, aşağılık kimse. 3. <i>sf. hlk.</i> Titiz, huysuz. 4. <i>sf. hlk</i> Görgüsüz.	← şağāl (Far.)
çapraz (I) <i>is.</i> 1. Demiryolu makası. 2. <i>tekstil</i> Çıkrık. 3. <i>tek.</i> Testere ayarlayan alet. 4. Çapraz işleme, oya. 5. Erkek ceketinin göğüs kısmında kaytandan yapılmış işleme. çapraz (II) Çapraz. (GRRS, 2002: 132)	çapraz 1. <i>sf.</i> Eğik olarak birbiriyle kesişen. 2. <i>sf.</i> İki taraflı, karşılıklı. 3. <i>zf.</i> Eğik bir biçimde. 5. <i>is.</i> Bir tür olta iğnesi.	← çep + rāst (Far.)
çeltik Kuru dal parçası, kısa ince sopa. (GRRS, 2002: 140)	çeltik <i>is.</i> Kabuğu ayıklanmamış pirinç.	← şeltük (Far.)
çınar <i>esk.</i> Hırçın, harın, dikbaşı. (GRRS, 2002: 153)	çınar <i>is. bit. b.</i> İki çeneklilerden, 30 metreye kadar uzayabilen, gövdesi kalın, uzun ömürlü, geniş yapraklı bir ağaç.	← çenār (Far.)
darabana Büyük olmayan davul. (GRRS, 2002: 179)	daraban <i>is. esk.</i> Kalp vuruşu, kalp atışı.	← darabān (Ar.)
devrā Çember, çember biçimine getirilmiş katı cisimlerin çevresi. (GRRS, 2002: 191)	devre (I) <i>is.</i> 1. Belirlenmiş zaman dilimi. 2. <i>fiz.</i> Çevrim.	← devre (Ar.)
fasil Garip, tuhaf, acayip. (GRRS, 2002: 249)	fasıl <i>is.</i> 1. Bölüm, kısım, devre. 2. Dönem, devre. 3. Belli bir sürede yapılan iş, karşılaşılan durum veya olay. 4. <i>ekon.</i>	← faşl (Ar.)

	Bütçede ayrı ayrı gösterilen bölümler. 5. <i>müz</i> . Peşrev, nakış, şarkı, saz semaisi vb. parçaların belli bir sıraya göre çalınıp söylenmesi. 6. <i>tiy</i> . Orta oyununa başlamadan önce saz takımının çaldığı köçek havası ve curcuna. 7. <i>esk. tiy</i> . Osmanlı ve Arap tiyatrosunda oyunun perde bölümü.	
hem (I) <i>bağ</i> . Ve. (GRRS, 2002: 310)	hem <i>bağ</i> . 2. Açıklayıcı nitelikte olan ikinci cümleyi birinciye bağlayan bir söz.	← hem (Far.)
kem <i>az</i> . Bahtsız, mutsuz, talihsiz. (GRRS, 2002: 377)	kem <i>sf. esk</i> . 1. Kötü, fena (göz, söz vb.). 2. Noksan, eksik.	← kem (Far.)
lobut Dayak. (GRRS, 2002: 448)	lobut <i>is</i> . 1. Kalın, kısa ve düzgün sopa.	← nebbüt (Ar.)
maalik 1. Atların boynunda çıkan bir çıban. 2. Sömüren. 3. <i>mec</i> . Gaddar, zalim. (GRRS, 2002: 451)	malik <i>is</i> . Sahip, iye.	← mālīk (Ar.)
maalim İyi, hoş (insan). (GRRS, 2002: 451)	malum 1. <i>sf</i> . Bilinen, belli (II). 2. <i>sf. mec</i> . Herkesçe bilinen ancak dile getirilemeyen. 3. <i>zf</i> . Bilindiği üzere, bilindiği gibi, kuşkusuz. 4. <i>is. db</i> . Etken, meçhul karşıtı. 5. <i>sf. esk. mat</i> . Bilinen.	← ma' lūm (Ar.)
maamilā Sahte, yapmacık, ikiyüzlü. (GRRS, 2002: 451)	muamele 1. Davranma, davranış. 2. Yol, yöntem. 3. İşlem. 4. <i>esk. kim</i> . İşlem. 5. <i>esk. tic</i> . Alışveriş.	← mu' āmele (Ar.)
minnet Din, inanç. (GRRS, 2002: 469)	minnet <i>is</i> . Yapılan bir iyiliğe karşı kendini borçlu sayma, gönül borcu.	← minnet (Ar.)
mukayet Ümit, istek. GRRS, 2002: 472)	mukayyet <i>sf. esk</i> . 1. Bağlı olan, bağlanmış. 2. Bir şart veya kayıtlı bağlı olan. 3. Yazılmış, yazılı, kayıtlı.	← muḳayyed (Ar.)
muska 1. Kadın giysilerinin etek ucu vb. yerlerine yapılan süs, volan. 2. Desenli dikiş. (GRRS, 2002: 473)	muska <i>is</i> . 1. İçinde dinsel veya büyüleyici bir gücün saklı olduğu sanılan, taşıyanı, takanı veya sahip olanı zararlı etkilerden koruyup iyilik getirdiğine inanılan bir nesne, yazılı kâğıt vb., hamaylı. 2. Üçgen biçiminde katlanmış olan şey.	← nuṣṣa (Ar.)
rugan <i>tek</i> . Marangoz rendesi, el kazıyıcı. (GRRS, 2002: 544)	rugan 1. <i>is</i> . Ayakkabı, çanta vb. yapımında kullanılan parlak deri. 2. <i>sf</i> . Bu deriden yapılmış.	← revḡan (Far.)
saadikana <i>esk</i> . Akli olmama, akli başında olmama.	sadıkane <i>zf. esk</i> . Sadıkça.	← ṣādīḳ-āne (Ar.+Far.)

(GRRS, 2002: 547)		
şimşir esk. Bir tür kılıç. (GRRS, 2002: 627)	şimşir 1. <i>is. bit. b.</i> Şimşirgillerden, yaprakları her mevsimde yeşil kalan, taşlık, çorak bölgelerde kendiliğinden yetişen veya bahçelerde süs bitkisi olarak yetiştirilen, odunu sarımsı renkli ve çok sert olan bir ağaççık. 2. <i>is.</i> Bu ağaççığın sert, düzgün sarı renkte kerestesi. 3. <i>sf.</i> Bu keresteden yapılan.	← şemşîr (Far.)
şiret Kurnaz. (GRRS, 2002: 628)	şirret <i>sf.</i> Kavha çıkarmaktan hoşlanan, edepsiz (kimse).	← şirret (Ar.)
tayfa (I) Çete, haydut çetesi. (GRRS, 2002: 646)	tayfa <i>is.</i> 1. <i>Den.</i> Gemide türlü işlerde çalıştırılan sefer işçisi. 2. Bu sefer işçilerinin topluluğu. 3. Zeytin toplayan işçi. 4. <i>hakaret yollu</i> Bir adamın yanında bulunan yordakçılar, koşuntu.	← tã'ife (Ar.)
tecil Gerekli, lüzumlu. (GRRS, 2002: 648)	tecil <i>is.</i> Erteleme.	← te'cîl (Far.)
teslim esk. 1. Bahşış, hediye. 2. Dilek, istek, rica. (GRRS, 2002: 656)	teslim 1. <i>is.</i> Bir şeyi sahibine verme. 2. <i>is.</i> Emanet alınan bir şeyi sahibine geri verme. 3. <i>is.</i> Bırakma, devretme, terk etme.	← teslîm (Ar.)

3. GAGAUZ TÜRKÇESİ İLE TÜRKİYE TÜRKÇESİNİN AĞIZLARINDA ORTAK KULLANILAN ARAPÇA VE FARŞÇA KELİMELER

Gagauz Türkçesinde kullanılan bazı Arapça ve Farsça kelimeler Türkiye Türkçesi yazı dilinde kullanılmamakta, ancak Türkiye Türkçesi ağızlarında kullanılmaya devam etmektedir. İnceleme sonucunda Türkiye Türkçesi ağızlarında bulunan Arapça kelimelerden 13, Farsça kelimelerden 6, birleşik yapılı kelimelerden ise 1 adet olduğu belirlenmiştir. Tespit edilen kelimeler alfabetik sıraya göre Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6: Gagauz Türkçesi ile Türkiye Türkçesinin Ağızlarında Ortak Kullanılan Arapça ve Farsça Kelimeler

Gagauz Türkçesi	Türkiye Türkçesi Ağızları	Arapça ve Farsça
adam 1. İnsan; adam. 2. Eş, koca. (GRRS, 2002: 18)	adam is. 1. İnsan. 2. Erkek kişi. 3. Birinin yanında bulunan ve işini yapan kimse. 4. Birinin yararlandığı, kullandığı kimse. 5. Daima birinin yanında olan, onu destekleyen, isteklerini yerine getiren kimse. 6. Görevli kimse. 7. İyi huylu, güvenilir kimse. 8. Bir alanı benimseyen kimse. 9. <i>hlk</i> Eş, koca.	← ādem (Ar.)
alaf Hayvan yiyeceği. (GRRS, 2002: 27)	alaf is. Hayvan yemi, yiyeceği. (DS)	← alef (Ar.)
amuca Amca. (GRRS, 2002: 46)	amuca is. Amca (DS)	← (amm+ca) amca (Ar.)
avrad is. <i>Esk.</i> 1. Eş, karı. 2. Kadın. (GRRS, 2002: 55)	avrat is. <i>hlk.</i> 1. Kadın. 2. Karı, eş.	← ‘avret (Ar.)
azet- 1. Dayanmak, sabretmek. 2. Sevmek. 3. Hoşlanmak, beğenmek, hazzetmek. (GRRS, 2002:65)	hazet- Sevmek, beğenmek, nazlanmak (DS)	← ḥazz + et- (Ar. +T.)
baytal 1. Kısırak. 2. <i>mec.</i> Bakımlı, sağlam yapılı kadın. (GRRS, 2002: 69)	baytal Kısırak (DS)	← baytar (Ar.)
çukundur Pancar. (GRRS, 2002: 171)	çükündür Pancar.	← çugundur veya çuğundur (Far.)
kalaba kalabalık. (GRRS, 2002: 338)	kalaba is. <i>hlk.</i> Kalabalık.	← ḡalebe (Ar.)
kelep İplik çilesi. (GRRS, 2002: 376)	kelep İplik çilesi. (DS)	← kalāba (Far.)
kenef <i>esk.</i> Tuvalet. (GRRS, 2002: 378)	kenef 1. is. <i>hlk.</i> Tuvalet.	← kenīf (Ar.)
kirdā <i>esk.</i> Yası ekmek. (GRRS, 2002: 399)	kirde is. <i>hlk.</i> Genellikle mısır unuyla yapılan bir pide türü.	← girde (Far.)
lülā <i>esk.</i> 1. Lüle, pipo. 2. Boru. (GRRS, 2002: 449)	lüle is. <i>esk.</i> 1. Bükülmüş, dürülmüş şey. 2. Tütün çubuğu,	← lüle (Far.)

	pipo, nargile vb.nin ucuna takılan, tütün konulan yuva. 3. <i>hlk.</i> Su akan musluksuz boru.	
maana 1. Mânâ; anlam. 2. Kusur. (GRRS, 2002: 452)	mahana bahâne: bahane mahanaynan: bahanesiyle ikiye biri mahana – kötüye eri mahana: herşeye bir kusur bulanlar hakkında söylenir. (DS)	← bahâne (Far.)
metin 1. Övülmüş kimse. 2. Tanınmış saygılı, şanlı kimse. (GRRS, 2002:465)	metîn Ünlü, tanınmış (DS)	← metîn (Ar.)
pındık Fındık. (GRRS, 2002:520)	pındık (I) fındık. (TAS: 914)	← funduk (Ar.)
sábaa Yarın. (GRRS, 2002: 549)	sabah Yarın (DS)	← şabāh (Ar.)
şafk Lambanın ve mumun (yapay) ışığı. (GRRS, 2002: 620)	şavk <i>is. hlk.</i> Işık.	← şevk (Ar.)
talaf Atlarda olan bir hastalık. (GRRS, 2002: 639)	telef Zayi olma; öldürme. (DS)	← telef (Ar.)
zabun Zayıf, sıska. (GRRS, 2002: 725)	zebun Zayıf; perişan (DS)	← zebūn (Far.)
zer Evet, elbette, öyle, şüphesiz. (GRRS, 2002: 732)	zahir 1. sf. Açık, belli. 2. <i>is.</i> Dış yüz, görünüş. 3. <i>zf. hlk.</i> Kuşkusuz, elbette, şüphesiz.	← zāhir (Ar.)

4. GAGAUZ TÜRKÇESİNDE TARİHİ SÜREÇ İÇERİSİNDE ALINTI KELİMELERİN KULLANIMI

Tablo 7: Gagauz Türkçesinde Tarihi Süreç İçerisinde Arapça Kelimelerin Kullanımı

P. Çebotar ve İ. Dron (2002) <i>Gagauzça-Rusça-Romınca Sözlük</i>	G. A. Gaydarji, L. A. Pokrovskaya vd. (1973) <i>Gagauzsko-Rusko-Moldavskiy Slovar</i>	M. Çakir (1938) <i>Mihail Çakir'in Gagauzca (Türkçe)–Rumence Sözlüğü</i> (Hünerli, 2019)	V.A. Moşkov (1904) <i>Besarabya Gagauzlarının Ağızları ve Gagauzca Sözlük</i> (Özakdağ, 2019)
aalem 1. Evren, dünya; el âlem. 2. Yabancı. (s. 10)	aalem 1. Evren, dünya; el âlem. 2. Yabancı. (s. 20)	alem (aalem) sf. 1. Yabancı. 2. Yad. (s. 182)	aalem is. Yabancı. (s.224); Herkes, el âlem. (s. 62)
aarif 1. Akıllı. 2. Bilgili, eğitilmiş. 3. Kurnaz. (s. 12)	aarif/ arif 1. Akıllı. 2. Bilgili, eğitilmiş. 3. Kurnaz. (s. 21)	-	-
aba esk. 1. Aba. 2. Abadan yapılmış uzun üstlük. 3. Keçe. 4. Keçe çizme. (s. 13)	aba esk. 1. Aba. 2. Abadan yapılmış uzun üstlük. 3. Keçe. 4. Keçe çizme. (s. 22)	aba is. Aba (s. 180)	aba is. 1. Kalın çuha. 2. Kısa çuha palto, kolsuz kalın kadın ceketi. (s.223)
acaba Acaba. (s. 14)	acaba Acaba. (s. 27)	acaba (aceba) zf. Acaba (s. 180)	acabâ zf. Acaba. (s. 59, 223)
acelâ 1. Acele, acil. 2. Acilen, ivedikle acil olarak. (s. 14)	-	-	-
acemi 1. Acemi, eğitilmemiş, terbiye edilmemiş, binmeye veya yük taşımaya alıştırılmamış (hayvan). 2. Tecrübesiz, acemi. (s. 14)	acemi / acemî 1. Acemi, eğitilmemiş, terbiye edilmemiş, binmeye veya yük taşımaya alıştırılmamış at. 2. Tecrübesiz, acemi. (s. 27)	acami (acemi) (hacemi) sf. 1. Vahşi. 2. Cahil, bilgisiz. (s. 180)	acâmî sf. Eğitilmemiş, terbiye edilmemiş, binmeye veya yük taşımaya alıştırılmamış at, acemi. (s. 59, 223)
adam 1. İnsan; adam. 2. Eş, koca. (s. 18)	adam 1. İnsan; adam. 2. Eş, koca. (s. 25)	adam is. İnsan, adam. (s. 180)	adam is. 1. Erkek. 2. Eş, koca. 3. Birinin yanında bulunan ve işini yapan kimse. 4. İnsan. (s. 60); İnsan, adam. (s. 223)
adet 1. Adet, gelenek, görenek. 2. Alışkanlık. (s. 19)	adet / adeet . Adet, gelenek, görenek. 2. Alışkanlık. (s. 26)	-	adet is. Âdet, gelenek, alışkanlık. (s. 223).
af esk. Af, özür. (s. 21)	af esk. Af, özür. (s. 60)	af (avf) is. 1. Af. 2. Özür. (s. 181)	af : af edâsinis yıkramı Mazur görün, kusura bakmayın. (s. 223)
ahmak Ahmak, aptal, budala, bön. (s. 22)	ahmak / aamak Ahmak, aptal, budala, bön. (s. 61)	ahmak sf. Ahmak, aptal. (s. 181)	ahmak sf. Ahmak, aptal (s. 60); Ahmak, aptal, deli. (s. 223)
aht Heves, arzu. (s. 22)	aht Heves, arzu. (s. 61)	-	-

akıl 1. Akıl, us. 2. Hafıza, bellek. 3. Düşünce, fikir. (s. 23)	akıl 1. Akıl, us. 2. Hafıza, bellek. 3. Düşünce, fikir. (s. 37)	-	akıl is. Akıl, fikir. (s. 60, 224)
akraba esk. Akraba. (s. 25)	akraba esk. Akraba. (s. 36)	-	akraba is. Yaşıt, akran. (s. 224)
akran Akran, yaşıt. (s. 25)	akran / akram Akran, yaşıt. (s. 36)	-	akran = akraba is. Akran, yaşıt. (s. 61, 224)
alaf Hayvan yiyeceği. (s. 27)	alaf Hayvan yiyeceği. (s. 39)	alaf is. Hayvan yemi. (s. 182)	alaf is. Saman, ot, mısır sapı vb.nin kurutulup hazırlanan hayvan yiyeceği. (s. 224)
Allaa Allah, Tanrı. (s. 32)	Allaa / Allah Allah, Tanrı. (s. 41)	Allah is. Allah. (s. 182)	allaa / allah is. öz. Allah, Tanrı. (s. 62, 224)
ama bağ. Ama. (s. 35)	ama bağ. Ama. (s. 45)	ama (amma) bağ. Ama. (s. 183)	ama bağ. Ama. (s. 63, 224)
amaanet 1. Emanet. 2. Rehin. (s. 35)	amaanet 1. Emanet. 2. Rehin. (s. 45)	amanet is. 1. Rehin. 2. Depozito. (s. 183)	amaanet is. Rehin, emanet. (s. 224)
aman 1. Merhamet, af. 2. ünl. Yardım istenildiğini anlatan bir söz. (s. 35)	aman (I) esk. Merhamet, af. (s. 45) aman (II) ünl. Yardım istenildiğini anlatan bir söz. (s. 46)	aman zı. 1. Eyvah! 2. Aman! (s. 183)	aman ünl. Eyvah! Aman! (s. 63, 224)
amaz İhbar, kara çalma, iftira. (s. 35)	amaz İhbar, kara çalma, iftira. (s. 45)	-	-
amuca Amca. (s. 46)	amuca Amca. (s. 46)	amuca is. Amca (s. 183)	amucä is. Amca. (s. 224)
an esk. Bir an. (s. 36)	-	-	-
anteri 1. Kaytanla işlenmiş dar uzun kollu ceket. 2. Bir nevi kadın üst ceketi. (s. 41)	anteri1. Kaytanla işlenmiş dar uzun kollu ceket. 2. Bir nevi kadın üst ceketi. (s. 50)	anteri is. Bir çeşit erkek gömleği. (s. 183)	antere is. Dar kollu ince ceket. (s. 225)
arap Arap. (s. 42)	arap/ harap 1. Arap. 2. Zenci. (s. 52)	-	harap is. öz. Arap. (s. 114, 247)
arsız Arsız, yüzsüz. (s. 46)	arsız Arsız, yüzsüz. (s. 54)	arsız sf. Arsız. (s. 184)	aarsız sf. Arsız, yüzsüz (kimse). (s. 65)
asir Asır, yüzyıl. (s. 47)	asir esk. Asır, yüzyıl. (s. 55)	-	-
asker Asker; ordu. (s. 48)	asker Asker; ordu. (s. 55)	asker is. 1. Ordu. 2. Asker. (s. 184)	asker is. 1. Asker. 2. Ordu. (s. 65); Ordu. (s. 225)
aslı 1. Doğru, gerçek. 2. Aslı, gerçek, hakikat. (s. 48)	aslı 1. Doğru, gerçek. 2. Aslı, gerçek, hakikat. (s. 55)	aslı 1. Asıl. 2. Doğru. (s. 184)	aslı is. Gerçek, aslı. (s. 65, 225)
atlasAtlas (kumaş). (s. 52)	atlas / atlaz Atlas (kumaş). (s. 58)	-	atlas is. Atlas, ipek kumaş. (s. 226)
avrad esk. 1. Eş, karı. 2. Kadın. (s. 55)	avrad esk. 1. Eş, karı. 2. Kadın. (s. 24)	-	-
-	-	-	ayan sf. Açık, aydın. (s. 67)
ayıp 1. Ayıp, rezalet.	ayıp 1. Ayıp, rezalet.	aip is. 1. Ayıp.	ayıp sf. Ayıp.

2.Utanç veren. (s. 59)	2.Utanç veren. (s. 34)	2. Rezil. (s. 181)	(s. 67); Ayıp; rezil. (s. 226)
aylā esk. Aile. (s. 62)	aylā esk. Aile. (s. 32)	-	-
aza Üye. (s. 63)	aza is. Üye. (s. 28)	-	-
baas. Bahis. (s. 68)	baas is. Bahis. (s. 66)	baas is. Bahis. (s. 185)	baas is. Bahis (s. 71) baas (II) is. Bahis (s. 228)
bakaliyā Bakkaliye, bakkalda satılan ürünler. (s. 70)	bakaliyā Bakkaliye, bakkalda satılan ürünler. (s. 69)	-	-
bakla. Bakla. (s. 71)	bakla is. Bakla. (s. 69)	-	bakla is. Bakla. (s. 69, 227)
balgan Balgam. (s. 73)	balgan Balgam. (s. 71)	balagan (balgan) is. 1. Salya. 2. Balgam. (s. 186)	balgan is. Balgam, salya. (s. 228)
bariz İnce ipek baş örtüsü. (s. 75)	bariz / barez İnce ipek baş örtüsü. (s. 72)	baariz is. 1. Bir tür kumaş tipi (muslin). 2. Baş örtüsü kumaşı. (s. 185)	barez is. İnce ipek baş örtüsü. (s. 70); Bir tür ince değerli (pahalı) kumaş. (s. 228) baris kadınların çember altına bağladıkları ince baş örtüsü. (s. 228)
batal Kocaman, iri yarı, battal; devasa. (s. 79)	batal Kocaman, iri yarı, battal; devasa. (s. 74)	batal sf. 1. Devasa, kocaman. 2. Yüksek. (s. 187)	batal sf. Kocaman, devasa. (s. 228)
baytal 1. Kısarak. 2. mec. Bakımlı, şık, sağlam yapılı kadın. (s. 69)	baytal is. 1. Kısarak. 2. mec. Bakımlı, şık, sağlam yapılı kadın. (s. 69)	-	baytal sf. Kısarak. Beceriksiz ve kaba hareketleri olan kızlara denilir. (s. 229)
bela 1. Bela; felaket. 2. Ceza. (s. 83)	bela/ belā 1. Bela; felaket. 2. Zarar. (s. 79)	bela is. 1. Zorluk. 2. Tasa. 3. Vergi. (s. 188)	bela is. Bela. (s. 73); 1. Bela. 2. Endişe, tasa, kaygı. 3. Vergi. (s. 229)
bereket Ürün, mahsul, rekolte. (s. 85)	bereket is. Ürün, mahsul, rekolte. (s. 80)	bereket is. 1. Rekolte. 2. Bereket. (s. 188)	bereket is. Bolluk, bereket; mahsul. (s. 74) bereket = berekāt is. Bolluk, bereket; mahsul. (s. 229)
beşāret az. Çok çirkin (çocuk). (s. 86)	beşāret az. Çok çirkin (çocuk). (s. 82)	-	beşāret iş. Çok çirkin bir çocuk. (s. 229)
bez (I) 1. Evde dokunan kumaş. 2. İpek. 3. Keten. 4. Ketenden	bez 1. Evde dokunan kumaş. 2. İpek. 3. Keten. 4. Ketenden	bez is. Bez. (s. 188)	bez is. Bez. (s. 74); Bez, gömlek içim

yapılmış. (s. 87)	yapılmış. (s. 78)		kullanılan, elde dokunmuş pamuklu kumaş. (s. 229)
bez (II) <i>anat.</i> Bez. (s. 87)	-	-	-
bina Bina, büyük ev, saray. (s. 92)	bina Bina, büyük ev, saray. (s. 84)	-	bina <i>is.</i> Büyük ev, saray. (s. 75, 230)
biyan: biyan et- <i>az.</i> Görevlendirmek, belirlemek. (s. 95)	biyân: biyân et- <i>az.</i> Görevlendirmek, belirlemek. (s. 83)	-	biyan et- Beyan etmek, bildirmek, söylemek. (s. 78); Beyan etmek, bildirmek, tayin etmek. (s. 230)
biyaz 1. Ak, siyah karşıtı. 2. Beyaz, ak renginde olan. (s. 96)	biaz Beyaz, ak. (s. 82)	biyaz <i>sf.</i> Beyaz. (s. 190)	biyaz <i>sf.</i> Beyaz, ak (s. 78, 230)
budala Aptal, ahmak, budala. (s. 105)	budala Aptal, ahmak, budala. (s. 94)	budala 1. Kötü 2. Aptal, budala. (s. 192)	budala <i>sf.</i> Budala, aptal. (s. 232)
bülür 1. Kristal, billur. 2. Kristalden yapılmış. 3. Prizma. 4. Dürbün. (s. 113)	bülür 1. Kristal, billur. 2. Kristalden yapılmış. 3. Prizma. 4. Dürbün. (s. 100)	-	-
cafayır: cafayır taşı Cevahir, kıymetli taş, elmas. (s. 115)	cafayır: cafayır taşı Elmas. (s.185)	cafair taşı <i>is.</i> Elmas. (s. 193)	cāfayır taşı <i>is.</i> Elmas. (s. 233)
camî Camî. (s. 115)	-	-	-
canabet 1. Cenabet, pis, murdar. 2. <i>esk.</i> Soytarı, maskara. (s. 116)	canabet 1. Cenabet, pis, murdar. 2. <i>esk.</i> Soytarı, maskara. (s. 184)	canabet <i>is.</i> 1. Gülünç, şakacı. 2. Soytarı. 3. Şüpheli. (s. 194)	cānabet <i>is.</i> Soytarı. (s. 233)
Canabin Siz (Bir kişiye karşı nazik hitap). (s. 116)	Canabin Siz (Bir kişiye karşı nazik hitap). (s. 184)	Canabin (Canabiniz) Siz, şahsınız. (s. 194)	Cānabin <i>is.</i> Siz (bir kişiye saygı belirtisi olarak kullanılan bir söz). (s. 83; 233)
cayıl 1. Deneysiz, genç, toy. 2. Öğrenim görmemiş, okuma yazma bilmeyen, cahil. (s. 117)	cail 1. Deneysiz, genç, toy. 2. Öğrenim görmemiş, okuma yazma bilmeyen, cahil. (s. 183)	-	-
câzibeli Sempatik, sevimli, şirin. (s. 118)	câzibeli Sempatik, sevimli, şirin. (s.185)	-	-
cellat Cellat. (s. 118)	cellat Cellat. (s. 185)	celat <i>is.</i> 1. Ölüm cezası. 2. İşkence. (s. 194) celat etmek <i>f.</i> Ölümle cezalandırmak. (s. 194)	cellat <i>is.</i> Cellat. (s. 83). cellat et- <i>f.</i> İdam etmek. (s. 233)
cendem Cehennem. (s. 118)	cendem Cehennem. (s.185)	cendem <i>is.</i> Cehennem.	cendem/ cendām <i>is.</i> Cehennem.

		(s.194)	(s. 83) cendem Cehennem. (s. 233)
cennet Cennet. (s. 118)	cennet Cennet. (s. 186)	cenet <i>is.</i> Cennet. (s. 194)	cennet <i>is.</i> Cennet. (s. 83, 233)
ceremä <i>esk.</i> 1. Cereme, para cezası. 2. <i>mec.</i> Dert, bela; felâket. (s. 118)	ceremä <i>esk.</i> 1. Cereme, para cezası. 2. <i>mec.</i> Dert, bela; felâket. (s.186)	ceremä (jeremä) Ceza. (s. 194)	ceremä <i>is.</i> Ceza. (s. 233)
ceviz 1. Ceviz (ağacı). 2. Ceviz, koz. (s. 119)	ceviz 1. Ceviz (ağacı). 2. Ceviz, koz. (s. 185)	-	cevis / ceviz <i>is.</i> 1.Ceviz ağacı. 2. Ceviz, kor. (s. 83) ceviz <i>is.</i> Ceviz. (s. 233)
ceza 1. İşkence odası, zından. 2. Ceza. (s. 119)	ceza 1. İşkence odası, zından. 2. Ceza. (s. 185)	-	-
cezamet: cezamet adam Cesamet, kocaman, dev gibi. (s. 119)	cezamet: cezamet adam Cesamet, kocaman, dev gibi. (s. 185)	-	-
cırt Kamış çubuklarından fırlatarak oynanan bir çocuk oyunu, cirit. (s. 119)	cırt Kamış çubuklarından fırlatarak oynanan bir çocuk oyunu, cirit. (s. 188)	-	jırit <i>is.</i> Kamış çubuklarını fırlatarak oynanan bir çocuk oyunu, cirit. (s. 250)
cin <i>mit.</i> İblis, kötü ruh. (s. 120)	cin <i>mit.</i> İblis, kötü ruh. (s. 186)	cin <i>is.</i> 1. Şeytan. 2. Kötü cin. (s. 194)	-
cins (I) Tür, çeşit; cins. (s. 121)	-	-	-
cöp Cep. (s. 121)	cep/ cöp Cep. (s. 186)	-	cep <i>is.</i> Cep. (s. 83, 233)
cumaa Cuma (gün). (s. 122)	cumaa Cuma. (s. 187)	cumaa <i>is.</i> Cuma. (s. 194)	cüma <i>is.</i> Cuma (gün). (s. 84, 234)
cuvap Cevap. (s. 122)	cuvap/ cevap Cevap. (s.187)	cevap Cevap. (s. 194)	cüvap <i>is.</i> Cevap. (s. 84; 234)
cümlä 1. Tüm, bütün, herkes. 2. Birlikte, beraber. 3. Cümle (db.). (s. 122)	cümlä 1. Tüm, bütün, herkes. 2. Birlikte, beraber. 3. Cümle (db.). (s. 188)	cümlä Tüm, bütün, cümle. (s. 195)	cümle <i>sf.</i> Bütün, tüm, cümle. (s.234)
çifit Yahudi. (s. 146)	çifit Yahudi. (s. 561)	çifit <i>is.</i> Yahudi. (s. 197)	çifit/ çifut <i>öz. is.</i> Yahudi. (s. 87) çifut Yahudi. (s. 236)
çiiz Çeyiz. (s. 158)	çiiz Çeyiz (s. 542)	-	çiiz <i>is.</i> 1. Düğüne katılanlar için zorunlu hediye. 2. Pılıpırtı, eşya. (s. 236)

çul Çul. (s. 171)	çul Çul. (s. 553)	çul is. Çul. (s. 200)	çul is. Çul. (s. 237)
daarä Tef. (s. 174)	daarä Tef. (s. 128)	dara-dara is. 1. Çan (evcil hayvanlarda), zilli tef. 2. Noel çanı. (s. 201)	daarä is. Tef. (s. 238)
daava esk. 1. Mahkeme. 2. Dava. (s. 174)	daava esk. 1. Mahkeme. 2. Dava. (s.127)	-	daava is. Dava. (s. 92; 238)
dambur Timpani, genellikle orkestralarda kullanılan, davul benzeri vurmali bir çalgıdır. (s. 178)	dambur Timpani, genellikle orkestralarda kullanılan, davul benzeri vurmali bir çalgıdır. (s.131)	-	dambur is. Büyük davul, timbal. (s. 238)
darabana Büyük olmayan davul. (s. 179)	darabana Büyük olmayan davul. (s.132)	-	-
daul Davul. (s. 182)	daul Davul. (s. 135)	-	daul is. Davul (s. 92)
-	-	-	dayıl is. Dahil. (s. 93) dayıl et- f. Görünmek, gelmek, peyda olmak. (s. 238)
dayma 1. Sıklıkla; periyodik olarak. 2. Sonsuza kadar, sürekli, her zaman. (s. 183)	dayma Sıklıkla; periyodik olarak. 2. Sonsuza kadar, sürekli, her zaman. (s.129)	dayma is. Daima, her zaman (s. 202)	daymaa zf. Daima, sürekli, her zaman. (s. 93; 238)
derecä Derece. (s. 188)	-	-	-
devam Sürme, sürüp gitme. (s. 190)	devam esk. Sürme, sürüp gitme. (s.135)	-	-
devir Çağ, devir. (s. 191)	-	-	-
devlet Devlet. (s. 191)	devlet esk. Devlet. (s.136)	-	-
devrä Çember, çember biçimine getirilmiş katı cisimlerin çevresi. (s. 191)	devrä Çember, çember biçimine getirilmiş katı cisimlerin çevresi. (s. 136)	-	-
din Din. (s. 197)	din Din. (s.146)	din 1. Din. 2. İnanç. 3. Irk. 4. Halk. 5. Kabile. (s. 203)	din is. Din. (s. 95); din, inanç; ırk; kabile. (s. 239)
divan (I) Divan, kanep. divan (II) 1. Misafir kabulü, misafirperverlik. 2. Muhafız. (s. 201)	divan (I) Divan, kanep. divan (II) esk. 1. Misafir kabulü, misafirperverlik. 2. Muhafız. (s. 141)	-	divan is. 1. Misafir kabulü, misafirperverlik. 2. Muhafız, bekçi. (s. 96); Misafir kabulü, nezaket. (s. 240)

dolap 1. Dolap. 2. Bahçedeki yeşilliği sulamak için su deposu. 3. Çuha makinesi. (s. 205)	dolap 1. Dolap. 2. Bahçedeki yeşilliği sulamak için su deposu. 3. Çuha makinesi. (s. 152)	dolaap 1. Bahçıvanlıkla ilgili şeylerin olduğu dolap. 2. Bahçedeki yeşilliği sulamak için su deposu. dolap is. 1. Dolap. 2. Çevre. (s.204)	dolap is. 1. Giysi dolabı, gardırop. 2. Bahçedeki yeşilliği sulamak için su deposu. (s. 97); 1. Tulumba. 2. Kap kacak için gömme dolap. 3. İçinde çuha çırpılan söğüt sepet. (s. 240)
dua 1. Dua. 2. Ant. (s. 217)	dua/ duva 1. Dua. 2. Ant. (s. 161)	dua is. Dua. (s. 206)	dua/ duva is. Dua. (s. 99; 100) duva Dua. (s. 241)
dünnâ 1. Dünya, evren, yeryüzü. 2. Herkes. (s. 224)	dünnâ / dünâ / dünnâ 1. Dünya, evren, yeryüzü. 2. Herkes. (s. 168)	dünnâ is. Dünya, evren. (s. 207)	dünnâ is. 1. Dünya, evren, yeryüzü. 2. Herkes. (s. 101) dünnâ/ dünâ 1. Dünya, evren. 2. Çok, herkes. (s. 241)
ecel 1. Ecel. 2. mec. Kader. (s. 232)	ecel 1. Ecel. 2. mec. Kader. (s. 173)	-	yecel is. Ecel. (s. 205); İnsana ölüm getiren uğursuz hastalık; ölüm saat, ecel. (s. 288)
elbet Elbette, şüphesiz, kuşkusuz. (s. 234)	elbetki / elbettâ Elbette, şüphesiz, kuşkusuz. (s. 175)	-	helebetta is. Elbette, şüphesiz. (s. 248)
emeni 1. Yemeni, ayakkabı. 2. Ev ayakkabısı. (s. 236)	emeni 1. Yemeni, ayakkabı. 2. Ev ayakkabısı. (s. 176)	emeni is. Ev ayakkabısı. (s. 209)	yemeni is. Yemeni, ayakkabı. (s. 206; 288)
emin Yemin, yemin etmek. (s. 236)	emin Yemin, yemin etmek. (s. 176)	emin Yemin. (s. 209)	yemin yemin, ant. (s. 288)
emir Emir. (s. 236)	emir esk. Emir. (s. 176)	emir is. Emir, hükümdar. (s.209)	yemir is. Emir. (s. 288)
enfâ esk. Burun otu, enfiye. (s. 237)	enfâ esk. Burun otu, enfiye. (s. 177)	-	yenfâ is. esk. Burun otu, burna çekilen tütün, enfiye. (s. 289)
erif 1. Adam, erkek, herif. 2. Genç adam. 3. Kişi. (s. 239)	erif / herif 1. Adam, erkek, herif. 2. Genç adam. 3. Kişi. (s. 178)	erif is. 1. Görevli. 2. Hizmetkâr adam. (s. 210)	yerif is. Herif, adam, erkek. (s. 207; 289)
esap 1. Hesap. 2. mec. Sebep, neden. 3. Vicdan, insaf. (s. 240)	esap/ hesap 1. Hesap. 2. mec. Sebep, neden. 3. Vicdan, insaf. (s. 179)	esap (hesap) is. Hesap. (s. 210)	hesap = yesap is. Hesap. (s. 248) yesap is. Hesap. (s. 208; 289)
esir 1. Köle. 2. Esir,	esir 1. Köle. 2. Esir,	esir is. Tutsak,	yesir is. Esir,

tutsak. (s. 241)	tutsak. (s. 179)	esir. (s. 210)	tutsak (s. 208); Köle; esir, tutsak. (s. 289)
esmer 1. Esmer (renk). 2. Esmer (ten). 3. <i>mec.</i> Somurtkan, suratsız, asık suratlı. (s. 241)	esmer 1. Esmer (renk). 2. Esmer (ten). 3. <i>mec.</i> Somurtkan, suratsız, asık suratlı. (s. 180)	esmer <i>sf.</i> 1. Somurtkan, suratsız. 2. Hevesli. (s. 210)	yesmer <i>sf.</i> Somurtkan, asık suratlı, suratsız. (s. 289)
evel 1. Evvel, önceki, geçmiş. 2. Eski zamanda. (s. 245)	evel 1. Evvel, önceki, geçmiş. 2. Eski zamanda. (s. 173)	evel <i>sf.</i> Önceki, eski, evvel. (s. 211)	yevel <i>zf.</i> Evvel. (s. 209); yeveli Önceki, eski, evvel, tarihi. (s. 290)
evlad Evlat. (s. 245)	evlad Evlat. (s. 173)	evlat <i>is.</i> Evlat, çocuk. (s. 211)	yevlat 1. <i>is.</i> Evlat, çocuk. 2. <i>ünl.</i> Yaşlı kimselerin çocukları yaşındaki kimselere kullandıkları seslenme sözü. (s. 209)
fakir 1. Fakir, yoksul. 2. Yumuşak, halim; hoş. (s. 247)	fakir / fakır 1. Fakir, yoksul. 2. Yumuşak, halim; hoş. (s. 493)	fakir <i>is.</i> 1. Dilenci. 2. Fakir. (s. 211)	fakir <i>sf.</i> Fakir, yoksul. (s. 103); fakır Fakir. (s.242)
fal Fal. (s. 247)	fal Fal. (s.493)	-	-
fark Fark. (s. 249)	-	-	-
fasıl Garip, tuhaf, acayip. (s. 249)	fasıl Garip, tuhaf, acayip. (s. 495)	fasıl <i>sf.</i> Tuhaf, acayip. (s. 212)	fasıl <i>sf.</i> Tuhaf, garip. (s. 242)
faydalı Faizli; faydalı, yararlı; kârlı. (s. 249)	fayda Faiz; fayda, yarar; kâr. (s. 493)	fayda <i>is.</i> 1. Faiz. 2. Fayda. 3. Kar. (s. 212)	fayda <i>is.</i> Fayda, yarar. (s. 103); Fayda, kâr; faiz. (s. 242)
fayız Gelir, kâr. (s. 250)	faiz Gelir, kâr. (s. 492)	-	-
fazlı Erdemli, faziletli (kimse). (s. 250)	fazlı Erdemli, faziletli (kimse). (s. 492)	-	-
felç Felç. (s. 251)	felç Felç. (s. 495)	-	-
fena 1. Kötü, zararlı. 2. Gaddar. (s. 251)	fena / fâna 1. Kötü, zararlı. 2. Gaddar. (s. 495)	fâna (fena) <i>sf.</i> 1. Kötü. 2. Zararlı. (s. 212)	fena/ fâna <i>sf.</i> Öfkeli, zararlı, kötü. (s. 103; 242)
ferecâ <i>esk.</i> 1. Ferace. 2. Peçe. (s. 252)	ferecâ <i>esk.</i> 1. Ferace. 2. Peçe. (s. 496)	-	-
fıkra Fıkra. (s. 253)	fıkra Fıkra. (s. 501)	-	-
fıstık Kozalak. (s. 254)	fıstık Kozalak.(s. 502)	-	-
fikir 1. Fikir, düşünce. 2. Görüş. (s. 256)	fikir 1. Fikir, düşünce. 2. Görüş. (s. 497)	fikir <i>is.</i> 1. Sağduyu. 2. Bilgelik. 3. Fikir, düşünce. (s. 213)	fikir <i>is.</i> Fikir, düşünce. (s. 243)
fil Fil. (s. 257)	fil Fil. (s. 497)	fil <i>is.</i> Fil. (s.213)	fil <i>is.</i> Fil. (s. 104; 243)
filan Falan, filan.	filan / falan Falan,	falan (filan)	filan <i>sf.</i> Filan,

(s. 257)	filan. (s. 497)	Falan-filan. (s.211)	falan. (s. 104); falan Falan. (s. 242)
filcan Bardak. (s. 257)	filcän Bardak. (s. 497)	filcan <i>is.</i> Bardak. (s. 213)	filcän <i>is.</i> Bardak. (s. 104; 243)
fitil Fitil. (s. 258)	fitil Fitil. (s. 498)	-	-
fukaara Fukara, yoksul, fakir. (s. 261)	fukaara / fukaarä / fukara / fukarä / fikaara / fikaarä / fikara Fukara, yoksul, fakir. (s. 500)	-	fukara/ fukārä/ fıkārä <i>sf.</i> Fukara, yoksul, fakir. (s. 104; 243)
funduk Fındık. (s. 261)	funduk Fındık.(s. 501)	-	-
gam 1. Tasa, kaygı, gam. 2. Üzüntü, keder. (s. 263)	gam 1. Tasa, kaygı, gam. 2. Üzüntü, keder. (s. 106)	gam <i>is.</i> Gam, kaygı, tasa. (s. 214)	gamsız <i>sf.</i> Gamsız, her zaman neşeli. (s. 243)
garip 1. Garip, zavallı. 2. Kederli, efkarlı. 3. Hassas, hisli, duygulu. (s. 264)	garip 1. Garip, zavallı. 2.Kederli, efkarlı. 3. Hassas, hisli, duygulu. (s. 106)	garip Hassas, hisli. (s. 214)	garip <i>sf.</i> Garip, zavallı, kimsesiz olan. (s. 105); Hassas, hisli. (s. 243)
gurbet 1. Gurbet. 2. Bahtsız, zavallı, biçare. (s. 285)	gurbet/ kurbet 1. Gurbet. 2.Bahtsız, zavallı, biçare. (s. 121)	kurbet <i>is.</i> Bedbaht, talihsiz, bahtı kara.(s. 243)	kurbet <i>is.</i> Zavallı, biçare, bedbaht. (s. 260)
haber Haber. (s. 292)	haber Haber. (s. 504)	haber et- <i>f.</i> Haber etmek, haber vermek. (s. 218) haber <i>is.</i> Haber. (s. 218)	haber <i>is.</i> Haber. (s. 113; 246)
hacı Hacı. (s. 293)	hacı / acı <i>esk.</i> Hacı. (s. 506)	hacı <i>is.</i> Hacı, Kudüs'te bulunan erken. (s. 218)	hacı <i>is.</i> Hacı. (s. 113; 246)
hak 1. Hak, hukuk. 2. Ödeme, hakkını verme. 3. Vergi. 4. <i>mec.</i> Hak, hukuk. 5. Hak, gerçek. (s. 293)	hak / ak (III) 1. Hak, pay. 2. Vergi. 3. <i>mec.</i> Ödeme, hakkını verme. 4. Hak, hukuk, adalet. (s. 509)	haak <i>is.</i> Hak, doğru, gerçek. (s. 218) hak <i>is.</i> 1. Ücret. 2. Maaş. (s. 218)	hak <i>is.</i> Hak. (s. 113); 1. Ücret, maaş. 2. Hak, haklı. (s. 246)
hakikat <i>esk.</i> Gerçek, gerçeklik.(s. 294)	hakikat / akikat <i>esk.</i> Gerçek, gerçek. (s. 510)	hakikat 1. Hakikat. 2. Adalet. (s. 219)	akikat Gerçekten, hakikaten. (s. 224)
hal 1. Hal, durum, vaziyet. 2. Güç, kuvvet, takat. 3. Dış görünüş. (s. 294)	hal 1. Hal, durum, vaziyet. 2. Güç, kuvvet, takat. 3. Dış görünüş. (s. 510)	hal <i>is.</i> Hal, durum. (s. 219)	hal <i>is.</i> Hal, durum. (s. 246)
halaçu <i>esk.</i> Hallaç, atımcı. (s. 295)	halaçu <i>esk.</i> Hallaç, atımcı. (s. 511)	-	-
halä Hela, tuvalet. (s. 295)	halä Hela, tuvalet. (s. 511)	-	halä <i>is.</i> Ayakyolu; tuvalet. (s. 114; 246)
haliz 1. Halis, asıl, gerçek. 2. Samimi, açık yürekli (kimse). (s. 295)	haliz/ halez/ aliz 1. Halis, asıl, gerçek. 2.Samimi, açık yürekli	halis (haliz) 1.Asıl. 2. Gerçek, 3. Olumlu.	halis = has <i>sf.</i> Halis, asıl, gerçek. (s. 246)

	(kimse). (s. 511)	(s. 219)	
halk Halk. (s. 296)	halk Halk. (s. 511)	halk is. 1. Halk. 2. Millet. 3. Kalabalık. (s. 219)	halkın is. Halk(ın), millet(in), kalabalık(ın). (s. 246)
halka 1. Halka. 2. Zincir halkası. 3. Tasma, boyunluk. 4. İlmik. 5. Kulak (kova vb.). 6. İlik. 7. tek. Halka. (s. 296)	halka/ alka 1. Halka. 2. Zincir halkası. 3. Tasma, boyunluk. 4. İlmik. 5. Kulak (kova vb.). 6. İlik. 7. tek. Halka. (s. 512)	halka is. 1. Zincir halkası, halka. 2. Yüzük. (s. 219)	halka/ alka is. Halka; yüzük. (s. 246)
halva 1. Helva. 2. Ev yapımı şeker. (s. 297)	halva/ alva 1. Helva. 2. Ev yapımı şeker. (s. 511)	-	halva is. Helva. (s. 114; 246)
hamal 1. Hamal, taşıyıcı. 2. mec. Köle. (s. 297)	hamal 1. Hamal, taşıyıcı. 2. mec. Köle. (s. 513)	-	-
hamam Hamam. (s. 298)	-	hamam is. 1. Hamam. 2. Banyo. (s. 219)	hamam is. Hamam (s. 114; 246)
hamel Açgözlü, doymaz. (s. 298)	hamel/ amel Açgözlü, doymaz. (s. 513)	amelli sf. Açgözlü. (s. 183)	amel is. Açgözlülük. (s. 63; 224)
hamur 1. Hamur. 2. Maya. 3. İyi pişmemiş (ekmek ve hamur işleri). (s. 298)	hamur/ amur 1. Hamur. 2. Maya. 3. İyi pişmemiş (ekmek). (s. 513)	hamur is. Hamur. (s. 219)	hamur is. Hamur. (s. 114; 246)
haram 1. Yasak, haram. 2. Hırsızlık yoluyla kazanılan şey. 3. Yasak. 4. kaba. Beleşçi (kimse). (s. 299)	haram 1. Yasak, haram. 2. Hırsızlık yoluyla kazanılan şey. 3. Yasak. 4. kaba. Beleşçi (kimse). (s. 513)	haram is. 1. Adaletsizce, aldatma yoluyla veya hırsızlık yoluyla kazanılan şey. 2. Hırsızlık vb. (s. 219)	haram is. Haram. (s. 114; 247)
harç esk. 1. Haraç. 2. Masraf, gider.(s. 300)	harç/ arç esk. 1. Haraç. 2. Masraf, gider. (s. 515)	harç (haraç) is. 1. Masraf, harcama. 2. Haraç. (s. 219)	harç is. 1. Haraç. 2. Harç, masraf, gider. (s. 114; 247)
hardal Hardal. (s. 300)	hardal / ardal Hardal. (s. 514)	hardal is. Hardal. (s. 219)	hardal is. Hardal. (s. 247)
harın İnatçı, harın, dik başlı. (s. 300)	harın / arın İnatçı, harın, dik başlı. (s.515)	-	-
-	-	-	has sf. Gerçek, hakiki, has. (s.247)
haseet (I) Kıskanç. (s. 300)	haseet (I) / aseet (I) / hasiet (I) Kıskanç. (s. 515)	haset (hasiet) Kıskanç, haset. (s. 220)	haset is. Haset, kıskanç. (s. 247)
haseet (II) Haysiyet. (s. 301)	haseet (II) Haysiyet. (s. 515)	-	-
hasır 1. Hasır. 2. mec. Kaba, sert (deri, kumaş). (s. 301)	hasır/ asır 1. Hasır. 2. mec. Kaba, sert (deri, kumaş). (s. 516)	hasır is. Hasır. (s. 220)	hasır is. Hasır. (s. 114; 247)
hasret Hasret. (s. 301)	hasret/ asret Hasret.	-	hasiret is. Hasret

	(s. 515)		(s. 114); Kader, alın yazısı. (s. 247)
haşış Haşhaş. (s. 50)	-	haşış-haşış is. Haşhaş. (s. 220)	haşış is. Haşhaş. (s. 115; 247)
hatalı Kötülük, felaket getiren. (s. 303)	-	-	hata is. Zarar (s. 115, 247)
hatır 1. Hafıza, hatıra, zihin. 2. Saygı, hürmet. (s. 303)	hatır 1. Hafıza, hatıra, zihin. 2. Saygı, hürmet. (s. 516)	hatır is. 1. Saygı, hürmet. 2. Onur (s. 220)	hatır is. Saygı, hürmet. (s. 115; 247)
hava 1. Hava, meteoroloji ile ilgili olayların bütünü. 2. Çevreyi kuşatan boşluk. 3. Ezgi, melodi. (s. 304)	hava/ ava 1. Hava, meteoroloji ile ilgili olayların bütünü. 2. Çevreyi kuşatan boşluk. 3. Ezgi, melodi. (s. 504)	-	hava is. 1. Hava, meteoroloji ile ilgili olayların bütünü. 2. Çevreyi kuşatan boşluk. 3. Ezgi, melodi. (s. 115; 247)
havez 1. Heves, istek, arzu. 2. Gelip geçici istek, heves. (s. 304)	havez/ avez 1. Heves, istek, arzu. 2. Gelip geçici istek, heves. (s. 505)	-	haves/ havez is. Heves, istek, arzu. (s. 115; 247)
hayat Hayat, sofa, avlu; koridor. (s. 305)	hayat/ ayat Hayat, sofa, avlu; koridor. (s. 507)	hayat is. Hayat, sofa, avlu. (s. 220)	hayat is. Hayat, sofa, koridor. (s. 115; 247)
haydut Haydut. (s. 306)	haydut/ aydut Haydut. (s. 508)	haydut is. 1. Sürü, kalabalık. 2. Haydut.(s. 220)	haydut is. Haydut. (s. 115, 247)
hayıflan- az. Hayıflanmak, üzülmek, iç çekmek. (s. 306)	hayıflan- az. Hayıflanmak, üzülmek, iç çekmek. (s. 509)	aiflan- f. 1. Pişman olmak, esef duymak. 2.Üzülmek.(s.181)	ayıflan- f. Hayıflanmak, üzülmek. (s. 67; 226)
hayın 1. Tembel; serseri. 2. İnatçı; harın. 3. Hain. (s.306)	hayın/ ayın 1. Tembel; serseri. 2. İnatçı; harın. 3. Hain. (s. 509)	hain zf. 1. Tembel. 2. Ağır, hantal. (s. 218)	hayın sf. Tembel; ağır, hantal. (s.247)
hayır 1. İyilik, hayır. 2. Fayda, menfaat. (s. 307)	hayır/ ayır 1. İyilik, hayır. 2. Fayda, menfaat. (s. 509)	hair (har) is. 1. Lütuf, hayır. 2. Merhamet. 3. Sadaka. 4. İyilik. (s. 218)	hayır is. İyilik, karşılık beklenmeden yapılan yardım, hayır. (s. 116; 247)
hayvan 1. Hayvan. 2. kaba Hayvan. (s. 309)	hayvan/ ayvan 1. Hayvan. 2. kaba Hayvan. (s. 507)	-	hayvan is. Hayvan (s. 116; 247)
hazır Hazır. (s. 309)	hazır/ azır Hazır. (s. 506)	-	hazır zf. Hazır. (s. 116; 248) hazırla- f. Hazırlamak. (s. 116; 248)
hazna esk. Hazine. (s. 310)	hazna esk. Hazine. (s. 506)	-	hazna/ haznâ is. 1. Define. 2. Hazine. (s. 116; 248)

helal 1. Helal, haram karşıtı. 2. Bağışlama. 3. <i>ünl.</i> Helal (olsun). (s. 310)	helal 1. Bağışlama. 2. <i>ünl.</i> Helal (olsun). (s. 518)	halal 1. Başarı. 2. Şans. (s. 219)	helal <i>is.</i> Helal. (s. 116); Helal, fayda, yarar. (s. 248)
hendek Hendek; çukur. (s. 310)	hendek/ endek Hendek; çukur. (s. 518)	hendek <i>is.</i> 1. Hendek. 2. Çukur. (s. 221)	hendek <i>is.</i> Hendek, çukur. (s. 117; 248)
hısım Hısım, akraba. (s. 313)	hısım / ısım / yısım Hısım, akraba. (s. 522)	hısım <i>f.</i> Hısım, akraba. (s. 221)	hısım <i>is.</i> Hısım, akraba. (s. 117; 248)
-	-	hinaet Kıskanç. (s. 222)	hinayet <i>sf.</i> Kıskanç. (s. 248)
hiybä Heybe. (s. 313)	hiybä / heybä / hiibä Heybe. (s. 519)	hiibä Heybe. (s. 222)	hiibä <i>is.</i> Heybe. At, eşek vb. binek hayvanlarının eyeri üzerine geçirilen veya omuzda taşınan, içine öteberi koymaya yarayan, kilim veya halıdan yapılmış iki gözlü torba. (s. 118); hibä Heybe, ekin sırasında eken kişinin göğüsünde ve sırtında asılı olan iki çuval. (s. 248)
hodul 1. Gururlu. 2. Kibirli. (s. 314)	hodul 1. Gururlu. 2. Kibirli. (s. 520)	fodul / hodul <i>sf.</i> Gururlu. (s. 213; 222)	hodul <i>sf.</i> Gururlu. (s. 248)
ıçıran Yara. (s. 316)	ıçıran Yara. (s. 574)	-	-
ihtär İhtiyar, yaşlı. (s. 318)	ihtiär / ihtär / ihtiar İhtiyar, yaşlı. (s. 205)	ihtiar <i>sf.</i> İhtiyar. (s. 223)	ihtiyar / ihtiar <i>sf.</i> İhtiyar, yaşlı. (s. 120; 249)
ihtiza: ihtiza ol- <i>esk.</i> Gerekli olmak, gerekmek. (s. 318)	ihtiza: ihtiza ol- <i>esk.</i> Gerekli olmak, gerekmek. (s. 205)	ihtiza Gereklilik, zaruret, zorunluluk. (s. 223)	ihtiza <i>is.</i> İktiza, gerekme, ihtiyaç. (s. 120); ihtiza ol- <i>f.</i> Gerekmek, lazım olmak. (s. 249)
ıkra: ikra et- Tiksinmek, ikrah etmek. (s. 321)	ıkra/ ikraa: ikra et-/ ikraa et- Tiksinmek, ikrah etmek. (s. 200)	-	ıkra yet- <i>f.</i> İkrahetmek, tiksilmek. (s. 249)
ikram 1. Saygı, hürmet. 2. İkrâm, ağırlama. (s. 321)	ikram 1. Saygı, hürmet. 2. İkrâm, ağırlama. (s. 201)	ikram <i>is.</i> 1. İkrâm. 2. İsmarlama. 3. Saygı, hürmet. 4. Misafirperverlik (s. 223)	yıkram <i>is.</i> İkrâm (s. 209); Saygı, hürmet, ikram; ısmarlama. (s. 290)
ilaç İlaç. (s. 321)	ilaç İlaç. (s. 201)	ilaç <i>is.</i> İlaç.	yılaç <i>is.</i> İlaç.

		(s. 224)	(s. 210; 290)
iman <i>esk.</i> İnanç, din. (s. 323)	iman / yıman <i>esk.</i> İnanç, din. (s. 202)	iman (inan) İnanç, din. (s. 224)	yıman <i>is.</i> İman, inanç (s. 210); yımansız Acımasız, merhametsiz. (s. 290)
imdat Yardım; kurtuluş. (s. 323)	imdat/ yımdat Yardım; kurtuluş. (s. 202)	imdat <i>is.</i> Yardım, istek. (s. 224)	yımdat 1. <i>is.</i> Yardım, imdat. 2. <i>ünl.</i> ‘Yetişin, kurtarın’ anlamlarında bir seslenme sözü. (s. 210); İlaç. (s. 290)
imza (I) İmza. imza (II) <i>esk.</i> 1. Haber, bilgi. 2. Bildiri, ilan. (s. 324)	imza <i>esk.</i> 1. Haber, bilgi. 2. Bildiri, ilan (s. 202)	-	yımza <i>is.</i> İmza. (s. 210; Haber, ilan (sadece türkülerde kullanılır). (s. 290)
inat İnat. (s. 324)	inat/ yınat İnat. (s. 203)	inat <i>sf.</i> İnat. (s. 225)	yınat <i>is.</i> İnatçı, inat. (s. 290)
inkâr: inkâr et- 1. İnkâr etmek. 2. Kabul etmemek, reddetmek. (s. 325)	inkâr: inkâr et- 1. İnkâr etmek. 2. Kabul etmemek, reddetmek. (s. 203)	inkâr-et <i>f.</i> 1. İnkâr etmek. 2. Reddetmek. (s. 225)	yiñkâr et- <i>f.</i> İnkâr etmek. (s. 291)
insan 1. İnsan. 2. Halk. (s. 325)	insan/ yınsan 1. İnsan. 2. Halk. (s. 204)	insan <i>is.</i> 1. İnsan. 2. Halk. (s. 225)	yınsan <i>is.</i> İnsan. (s. 210; 290)
islâa 1. İyi, hoş, güzel. 2. İyi, peki, tamam. (s. 326)	islâa 1. İyi, hoş, güzel. 2. İyi, peki, tamam. (s. 204)	islâa <i>zf.</i> İyi, güzel. (s. 226)	islâ/ islâa/ islâh <i>sf.</i> İyi, güzel. (s. 121)
iştah <i>esk.</i> İştah. (s. 328)	iştah <i>esk.</i> İştah. (s. 206)	iştah <i>is.</i> 1. Yemek lezzeti. 2. İştah. (s. 227)	iştah <i>is.</i> İştah. (s. 250)
itibarlı <i>esk.</i> İtibarlı, saygın. (s. 328)	itibarlı <i>esk.</i> İtibarlı, saygın. (s. 205)	-	-
itraf <i>esk.</i> İtiraf. (s. 328)	itraf <i>esk.</i> İtiraf. (s. 205)	-	-
izin İzin. (s. 328)	izin (s. 198)	izin <i>is.</i> 1. Emir. 2. İzin. (s. 227)	izin ver- <i>f.</i> İzin vermek. (s. 250)
izmet 1. Hizmet. 2. Birinin işini görme, hizmet (etme). (s. 328)	izmet/ hizmet 1. Hizmet. 2. Birinin işini görme, hizmet (etme). (s. 198)	izmet <i>is.</i> 1. İş. 2. Hizmet. (s. 227)	izmet <i>is.</i> Hizmet, iş, birinin işini görme. (s. 122); Hizmet. (s. 250) izmet et- 1. Çalışmak. 2. Servis yapmak, hizmet etmek. (s. 122); Hizmet etmek, çalışmak. (s. 250)
kaarâ Gayrı, -dan başka. (s. 331)	kaarâ Gayrı, -dan başka. (s. 224)	kaarâ <i>zf.</i> Gayrı, başka (s. 227)	kaari <i>zf.</i> Gayrı, -dan başka. (s. 252)

kaavi Güçlü, kavi, sağlam, dayanıklı. (s. 331)	kaavi Güçlü, kavi, sağlam. (s. 223)	kaavi sf. 1.Güçlü. 2. Sağlam. (s. 227)	kaavi sf. Güçlü, kuvvetli. (s. 130; 253)
kabaat Kabahat, suç. (s. 331)	kabaat Kabahat, suç. (s. 224)	kabaat is. Kabahat, suç. (s. 227)	kabaat is. Kabahat, suç. (s. 123; 250)
kabul 1. Kabul. 2. Rıza, onaylama. (s. 334)	kabul 1. Kabul. 2. Rıza, onaylama. (s. 226)	kabul is. Kabul. (s. 227)	kabul et- 1. Kabul etmek, razı olmak. 2. Evine, yanına, kanına almak. 3. Bir armağan almak. (s. 123); Kabul etmek, almak; kabul ol- = kabul et- (s. 250)
kabuz Kabız. (s. 334)	kabuz Kabız. (s. 226)	-	-
kadar 1. Kadar. 2. Dek, -e kadar. 3. Gibi. (s. 335)	kadar 1. Kadar. 2. Dek, -e kadar. 3. Gibi. (s. 227)	-	kadar e. 1. Kadar, dek. 2.Gibi. (s.123)
kadem esk. Saadet, talih, kısmet, uğur. (s. 336)	kadem esk. Saadet, talih, kısmet, uğur. (s. 227)	-	kademni sf. Talihli, uğurlu. (s. 251)
kadı esk. Kadı. (s. 336)	-	kadı (kadi) is. Kadı, hakim. (s. 228)	kadı is. Kadı. (s. 123); Sadece masallarda geçer. (s. 251)
kadifâ Kadife. (s. 336)	kadifâ Kadife. (s. 228)	kadifâ is. Kadife. (s. 228)	kadifâ is. 1. Kadife. 2. Kadife çiçeği. (s. 251)
kafa 1. Kafa, baş. 2. Akıl, fikir. (s. 336)	kafa 1. Kafa, baş. 2. Akıl, fikir. (s. 257)	kafa is. Kafa, baş. (s. 228)	kafa is. Kafa, baş. (s. 123, 251)
kafâ Kahve. (s. 337)	kafâ Kahve. (s. 258)	kafe is. Kahve. (s. 228)	kafâ/ kefâ is. Kahve. (s. 124); kafe Kahve. (s. 251)
kafes 1. Parmaklık. 2. Kumaştaki kare. 3. Kafes. (s. 337)	kafes 1. Parmaklık. 2. Kumaştaki kare. 3. Kafes. (s. 258)	kafes is. Kafes. (s. 228)	kafes is. Kafes. (s. 124; 251)
kaftan esk. Kaftan. (s. 337)	kaftan esk. Kaftan. (s. 258)	kaftan is. Kaftan (s. 228)	kaftan is. Kaftan (s. 124, 250)
kahır Kahır, keder, derin üzüntü. (s. 337)	kahır Kahır, keder, derin üzüntü. (s. 258)	kahır is. Kahır, keder. (s. 228)	kahır is. Kahır, keder, derin üzüntü. (s. 124, 251)
kalaba Kalabalık. (s. 338)	kalaba Kalabalık. (s. 233)	-	-
kalabalık 1. Kalabalık 2. İzdiham 3. Çok insan (s. 338)	kalabalık 1. Kalabalık; sıkışıklık. 2. Sayıca çok. (s. 233)	kalabalık is. 1. Kalabalık. 2. İzdiham. 3. Çok insan. (s. 228)	kalabalık is. Kalabalık, çok insan, izdiham. (s. 125; 251)
kalâ Kale. (s. 339)	kalâ Kale. (s. 234)	kale (kalâ) is.	kala/ kalâ/ kale is.

		Kale. (s. 229)	Kale. (s. 124); kala Kale.(s. 251)
kalbur Kalbur. (s. 339)	kalbur Kalbur. (s. 234)	kalbur is. Kalbur, elek. (s. 228)	kalbur is. Arpa, buğday vb. elemek için küçük deri elek, kalbur. (s. 251)
kalem 1. Kamış, saz. 2. Boru (s. 340)	kalem 1. Kamış, saz. 2. Boru. 3. Masura. (s. 235)	kalem is. Masura, ipi sarmak için kullanılan kamış. (s. 229)	kalem is. <i>kaba</i> Kamış, erkeklik organı. (s. 125); kalem is. Dokuma tezgâhında kullanılan uzun kamış. (s. 251)
kalfa esk. 1. Kalfa, usta yardımcısı. 2. Hizmetçi. (s. 340)	kalfa esk. 1. Kalfa, usta yardımcısı. 2. Hizmetçi. (s. 238)	kalfa is. 1. Kalfa. 2. Usta yardımcısı. (s. 229)	kalfa is. Kalfa, usta yardımcısı. (s. 125, 251)
kalp esk. Kalp. (s. 343)	kalp esk. Kalp. (s. 237)	-	-
kalup Kalıp. (s. 343)	kalup Kalıp. (s. 237)	kalıp is. 1. Kelepçe. 2. Pranga, zincir. (s. 229)	kalıp is. 1. Koyun peynirinin döküldüğü döküm kalıp; 2. Yuvarlak koyun peyniri. (s. 251)
kanaat Memnuniyet, kanaat. (s. 346)	kanaat/ kanayat esk.Memnuniyet, kanaat. (s. 240)	-	-
kandil Kandil. (s. 348)	kandil Kandil. (s. 241)	kandil is. Kandil. (s. 229)	kandil is. Kandil. (s. 126, 251)
kantar Kantar, çeki. (s. 349)	kantar Kantar, çeki. (s. 242)	kantar is. Kantar. (s. 230)	kantar is. Kantar, el kantarı. (s. 126, 252)
-	-	-	kara (I) is. Toprak. (s. 127)
karanfil Karanfil. (s. 355)	karanfil Karanfil. (s. 248)	-	karanfil is. Karanfil. (s. 127; 252)
karar 1. Karar. 2. Şart. (s. 355)	karar 1. Karar. 2. Şart. (s. 248)	-	-
karez 1. İtiraz. 2. Garez, kin, öfke. (s. 356)	karez 1. İtiraz. 2. Gizli niyet. 3. Garez, kin, öfke. (s. 250)	karez is. 1. Kıskançlık. 2. Garezi kin. (s. 231)	karez sf. Kinci, kindar. (s. 252)
kasaba Şehir. (s. 361)	kasaba Şehir. (s. 253)	kasaba is. 1. Şehir. 2. Çarşı. (s. 231)	kasaba is. Şehir. (s. 129, 253)
kasap Kasap. (s. 361)	kasap Kasap. (s. 254)	kasap Kasap (insan). (s. 231)	kasap is. Kasap. (s. 253)
kasavet 1. Tasa, kaygı, iç sıkıntısı. 2. Kasvet, keder, hüzn. (s. 361)	kasavet / kasaveti / kasieti 1. Tasa, kaygı, iç sıkıntısı. 2. Kasvet, keder, hüzn. (s. 254)	kasavet is. 1. Kasavet. 2. Keder. (s. 231)	kasavet is. Kasvet, gam, sıkıntı. (s. 253)

kasım 1.Kasım (ay). 2. Kış başlamasının bayramı (8 Kasım). 3. Aziz Dimitri'nin bayramı. (s. 362)	kasım 1.Kasım (ay). 2. Kış başlamasının bayramı (8 Kasım). 3. Aziz Dimitri'nin bayramı. (s. 254)	kasım Sonbahardaki işlerin sonu, 26 Ekim günü. (s. 231)	kasım is. Aziz Dimitri bayramı. (s. 253)
katran Katran, zift. (s. 366)	katran Katran, zift. (s. 256)	katran is. Katran, zift. (s. 232)	katran is. Katran, zift. (s. 130; 253)
kayet Gayet, pek, oldukça. (s. 369)	kayet Gayet, pek, oldukça. (s. 230)	-	kayet zf. Gayet, oldukça (s. 253)
kayıl Razı. (s. 369)	kayıl Razı. (s. 232)	-	kayıl sf. Razı. (s. 131); f. Razı olmak. (s. 253)
kayıp 1. Kayıp. 2. Kaybolmuş olan. (s. 369)	kayıp 1. Kayıp. 2. Kaybolmuş olan. (s. 232)	kaib is. 1. Yok olma. 2. His/duyu kaybı. (s. 228) kaip sf. 1. Kayıp (insan). 2. Yok olan. (s. 228)	kayıp is. Kayıp. (s. 131)
käämil Mükemmel, kâmil. (s. 373)	käämil Mükemmel, kâmil. (s. 260)	kiamil sf. Usta, mahir. (s. 237)	ki'amel is. Usta, mahir, becerikli. (s. 256)
-	-	-	kâfir is. Kafir. (s. 132)
kebab esk. 1. Şişte kızartılmış et, kebab. 2.Kızartılmış. (s. 374)	kebab esk. 1. Şişte kızartılmış et, kebab. 2. Kızartılmış. (s. 261)	kebab is. 1. Kızartılmış et. 2. Biftek. (s. 233)	kebab is. Kebab. (s. 132, 254)
keder l. Eksiklik, kusur. 2. Keder, hüzn. 3. Zarar. 4. Yara izi. (s. 374)	keder l. Eksiklik, kusur. 2. Keder, hüzn. 3. Zarar. 4. Yara izi. (s. 261)	keder is. 1.Yetersizlik, eksiklik. 2. Kusur. (s. 233)	keder Yara izi, göz lekesi.(s. 254)
kef 1. Keyif. 2. Alkollü içki kullanıldığında görülen durum. (s. 375)	kef 1. Keyif. 2. Alkollü içki kullanıldığında görülen durum. 3. Kapris. (s. 267)	kef is. 1. Keyif. 2. Meze. 3. Atıştırmalık. 4. Neşe, eğlence. (s. 233)	kef is. Keyif, neşe (s. 132); Keyif, ikram. (s. 254)
kefil: kefil ol- Kefil (olmak). (s. 375)	kefil: kefil ol- Kefil olmak. (s. 267)	kefil is. Kefil. (s. 233)	kefil ol- f. Kefil olmak. (s. 254)
kenef esk. Tuvalet. (s. 378)	kenef esk. Tuvalet. (s. 264)	-	kenef is. Ayak yolu, tuvalet. (s. 133, 254)
kerä Kere, defa, kez. (s. 379)	kerä / kere / keret Kere, defa, kez. (s. 264)	-	kerä/ kere/ keret is. Kere, defa, kez. (s. 133)
kerpeden Kerpeten. (s. 379)	kerpeden Kerpeten. (s. 265)	kerpeden is. Kerpeten. (s. 234)	kerpeden is. Kerpeten. (s. 254)
kesatlık esk. Ucuzluk. (s. 380)	kesatlık az. Ucuzluk. (s. 265)	-	kesatlık is. Ucuzluk. (s. 255)
keten Keten. (s. 382)	-	-	keten is. Keten. (s. 134, 255)
kılıf esk. Kılıf, kın. (s. 383)	kılıf esk. Kılıf, kın. (s. 307)	kılıf is. 1. Kutu. 2. Kılıf, kın. (s. 235)	kılıf is. Kın, kılıf. (s. 255)
kına (I) Kına. (s. 384)	-	-	-

kınap <i>esk.</i> Sicim veya kalın ip, kınnap. (s. 384)	kınap <i>esk.</i> Sicim veya kalın ip, kınnap. (s.308)	kınnap <i>is.</i> Evin üzerinde sazları bağlayan sert kınnap. (s. 235)	kınnap <i>is.</i> Kamışı çatıya bağlayan sert ip, kınnap. (s. 255)
kırmızı Kırmızı. (s. 388)	kırmızı Kırmızı. (s. 310)	kırmızı <i>sf.</i> 1.Kırmızı. 2. Kan. (s. 235)	kırmızı/ karmızı <i>sf.</i> Kırmızı. (s.135) kırmızı Kırmızı. (s. 255)
kısım 1. Kısım, parça. 2. <i>db.</i> Cümle unsuru. 3. <i>db.</i> Hâl. (s. 390)	kısım 1. Kısım, parça. 2. <i>db.</i> Cümle unsuru. 3. <i>db.</i> Hâl. (s.313)	kısım <i>zf.</i> 1. Az. 2. Biraz. 3. Küçük. (s. 236)	-
kısmet 1. Kısmet. 2. Kader, talih. (s. 391)	kısmet 1. Kısmet. 2. Kader, talih. (s. 313)	kısmet <i>is.</i> Kısmet. (s. 236)	kısmet <i>is.</i> Kısmet, şans. (s. 135, 255)
kıt Kıt, az. (s. 392)	kıt Kıt, az. (s. 313)	-	kıt <i>sf.</i> Kıt, az. (s. 255)
kıyamet <i>esk.</i> Kar fırtınası, tipi, boran.(s. 393)	kıyamet <i>esk.</i> Kar fırtınası, tipi, boran. (s.306)	kıyamet <i>is.</i> Kar fırtınası, tipi. (s. 236)	kıyamet <i>is.</i> Kıyamet, felaket. (s. 136); Tipi, kar fırtınası. (s. 256)
kıymet <i>esk.</i> 1. Kıymet, değer. 2. <i>mec.</i> Değer. (s. 394)	kıymetli <i>esk.</i> 1. Kıymetli, değerli. 2. <i>mec.</i> Değerli. (s. 306)	-	kıymetli Görünüşü hoş olan. (s. 256)
kıyretli <i>esk.</i> Sabırlı; çalışkan. (s. 394)	kıyretli <i>esk.</i> Sabırlı; çalışkan. (s. 307)	-	kıyret- <i>f.</i> Sabretmek, gayret etmek, çabalamak. (s. 256)
kibrit <i>esk.</i> Kibrit. (s. 396)	kibrit <i>esk.</i> 1. Kibrit. 2. <i>mec.</i> Ateşli. (s.268)	-	kibrit <i>is.</i> Sülfürik asit, zaç yağı. (s. 256)
kiilä Bit. (s. 397)	kiilä/ kehlä Bit. (s. 268)	-	kehlä <i>is.</i> Kehle, bit. (s. 132, 254)
kira 1. Kira, icar. 2.Kira bedeli. 3. Taşımacılık. (s. 398)	kira 1. Kira, icar. 2.Kira bedeli. 3. Taşımacılık. (s. 270)	kira <i>is.</i> 1. Taşımacılık. 2. Faytonculuk. 3. İcar, kira. (s. 238)	kira <i>is.</i> 1. Kira, icar. 2. Araba. (s. 137); Araba. (s. 256)
kitap Kitap. (s. 400)	-	-	-
kubey Kubbe.(s. 424)	kublä Kubbe. (s. 290)	kubä <i>is.</i> Kubbe. (s. 242)	kubiya <i>is.</i> Kubbe. (s. 259)
kudret <i>esk.</i> Kuvvet, güç. (s. 424)	kudret <i>esk.</i> Kuvvet, güç. (s. 290)	-	-
kumaş Kumaş. (s. 427)	-	-	-
kurban Kurban. (s. 429)	kurban <i>esk.</i> Kurban. (s.296)	kurban <i>is.</i> Kurban. (s. 243)	kurban <i>is.</i> Kurban (s. 144); Kurban, kurban yemeği. (s. 260)
kurna Kurna. (s. 430)	kurna Kurna. (s. 296)	-	kurne <i>is.</i> Kurna (s. 144); kurna 1. Fışkiye suyunun aktığı musluk.

			2. Değirmen harkı. (s. 260)
kusur 1. Kusur, eksiklik. 2. Sebep, neden. 3. Hata. (s. 434)	kusur 1. Kusur, eksiklik. 2. Sebep, neden. 3. Hata. (s. 299)	kusur <i>is.</i> 1.Kusur. 2. Hata. 3. Eksik. (s. 244)	kusur <i>is.</i> Kusur, hata, eksik. (s.260)
kuvet 1. Kuvvet, güç. 2. Siyasi güç. (s. 436)	kuvet 1. Kuvvet, güç. 2. Siyasi güç. (s. 290)	-	kuvet <i>is.</i> Kuvvet, güç. (s. 145; 260)
laam 1. Lağım; in. 2. Niş. 3. Tünel. (s. 442)	laam 1. Lağım; in. 2. Niş. 3. Tünel. (s. 314)	laam <i>is.</i> 1. Mağara. 2. Patlama (mayın). (s. 245)	laam <i>is.</i> Mağara. (s. 147); Mağara; lağım. (s. 261)
laap 1. Soyad. 2. Lakap. (s. 442)	laap/ laab 1. Soyad. 2. Lakap. (s. 314)	laab (laap) <i>is.</i> 1. Soyadı. 2. Lakap. (s. 245)	laap <i>is.</i> Lakap. (s. 261)
lak-lak Laklak, leyleğin gagasıyla çıkardığı ses. (s. 444)	lakkak Laklak, leyleğin gagasıyla çıkardığı ses. (s. 315)	-	lakkak <i>is.</i> Laklak, leyleğin gagasıyla çıkardığı ses. (s. 147; 261)
läazım Lazım, gerek. (s. 445)	läazım Lazım, gerek. (s. 316)	läazım (läzım) Lazım, gerek. (s. 246)	laazım <i>sf.</i> Lazım, gerek. (s. 147; 261)
-	-	-	letif <i>sf.</i> Latif, hoş, ince bir güzelliği olan. (s. 147)
lobut Dayak. (s. 448)	lobut Dayak. (s. 319)	lobut <i>is.</i> Dayak, dövme. (s. 246)	lobut <i>is.</i> Dayak, kötek. (s. 148; 262)
lokma Et parçası. (s. 448)	lokma Et parçası. (s. 319)	lokma <i>is.</i> Et parçası. (s. 246)	lokma <i>is.</i> Et parçası. (s. 148; 262)
lüläka <i>bit. b.</i> 1. Leylak. 2. Leylak rengi. (s. 449)	liläka / leläka 1. Leylak. 2. Leylak rengi. (s. 318)	lelyäk <i>is.</i> Leylak. (s. 246)	leleka Leylak. (s. 261)
maadem Maden ocağı. (s. 451)	maadem Maden ocağı. (s. 320)	-	maadem <i>is.</i> Maden ocağı. (s. 262)
maalä 1. Mahalle. 2. Sokak. (s. 451)	maalä 1. Mahalle. 2. Sokak. (s. 321)	mahala (mahla) <i>is.</i> Mahalle. (s. 247)	maale <i>is.</i> Mahalle (s.149) mahla <i>is.</i> Mahalle. (s. 262)
maalik 1. Atların boynunda çıkan bir çıban. 2. Sömüren. 3. <i>mec.</i> Gaddar, zalim. (s. 451)	maalik/ malik 1. Atların boynunda çıkan bir çıban. 2. Sömüren. 3. <i>mec.</i> Gaddar, zalim. (s. 321)	-	malik <i>is.</i> Atların yelesinde büyük çıbanların olduğu bir hastalık. Bu hastalık atların sık sık yarışlara katılmalarından oluşmaktadır. (s. 262)
maalim İyi, hoş (insan). (s. 451)	maalim İyi, hoş (insan). (s. 321)	-	maalim ol- <i>f.</i> Bilinmeyen bir nedenden dolayı

			iyi yöne değişmek, alçak, hırsız ve sarhoş olan bir kişi bilinmeyen bir nedenden dolayı birden bire değişir, iyi, dürüst ve ayık olur. Gagauzlara göre böyle bir değişim, insanın ölümüne yakın bir zamanda olur. (s. 262)
maamilä Sahte, yapmacık, ikiyüzlü. (s. 451)	maamilä / maamudä Sahte, yapmacık, ikiyüzlü. (s. 321)	-	mamilä is. Yapmacık, ...mış gibi. (s. 149) māmila surat Yapmacık, kendini yalandan... yapma, -mış gibi yaparak. (s. 263)
maamul az. Hamile. (s. 451)	maamul / mahmul az. Hamile. (s. 321)	-	-
maamur Mahmur, içmiş, çakır keyif, keyfli. (s. 451)	maamur Mahmur, içmiş, çakır keyif, keyfli. (s. 321)	mahmur sf. 1. Sersem. 2. İçmiş. 3. Keyifli. (s.247)	mahmur sf. Mahmur, sarhoşluğun sebep olduğu sersemlik içinde olan. (s.149); Sersem, içmiş. (s. 262)
maamuz 1. Çizmenin, potinin arkasına takılan ve binek hayvanlarını dürtüp hızlandırmaya yarayan demir veya çelik parça, mahmuz; 2. Tavuk ve kuşların ayakları ardında bulunan, boynuz yapısındaki sivri uzantı. (s. 451)	maamuz 1. Çizmenin, potinin arkasına takılan ve binek hayvanlarını dürtüp hızlandırmaya yarayan demir veya çelik parça, mahmuz; 2. Tavuk ve kuşların ayakları ardında bulunan, boynuz yapısındaki sivri uzantı. (s. 321)	mamuz is. Mahmuz. (s. 247)	maamuz is. Mahmuz. (s. 263)
maana 1. Mânâ; anlam. 2. Kusur. (s. 452)	maana 1. Mânâ; anlam. 2. Kusur. (s. 321)	maana (mahna) 1. Çıkışma birine). 2. Eksiklik. 3. Kusur. (s. 247)	maana sf. Suç, suçlu. (s. 150); Suç, kusur; suçlu. (s. 263)
maani Mani. (s. 452)	maani/ maanä Mani. (s. 322)	maane Şarkı, türkü. (s. 247)	maani is. Mani, dörtlük. (s. 150; 263)
maasul Mahsul, ürün. (s. 452)	maasul Mahsul, ürün. (s.322)	-	maasul is. Kazanç; toprağın verdiği ürün,

			mahsul. (s. 263)
maasuz Mahsus, özellikle. (s. 452)	maasuz Mahsus, özellikle. (s.322)	maasus (mahsus) Mahsus, inadına. (s. 247)	maasuz <i>zf.</i> Mahsus, özellikle. (s. 263)
maavi Mavi. (s. 453)	maavi Mavi. (s. 320)	maavi <i>sf.</i> Mavi. (s. 247)	mavi <i>sf.</i> Mavi. (s. 150) maavi <i>sf.</i> Mavi. (s. 263)
mahkul Halim, makul, uslu. (s. 453)	mahkul Halim, makul, uslu. (s. 327)	mahkul Halim, makul. (s. 247)	mahkul <i>sf.</i> Halim, uslu, uysal. (s.262)
mahmudâ 1. <i>esk.</i> Mahmudiye (II. Mahmut zamanında basılan altın para.). 2. Birçok altından oluşan boyun süsü. (s. 453)	mahmudâ 1. <i>esk.</i> Mahmudiye (II. Mahmut zamanında basılan altın para.). 2. Birçok altından oluşan boyun süsü. (s. 327)	-	mahmudâ <i>is.</i> Birçok altından oluşan boyun süsü. (s. 262)
mahra <i>esk.</i> Bina, yapı. (s. 453)	mahra <i>esk.</i> Bina, yapı. (s. 327)	-	mahra <i>is. esk.</i> Mağara. (s. 149); Yapı, bina. (s. 262)
makara 1. Makara, bobin. 2. <i>Tek.</i> Bir yükün yukarıya kaldırılmasını sağlayan araç. (s. 454)	makara 1. Makara, bobin. 2. <i>Tek.</i> Bir yükün yukarıya kaldırılmasını sağlayan araç. (s. 324)	makara <i>is.</i> Makara, bobin. (s. 247)	makara <i>is.</i> Makara, bobin. (s. 262)
makaz 1. Makas, kesmeye yarayan araç. 2. Çatı kirişi. 3. Demir yolu makası. (s. 454)	makaz 1. Makas, kesmeye yarayan araç. 2. Çatı kirişi. 3. Demir yolu makası. (s. 324)	-	makaz <i>is.</i> Makas (s. 149)
mal 1. Mal, varlık. 2. Büyükbaş hayvan. (s. 454)	mal 1. Mal, varlık. 2. Büyükbaş hayvan. (s.324)	mal <i>is.</i> Evcil hayvanların veya sığırların çokluğu. (s. 247)	mal <i>is.</i> 1. Mal, varlık. 2. Büyükbaş hayvan. 3. Alınıp satılabilen her türlü eşyası. (s. 149); Mal, varlık, hazine; büyükbaş hayvan. (s. 262)
mandal Kapı vb. şeyleri kapalı tutmaya yarayan, döner tahta veya metal parça. (s. 455)	mandal Kapı vb. şeyleri kapalı tutmaya yarayan, döner tahta veya metal parça. (s. 325)	-	mandal <i>is.</i> Kapı mandalı. (s. 263)
mangal 1. Mangal kömürü. 2. Demirci ocağı. 3. Mangal. (s. 456)	mangal 1. <i>esk.</i> Mangal kömürü. 2. Demirci ocağı. 3. Mangal. (s. 325)	-	-
manzara Manzara, görünüm. (s. 456)	-	-	-
marafet 1. Ustalık,	marafet 1. Ustalık,	marafet (marfet)	marfet <i>is.</i> Meslek,

hüner. 2. Yetenek. (s. 456)	hüner. 2. Yetenek. (s. 326)	is. Alışkanlık (kötü), kusur. (s. 247)	ustalık, hüner (s. 150); Zanaat, meslek. (s. 263)
maraz 1. Hastalık, maraz. 2. <i>tıp</i> Nefes darlığı, astım. (s. 456)	maraz 1. Hastalık, maraz. 2. <i>tıp</i> . Nefes darlığı, astım. (s. 325)	maraz is. 1. Ansızın patlak veren iç hastalık. 2. Hastalık. 3. Maraz. (s. 247)	maraz is. Kişinin zor nefes aldığı bir hastalık, maraz. (s. 263)
masal Masal. (s. 458)	masal Masal. (s. 327)	masal is. Masal. (s. 248)	masal is. Masal. (s. 150); Masal, hikaye. (s. 263)
maskara 1. Alay. 2. Eğlendirici, sevimli, güldürücü, soytarı, hoş (kimse). 3. Kabalık; küfür. 4. Edepsiz, ahlaksız, terbiyesiz. 5. Küfürbaz. (s. 458)	maskara 1. Alay. 2. Eğlendirici, sevimli, güldürücü, soytarı (kimse). 3. Kabalık; küfür. 4. Edepsiz, ahlaksız, terbiyesiz. 5. Küfürbaz. (s. 327)	maskara Sefil, ahlaksız, rezil. (s. 248)	maskara <i>sf</i> . 1. Maskara, sefil, ahlaksız, rezil (kimse). 2. Ahlaksız, fahişe. (s. 150; 263)
mastraf Masraf, gider. (s. 458)	mastraf Masraf, gider. (s.327)	-	mastraf is. Masraf (s. 263)
mayıl 1. Eğik. 2. Meyil, eğilim. 3. Şaşkın. 4. Sempatik, hoş. 5. İstek, sevgi uyandıran. (s. 460)	mayıl 1. Eğik. 2. Meyil, eğilim. 3. Şaşkın. 4. Sempatik, hoş. 5. İstek, sevgi uyandıran. (s. 323)	-	mayıl is. Hoş. (s. 151; 263)
maymun 1. Maymun. 2. <i>mec</i> . Yapmacık. 3. Çirkin. (s. 461)	maymun/ maymuna 1. Maymun. 2. <i>mec</i> . Yapmacık. 3. Çirkin. (s.323)	maymun is. Maymun. (s. 248)	maymun is. Maymun. (s. 263)
mazdrak <i>esk</i> . Mızrak. (s. 461)	mazdrak <i>esk</i> . Mızrak. (s.322)	-	-
mecâz Muamalı. (s. 461)	mecâz Muamalı. (s. 328)	-	-
medar <i>esk. coğ</i> . Yörünge, mahrek. (s. 462)	-	-	-
meelem <i>az</i> . Merhem (yara merhemi, balzam). (s. 462)	meelem/ mehlem <i>az</i> . Merhem (yara merhemi, balzam). (s. 328)	mehlem Merhem (ağrı kesici), balzam. (s. 248)	mehlem is. Merhem. (s. 263)
-	-	-	mehkeema is. Mahkeme (bina). (s. 151; 263)
mektup 1. Mektup. 2. Zarf, paket. (s. 462)	mehtub <i>esk</i> . Zarf, paket. (s.331)	mehtub is. 1. Mektup. 2. Zarf. (s. 248)	mehtub is. Zarf, paket. (s. 263)
melek Melek. (s. 462)	melek Melek. (s.329)	-	-
membâ: membâ suları 1. Kaynak suyu. 2. Yeraltı suyu. (s. 463)	membâ: memba suları 1. Kaynak suyu. 2. Yeraltı suyu. (s.330)	-	-
memleket 1. Memleket, devlet, ülke. 2. Vatan. (s. 463)	memleket 1. Memleket, devlet, ülke. 2. Vatan. (s. 330)	memleket is. 1. Memleket, ülke. 2. Devlet. 3. Eyalet. (s. 248)	memleket is. 1. Memleket, devlet. 2. Şehir, eyalet. (s. 151);

			Memleket; devlet. (s. 264)
menzil 1. <i>esk.</i> Han. 2. Mola yeri, durak. 3. <i>az.</i> Garaj. (s. 463)	menzil 1. <i>esk.</i> Han. 2. Mola yeri, durak. 3. <i>az.</i> Garaj. (s.330)	-	-
mera Ekilebilir arazi, mera. (s. 463)	mera Ekilebilir arazi, mera. (s.330)	mera <i>is.</i> 1. Mera. 2. Ekilebilir arazi. (s. 248)	mera <i>is.</i> Ekilebilir, mera. (s. 151; 264)
merak 1. Merak. 2. Ümit. 3. Kaygı, tasa. (s. 463)	merak 1. Merak. 2. Ümit. 3. Kaygı, tasa. (s.330)	-	-
mercan 1. Mercan. 2. Kırmızı kasımpatı. 3. Bir elma türü. 4. <i>mec.</i> Açık kırmızı renk. (s. 463)	mercan 1. Mercan. 2. Kırmızı kasımpatı. 3. Bir elma türü. 4. <i>mec.</i> Açık kırmızı renk. (s. 330)	mercan <i>is.</i> Mercan. (s. 248)	mercän <i>is.</i> Mercan (s. 151; 264)
meret İstenmeyen. (s. 464)	meret İstenmeyen. (s. 330)	-	-
merkez 1. Asıl, esas. 2. Merkez. 3. Orta, orta yer, bir şeyin ortası. (s. 464)	merkez 1. Asıl, esas. 2. Merkez. 3. Orta, orta yer, bir şeyin ortası. (s. 230)	-	-
mermer 1. Mermer. 2. Mermer taşından yapılmış. (s. 464)	mermer 1. Mermer. 2. Mermer taşından yapılmış. (s.331)	mermer <i>is.</i> Mermer. (s. 249)	mermer <i>sf.</i> Mermer, mermer taşından yapılmış. (s. 151; 264)
metin 1. Övülmüş kimse. 2. Tanınmış saygılı, şanlı kimse. (s. 465)	metin 1. Övülmüş kimse. 2. Tanınmış saygılı, şanlı kimse. (s. 331)	-	metin <i>sf.</i> Metin, sağlam, dayanıklı. (s. 152)
meydan 1. Düzlük yer. 2. Meydan. 3. Arena. (s. 465)	meydan 1. Düzlük yer. 2. Meydan. 3. Arena. (s.329)	meydan <i>is.</i> 1. Meydan. 2. Pazar yeri. 3. Düzlük yer. (s. 249)	meydan/ meedan <i>is.</i> Meydan. (s.152; Düzlük yer, meydan. (s. 264)
mezar Mezar. (s. 466)	mezar Mezar. (s. 328)	-	mezar <i>is.</i> Mezar. (s. 152; 264)
mısır 1. <i>bit. b.</i> Sorgum. 2. <i>bit. b.</i> Mısır. 3. <i>hay.</i> <i>b.</i> Beç tavuğu. (s. 468)	mısır 1. <i>bit. b.</i> Sorgum. 2. <i>bit. b.</i> Mısır. 3. <i>hay.</i> <i>b.</i> Beç tavuğu. (s. 337)	mısır <i>is.</i> Mısır (ülke). (s. 249)	mısır <i>öz. is.</i> Mısır. (s. 152); 1. Mısır (ülke). 2. Beçtavuğu. (s.264)
mızgal <i>esk.</i> Taşlama aleti. (s. 468)	mızgal <i>esk.</i> Taşlama aleti (s. 336)	-	-
millet Millet, ulus. (s. 468)	millet Taşlama aleti. (s.332)	minlet (minnet) 1. Soy. 2. Millet. 3. Kişi. 4. Halk. (s. 249)	-
minaret Minare. (s. 469)	minaret Minare. (s. 332)	-	minarä/ minari <i>is.</i> Minare. (s. 152)
minder Yatak, divan. (s. 469)	minder Yatak, divan. (s. 332)	mindir <i>is.</i> Yatak, divan. (s. 249)	mindir <i>is.</i> Divan. (s. 152); Divan (sadece

			masallarda geçen Türkçe kelime). (s. 264)
minnet Din, inanç. (s. 469)	minnet Din, inanç. (s. 332)	-	minnet <i>is.</i> İbadet. (s. 264)
mudrik Anlayan, idrak etmiş. (s. 472)	mudrik Anlayan, idrak etmiş. (s. 334)	-	-
mukayet Ümit, istek. (s. 472)	mukayet Ümit, istek. (s. 334)	-	-
murat Murat, arzu, dilek, istek. (s. 472)	murat/ murad Murat, arzu, dilek, istek. (s. 334)	-	Murat <i>öz. is.</i> Erkek ismi. (s.153)
musaafir Misafir. (s. 472)	musaafir Misafir. (s. 334)	musaafir <i>is.</i> Misafir, konuk, ziyaretçi. (s. 249)	masaafir <i>is.</i> Misafir. (s. 153; 264)
muska 1. Kadın giysilerinin etek ucu vb. yerlerine yapılan süs, volan. 2. Desenli dikiş. (s. 473)	muska 1. Kadın giysilerinin etek ucu vb. yerlerine yapılan süs, volan. 2. Desenli dikiş. (s. 334)	-	muska <i>is.</i> Muska. (s. 153; 264)
muşama 1. Muşamba. 2. Su geçirmez yağmurluk. 3. Bir halk dansı. (s. 473)	muşama 1. Muşamba. 2. Su geçirmez yağmurluk. 3. Bir halk dansı. (s. 335)	muşama <i>is.</i> Muşamba. (s.250)	muşama <i>is.</i> Sofa örtüsü, muşamba. (s. 264)
mutlak Mutlak, kesinlikle. (s. 473)	mutlak Mutlak, kesinlikle. (s. 334)	mutlak Mutlak, gerçek. (s. 250)	mutlak <i>zf.</i> Mutlaka, muhakkak; galiba. (s. 264)
müdür <i>esk.</i> Malı, mülkü idare eden, yöneten. (s. 474)	müdür <i>esk.</i> Malı, mülkü idare eden, yöneten. (s.335)	-	-
mühlet <i>az.</i> 1. Özgürlük, hürriyet. 2. Mühlet, süre. (s. 474)	mühlet <i>az.</i> 1. Özgürlük, hürriyet. 2. Mühlet, süre. (s. 335)	mühlet (mühletlik) Özgürlük, bağımsızlık. (s. 250)	mühlet <i>is.</i> Mühlet, süre. (s. 153); Özgürlük, irade, süre. (s. 265)
mülk Mülk; gayrimenkul. (s. 474)	mülk Mülk; gayrimenkul. (s. 335)	mülk <i>is.</i> 1. Mülk, taşınmaz zenginliği. 2. Gayrimenkul. (s. 250)	mülk <i>is.</i> Mülk; gayrimenkul. (s. 265)
mümkün Mümkün. (s. 474)	mümkün Mümkün. (s. 335)	-	-
mürür 1. Akış. 2. Zaman. (s. 474)	mürür 1. Akış. 2. Zaman. (s. 335)	-	-
müşteri Müşteri. (s. 474)	-	-	-
naafilâ Nafile, boşuna. (s. 475)	naafilâ Nafile, boşuna. (s.337)	naaflâ 1. Nafile, boşuna. 2. Karşılıksız. (s. 250)	nafile <i>zf.</i> Nafile, boşuna. (s. 265)
naalet 1. İnat. 2. Küstah, yüzüstü.	naalet 1. İnat. 2. Küstah, yüzüstü.	naalet 1. İnat. 2. Dikbaşı.	naalet <i>sf.</i> 1. İnat, ters.

3. Hain, sinsi. (s. 475)	3. Hain, sinsi. (s. 337)	(s.250)	2. Lanet. (s. 265)
naanä bit. b. Nane. (s. 475)	naanä bit. b. Nane. (s.337)	-	kara nānā is.Nane (yabani). (s. 252)
naara (Düğünde vb. yerlerde) Neşeli bağrışlar. (s. 475)	-	-	-
nal Nal. (s. 476)	nal Nal. (s.338)	nal is. Nal. (s. 250)	nal is. Nal. (s. 265)
namuz Namus, iffet. (s. 477)	-	-	-
nasaat Nasihat, öğüt. (s. 477)	nasaat Nasihat, öğüt. (s.339)	nasaat is. 1. Nasihat. 2. Eğitim. 3. Ahlaki öğretim. (s. 250)	nasaat is. Nasihat, öğüt. (s. 154); nasaat et- f. Nasihat etmek, öğüt vermek, anlatmak. (s. 265)
naştrapa az. Maşrapa, metal maşrapa. (s. 479)	naştrapa az. Maşrapa, metal maşrapa. (s.341)	naştrapa is. Metal maşrapa. (s. 250)	naştrapa is. Maşrapa. (s. 265)
natık 1. Güzel söz söyleyen. 2. Belâgatlı. (s. 479)	natık 1. Güzel söz söyleyen. 2. Belâgatlı. (s. 341)	-	-
nayıp az. 1. Birinin yerine kalan, yerine geçen. 2. Avans. 3. Emanet. 4. Esir. (s. 479)	nayıp 1. Birinin yerine kalan, yerine geçen. 2. Avans. 3. Emanet. (s. 338)	-	-
nazar Nazar, kötü göz. (s. 480)	nazar Nazar; kötü göz. (s. 338)	nazar is. 1. Nazar. 2. Kötü bakış. (s. 251)	nazar is. Nazar. (s. 265)
neet Niyet, maksat. (s. 482)	neet/ niet Niyet, maksat. (s.342)	neet is. 1. Niyet. 2. Öneri. (s. 251)	neet is. Niyet, maksat. (s. 155)
nizam Nizam, düzen. (s. 486)	nizam Nizam, düzen. (s.345)	-	nezam zf. Düzgün. (s. 155)
nizamiya esk. Düzenli ordu. (s. 487)	nizamiyâ esk. Düzenli ordu. (s. 345)	-	-
nohut Nohut. (s. 487)	nohut Nohut. (s. 346)	-	nohut is. Nohut. (s. 266)
nokta Nokta. (s. 487)	nokta Nokta. (s. 346)	-	-
nur (II): göz nuru Nur, ışık. (s. 488)	nur (II): göz nuru Nur, ışık. (s. 346)	nur is. Kudüs'teki Hz. İsa'nın mezarında parlayan ışık. (s. 251)	nur is. 1. Gökten Kudüs'e düşen ışık. (s. 266)
nüfüz Nüfuz. (s. 488)	nüfüz Nüfuz. (s. 347)	-	-
oka esk. 1. Okka (1 kg. 225 gr.'lık ağırlık ölçüsü). 2. Kantar, çeki. 3. Toprakta yapılmış 1 litrelik kap. (s. 490)	oka esk. 1. Okka (1 kg. 225 gr.'lık ağırlık ölçüsü). 2. Kantar, çeki. 3. Toprakta yapılmış 1 litrelik kap. (s. 349)	oka is. Hokka (ağırlık ölçü birimi). (s. 252)	oka is. Okka. (s. 157)
ömür Ömür, yaşam.	ömür Ömür, yaşam.	ömür is. Ömür,	yömür is. Ömür,

(s. 500)	(s.355)	yaşam. (s. 255)	yaşam. (s. 214; 291)
papagal Papağan. (s. 508)	papagal / papağan Papağan. (s.360)	-	-
patlacan Domates, mor patlıcan: Patlıcan. (s. 514)	patlacan Domates. (s. 364)	patlacan is. Patlıcan. (s. 257)	patlacan is. Patlıcan, domates. (s. 269)
peet 1. Şarkı metni. 2. Şarkı sözü. 3. Şiir. (s. 517)	peet 1. Şarkı metni. 2. Şarkı sözü. 3. Şiir. (s. 366)	piit 1. Mısra. 2. Şiir. 3. Şarkı metni. (s. 259)	piit is. 1. Şiir. 2. Şarkı metni. (s. 165 is; 270)
pelit 1. Pelit, meşe. 2. Meşe meyvesi. (s. 518)	pelit 1. Pelit, meşe. 2. Meşe meyvesi. (s.366)	pelit is. Meşe. (s. 258)	pelit is. Pelit, meşe ağacı. (s. 163)
pındık Fındık. (s. 520)	pındık Fındık. (s. 377)	pındık Fındık. (s. 258)	pındık is. Fıstık, yer fıstığı. (s. 270; 164)
raabet 1. Arzu, istek. 2. Sempati, meyil. 3. Rağbet, talep. (s. 535)	raabet 1. Arzu, istek. 2. Sempati, meyil. 3. Rağbet, talep. (s.378)	-	-
raamet: raamet et-Acımak, merhamet etmek. (s. 535)	raamet: raamet et-Acımak, merhamet etmek. (s. 378)	-	raamet is. Rahmet. (s. 167); Merhum, rahmetli. (s. 272)
raametli Rahmetli. (s. 535)	rahmetli Rahmetli. (s. 378)	raametli (rahmetli) Rahmetli. (s. 261)	-
raat Rahat, huzur. (s. 536)	raat Rahat, huzur. (s.378)	raat (rahat) is. 1.Rahat. 2. Barış. 3. Dirlik. (s. 261)	raat / rahat is. Rahat, huzur. (s. 167) raat Rahat, huzur. (s. 272)
rakı Rakı. (s. 537)	rakı Rakı. (s. 381)	rakı is. Rakı. (s. 261)	rakı is. Rakı. (s. 167); Rakı, votka. (s. 272)
razı 1.Memnun, hoşnut. 2. Razi. (s. 539)	razı 1.Memnun, hoşnut. 2. Razi. (s. 380)	-	-
resim 1. Resim. 2. Resim yapma. (s. 541)	resim 1. Resim. 2. Resim yapma. (s. 383)	-	-
ret 1. İnkâr; olumsuz. 2. Red. (s. 542)	ret 1. İnkâr; olumsuz. 2. Red. (s.383)	ret is. Red, olumsuz yanıt. (s. 261)	ret et- f. Reddetmek. (s. 272)
rezâ 1. Menteşe, reze. 2. Kıyıya vuran dalga. (s. 542)	rezâ 1. Menteşe, reze. 2. Kıyıya vuran dalga. (s. 382)	-	rezâ is. Reze, menteşe. (s. 272)
rezil İşsiz güçsüz, serseri, başıboş, haymana. (s. 543)	-	-	rezil sf. Rezil. (s. 168); Rezil, adi. (s. 272)
ricâl esk. Prens; knyaz. (s. 543)	ricâl esk. Prens; knyaz. (s. 385)	-	ricâl is. esk. Prens, kinyaz. (s. 168)
ricâ Rica. (s. 543)	ricâ Rica. (s. 383)	ricâ is. Rica.	ricâ is. Rica.

		(s. 261)	(s. 272)
ruh 1. Ruh. 2. az. Koku, ıtır. (s. 544)	ruh/ ruf 1. Ruh. 2. az. Koku, ıtır. (s. 385)	-	-
saabi 1. Sahip, bey. 2. Yönetici. 3. <i>din bilgisi</i> Cenabıhak, Allah. (s. 546)	saabi 1. Sahip, bey. 2. Yönetici. 3. <i>din bilgisi</i> Cenabıhak, Allah. (s. 386)	saabi is. 1. Bey. 2. Yönetici. 3. Sahip. (s. 262)	saabi is. Sahip. (s. 169); Sahip, bey, yönetici. (s. 272)
saafi esk. Sahi, gerçekten. (s. 547)	saafi esk. Sahi, gerçekten. (s. 388)	-	saafidän zf. Sahiden, gerçekten. (s. 169; 272)
saan Bakır sahan, bakır tepsisi. (s. 547)	saan Bakır sahan, bakır tepsisi. (s. 387)	sahan (saan) is. Sahan, leğen. (s. 262)	saan is. Sahan. (s. 273)
saat 1. Saat, zaman dilimi. 2. Kol, cep saati. (s. 548)	saat 1. Saat, zaman dilimi. 2. Vakit, zaman. 3. Kol, cep, duvar saati. (s.387)	sahat (saat) is. Saat (s. 262)	saat is. 1. Saat, zaman dilimi. 2. Kol, cep saati. 3. An. (s. 172); 1. Saat. 2. Duvar ve cep saati. (s. 273)
sabaá Sabah. sábaa Yarın. (s. 549)	sabaá Sabah. sábaa Yarın. (s. 388)	sabah (sabaa) Sabah. (s. 262)	sabaa = sabah is. Sabah. (s. 272) sabaa (I)/ sabah zf. Sabah (s. 169)
sabun Sabun. (s. 549)	sabun Sabun. (s. 389)	sabun is. Sabun. (s. 262)	sabun is. Sabun. (s. 169; 272)
sabur Sabır. (s. 550)	sabur esk. Sabır. (s. 389)	sabur (saburluk) is. Sabır. (s. 262)	sabur is. Sabur. (s. 272)
sadaka esk. 1.Dilenciye verilen para. 2. Acıma, merhamet. (s. 551)	sadaka esk. 1.Dilenciye verilen para. 2. Acıma, merhamet. (s. 390)	sadaka is. Sadaka. (s. 262)	sadaka is. Kurban (Türkçe sadaka anlamında). (s.272)
safrá Safrá. (s. 551)	safrá esk. Safrá. (s. 403)	safrá is. 1. Zehir. 2. Zehirli kusma. (s. 262)	safrá is. Safrá, öd. (s. 272)
safyan Safran. (s. 551)	safyan Safran. (s. 404)	-	safran// safran is. Safran. (s. 169)
saka Su taşımak için fiç. (s. 552)	saka Su taşımak için fiç. (s. 392)	saka is. Su taşımak için fiç. (s. 262)	-
sakat Sakat. (s. 552)	sakat Sakat. (s. 392)	sakat is. Sakat. (s. 263)	sakat sf. Doğuştan değil de sonradan sakatlanan, sakat. (s. 273)
samur Samur. (s. 556)	samur 1. Samur. 2. Bu hayvanın postundan yapılan. (s. 396)	-	-
sandık 1. Sandık, kasa. 2. Tabut. 3. Valiz. (s. 557)	sandık 1. Sandık, kasa. 2. Tabut. 3. Valiz. (s.396)	sandık is. Sandık. (s. 263)	sandık is. Sandık. (s. 171; 273)
saraf esk. 1. Para	saraf esk. 1. Para	saraf is. 1. Sarraf.	saraf is. Sarraf,

değiştirici. 2. Sarraf. (s. 558)	değiştirici. 2. Sarraf. (s.398)	2. Altın ustası. 3. Para değiştirici. (s. 264)	altın ustası. Türkiye ve Balkan Yarımadası'nda saraf para değiştirici. (s. 273)
satır esk. Satır. (s. 563)	satır esk. Satır. (s. 403)	-	satır is. Satır. (s. 273)
sayfa Sayfa. (s. 565)	sayfa esk. Sayfa. (s. 291)	-	-
sebeup Sebeup, neden. (s. 566)	sebeup Sebeup, neden. (s.405)	sebeup is. Sebeup, neden. (s. 265)	sebeup is. Sebeup, neden. (s. 274)
sedef 1. Sedef. 2. Sedeften yapılmış. 3. İnci. (s. 567)	sedef 1. Sedef. 2. Sedeften yapılmış. 3. İnci. (s. 406)	sedef is. İnci, inci tanisi. (s. 265)	sedef is. İnci. (s. 172); 1. İnci. 2. Sedef çiçeği. (s. 274)
sefa Sevinç, neşe, eğlence; mutluluk, zevk. (s. 567)	sefa/ sefaa Sevinç, neşe, eğlence; mutluluk, zevk. (s. 413)	sefa Güzel, istekli, hoş. (s. 265)	sefaa is. Eğlence, zevk, neşe. (s. 172; 274)
sefer Defa, kez, kere. (s. 568)	sefer Defa, kez, kere. (s.414)	-	sefer is. Savaş. (s. 172); Mutluluklarla dolu masal ülkesi. (s. 274)
-	-	-	sefil zf. Sefil, yoksul bir biçimde. (s. 173)
seftâ İlk, ilk defa. (s. 568)	seftâ İlk, ilk defa. (s. 414)	seftâ is. Siftah, ilk. (s. 265)	seftâ zf. İlk defa. (s. 274)
sel Sel. (s. 569)	sel Sel. (s.407)	sel is. Sel. (s. 265)	sel is. Sel. (s. 172; 274)
selâm Selam, esenleme. (s. 569)	selâm Selam, esenleme. (s. 407)	selâm is. 1. Selam. 2. Hürmet. (s. 265)	selam is. Selam. (s. 173, 274)
selemet esk. 1. Selamet, barış. 2. Özgürlük. (s. 569)	selemet esk. 1. Selamet, barış. 2. Özgürlük. (s. 407)	selemet is. 1. Selamet, barış. 2. Serbestlik. (s. 265)	selemet is. Selamet. (s. 173)
senâ esk. Yıl, sene. (s. 570)	senâ esk. Yıl, sene. (s.408)	senâ is. Sene, yüzyıl. (s. 265)	senâis. Sene, yıl. (s. 274)
senselâ 1. Aile, soy, sülale. 2. Akraba, hısım. (s. 571)	senselâ 1. Aile, soy, sülale. 2. Akraba, hısım. (s. 409)	senselâ is. Akraba, hısım. (s. 265)	senselâ is. Akraba, hısım, soy, sülale. (s. 174); Akraba, hısım. (s. 274)
set 1. Raf. 2. Binanın dış duvarının alt kısmı; bir sütunun alt kalınlaştırılmış kısmı. 3. Toprak yığını, bent, set. (s. 575)	set 1. Raf. 2. Binanın dış duvarının alt kısmı; bir sütunun alt kalınlaştırılmış kısmı. 3. Toprak yığını, bent, set. (s. 413)	-	set is. Pencere pervazı. (s. 274)

sevda Sevda, aşk. (574)	sevda/ sevdä Sevda, aşk. (s. 405)	sevda is. Sevda, aşk. (s. 266)	sevda is. Sevda, aşk. (s. 174)
sıklet 1. Keder, sıkıntı, üzüntü. 2. <i>tip</i> . Ürtiker, kurdeşen. (s. 580)	sıklet 1. Keder, sıkıntı, üzüntü. 2. <i>tip</i> . Ürtiker, kurdeşen. (s. 449)	sıklet is. Keder, üzüntü, sıkıntı. (s. 267)	sıklet is. Dert, keder, üzüntü, sıkıntı. (s. 175; 275)
silâh esk. 1. Kısa kılıç. 2. Silah. (s. 587)	silaf / silah esk. . Kısa kılıç. 2. Silah. (s.416)	sillah (silaf) is. Kısa kılıç. (s. 267)	silaf is. Belde taşınan eski zaman bıçağı, kısa kılıç. (s. 176; 275)
sofra 1. Üç ayaklı yuvarlak alçak masa, sofrâ. 2. Masa, sofrâ, yemek. (s. 595)	sofra 1. Üç ayaklı yuvarlak alçak masa, sofrâ. 2. Masa, sofrâ, yemek. (s.428)	sofra is. Sofra bezi. (s. 268)	sofra is. Sofra. (s. 177); Sofra, üç ayaklı yuvarlak alçak masa. (s.276)
sokak Sokak. (s. 595)	sokak Sokak. (s. 424)	sokak is. Sokak. (s. 268)	sokak is. Sokak. (s. 178, 276)
sultan Sultan. (s. 610)	sultan Sultan. (s. 438)	-	sultan is. Sultan. (s. 180, 277)
surat Surat, yüz. (s. 611)	surat Surat, yüz. (s. 439)	surat Surat, yüz. (s. 269)	surat is. Sura, yüz. (s. 180) sura = surat Surat, yüz. (s. 277)
-	şaat esk. Şahit. (s. 561)	şaat is. Şahit. (s. 271)	şaat is. Şahit. (s. 278)
-	şaban Haylaz, tembel, uyuşuk. (s. 561)	şaban is. 1. Tembel, uyuşuk. 2. Asalak. (s. 271)	şaban is. Tembel, uyuşuk; asalak. (s. 182; 278)
şafk Lambanın ve mumun (yapay) ışığı. (s. 620)	şafk Lambanın ve mumun (yapay) ışığı. (s.564)	şafk is. Elektrikli lambanın ve mumun (yapay) ışığı. (s. 271)	şafk is. Işık. (s. 182; 278)
şafra Safran. (s. 620)	şafra Safran. (s. 404)	-	safran/ sahra is. Safran. (s. 169)
-	şamata Şamata, gürültü. (s.562)	şamata is. Şamata, gürültü. (s. 271)	şamata is. Şamata, gürültü. (s. 278)
şannı 1. Tanınmış, ünlü. 2. Saygı gören, saygılı, hatırlı, onurlu. (s. 620)	şan 1. Ün, şan, şöhet. 2. Saygı. (s.563) şannı 1. Tanınmış, ünlü. 2. Saygı gören, saygılı, hatırlı, onurlu. (s.563)	-	-
şap (I) kim. Şap. şap (II) Vet. Şap hastalığı. (s. 621)	şap (I) kim. Şap. şap (II) Vet. Şap hastalığı. (s.563)	şap is. Şap hastalığı (büyük baş hayvanlarda). (s. 271)	-
şaraat esk. Yargı, mahkeme. (s. 621)	şaraat esk. Yargı, mahkeme. (s. 563)	-	şarât is. Mahkeme, hüküm, karar. (s. 182; 278)
şarap Şarap. (s. 621)	şarap Şarap. (s. 563)	şarap is. Şarap. (s. 271)	şarap is. Şarap. (s. 182, 278)

şart Şart. (s. 622)	-	-	-
şefk 1. Şevk, istek, heves. 2. Mutluluk. (s. 624)	şefk 1. Şevk, istek, heves. 2. Mutluluk. (s. 567)		-
şekil Şekil, biçim. (s. 625)	-	-	-
şerbet Şerbet. (s. 625)	şerbet Şerbet. (s. 566)	şerbet is. Şerbet, tatlı. (s. 272)	şerbet is. Şerbet. (s. 278)
-	-	şey is. Nesne, şey. (s. 272)	şey is. Şey, eşya, madde, nesne. (s. 182); 1. Eşya; 2. Adını bilmedikleri veya söylemek istedikleri nesne, şey. (s. 278)
şeytan 1. Şeytan, iblis. 2. mec. Kurnaz. (s. 626)	şeytan 1. Şeytan, iblis. 2. mec. Kurnaz. (s.566)	şeytan is. Şeytan, iblis. (s. 272)	şeytan is. Şeytan. (s. 182; 278)
şiret Kurnaz. (s. 628)	şiret Kurnaz. (s.568)	şiret zf. 1. Kurnaz. 2. Dikkatli. 3. Tedbirli. (s. 272)	şiret sf. 1. Kurnaz, açık göz. 2. Şirret, kavgacı, edepsiz (kimse). (s. 183); Kurnaz, sinsî; dikkatli, tedbirli. (s. 278)
şirit 1. Şerit, kaytan. 2. Kurdele. 3. Mezura. (s. 628)	şirit 1. Şerit, kaytan. 2. Kurdele. 3. Mezura. (s.568)	şirit is. 1. Şerit. 2. Kurdele. (s. 272)	şirit is. Şerit, ceketin lastik tokası, dar kurdele. (s. 183, 278)
şükür Şükür. (s. 634)	şükür Şükür. (s. 573)	-	-
şüpâ Şüphe, kuşku. (s. 635)	şüpâ Şüphe, kuşku. (s.573)	-	-
şürü: şürü et- Bir şeye başlamak. (s. 635)	şürü: şürü et- Bir şeye başlamak. (s. 574)	-	-
tabeet 1. Huy. 2. Alışkanlık. (s. 636)	tabeet/ tabiet 1. Huy. 2. Alışkanlık. (s. 455)	tabiet (tabeet) is. 1. Alışkanlık. 2. Huy. (s. 273)	taabet is. Alışkanlık, huy. (s. 184) Tabeet Alışkanlık, huy. (s. 279)
-	-	-	tabiya is. as. Tabya, bir bölgeyi savunmak için yapılan ve silahlarla güçlendirilen yapı. (s. 184)
tabla 1. Okul tahtası. 2. Teneke. 3. Tepsi. 4. Bahçe evleği. (s. 637)	tabla 1. Okul tahtası. 2. Teneke. 3. Tepsi. 4. Bahçe evleği. (s.455)	tabla is. Tabla, tepsi. (s. 273)	tabla is. Sebze bahçesi evleği. (s. 279)

tabut Tabut. (s. 637)	tabutçu Tabut yapan. (s. 455)	tabut is. Tabut. (s. 273)	tabut is. Tabut. (s. 184; 279)
takaza Azarlama, başa kakma. (s. 637)	takaza Azarlama, başa kakma. (s. 456)	takaza is. Azarlama, kınama. (s. 273)	takaza is. esk. Azarlama, kınama. (s. 185)
takä 1.Yeni doğmuş bebeklere giydirilen başlık. 2. Takke. 3. <i>mec.</i> Salak, budala. (s. 638)	takä 1.Yeni doğmuş bebeklere giydirilen başlık. 2. Takke. 3. <i>mec.</i> Salak, budala. (s. 456)	take is. Çocuk başlığı, şapkası. (s. 273)	take is. Yeni doğmuş bebeklere giydirilen şapka, takke. (s. 279)
talaf Atlarda olan bir hastalık. (s. 639)	talaf Atlarda olan bir hastalık. (s. 457)	talaf is. Atlarda görülen bir çeşit hastalık (arpalama hastalığı). (s. 273)	talaf Atların göğüsünde şişkinliğe neden olan bir çeşit hastalık (arpalama hastalığı). (s. 279)
-	-	-	talim is. as. Eğitim. (s. 185)
tamah Tamah, açgözlü. (s. 639)	tamah/ tamaa Tamah, açgözlü. (s. 458)	tamah <i>sf.</i> Aç gözlü. (s. 274)	tamah <i>sf.</i> Tamah, açgözlü. (s. 185; 280)
taman 1.Tamamlamış, hazırlanmış. 2. Bütün, tüm. 3. Tam o sırada, o anda. (s. 640)	taman 1.Tamamlamış, hazırlanmış. 2. Bütün, tüm. 3. Tam o sırada, o anda. (s. 457)	taman (tamam) Tam, fit, büsbütün. (s. 274)	tamam / taman <i>zf.</i> 1. Tam, tam olarak. 2. Tam, o sırada, o anda. (s. 185; 280)
taraf 1. Taraf; yön. 2. Yer. 3. Vücudun sağ veya sol tarafı. (s. 641)	taraf 1. Taraf; yön. 2. Yer. 3. Vücudun sağ veya sol tarafı. (s. 459)	taraf is. 1. Taraf, yön. 2. Dünyanın bir kısmı. (s. 274)	taraf is. 1. Taraf, yan. 2. Yer. (s.185; 280)
tarif Tarif. (s. 643)	tarif Tarif. (s. 460)	-	-
-	-	-	tas is. Tas. (s. 185)
tavla <i>az.</i> At ahır. (s. 646)	tavla <i>az.</i> At ahır. (s. 455)	-	tavla is. Tavla, at ahır. (s. 186); At sürüsü. (s. 280)
tayfa (I) Çete, haydut çetesi. (s. 646)	tayfa (I) Çete, haydut çetesi. (s. 456)	tayfâ is. Pagan. (s. 275)	tayfa is. Çete, haydut çetesi. (s. 280)
tedarik Tedarik, hazırlık. (s. 647)	tedarik Tedarik, hazırlık. (s. 462)	-	-
-	tefter 1. Not defteri. 2. Okul defteri. (s.469)	tefter is. Kayıt kitabı, liste. (s. 275)	tefter is. Defter. (s. 280)
teklif 1. Teklif. 2. İzin, rıza. (s. 649)	teklif 1. Teklif. 2. İzin, rıza. (s. 463)	teklifet- <i>f.</i> 1. İstemek, rica etmek. 2. Çağırarak, davet etmek. (s. 275)	teklif is. Teklif. (s. 187)
tekrar Tekrar. (s. 649)	tekrar Tekrar. (s. 464)	tekrar-tekrar Tekrar tekrar, sık. (s. 275)	tekrarla- <i>f.</i> Tekrarlamak. (s. 281)
telef 1. Ölüm.	telef 1.Ölüm.	-	-

2. Öldürme, yok etme. (s. 649)	2. Öldürme, yok etme. (s. 464)		
tellal <i>esk.</i> Haber; ilan, duyuru. (s. 650)	tellal <i>esk.</i> Haber; ilan, duyuru. (s. 464)	tellal <i>is.</i> Duyuru, yayın, ilan. (s. 275)	tellal <i>is.</i> Tellal. (s. 187); Haber, ilân, duyuru. (s. 281)
tembih <i>esk.</i> 1. Talimat, emir. 2. Uyarı, uyarma. (s. 650)	tembih <i>esk.</i> 1. Talimat, emir. 2. Uyarı, uyarma. (s. 465)	tembih <i>is.</i> Talimat, emir, kararname. (s. 276)	tembehle- <i>f.</i> Tembihlemek, emretmek. (s. 187, 281)
temiz 1. Temiz. 2. Taze. 3. Suçsuz, masum, günahsız. (s. 651)	temiz <i>esk.</i> 1. Temiz. 2. Taze. 3. Suçsuz, masum, günahsız. (s. 465)	temiz <i>zf.</i> Temiz, titiz. (s. 276)	temis <i>zf.</i> Temiz. (s. 187) temiz Temiz. (s. 281)
temsil: temsil et- Temsil etmek. (s. 651)	-	-	-
tencerä Tencere. (s. 652)	tencerä Tencere. (s. 466)	tencerä <i>is.</i> Tencere, kazan, çöven. (s. 276)	tencerä Yiyecek pişirmekle kullanılan bakır kazan, tencere. (s. 281)
terbiye Eğitim, terbiye. (s. 654)	-	-	-
terekä Mahsul, ürün. (s. 654)	terekä Mahsul, ürün. (s. 467)	-	-
tertip 1. Tertip, düzen. 2. Hazırlık. 3. Temizlik. (s. 655)	tertip 1. Tertip, düzen. 2. Hazırlık. 3. Temizlik. (s. 468)	tertip (tertipli) Düzenli, temiz, tertipli. (s. 277)	tertip <i>is.</i> Tertip, düzen, temizlik. (s. 188; 281)
teslim <i>esk.</i> 1. Bahşış, hediye. 2. Dilek, istek, rica. (s. 656)	teslim <i>esk.</i> 1. Bahşış, hediye. 2. Dilek, istek, rica. (s. 469)	teslim <i>is.</i> 1. Bağış, hediye. 2. Rica. (s. 277) teslim-et- <i>f.</i> 1. Hediye vermek. 2. Hediyeyle davet etmek. 3. Hediye vasıtasıyla dua etmek. (s. 277)	teslim <i>is.</i> Teslim. (s. 188) teslim Armağan, hediye. (s. 281) teslim et- <i>f.</i> Teslim etmek, vermek. (s. 188; 281)
testi (II) Tespih. (s. 657)	testi (II) Tespih. (s. 469)	tespi <i>is.</i> Tespih. (s. 277)	tespi <i>is.</i> Tespih. (s. 281)
tılsım Tılsım, cin, hayalet. (s. 659)	tılsım/ tılsım Tılsım, cin, hayalet. (s.482)	tılsım <i>is.</i> Cin, hayalet, peri. (s. 277)	tılsım <i>is.</i> 1. Cin, hayalet. 2. Doğaüstü işler yapabileceğine inanılan güç. (s. 189; 281)
tıpkı Aynı, tıpatıp. (s. 659)	-	-	-
topuz 1. Değnek başlığı. 2. Topuz (silah). (s. 666)	topuz 1. Değnek başlığı. 2. Topuz (silah). (s.474)	topuz <i>is.</i> 1. Kumandan asası veya değnek. 2. Topuz (silah). (s. 279)	topuz <i>is.</i> Topuz (silah). (s. 190)
tükän Dükkân. (s. 675)	tükän Dükkân.	tükän <i>is.</i> Dükkân.	tükän <i>is.</i> Dükkân.

	(s. 480)	(s. 280)	(s. 192)
umut Umut, ümit. (s. 684)	umut Umut, ümit. (s.485)	umut is. Umut, ümit. (s. 282)	umut is. Umut. (s. 194, 284)
urum Rum. (s. 685)	urum/ rum Rum. (s. 486)	urum is. Rum. (s. 282)	urum öz. İs. Yunanlı, rum. (s. 195; 284)
usul 1. Tarz, usul, metot. 2. Sistem. (s. 686)	usul 1. Tarz, usul, metot. 2. Sistem. (s. 487)	-	-
vada Ark, arık. (s. 696)	vada Ark, arık. (s. 102)	-	-
vaka Olay, hadise. (s. 696)	-	-	-
vakıt Vakıt, zaman. (s. 696)	vakıt Vakıt, zaman. (s. 103)	vakıt is. Vakıt, zaman. (s. 285)	vakıt is. Vakıt, zaman. (s. 198; 285)
vallaa ünl. Vallahi, vallaha. (s. 696)	vallaa ünl. Vallahi, vallaha. (s. 103)	val-laa Vallah, Allah'ın adıyla, Allah, doğru. (s. 285)	vallaa ünl. Vallahi. (s. 198; 285)
varak Varak, altın varak. (s. 697)	varak Varak, altın varak. (s.103)	varak Varak altın. (s. 285)	varak is. Varak, altın. (s. 285)
vatan Vatan, yurt. (s. 697)	vatan Vatan, yurt. (s.103)	vatan Yurt, vatan. (s. 285)	vatan is. Ana vatan. (s. 285)
-	-	-	ve bağ. Ve. (s. 198)
vekil esk. Toprak ağasının tarla işlerine bakan kişi. (s. 698)	vekil 1. Toprak ağasının tarla işlerine bakan kişi. 2. Bir görevde, asıl görevlinin yerine bakan kimse, vekil. (s.104)	-	vekil bk. vatav. vatav Toprak ağasının tarla işlerine bakan (Moldovcadan). (s. 285)
viliyat esk. 1. Vilayet, il, bölge. 2. Devlet. (s. 699)	viliyat esk. 1. Vilayet, il, bölge. 2. Devlet. (s. 104)	viliat (veliat) 1. Bölge. 2. Devlet. (s. 286)	viliyat is. Vilayet, il, bölge. (s. 199; 285)
ya (I) ünl. Hey. (s. 700)	ya (I) ünl. Hey. (s. 206)	-	-
yahudi az. Yahudi. (s. 702)	yahudi az. Yahudi. (s.218)	yahudiYahudi. (s. 287)	yahudi öz. is. Yahudi. (s. 286)
-	-	-	yespap tükânı is. Giysi dükkânı, esvap dükkânı. (s. 289)
-	-	-	yetrat is. Etraf, çevre. (s. 209)
yıbrık İbrık. (s. 717)	yıbrık İbrık. (s. 221)	ıbrık is. İbrık, testi. (s. 222)	yıbrık is. İbrık. (s. 290)
yıftıra İftira. (s. 717)	yıftıra İftira. (s. 223)	-	yıftıra çek- Dayanmak, tahammül etmek, bir denemeden sağ salım çıkmak. (s. 290)

zaabit 1. Yönetici, başkan, şef. 2. <i>esk.</i> Ev sahibi, hükümdar. 3. <i>esk.</i> Subay. (s. 725)	zaabit 1. Yönetici, başkan, şef. 2. <i>esk.</i> Ev sahibi, hükümdar. 3. <i>esk.</i> Subay. (s. 189)	zaabit <i>is.</i> Yönetici, başkan, şef. (s.291)	zaabit <i>is.</i> Yönetici, başkan, şef. (s.217; 293)
zaamet 1. Tasa, kaygı. 2. Emek. (s. 725)	zaamet 1. Tasa, kaygı. 2. Emek. (s. 189)	zahmet <i>is.</i> 1. Kaygı. 2. Hastalıklı. (s. 291)	zahmet <i>is.</i> Emek. (s. 293)
zaarä Kışlık stok (turşu, sebze vb.). (s. 725)	zaarä/ zahrä Kışlık stok (turşu, sebze vb.). (s. 189)	zaarä (zahrä) 1. Turşu. 2. Kış için hazırlanmış yiyecekler. (s. 291)	zahrä <i>is.</i> Kışlık stok (tuzlama, turşu vd.). (s. 293)
zafet <i>esk.</i> Ziyafet. (s. 726)	zafet <i>esk.</i> Ziyafet. (s. 192)	-	zafet <i>is.</i> Ziyafet. (s. 293)
zaman 1. Zaman, vakit. 2. Süre. (s. 727)	zaman 1. Zaman, vakit. 2. Süre. (s. 190)	zaman <i>is.</i> Zaman, vakit. (s. 291)	zaman <i>is.</i> Zaman, vakit. (s. 217; 293)
zambak 1. Mavi (renk). 2. <i>bit. b.</i> Zambak. (s. 727)	zambak 1. Mavi (renk). 2. <i>bit. b.</i> Zambak. (s.190)	zambak Zambak. (s. 291)	zambak <i>is.</i> 1.Mavi (renk). 2. Zambak. (s. 293)
zanaat Zanaat, meslek, ustalık. (s. 727)	zanaat / Zanaat, meslek, ustalık. (s. 190)	zanaat <i>is.</i> 1. Zanaat, meslek 2. Uzmanlık. (s. 292)	zanaat <i>is.</i> Zanaat, meslek, ustalık. (s. 217; 293)
zap Zapt, birini kontrol altına alma, hakim olma. (s. 727)	zap/ zapt Zapt, birini kontrol altına alma, hakim olma. (s. 191)	zaplı 1. Makul, akıllıca. 2. Sabırlı, kararlı. (s. 292) zapsız Zapt olunmaz. 2. Ahlaksız. (s. 292)	zapet- <i>f.</i> Zapt etmek, zorla almak. (s. 217; (Zorla) ele geçirme, kendine mal etmek, fethetmek, zapt etmek. (s. 293)
zarar Zarar, ziyan; hasar; kayıp. (s. 728)	zarar Zarar, ziyan; hasar; kayıp. (s.191)	zarar <i>is.</i> 1. Zarar. 2. Hasar. 3. Kayıp. (s. 292)	zarar <i>is.</i> Zarar, ziyan. (s. 218); Zarar, hasar; kayıp. (s. 293)
zarif İnce, güzel, zarif. (s. 729)	zarif İnce, güzel, zarif. (s.192)	-	-
zayıf Zayıf. (s. 729)	zaif / zayf / zayıf Zayıf. (s.190)	taif (zaif) <i>is.</i> 1.Hasta. 2. Zayıf. (s. 273) zaif <i>sf.</i> 1. Zayıf. 2. Hastalıklı. (s. 291)	za'if <i>sf.</i> Zayıf. (s. 293)
zeedä Fazla, çok, ziyade. (s. 730)	zeedä Fazla, çok, ziyade. (s.193)	-	zeedä <i>zf.</i> Fazla, çok, ziyade. (s. 218)
zeet Ezizyet, zulüm, işkence, çile. (s. 731)	zeet Ezizyet, zulüm, işkence. (s. 193)	zeet (zet) 1. Ezizyet, azap. 2. İşkence. 3. Çile. (s. 292)	zeet <i>is.</i> Ezizyet, sıkıntı. (s. 218); Emek; çaba, zahmet. (s. 293)

zem Kötüleme, yerme. (s. 731)	zem Kötüleme, yerme. (s.194)	-	zem <i>is.</i> Yerme, kötüleme. (s. 293)
-	-	-	zemzem suyu <i>is.</i> Zemzem suyu. (s. 218)
zer Evet, elbette, öyle, şüphesiz. (s. 732)	zer Evet, elbette, öyle, şüphesiz. (s. 194)	zer Öyle, evet, elbette, şüphesiz. (s. 292)	zer <i>zf.</i> Evet, öyle, elbette. (s. 293); Elbette, elbet, tabi ki. (s. 218)
zevk 1. Tat. 2. Zevk. (s. 732)	-	-	-
zeytin Zeytin. (s. 732)	zeytin Zeytin. (s. 194)	zeytin (zehtin) <i>is.</i> Zeytin, zeytin ağacı. (s. 292)	zeytin <i>is.</i> Zeytin (ağaç). (s. 293)
zift Zift, katran. (s. 734)	zift Zift, katran. (s. 195)	-	zift <i>is.</i> Katran, zift. (s. 293)
zimbil Hasırdan örülmüş küçük sepet. (s. 734)	zimbil Hasırdan örülmüş küçük sepet. (s.195)	zimbil <i>is.</i> Küçük sepet. (s. 293)	zimbil <i>is.</i> Küçük sepet. (s. 293)
ziya Parıltı, ışık. (s. 34)	ziyâ Parıltı, ışık. (s. 194)	ziya <i>is.</i> Parıltı. (s. 293) siya (ziya) <i>is.</i> Parıltı, ışık. (s.268)	-
ziyafet Ziyafet. (s. 734)	ziyafet Ziyafet. (s. 195)	-	-
zulüm 1. Zalim, gaddar, acımasız. 2. Şımarık (çocuklar için). (s. 737)	zulüm 1. Zalim, gaddar, acımasız. 2. Şımarık (çocuklar için). (s. 197)	zulüm <i>sf.</i> 1. Kötü. 2. Zulüm 3. Çirkin. 4. Alçak. (s. 293)	zulüm <i>sf.</i> İğrenç, berbat, işe yaramaz, aşağılık, alçak. (s. 293)

Tablo 8: Gagauz Türkçesinde Tarihi Süreç İçerisinde Farsça Kelimelerin Kullanımı

P. Çebotar ve İ. Dron (2002) <i>Gagauzça-Rusça-Romınca Sözlük</i>	G. A. Gaydarji, L. A. Pokrovskaya vd. (1973) <i>Gagauzsko-Rusko-Moldavskiy Slovar</i>	M. Çakır (1938) <i>Mihail Çakır'ın Gagauzca (Türkçe)– Rumence Sözlüğü</i> (Hünerli, 2019)	V.A. Moşkov (1904) <i>Besarabya Gagauzlarının Ağızları ve Gagauzca Sözlük</i> (Özakdağ, 2019)
aferim <i>ünl.</i> Aferin. (s. 21)	aferim <i>ünl. esk.</i> Aferin. (s. 60)	aferim <i>zf.</i> Aferin. (s. 181)	aferim! <i>ünl.</i> Aferin, bravo. (s. 223)
ahenk <i>esk.</i> 1. Danslı ve müzikli şen halk topluluğu. 2. Gösteri. (s. 22)	ahenk <i>esk.</i> 1. Danslı ve müzikli şen halk topluluğu. 2. Gösteri. (s. 61)	ahenk <i>is.</i> Ahenk. (s. 181)	ahenk <i>is. esk.</i> Danslı ve müzikli şen halk topluluğu. (s. 60, 223)
ahır Ahır. (s. 22)	ahır Ahır. (s.61)	-	ahır <i>is.</i> Ahır. (s.60)
ajder <i>folk.</i> Ejderha. (s. 23)	-	-	-
ambar 1. Ambar, depo. 2. Tahıl saklanan yer. (s. 35)	ambar/ hambar 1. Ambar, depo. 2. Tahıl saklanan yer. (s. 46)	hambar <i>is.</i> 1. Ambar. 2. Tahıl saklama yeri. (s. 219)	hambar <i>is.</i> Ambar. (s. 246)
armut 1. Armut ağacı. 2. Armut (meyve). (s. 45)	armut 1. Armut ağacı. 2. Armut (meyve). (s. 53)	armut <i>is.</i> Armut. (s. 184) harmut (armut) Armut. (s. 219)	armut/ harmut <i>is.</i> 1. Armut ağacı. 2. Armut (meyve). (s. 64; 114; 225)
astar Astar; iç yüz. (s. 48)	astar/ hastar Astar; iç yüz. (s. 56)	astar <i>is.</i> 1. Astar. 2. Çarşaf. (s. 184)	astar <i>is.</i> Giysinin astarı. (s. 225)
ateş 1. Ateş, od. 2. <i>mec.</i> Ateş. 3. Patlayıcı silahların atılması. (s. 51)	ateş 1. Ateş, od. 2. <i>mec.</i> Ateş. 3. Yangın. 4. Patlayıcı silahların atılması. (s. 57)	ateş <i>is.</i> Ateş. (s. 184)	ateş <i>is.</i> Ateş, od. (s. 65); 1. Ateş 2. Cehennem. (s.226)
avaz Avaz, yankı, eko. (s. 55)	avaz Avaz, yankı, eko. (s. 23)	-	-
ayna Ayna. (s. 62)	ayna Ayna. (s. 33)	ayna <i>is.</i> Ayna. (s. 185)	ayna <i>is.</i> Ayna. (s. 68); 1. Ayna 2. Rüzgâr değirmenin döndüğü altıgen kütük çerçeve. 3. Duvara asılan kilim. (s. 226)
azar (II) 1. Hakaret, tahkir, küskünlük. 2. Azar, takaza. (s. 64)	azar (II) 1. Hakaret, tahkir, küskünlük. 2. Azar, takaza. (s. 29)	-	-
azat <i>esk.</i> 1. Hür, serbest. 2. Zapt edilemez. (s. 64)	azat <i>esk.</i> 1. Hür, serbest. 2. Zapt edilemez. (s. 29)	-	azat ol- <i>esk.</i> Kayboldu, yok oldu. (s. 227)
baa Bağ, üzüm bağı. (s. 67)	baa Bağ, üzüm bağı. (s. 65)	baa (ba) <i>is.</i> Bağ (Üzüm). (s. 185)	baa/ bay <i>is.</i> Bağ, üzüm bağı. (s. 69); baa (II) <i>is.</i> Bağ,

			üzüm bağı. (s.227)
baari Bari, en azından, hiç olmazsa, hiç değilse. (s. 68)	baare / baarem / baari / baarim / baarlem Bari, en azından, hiç olmazsa, hiç değilse. (s. 66)	baarim <i>zf.</i> Bari, en azından. (s. 185)	bari/ barim <i>zf.</i> Bari, hiç olmazsa, hiç değilse. (s.70;) baari Bari, hiç olmazsa, hiç değilse; baarim= baari (s. 228)
baaşış 1. Bahşış. 2. Mükâfat, kahve çay parası. (s. 68)	baaşış 1. Bahşış. 2. Mükâfat, kahve çay parası. (s. 67)	baaşış (bakşış) <i>is.</i> 1. Armağan, bağış. 2. Rüşvet. (s. 185)	başış <i>is.</i> 1. Bahşış, armağan, hediye. 2. Rüşvet. (s. 72)
Baca Baca. (s. 69)	Baca Baca. (s. 68)	Baca <i>is.</i> Baca. (s. 186)	bacâ/ becâ <i>is.</i> Baca (s. 69) bacâ Baca (s. 227)
badem 1. Badem ağacı. 2. Badem (yemiş). (s. 70)	badem 1. Badem ağacı. 2. Badem (yemiş). (s. 67)	-	-
baht <i>esk.</i> Baht, talih. (s. 70)	baht <i>esk.</i> Baht, talih (s. 75)	-	bahtamıza <i>is.</i> Baht, talih, şans. (s. 227)
barabar Beraber, birlikte. (s. 74)	barabar Beraber, birlikte. (s. 72)	barabar <i>zf.</i> Beraber, birlikte. (s. 187)	barabar <i>zf.</i> Beraber, birlikte. (s. 70; 228)
barut Barut. (s. 75)	barut/ barıt 1. Barut. 2. Barut gibi. (s. 73)	barut <i>is.</i> Barut. (s. 187)	barıt <i>is.</i> Barut. (s. 228)
başça Bahçe. (s. 77)	başça Bahçe. (s. 76)	başça <i>is.</i> Bahçe. (s. 187)	başça <i>is.</i> Bahçe. (s. 71; 228)
başçıvancı Bahçıvan. (s. 77)	başçıvancı Bahçıvan. (s. 77)	başçavancı <i>is.</i> Bahçevan. (s. 187)	başçavancı <i>is.</i> Bahçıvan. (s. 72)
bel (II) Demir kürek, bel. (s. 83)	bel (II) Demir kürek, bel. (s. 79)	bel <i>is.</i> Bel. (s.188)	bel <i>is.</i> 2. Demir kürek. (s. 229)
berber Berber. (s. 85)	berber Berber. (s. 80)	berber <i>is.</i> Berber. (s. 188)	berber <i>is.</i> Berber. (s. 229)
bet 1. Kötü. 2. Çirkin. (s. 86)	bet 1. Kötü. 2. Çirkin. (s. 81)	-	bet Kötü; çirkin. (s. 229)
beter (I) Daha kötü, beter. (s. 86)	beter (I) Daha kötü, beter (s. 81)	beter Beter, daha kötü. (s. 188)	beter <i>sf.</i> Beter, daha kötü. (s. 74)
beygir At, beygir. (s. 87)	beygir/ beegir At, beygir. (s. 78)	-	beegir <i>is.</i> At, beygir. (s. 73; 229)
bezirgân <i>esk.</i> Bezirgan. (s. 88)	bezirgân <i>esk.</i> Bezirgan.(s. 68)	-	bazirgân <i>is.</i> Bezirgan, tüccar. (s. 73)
bostan Bostan. (s. 98)	bostan Bostan. (s. 91)	bostan <i>is.</i> Bostan. (s. 190)	bostan <i>is.</i> Bostan, kavun, karpuz tarlası. (s. 78); Bostan, karpuz, kavun ve kabak ekilen yer.

			(s. 231)
bülbül Bülbül. (s. 113)	bülbül Bülbül. (s. 100)	-	bülbül is. Bülbül. (s. 82)
cadı 1. Büyücü; cadı. 2. <i>folk.</i> Vampir. 3. <i>kaba.</i> Zarar veren kadın, cadı. (s. 115)	cadı 1. Büyücü; cadı. 2. <i>folk.</i> Vampir. 3. <i>kaba.</i> Zarar veren kadın, cadı. (s. 183)	cadı is. 1. Cadı. 2. Büyücü. (s. 193)	cadı = cāzi is. Cadı, istediğinde tavuk, tekerlek ve diğer nesnelere dönüşen büyücü. (s. 233)
cam Cam, pencere camı. (s. 115)	cam Cam, pencere camı. (s. 183)	cam is. Pencere camı. (s. 193)	cām is. Pencere camı. (s. 233)
cambaz 1. Cambaz. 2. At satıcısı, at satan kimse. 3. Dolandırıcı, şarlatan. (s. 115)	cambaz 1. Cambaz. 2. At satıcısı, at satan kimse. 3. Dolandırıcı, şarlatan. (s. 183)	cambaz is. 1. At satan. 2. (Satmak için) satın alan. 3. Komisyoncu, satıcı. (s. 193)	cāmbaz is. Cambaz; at alıp satan; satıcı. (s. 233)
can 1. Can, ruh. 2. Hayat. (s. 116)	can 1. Can, ruh. 2. Hayat. (s. 183)	can is. 1. Gönül. 2. Ruh, can. (s. 193)	cān is. 1. Can, ruh. 2. Kalp, yürek. 3. Sevgili, kişi. (s. 83); Can, ruh; gönül. (s. 233)
canavar 1. Kurt. 2. <i>mec.</i> Acımasız zalim (kimse). (s. 116)	canavar 1. Kurt. 2. <i>mec.</i> Acımasız zalim (kimse). (s. 184)	canavar is. Kurt. (s. 194)	cānavar is. 1. Kurt. 2. Masallarda sözü geçen yabancı, yırtıcı hayvan. (s. 83); kurt (s.233)
ceer 1. Akciğer. 2. Karaciğer. (s. 118)	ceer 1. Akciğer. 2. Karaciğer. (s. 185)	ceer (ciğer) Karaciğer. (s. 194)	ceer is. Ciğer. (s. 83); Karaciğer. (s. 233)
cenk Savaş, cenk. (s. 118)	cenk Savaş, cenk. (s. 185)	cenk is. Savaş, cenk. (s. 194)	ceŋk is. Savaş, cenk. (s. 83; 233)
civan <i>folk.</i> Yiğit; cesur. (s. 121)	civan <i>folk.</i> Yiğit; cesur. (s. 186)	civan 1. Güzel yakışıklı. 2. Cesaretli. (s. 194)	civan is. Yiğit, yakışıklı genç. (s. 84; 234)
cümbüş 1. Eğlence. 2. Şaka. 3. Şakacı, cümcüşçü. (s. 122)	cümbüş 1. Eğlence. 2. Şaka. (s. 187)	cümbüş is. 1. Şaka, espri. 2. Şaklabanlık. 3. Anlatı. (s. 194)	cümbüş is. Şaka. (s. 84); Şaka, espri; şaklabanlık. (s. 234)
çabuk 1. Çabuk, hızlı. 2. Çevik. (s. 124)	çabuk 1. Çabuk, hızlı. 2. Çevik. (s. 524)	çapuk zf. 1. Çabuk, hızlı. 2. Çevik. (s. 196)	çabuk/ çapuk zf. Çabuk. (s. 84, 234)
çadır 1. Çadır. 2. Şemsiye. (s. 125)	çadır 1. Çadır. 2. Şemsiye. (s. 524)	çadır is. 1. Çadır, çingene çadırı. 2. Şemsiye. (s.195)	çadır is. 1. Çadır. 2. Gölge olarak kullanılan tente veya şemsiye. (s. 84); Çadır; şemsiye. (s. 234)
çakal Alnında beyaz leke olan at. (s. 125)	çakal Alnında beyaz leke olan at. (s. 525)	çakal is. Alnında beyaz leke olan at. (s. 195)	çakal is. Alnında beyaz leke olan koyu renkli at. (s. 234)

çamaşır Çamaşır, iç giysisi. (s. 129)	çamaşır Çamaşır, iç giysisi. (s. 527)	-	-
çark 1. Çark, dişli tekerlek. 2. Çember. 3. <i>tek</i> . Bileme makinesi. (s. 132)	çark 1. Çark, dişli tekerlek. 2. Çember. 3. <i>tek</i> . Bileme makinesi. (s. 530)	çark <i>is.</i> Çark, dişli tekerlek. (s. 196)	çark <i>is.</i> Çark, dişli tekerlek. (s. 85; 235)
çekiç Çekiç. (s. 138)	çekiç Çekiç. (s. 536)	çekiç <i>is.</i> Çekiç. (s. 196)	çekiç <i>is.</i> Çekiç. (s. 86, 235)
çeltik Kuru dal parçası, kısa ince sopa. (s. 140)	çeltik Kuru dal parçası, kısa ince sopa. (s. 537)	-	-
çember 1. Çember. 2. Başörtüsü. (s. 141)	çember 1. Çember. 2. Başörtüsü. (s. 537)	çembeer <i>is.</i> Çember (fıçı için) (s. 197) çember <i>is.</i> 1. Baş örtüsü, 2. Çember. 3. Dokuma veya örgülü kumaştan oluşan başlık. (s. 197)	çember <i>is.</i> 1. Yazma, başörtüsü. 2. Çember (fıçı için). (s. 86; 235)
çenâ Çene, çene kemiği. (s. 141)	çenâ Çene, çene kemiği. (s. 538)	çenâ <i>is.</i> Çene kemiği, çene. (s. 197)	çenâ <i>is.</i> Çene. (s. 235)
çengel 1. Çengel, kanca. 2. Demir, çapa demiri. 3. Olta. 4. Zıpkın. (s. 142)	çengel 1. Çengel, kanca. 2. Demir, çapa demiri. 3. Olta. 4. Zıpkın. (s. 538)	çengel <i>is.</i> 1. Çengel. 2. Olta. (s. 197)	çengel <i>is.</i> Kiler veya bodrumun tavanına çeşitli eşyaları asmaya yarayan demir çengel. (s. 87); 1. Olta. 2. Demir, çapa demiri. 3. Kiler veya bodrumun tavanına çeşitli eşyaları asmaya yarayan demir çengel. (s. 235)
çep 1. Tıkaç. 2. Fıçıdaki delik. (s. 142)	çep/ cöp 1. Tıkaç. 2. Fıçıdaki delik. (s. 538)	çep (çöp) <i>is.</i> 1. Tıkaç. 2. Fıçıdaki delik. (s. 197)	çöp <i>is.</i> Fıçıdaki tahta tıkaç. (s. 237)
çeşit Çeşit, tür. (s. 143)	-	-	-
çeşnä 1. <i>az</i> . Tad. 2. İlginç. (s. 143)	çeşnä <i>az</i> . 1. Tad. 2. İlginç. (s. 540)	-	-
çevik Çevik, atik, hızlı. (s. 144)	çevik Çevik, atik, hızlı. (s. 533)	-	--
çınar Hırçın, harın, inatçı. (s. 153)	çınar Hırçın, harın, inatçı. (s. 559)	çınar <i>sf.</i> 1. Israrlı. 2. İnatçı. (s. 198)	-
çırak <i>esk.</i> Çırak, işçi. (s. 153)	çırak <i>esk.</i> Çırak, işçi. (s. 560)	çırak <i>is.</i> 1. Çırak. 2. İşçi. (s. 198)	çırak <i>is.</i> Çırak, hizmetçi. (s. 87; 236)
çift 1. Çift. 2. Kerpeten. 3. Sürülmüş tarla. (s. 156)	çift 1. Çift. 2. Kerpeten. 3. Sürülmüş tarla. (s. 547)	çift <i>is.</i> Çift. (s. 197)	çift 1. <i>sf.</i> İki taneden oluşan, çift. 2. <i>is.</i> Toprağı sürmek için

			birlikte koşulan iki hayvan. (s. 88); Çift. (s. 236)
çiftä Çifte. (s. 156)	çiftä Çifte. (s. 547)	-	-
çilingir 1. Demirci. 2. Çilingir. (s. 159)	çilingir 1. Demirci. 2. Çilingir. (s. 543)	çilengir is. 1. Demirci. 2. Çilingir. (s. 198)	çileŋgir is. Demirci; çilingir. (s. 236)
çimen Çimen. (s. 160)	çimen Çimen. (s. 544)	çimen is. Çimen. (s. 198)	çimen is. Çimen. (s. 88); Buğdayın yeşil filizleri, çimen. (s. 236)
çingenä 1. Çingene. 2. Dilenci. (s. 160)	çingenä 1. Çingene. 2. Dilenci. (s. 544)	çingenä is. Çingene. (s. 198)	çingenä is. Çingene. (s. 88, 236)
çini 1. Porselen tabak. 2. Fayans. 3. Porselen. (s. 160)	çini 1. Porselen tabak. 2. Fayans. 3. Porselen. (s. 545)	-	-
çiriş Çiriş. (s. 161)	çiriş Çiriş. (s. 545)	-	-
çirkin 1. Çirkin, güzel olmayan. 2. İğrenç. 3. Korkunç. (s. 161)	çirkin 1. Çirkin, güzel olmayan. 2. İğrenç. 3. Korkunç. (s. 545)	çirkin sf. Çirkin. (s. 198)	çirkin sf. 1. Korkunç. 2. Kötü, bet. (s. 88)
çoban Çoban. (s. 165)	çoban Çoban. (s. 548)	çoban is. Çoban. (s. 199)	çoban is. Çoban. (s. 89; 237)
çorap Çorap. (s. 167)	çorap Çorap. (s. 549)	çorap is. Çorap. (s. 199)	çorap is. Çorap. (s. 89; 237)
çorba Çorba. (s. 167)	çorba Çorba. (s. 550)	çorba is. Çorba. (s. 199)	çorba is. Tel şehriye, peynir ve etle yapılan bir çorba. (s. 237)
çöşmä 1. Çeşme. 2. az. Pınar. (s. 169)	çöşmä/ çeşmä 1. Çeşme. 2. az. Pınar. (s. 552)	çöşme is. 1. Pınar. 2. Çeşme. (s. 200)	çöşme is. Çeşme. (s. 90; 237)
-	çufa Çuha. (s. 553)	çufa is. Çuha; tüysüz, ince sık dokunmuş yün kumaş. (s. 200)	çufa 1. is. Çuha, tüysüz, ince, sık dokunmuş yün kumaş. 2. sf. Çuha kumaşından yapılmış. (s. 90); Çuha, ince fabrika çuhası. (s. 237)
çukundur Pancar. (s. 171)	çukundur Pancar. (s. 552)	çukundur is. Pancar. (s. 200)	çukundur is. Pancar. (s. 90, 237)
çuval 1. Çuval. 2. Çuval bezi. (s. 172)	çuval 1. Çuval. 2. Çuval bezi. (s. 552)	çuval is. Çuval. (s. 200)	çuval 1. is. Çuval; 2. sf. Bu torbanın alabileceği miktarda olan. (s. 90)
dembel Tembel. (s. 186)	dembel Tembel. (s. 138)	dembel is. Tembel (s. 202)	dembel sf. Tembel (s. 92; 239)
derä 1. İrmak.	derä 1. İrmak.	dere (derä) is.	derä is. 1. Dere. 2.

2. Dere. 3. İki dağ arasındaki uzun çukur. (s.188)	2. Dere. 3. İki dağ arasındaki uzun çukur. (s.139)	1. dere. 2. Nehir. 3. Su yatağı. (s. 202)	Nehir. (s. 94); Nehir; dere; su yatağı. (s. 239)
dert 1. Acı, ıstırap. 2. Dert, keder. 3. Bela. 4. Hastalık. (s. 189)	dert 1. Acı, ıstırap. 2. Dert, keder. 3. Bela. (s. 140)	dert is. 1. Dert. 2. Acı. 3. Keder. (s. 202)	derd is. Dert, üzüntü. (s. 239)
dev <i>folk</i> . Çok iri ve olağanüstü güçlü masal yarattığı, dev. (s. 190)	dev <i>folk</i> . Çok iri ve olağanüstü güçlü masal yarattığı, dev. (s. 135)	-	dev is. Dev, korkunç, çok iri ve olağanüstü güçlü masal yarattığı. (s. 94); Dev. (s. 239)
dilber <i>folk</i> . Güzel kız, dilber. (s. 196)	dilber <i>folk</i> . Güzel kız, dilber. (s.145)	dilber is. 1. Geveze. 2. Konuşkan. 3. Hatip. (s. 203)	dilber is. Dilber, alımlı, güzel kadın. (s. 95); Dilber. (s. 239)
dost Dost. (s. 212)	dost Dost. (s. 157)	dost is. Dost, yaren. (s. 205)	dost is. Dost. (s. 98); Dost, yaren. (s. 240)
duar Duvar. (s. 218)	duar / duvar Duvar. (s. 161)	duvar (duar) is. Duvar. (s. 206)	duvar is. Duvar. (s. 100; 241)
duşman Düşman. (s. 221)	duşman Düşman. (s. 166)	duşman is. Düşman. (s. 206)	duşman is. Düşman. (s. 100; 241)
dut 1. Dut ağacı. 2. Dut (meyve). (s. 222)	dut 1. Dut ağacı. 2. Dut (meyve). (s. 165)	dut is. Dut, dut ağacı. (s. 206)	dut is. 1. Dut ağacı 2. Dut (meyve). (s. 100, 241)
dülger esk. Dülger, doğramacı. (s. 224)	dülger esk. Dülger, doğramacı. (s. 168)	dülger is. 1. Dülger. 2. Doğramacı. (s. 206)	dülger Dülger, doğramacı. (s. 100, 241)
eer <i>bağ</i> . Eğer, şayet. (s. 232)	eer/ her <i>bağ</i> . Eğer, şayet. (s. 173)	her 1. Eğer. 2. Şayet. (s. 221)	her 1. <i>bağ</i> . Eğer, şayet. 2. <i>sf</i> . Her. (s. 117, 248)
endezâ esk. Endaze (uzunluk ölçü birimi). (s. 236)	endezâ/ hendeza esk. Endaze (uzunluk ölçü birimi). (s. 176)	endezâ is. Uzunluk ölçü birimi, arşın, 8/11 metre. (s. 209)	hendezâ is. Endaze, dirsek (uzunluk ölçü birimi). (s. 248); yendezâ is. Endaze (uzunluk ölçü birimi). (s. 207)
eniştâ Enişte. (s. 237)	eniştâ Enişte. (s. 177)	eniştâ is. Enişte. (s. 209)	yeniştâ is. Enişte. (s. 207, 289)
ergivan Erguvan. (s. 239)	ergivan Erguvan. (s. 178)	--	-
fent az. 1. Becerikli, usta, mahir. 2. Kurnazlık. (s. 252)	fent az. 1. Becerikli, usta, mahir. 2. Kurnazlık. (s. 496)	-	fent <i>sf</i> . Maharetli, becerikli, mahir, usta, eli uz. (s.242)
-	-	ferman is. 1. Devlet emri.	fermant Ferman, emir. (s. 103,

		2. Ferman (s. 212)	242)
fişek Fişek. (s. 258)	fişek Fişek. (s. 499)	-	-
gäur Gâvur, dinsiz, inancı olmayan. (s. 265)	gäur <i>esk.</i> Gâvur, dinsiz, inancı olmayan. (s. 106)	gäur <i>is.</i> 1. Gâvur. 2. İnancı olmayan. (s. 214)	gäur <i>is.</i> Gavur (Türklerle denir). (s. 105; 243)
gerdan İnci kolye. (s. 271)	gerdan İnci kolye. (s. 111)	gerdan <i>is.</i> İnci, inci tanesi. (s. 214)	gerdan <i>is.</i> İnci kolye, gerdan. (s. 244)
gül Gül. (s. 287)	gül Gül. (s. 122)	gül <i>is.</i> Gül. (s.217)	gül <i>is.</i> Gül. (s. 111); 1. Gül. 2. Piriz. (s. 245)
günaa Günah. (s. 289)	günää / günaa / günäh Günah. (s. 124)	günah <i>is.</i> Günah. (s. 217)	günaa/ günah <i>is.</i> 1. Günah, dini bakımdan suç sayılan iş veya davranış. (s. 112); Günah. (s. 246)
gürcü (I) Gürcü. (s. 290)	gürcü (I) Gürcü. (s. 125)	-	-
güvercik <i>kim.</i> Güherçile. (s. 291)	güvercik <i>kim.</i> Güherçile. (s. 121)	güvercik Güherçile. (s. 218)	güverceli <i>is.</i> Güherçile. (s. 246)
hafta Hafta. (s. 293)	afta/ hafta Hafta. (s. 61)	afta <i>is.</i> Hafta. (s. 181)	afta <i>is.</i> Hafta. (s. 60; 223)
ham İşlenmemiş; idmansız, ham. (s. 297)	ham İşlenmemiş; idmansız, ham. (s. 512)	-	-
-	-	-	han <i>is.</i> Han (yapı). (s. 247)
harman Harman. (s. 300)	harman Harman. (s. 514)	harman Harman yeri, harman. (s. 219)	harman <i>is.</i> Harman. (s. 114); harman = arman Harman, harman yeri, (atlarla harman dövmeye yarayan iyice sıkıştırılarak düzeltilmiş yuvarlak alan). (s. 247)
hasta Hasta. (s. 301)	hasta/ asta Hasta. (s. 516)	hasta <i>zf.</i> Hasta. (s.220)	hasta <i>is.</i> Hasta. (s. 114; 247)
hayli Hayli, çok. (s. 308)	hayli Hayli, çok. (s. 508)	hayli <i>zf.</i> 1. Hayli, yeterli. 2. Büyükçe. (s. 220)	hayli <i>zf.</i> Hayli, çok, hatırı sayılır. (s. 247)
hem (I) <i>bağ.</i> Ve. (s. 310)	hem (I) <i>bağ.</i> Ve. (s. 518)	hem Ve. (s. 220)	hem/ em <i>bağ.</i> 1. Ve. 2. Hem... hem...(s. 116); Ve (bağlaç). (s. 248)
hemen 1. Hemen. 2. Şimdi, az önce. (s. 310)	hemen 1. Hemen. 2. Şimdi, az önce. (s. 518)	emen <i>zf.</i> Şimdi, az önce. (s. 209)	hemen <i>zf.</i> Hemen (s. 116) yemen <i>zf.</i> Şimdi, az önce. (s. 206;

			288)
henez Henüz, az önce, yeni. (s. 310)	henez Henüz, az önce, yeni. (s. 518)	-	henez <i>zf.</i> Henüz, az önce, yeni. (s. 117; 248)
hep Hep. (s. 311)	hep Hep. (s. 518)	-	hep <i>is.</i> Hep. (s. 117; 248)
her (I) Teker teker hepsi, birer birer hepsi, birer birer tamamı, her. (s. 311)	her (I) Teker teker hepsi, birer birer hepsi, birer birer tamamı, her. (s. 518)	-	-
hergelä 1. At sürüsü. 2. <i>mec.</i> Sürü. 3. Hergele, yılki. (s. 311)	hergelä 1. At sürüsü. 2. <i>mec.</i> Sürü. 3. Hergele, yılki. (s. 519)	hergelä <i>is.</i> Sürü, at sürüsü. (s. 221)	hergelä <i>is.</i> 1. Hergele, yılki. 2. At sürüsü. (s. 117; 248)
-	-	hıyar <i>is.</i> 1. Karpuz. 2. Salatalık. (s. 221)	hıyar <i>is.</i> Salatalık, hıyar. (s. 248)
hiç Hiç. (s. 313)	hiç Hiç. (s. 519)	hiç Hiç. (s. 222)	hiç <i>zf.</i> Hiç. (s. 118; 248)
hoca <i>din bilgisi</i> Hoca. (s. 314)	hoca <i>din bilgisi</i> Hoca. (s. 520)	-	-
horoz Horoz. (s. 315)	horoz Horoz. (s. 520)	horoz <i>is.</i> Horoz. (s. 222)	horoz <i>is.</i> Horoz. (s. 118; 248)
hoş İyi, hoş. (s. 315)	hoş <i>az.</i> İyi, hoş. (s. 521)	hoş İyi, hoş. (s. 222)	hoş <i>sf.</i> Hoş, iyi. (s. 118); 1. Hoş, iyi. 2. Garip. 3. Uslu. (s. 249)
hurma 1. Hurma ağacı. 2. Hurma (meyve). (s. 315)	hurma/ urma 1. Hurma ağacı. 2. Hurma (meyve). (s. 521)	hurma Hurma. (s. 222)	hurma <i>is.</i> Hurma (meyve). (s. 118); urma çekirdeği Hurma çekirdeği. (s. 284)
ibrişim İpek iplik, ibrişim. (s. 317)	ibrişim İpek iplik, ibrişim. (s. 198)	-	yibrişim <i>is.</i> İibrişim, kalınca bükülmüş ipek iplik. (s. 211); yibrişim <i>is.</i> İpek iplik, ibrişim. (s. 291)
incir 1. İncir ağacı. 2. İncir (meyve). (s. 324)	incir 1. İncir ağacı. 2. İncir (meyve). (s. 203)	incir (injur) <i>is.</i> İncir. (s. 225)	incir <i>is.</i> İncir. (s. 250)
kaftan <i>esk.</i> Kaftan. (s. 337)	kaftan <i>esk.</i> Kaftan. (s. 258)	kaftan <i>is.</i> Kaftan (s. 228)	kaftan <i>is.</i> Kaftan (s. 124, 250)
karpuz 1. Karpuz. 2. <i>mec.</i> Yuvarlak. (s. 359)	karpuz 1. Karpuz. 2. <i>mec.</i> Yuvarlak. (s. 251)	karpuz <i>is.</i> Karpuz. (s. 231)	karpuz/ karpuz <i>is.</i> Karpuz. (s. 128); karpuz <i>is.</i> Karpuz. (s. 252)
kavga Ağız kavgası, tartışma; kavga, dövüş. (s. 367)	kavga Ağız kavgası, tartışma; kavga, dövüş. (s. 227)	kavga <i>is.</i> 1. Kavga. 2. Tartışma. (s. 232)	kavga <i>is.</i> Kavga, tartışma. (s. 130; 253)
kâr (I) Kâr, gelir, kazanç. (s. 373)	käär/ kâr (I) Kâr, gelir, kazanç.	kâr <i>is.</i> 1. Kâr. 2. Faiz. 3. Kazanç.	kâr (I) <i>is.</i> Kâr, kazanç. (s. 132);

	(s. 260)	(s. 233)	Kâr, kazanç. (s. 254)
kehlîbar Kehribar. (s. 376)	kehlebar Kehribar. (s. 267)	-	kehlebar is. Kehribar. (s. 254)
kel 1. Kel, saç dökülmüş (kimse), dazlak. 2. <i>tıp.</i> Uyuz hastalığı. (s. 376)	kel 1. Kel, saç dökülmüş (kimse), dazlak. 2. <i>tıp.</i> Uyuz hastalığı. (s. 262)	kel is. Kel, dazlak. (s. 233)	kel 1. is. Deri hastalığı. 2. is. Kafa. 3. <i>sf.</i> Kel; saçı dökülmüş kişi. (s. 132)
kelep <i>tek.</i> İplik çilesi. (s. 376)	kelep <i>tek.</i> İplik çilesi. (s. 262)	-	kelep On iki “çilâ”. (s. 254)
kelepçâ 1. <i>tek.</i> Kelebek. 2. Kelepçe. (s. 376)	-	-	-
kellâ Kelle, kafatası. (s. 376)	kellâ Kelle, kafatası. (s. 262)	kellâ is. Kelle, kafatası. (s. 23)	kellâ is. Kafatası, kelle. (s. 132; 254)
kem <i>az.</i> Bahtsız, mutsuz, talihsiz. (s. 377)	kem <i>az.</i> Bahtsız, mutsuz, talihsiz. (s. 262)	-	kem <i>sf.</i> Mutsuz, bahtsız. (s. 254)
kemençâ Kemençe. (s. 377)	kemençâ <i>az.</i> Bahtsız, mutsuz, talihsiz. (s. 262)	kemençâ is. Kemençe. (s. 234)	kemençâ is. Kemençe. (s. 132; 254)
kement <i>esk.</i> Kement, kördüğüm. (s. 377)	kement <i>esk.</i> Kement, kördüğüm. (s. 262)	kement is. Kement. (s. 234)	kement is. 1. Kement, hayvanları yakalamak için kullanılan ucu ilmikli, kaygan uzun ip. 2. İdam için kullanılan yağlı kayış. (s. 133); Kement, kördüğüm. (s. 254)
kemer 1. Geniş deri (avcı) kemer. 2. Sobadaki kemer. (s. 377)	kemer 1. Geniş deri (avcı) kemer. 2. Sobadaki kemer. (s. 262)	kemer is. 1. Kemer. 2. Para tutmak için geniş kuşak. (s. 234)	kemer is. Kemer. (s. 133); 1. Sobadaki kemer, 2. Geniş kemer. (s. 254)
kenar 1. Kıyı, kenar. 2. Pervaz. 3. Baskı vb. çevre süsleri. 4. Defter, kitap kenarı, 5. Ekmek kenarı. (s. 377)	kenar 1. Kıyı, kenar. 2. Pervaz. 3. Baskı vb. çevre süsleri. 4. Defter, kitap kenarı, 5. Ekmek kenarı. (s. 263)	kenar (kenâr) is. 1. Kenar. 2. Kıyı. 3. Sınır. (s. 234)	kenar is. 1. Kenar, kıyı. 2. Yan. 3. Sınır. (s. 133)
kenâ Kene. (s. 378)	kenâ Kene. (s. 263)	kenâ is. Kene. (s. 234)	kenâ is. Kene. (s. 254)
kepcâ <i>esk.</i> Kepçe. (s. 379)	kepcâ/ kepcâ <i>esk.</i> Kepçe. (s. 264)	-	kepcâ is. Kepçe. (s. 254)
kerestâ <i>esk.</i> Kereste. (s. 379)	kerestâ <i>esk.</i> Kereste. (s. 265)	kerestâ is. Kereste (s. 234)	kerestâ is. Bina, yapı. (s. 254)
kervan <i>esk.</i> Kervan. (s. 380)	kervan <i>esk.</i> Kervan. (s. 264)	kervan is. Kervan. (s. 234)	kervan is. Kervan. (Gagauz efsanelerine göre,

			yaklaşan düşmandan uzaklaşmak isteyen halk, köylerden kervan halinde toplanmış). (s. 255)
kesä Kese; cüzdan. (s. 380)	kesä Kese; cüzdan. (s. 265)	kesä is. 1. Cüzdan. 2. Kese. (s. 234)	kesä is. Kese. (s. 133; 255)
keşiş esk. Keşiş. (s. 382)	keşiş esk. Keşiş. (s. 268)	keşiş Keşiş. (s. 234)	keşiş is. Keşiş. (s. 134; 255)
keşki Keşke. (s. 382)	keşki Keşke. (s. 268)	keşkim (keşki) zıf. Keşke. (s. 234)	keşki ünü. Keşke. (s. 134); Ah, keşke; yazık. (s. 255)
ki bağ. Ki. (s. 396)	ki bağ. Ki. (s. 268)	ki Ki. (s. 237)	ki bağ. Ki. (s. 137; 256)
kiftä Köfte. (s. 396)	kiftä Köfte. (s. 271)	-	-
kil Kil. (s. 397)	kil Kil. (s. 268)	-	-
kiler Kiler; ambar. (s. 397)	kiler Kiler; ambar. (s. 268)	-	kiler is. Eve yanında yapılan küçük ahır. (s. 256)
kilim Yün kilim. (s. 397)	kilim Yün kilim. (s. 269)	kilim is. 1. Yün kilim. 2. Kaba yün battaniye. (s. 237)	kilim is. Yün kilim (s. 127); Evde dokunmuş yünlü halı, kilim. (s. 256)
kilit Kilit. (s. 397)	kilit Kilit. (s. 269)	kilit is. Asma kilit. (s. 237)	kilit is. Kilit. (s. 137; 256)
kin Kin, öç. (s. 398)	kin Kin, öç. (s. 269)	kin is. Azap, acı, ıstırap. (s. 237)	kin is. Kin, öç. (s. 256) kinni sf. Kinli, kindar; ıstıraplı. (s. 137)
kirdä esk. Yası ekmek. (s. 399)	kirdä esk. Yası ekmek. (s. 270)	-	-
kireç Kireç. (s. 399)	kireç Kireç. (s. 270)	kireç is. Kireç. (s. 238)	kireç is. Kireç. (s. 137; 256)
kiyat 1. Kâğıt. 2. Kitap. 3. Mektup 4. Belge. 5. İskambil kağıdı. (s. 401)	kiyat/ kiat 1. Kâğıt. 2. Kitap. 3. Mektup 4. Belge. 5. İskambil kağıdı. (s. 268)	kiat/ kihât is. 1. Kağıt. 2. Kitap. (s. 237)	kiyat/ kihât is. 1. Kağıt. 2. Mektup. 3. İskambil kağıdı. 4. Ferman. (s.138); Kağıt, kitap, duvar kağıdı, iskambil kağıdı, mektup, ilan, gazete, belge. (s. 257)
koz Koz (iskambil oyununda). (s. 417)	koz Koz (iskambil oyununda). (s. 273)	-	koz is. Koz. (iskambil oyununda). (s. 257)

			258)
koza 1. Koza. 2. Badiç. (s. 417)	koza 1. Koza. 2. Badiç. (s. 273)	-	koza <i>is.</i> Koza. (s. 141); 1. Koza; 2. Baklagillerde badiç. (s. 258)
köör Kör. (s. 418)	köör / kör (I) Kör. (s. 286)	kör <i>sf.</i> Kör. (s.241)	kör <i>sf.</i> Kör, görme engelli. (s. 142; 258)
kösä Bıyığı, sakalı çıkmayan (erkek), köse. (s. 420)	kösä Bıyığı, sakalı çıkmayan (erkek), köse. (s. 288)	kösä Köse, sakalsız, bıyıksız. (s. 241)	kösä <i>is.</i> Bıyıksız, bıyığı, sakalı çıkmayan erkek, köse. (s. 259)
köşä 1. Köşe, бүкүч. 2. Bir nesnenin köşesi. 3. Kuytu, تنها yer. 4. <i>mat. fiz.</i> Köşe. (s. 421)	köşe 1. Köşe, бүкүч. 2. Bir nesnenin köşesi. 3. Kuytu, تنها yer. 4. <i>mat. Fiz.</i> Köşe. (s. 288)	köşä <i>is.</i> Köşe. (s.242)	köşe <i>is.</i> 1. Köşe, bir nesnenin ucu. 2. İki duvarın birleştiği girintili veya çıkıntılı yer. 3. Kuytu, تنها yer. 4. Taraf. (s. 142); Köşe. (s. 259)
kötek <i>esk.</i> Kötek, sopayla atılan dayak. (s. 421)	kötek <i>esk.</i> Kötek, sopayla atılan dayak. (s. 288)	-	kötek <i>is.</i> Kötek. (s. 142; 259)
kükürt <i>kim.</i> Kükürt, sülfür. (s. 438)	kükürt <i>kim.</i> Kükürt, sülfür. (s. 302)	kükürt <i>is.</i> Kükürt, sülfür. (s. 244)	kükürt <i>is.</i> Kükürt, sülfür. (s. 261)
külah <i>esk.</i> Külah; kalpak. (s. 439)	külah / külah <i>esk.</i> Külah; kalpak. (s. 301)	külah <i>is.</i> Külah, şapka. (s. 244)	külah <i>is.</i> Külah, şapka. (s.146; 261)
kümbet <i>esk.</i> 1. Kubbe. 2. Soba. (s. 439)	kümbet <i>esk.</i> 1. Kubbe. 2. Soba. (s. 302)	kümbet <i>is.</i> Demir, soba. (s.245)	kümbet <i>is.</i> Soba. (s. 261)
kündä Tuzak, kapan. (s. 439)	kündä Tuzak, kapan. (s. 302)	-	-
küskä <i>esk.</i> 1. Küşpe. 2. Posa, tortu. (s. 440)	küskä <i>esk.</i> 1. Küşpe. 2. Posa, tortu. (s. 302)	-	-
küü Köy. (s. 441)	küü Köy. (s. 303)	küü <i>is.</i> Köy. (s. 245)	küü <i>is.</i> Köy. (s. 145; 260)
laalä Lale. (s. 442)	laalä Lale. (s. 314)	laala (lala) <i>is.</i> Lale. (s. 245)	laalä/ laala <i>is.</i> Lale. (s. 147; 261)
laf 1. Laf, söz. 2. Konuşma. 3. Söz verme. 4. Öğüt, nasihat. (s. 442)	laf 1. Laf, söz. 2. Konuşma. 3. Söz verme. 4. Öğüt, nasihat. (s. 316)	laf <i>is.</i> Söz, konuşma, laf. (s. 245)	laf <i>is.</i> Laf, söz. (s. 147; 261)
leen Leğen. (s. 445)	lien / leen Leğen. (s. 318)	-	leyen <i>is.</i> Leğen. (s. 262)
lekä Leke. (s. 445)	lekä Leke. (s. 317)	lekä <i>is.</i> Leke. (s. 246)	lekä <i>is.</i> Leke. (s. 261)
lelek Leylek. (s. 446)	lelek Leylek. (s. 317)	lelek <i>is.</i> Leylek. (s. 246)	lelek <i>is.</i> Leylek. (s. 147; 261)
leş Leş, ceset, ölü beden. (s. 446)	leş Leş, ceset, ölü beden. (s. 318)	leş <i>is.</i> Leş, ceset, ölü beden. (s. 246)	leş <i>is.</i> Leş, ceset, ölü beden. (s. 147; 262)
levent Yakışıklı	levent Yakışıklı	-	levent <i>sf.</i>

(kimse). (s. 446)	(kimse). (s. 317)		Yakışıklı (kimse). (s. 148); Şık giyinen. (s. 262)
lülâ esk. 1. Lüle, pipo. 2. Boru. (s. 449)	lülâ 1. Lüle, pipo. 2. Boru. (s. 320)	lülâ is. 1. Lüle taşı. 2. Boru. (s. 246)	lülâ is. Lüle, pipo. (s. 148); 1. Pipo. 2. Dalga. (s. 262)
lüzgâr Rüzgâr. (s. 449)	lüzgâr Rüzgâr. (s. 320)	lüzgâr is. Rüzgâr. (s. 246)	lüzgar is. Rüzgâr. (s. 148, 262)
maşa Ateş kancası, fırın kancası, maşa. (s. 458)	maşa Ateş kancası, fırın kancası, maşa. (s. 327)	maşa is. Maşa, kıskaç. (s. 248)	maşa is. Ateşten kömür almaya yarayan demir cımbız, maşa. (s. 150; 263)
maya 1. Maya. 2. Şirden. 3. az. Kuluçkaya konulan yumurta. 4. mec. Soy, sülâle, yaradılış. 5. En iyi lokma, en iyi parça. (s. 459)	maya 1. Maya. 2. Şirden. 3. az. Kuluçkaya konulan yumurta. 4. mec. Soy, sülâle, yaradılış. 5. En iyi lokma, en iyi parça. (s. 322)	maya is. Maya. (s. 248)	maya is. 1. Maya. 2. Ağız sütü, yeni doğurmuş memelilerin ilk sütü. (s. 263)
meer bağ. Meğer, meğerse, oysa, oysaki. (s. 462)	meer bağ. Meğer, meğerse, oysa, oysaki. (s. 328)	-	-
mekik 1. Mekik, dokuma tezgâhlarında kullanılan masuralı araç. 2. mec. Yerinde duramayan, sürekli kıpırdanan (kimse), kurtlu. (s. 462)	mekik 1. Mekik, dokuma tezgâhlarında kullanılan masuralı araç. 2. mec. Yerinde duramayan, sürekli kıpırdanan (kimse), kurtlu. (s. 329)	mekik is. 1. Emeklemek. 2. Sürüne sürüne (zorla) gitmek. (s. 248)	mekik is. Mekik, dokuma tezgâhlarında kullanılan masuralı araç. (s. 151; 263)
menevşa 1. Menekşe. 2. Menekşe rengi. (s. 463)	menevşa 1. Menekşe. 2. Menekşe rengi. (s. 330)	-	menefşe is. Menekşe. (s. 151) menefşa is. Menekşe. (s. 264)
mercimek Mercimek. (s. 464)	mercimek Mercimek. (s. 330)	mercimek is. Mercimek. (s. 249)	mercimek is. Mercimek (s. 151; 264)
merdiven Merdiven. (s. 464)	merdiven Merdiven. (s. 330)	merdiven is. Merdiven (s. 249)	merdiven is. Merdiven. (s. 151; 264)
meşâ Meşe. (s. 465)	meşâ Meşe. (s. 331)	meşâ is. Meşe. (s. 249)	meşâ is. Meşe. (s. 264)
meşin 1. İşlenmiş koyun derisi. 2. Koyun derisinden pantolon. (s. 465)	meşin 1. İşlenmiş koyun derisi. 2. Koyun derisinden pantolon. (s. 331)	meşin is. Koyun derisinden pantolon. (s. 249)	meşin is. Kışlık, deri pantolon. (s. 264)
meyva Meyve. (s. 466)	meva/ meyva Meyve. (s. 328)	meyva is. 1. Meyve. 2. Ürün. 3. Yemiş. (s. 249)	meyva is. Meyve, yemiş. (s. 264)
mezâ 1. Meze. 2. az. Hamur tatlısı. (s. 466)	mezâ 1. Meze. 2. Tatlı. 3. az. Hamur tatlısı. (s. 329)	-	mezâ is. Meze. (s. 264)
mıh Çivi, nal çivisi. (s. 467)	mıh Çivi, nal çivisi. (s. 337)	mıh is. Mıh, nal çivisi. (s. 249)	mıh is. Mıh, nal çivisi. (s. 264)

mındar 1.1. Kirli, pis. 1.2. İğrenç. 2.1. Pis, yasaklı (kimse). 2.2. <i>mec.</i> Döküntü, ayak takımından olan kimse. (s. 467)	mındar 1.1. <i>sf.</i> Kirli, pis. 1.2. İğrenç. 2.1. Pis, yasaklı (kimse). 2.2. <i>mec.</i> Döküntü, ayak takımından olan kimse. (s. 336)	mındar <i>sf.</i> 1. Kirli, pis. 2. Tiksinç. (s. 249)	mındar <i>is.</i> Murdar, iğrenç, pis. (s. 152; 264)
miimer Mürver. (s. 468)	miimer Mürver. (s. 332)	meymmer <i>is.</i> Mürver. (s. 249)	meymmer <i>is.</i> Mürver. (s. 264)
molla <i>esk.</i> Molla, hoca, müezzin. (s. 470)	molla <i>esk.</i> Molla, hoca, müezzin. (s. 333)	-	-
mum Mum. (s. 472)	mum Mum. (s. 334)	mum <i>is.</i> Mum. (s. 249)	mum <i>is.</i> Mum. (s. 153; 264)
mušta Yumruk. (s. 473)	mušta Yumruk. (s. 335)	-	-
mühür Mühür, damga. (s. 474)	müür / mühür Mühür, damga. (s. 335)	mühür <i>is.</i> Mühür, damga. (s. 250)	mühür <i>is.</i> Mühür, mühür mumu. (s. 265)
nam <i>esk.</i> Nam, ün, şan. (s. 477)	nam <i>esk.</i> Nam, ün, şan. (s. 339)	nam <i>is.</i> 1. Nam, şan. 2. Büyüklük. (s. 250)	nam <i>is.</i> Nam, ün. (s. 154, 265)
namaz <i>esk.</i> Namaz. (s. 477)	namaz <i>esk.</i> Namaz. (s. 339)	-	-
nar <i>bit. b.</i> 1. Nar ağacı. 2. Nar (meyve). (s. 477)	nar <i>bit. b.</i> 1. Nar ağacı. 2. Nar (meyve). (s. 339)	-	-
naşadır Nişadır. (s. 479)	naşadır / naşatır Nişadır. (s. 341)	naşadır <i>is.</i> Nişadır (s. 250)	naşadır <i>is.</i> Nişadır (s. 265)
naz 1. Naz, kapris. 2. Cilve. (s.480)	naz 1. Naz, kapris. 2. Cilve. (s. 338)	-	nazlan- <i>f.</i> Nazlanmak, kapris yapma. (s. 265)
nekez <i>esk.</i> Nekes, cimri. (s. 482)	nekez <i>esk.</i> Nekes, cimri. (s. 343)	nekes <i>sf.</i> Cimri, eli sıkı. (s. 251)	nekes <i>sf.</i> Cimri, nekes. (s. 266)
nem Nem, rutubet. (s. 482)	nem Nem, rutubet. (s. 343)	-	-
nişan 1. Nişan, işaret. 2. Belirti, iz. 3. Yara izi. 4. Fiziksel kusur. 5. Damga. (s. 485)	nişan/ nişan 1. Nişan, işaret. 2. Belirti, iz. 3. Yara izi. 4. Fiziksel kusur. 5. Damga. (s. 347)	nişan <i>is.</i> İşaret, nişan. (s. 251)	nişan <i>is.</i> 1. Nişan, işaret, belirti, iz. 2. Nişan, nişan töreni. (s. 156; 266)
nişasta: nişasta unu: <i>az.</i> 1. Birinci sınıf un. 2. Nişasta. (s. 486)	nişasta: nişasta unu <i>az.</i> 1. Birinci sınıf un. 2. Nişasta. (s. 345)	-	nişasta <i>is.</i> Buğday nişastası. (s. 156)
nur (I) Koyun peynirinin çıkan suyundan yapılan bir çeşit tuzsuz peynir, lor. (s. 488)	nur (I) Koyun peynirinin çıkan suyundan yapılan bir çeşit tuzsuz peynir, lor. (s. 488)	nuur <i>is.</i> Koyun peyniri. (s. 251)	nur <i>is.</i> 1. Gökten Kudüs'e düşen ışık. 2. Tuzsuz koyun peyniri, lor. (s. 266)
orospu Orospu, hayat kadını. (s. 495)	-	oraspul Ahlaksız, namussuz. (s.253)	orospul <i>is.</i> Ahlaksız, namussuz. (s. 267)
oruç <i>din bilgisi</i> Oruç. (s. 496)	oruç <i>din bilgisi</i> Oruç. (s. 352)	horuç (oruç) Oruç. (s. 222)	oruç/ horuç <i>is.</i> oruç. (s. 118; 249; 267)

paa Paha, değer, fiyat, eder. (s. 505)	paa Paha, değer, fiyat, eder. (s. 357)	paa is. Paha, değer. (s. 256)	paa is. Paha, değer, fiyat, eder. (s. 161; 268)
paça (I) Paça. paça (II) Paça, pantolon, don, şalvar vb. giyeceklerde bacakların çıktığı aşağı bölüm. (s. 505)	paça (I) Paça. paça (II) Paça, pantolon, don, şalvar vb. giyeceklerde bacakların çıktığı aşağı bölüm. (s. 365)	-	paça is. 1. Paça, pantolon, don, şalvar vb. giyeceklerde bacakların çıktığı aşağı bölüm. (s. 161); Domuz ayağından yapılan veya horoz etinden yapılan soğuk paça. (s. 268)
padişaa Padişah, sultan, hükümdar. (s. 506)	padişaa/ padişah Padişah, sultan, hükümdar. (s. 357)	padişah is. Padişah, sultan, devlet başı. (s. 256)	padişaa/ padişah is. Padişah. (s. 161; 268)
pak 1. Pak, temiz. 2. Açık, net (ses). 3. Namuslu, dürüst. 4. Samimi, içten. (s. 506)	pak 1. Pak, temiz. 2. Açık, net (ses). 3. Namuslu, dürüst. 4. Samimi, içten. (s. 359)	pak sf. Pak, temiz. (s. 256)	pak sf. 1. Pak, temiz. 2. Mec. Ahlakça lekesiz, bakire. (s. 161; 268)
pamuk 1. bit. b. Pamuk. 2. Votka. (s. 507)	pamuk 1. bit. b. Pamuk. 2. Votka. (s. 360)	pamuk 1. Pamuk. 2. Votka. (s. 256)	pamuk is. Pamuk. (s. 161; 268)
pança 1. Pençe. 2. El. (s. 508)	pança 1. Pençe. 2. hlk. El. (s. 360)	pança is. 1. Pençe 2. El. (s.256)	pança is. Pençe; el. (s. 268)
papuç Pabuç, ayakkabı. (s. 509)	papuç/ babuç Pabuç, ayakkabı. (s. 361)	papuç (babuç) Papuç. (s. 257)	papuç is. Papuç. (s. 268)
para Kağıt para. (s. 509)	para Kağıt para. (s. 361)	para is. Kağıt para (s. 257)	para is. Kağıt para. (s. 162, 269)
parça 1. Parça kısım. 2. Paçavra, bez. (s. 510)	parça 1. Parça kısım. 2. Paçavra, bez. (s. 363)	parça is. Parça, kısım. (s. 257)	parça is. Parça, kısım, bölük. (s. 162)
payanta Destek. (s. 515)	payanta Destek. (s. 358)	-	payanta is. İki düşey sütun arasına konulmuş tahta destek, payanda. (s. 269)
payvant 1. Kelepçe. 2. İp. (s. 516)	payvant 1. Kelepçe. 2. İp. (s. 358)	payvan is. At kelepçesi, bağ (rahatça hareket etmesini sınırlamak için bağlanan). (s. 258)	payvan Otlakta atı bağlamak için kullanılan bağ, kelepçe. (s. 269)
pazar (I) Pazar (gün). pazar (II) az. Pazar, belli bir şeyin satıldığı yer. (s. 516)	pazar (I) Pazar (gün). pazar (II) az. Pazar, belli bir şeyin satıldığı yer. (s. 357)	pazar is. Pazar. (s. 258)	pazar is. 1. Pazar (gün). 2. Pazar, belli bir şeyin satıldığı yer. (s. 163); Pazar (gün). (s. 269)
pelivan 1. Bahadır, yiğit. 2. Pehlivan. (s. 518)	pelivan 1. Bahadır, yiğit. 2. Pehlivan. (s. 358)	-	pelivan is. Pehlivan (s. 269)

	366)		
pembä Pembe. (s. 518)	pembä Pembe. (s. 366)	-	pembä <i>sf.</i> Açık kırmızı, vişne rengi, pembe. (s. 269)
pençerä Pencere. (s. 518)	pençerä Pencere. (s. 367)	pençerä kabı Pencere kapakları, panjur. (s. 258)	pençerä <i>is.</i> Pencere. (s. 163); pençere Pencere. (s. 269)
perçan Perçem (kâkül). (s. 518)	perçan Perçem (kâkül). (s. 367)	-	-
perdä 1. Perde. 2. Paravana, bölme duvarı. 3. Bent, su bendi. 4. Sis, düşman perdesi. (s. 518)	perdä 1. Perde. 2. Paravana, bölme duvarı. 3. Bent, su bendi. (s. 367)	perdä <i>is.</i> Perde. (s. 258)	perdä <i>is.</i> Perde. (s. 164, 269)
pergel 1. Çember, halka. 2. Pergel. (s. 518)	pergel 1. Çember, halka. 2. Pergel. (s. 367)	pergel <i>is.</i> Daire, halka. (s. 258)	pergel <i>is.</i> Daire, halka. (s. 164, 269)
pervane Pervane. (s. 519)	-	-	-
pervaz Pervaz. (s. 519)	pervaz Pervaz. (s. 367)	pervaz <i>is.</i> Pervaz. (s. 258)	pervaz <i>is.</i> Pervaz. (s. 269)
peş Etek, elbisenin etek kısmı. (s. 519)	-	-	-
peşin 1. Avans. 2. Peşin para. (s. 519)	peşin 1. Avans. 2. Peşin para. (s. 367)	peşint para <i>is.</i> 1. Peşin para. 2. Alışverişte ödenen para. (s. 258)	peşint <i>is.</i> Peşinat para, peşinat. (s. 270)
peşkir Peşkir, havlu. (s. 519)	peşkir Peşkir, havlu. (s. 367)	peşkir <i>is.</i> Peşkir, havlu. (s. 258)	peşkir <i>is.</i> Peşkir, havlu. (s. 164; 270)
pey Pey, teminat. (s. 519)	pey Pey, teminat. (s. 366)	pey <i>is.</i> Pey, teminat. (s. 258)	pey <i>is.</i> Pey, teminat. (s. 270)
peyda Peyda, belirme, gözükmeye ortaya çıkma. (s. 519)	peeda / peyda Peyda, belirme, gözükmeye ortaya çıkma. (s. 366)	-	peeda <i>is.</i> Peyda. (s. 163)
piç 1. Sürgün, filiz. 2. Annesi ile babası arasında resmi evlilik olmadan dünyaya gelen çocuk, piç. (s. 520)	piç 1. Sürgün, filiz. 2. Annesi ile babası arasında resmi evlilik olmadan dünyaya gelen çocuk, piç. (s. 369)	piç <i>is.</i> Babasız doğmuş çocuk, piç. (s. 258)	piç <i>is.</i> Babasız dünyaya gelen çocuk, piç. (s. 270)
piinir Peynir. (s. 521)	piinir Peynir. (s. 368)	piinir <i>is.</i> Koyun peyniri. (s. 258)	pinir <i>is.</i> Peynir. (s. 164; 270)
pilav Pilav. (s. 521)	pilaf Pilav. (s. 368)	-	-
pirinç (I) Pirinç. (s. 522)	pirinç (I) Pirinç. (s. 369)	pirinç <i>is.</i> Pirinç (besin). (s. 259)	pirinç Pirinç. (s. 164); 1. Pirinç. 2. Bronz. (s. 270)
pirinç (II) Bakır. (s. 522)	pirinç (II) Bakır. (s. 369)	-	pirinç Pirinç. (s. 164); 1. Pirinç. 2. Bronz. (s. 270)

pişman Pişman. (s. 523)	pişman Pişman. (s. 369)	-	pişman is. Pişman (s. 259)
post (I) esk. İçi saman dolu deri yastık. post (II) Makam. (s. 527)	post (I) esk. İçi saman dolu deri yastık. post (II) Makam. (s. 373)	-	post is. Post, içini samanla doldurur ve üzerine otururlar. (s. 271)
rendä Rende. (s. 541)	rendä Rende. (s. 383)	hrendä is. Rende. (s. 222)	-
renk Renk. (s. 541)	renk Renk. (s. 383)	-	-
rihtım Rihtım, iskele. (s. 543)	-	-	-
riştä 1. İp. 2. Bağ. (s. 543)	riştä 1. İp. 2. Bağ. (s. 195)	-	-
rugan tek. Marangoz rendesi, el kazıyıcı. (s. 544)	rugan tek. Marangoz rendesi, el kazıyıcı. (s. 384)	-	-
saaz (II) Saz (çalgi aleti). (s. 548)	saaz (II) Saz (çalgi aleti). (s. 387)	-	-
sade Sade, sadece, yalnız. sadä 1. db. Sade, basit. 2. Saf, temiz, katıksız. (s. 551)	saade/ saadä 1. Sade, sadece, yalnız. 2. Saf, temiz, katıksız. (s. 386)	sadä (saadä) Sade, sadece, yalnız. (s. 262)	saadä zf. Sade, sadece, yalnız. (s. 169; 272)
saray esk. Saray, gözterişli ev. (s. 558)	saray esk. 1. Saray, gözterişli ev. 2. Kamu işlerinin yürütüldüğü büyük yapı (s. 398)	saray (seray) is. Saray. (s. 264)	saray is. Saray. (s. 171); Ahır, ambar. (s. 273)
sayvan Hayvanların güneşten, yağmurdan korunması için yapılan örtü; ağıl. (s. 566)	sayvan Hayvanların güneşten, yağmurdan korunması için yapılan örtü; ağıl. (s. 391)	sayvan is. Ağıl, sundurma. (s. 264)	sayvan is. Dört duvarı ve çatısı olan kışlık koyun ağıl. (s. 274)
-	-	selvi sf. Hoş, tatlı. (s. 264)	selvi is. Hoş, tatlı. (s. 172; 274)
semä 1. Sersem, sersemlemiş. 2. mec. İçki aleminden sonra kafadaki duman, seme. (s. 569)	semä 1. Sersem, sersemlemiş. 2. mec. İçki aleminden sonra kafadaki duman, seme. (s. 407)	-	semä sf. İçki aleminden sonra kafadaki duman, seme. (s. 173; 274)
sepet 1. Sepet. 2. Kirtil, ince dallardan örülmüş sepet. (s. 571)	sepet 1. Sepet. 2. Kirtil, ince dallardan örülmüş sepet. (s. 409)	sepet is. Sepet. (s. 265)	sepet is. Sepet. (s. 174); 1. Sepet. 2. Buğday dökmek için değirmen taşı üzerine sabitlenmiş tahta kova. (s. 274)
serbest Serbest, özgür, hür. (s. 571)	serbest Serbest, özgür, hür. (s. 409)	-	-
sersem 1. Unutkan. 2. mec. Şaşkın. 3. mec. Sersem, aptal. (s. 573)	sersem 1. Unutkan. 2. mec. Şaşkın. 3. mec. Sersem, aptal. (s. 411)	sersem sf. Sersem, aptal. (s. 266)	sersem sf. Sersem, aptal. (s. 274)

sert 1. Kızgın, öfkeli. 2. Sert, katı. (s. 573)	sert 1. Kızgın, öfkeli. 2. Sert, katı. (s. 411)	sert <i>sf.</i> 1. Kızgın, öfkeli. 2. Sert, katı. (s. 266)	sert <i>sf.</i> Sert, katı. (s. 274)
sima Yüz, sima. (s. 588)	sima Yüz, sima. (s. 418)	sima <i>is.</i> 1. Sima, yüz. 2. Dış görünüş. (s. 267)	sima <i>is.</i> Sima, yüz; dış görünüş. (s. 275)
sincap Sincap. (s. 589)	-	-	-
sincir Zincir. (s. 589)	sincir Zincir. (s. 418)	sincir <i>is.</i> Zincir. (s. 267)	sincir <i>is.</i> Zincir. (s. 176; 275)
sini 1. Büyük yuvarlak tepsi. 2. Tava. (s. 589)	sini 1. Büyük yuvarlak tepsi. 2. Tava. (s. 418)	sini <i>is.</i> Sini, tava, sahan. (s. 268)	sini <i>is.</i> Büyük bakır tepsi, sini. (s. 275)
sirkä (I) Sirke. (s. 590)	sirkä (I) Sirke. (s. 419)	sirkä <i>is.</i> Sirke. (s. 268)	sirkä <i>is.</i> Sirke. (s. 275)
-	şadran 1. Fıskiye, havuz fıskiyesi; şadırvan. 2. Oyuncak su pompası. (s. 561)	-	-
şah 1. Hükümdar. 2. Satranç oyununda en önemli taş. (s. 620)	şah 1. Hükümdar. 2. Satranç oyununda en önemli taş. (s. 564)	-	-
-	şal 1. Şal. 2. Kaşmir kumaşına benzer bir çeşit ince yün kumaş. (s. 562)	şal <i>is.</i> Şal. (s. 271)	şal <i>is.</i> Şal, geniş atkı. (s. 182); yaşlı kadınların başlarına örttükleri siyah yün şal. (s. 278)
-	şalvar Şalvar. (s. 562)	-	şalvar <i>is.</i> Şalvar. (s. 182)
şeker Şeker. (s. 624)	şeker Şeker. (s. 566)	şeker <i>is.</i> Şeker. (s. 271)	şeker <i>is.</i> Şeker. (s. 182, 278)
şıra Şıra, üzüm suyu. (s. 627)	şıra Şıra, üzüm suyu. (s. 568)	şıra <i>is.</i> Şıra (üzüm) (s. 272)	şıra <i>is.</i> Üzüm suyu, şıra. (s. 278)
şimşir <i>esk.</i> Bir çeşit kılıç. (s. 627)	şimşir <i>esk.</i> Bir çeşit kılıç. (s. 567)	-	-
şişâ 1. Cam şişe, cam kap. 2. Cam. (s. 629)	şişâ 1. Cam şişe, cam kap. 2. Cam. (s. 569)	şişâ <i>is.</i> Sürahi, şişe (s. 272)	şişâ <i>is.</i> Cam şişe. (s. 183); Cam, cam şişe, cam kap. (s. 278)
şkembä Karın; göbek; işkembe. (s. 631)	şkembä Karın; göbek; işkembe. (s. 570)	şkembä <i>is.</i> 1. Mide. 2. Göbek. (s. 272)	şkembä/ şkenbä <i>is.</i> Karın, mide, işkembe. (s. 183)
şufa <i>kim.</i> Cıva. (s. 634)	şufa <i>kim.</i> Cıva. (s. 573)	şufa <i>is.</i> Cıva. (s. 272)	şufa <i>is.</i> Cıva. (s. 278)
taazâ 1. Taze. 2. Yeni. (s. 636)	taazâ 1. Taze. 2. Yeni. (s. 455)	-	taazâ <i>sf.</i> 1. Yeni. 2. Taze. (s. 187; 280)
tacık Tacik. (s. 637)	tacık Tacik. (s. 456)	-	-
tafta (I) Tahta. tahta Kanepe, divan. (s.637)	tafta (I) Tahta. (s. 461) tahta Kanepe, divan. (s. 461)	tafta <i>is.</i> Tahta. (s. 273)	tafta <i>is.</i> Tahta. (s. 184, 279)
tafta (II) Tafta, bir tür	tafta (II) Tafta, bir tür	-	-

kumaş. (s. 637)	kumaş. (s. 461)		
taht is. esk. Saray. (s. 637)	taht esk. Saray. (s. 465)	-	taht is. Saray. (s. 184; 279)
tava Tava. (s. 646)	tava Tava. (s. 455)	-	tava is. Tava. (s. 186; 280)
tazı Tazı (köpek). (s. 647)	tazı Tazı (köpek). (s. 456)	-	tazı is. Tazı. (s. 187; 280)
tebeşir Tebeşir. (s. 647)	tebeşir esk. Tebeşir. (s. 462)	tebeşir is. Tebeşir. (s. 275)	tebeşir is. Tebeşir. (s. 280)
tecil Gerekli, lüzumlu. (s. 647)	tecil Gerekli, lüzumlu. (s. 463)	-	-
tehma 1. Geniş, engin, ferah. 2. Sakinlik, sükûnet. (s. 648)	tehma/ teena 1. Geniş, engin, ferah. 2. Sakinlik, sükûnet. (s. 469)	tehma 1. Serbest. 2. Ferah. 3. Ender, sık olmayan. (s. 275)	tehma is. Özgürlük. (s. 280)
ten 1. Vücut. 2. Ten. (s. 651)	ten 1. Vücut. 2. Ten. (s. 465)	ten is. Ten, vücut. (s. 276)	ten is. Ten, vücut. (s. 187, 281)
tenä 1. Tane, tohum. 2. Çekirdek küçük meyve. 3. Meme ucu, meme başı. (s. 652)	tenä / tayna 1. Tane, tohum. 2. Çekirdek küçük meyve. 3. Meme ucu, meme başı. (s. 465)	tenä is. Tohum. (s. 276)	tayna is. Tane, adet. (s. 186; 280) tenä is. 1. Buğday, darı vb. tanesi. 2. Çekirdekli küçük meyve. (s. 188); Tane, tahıl tanesi, hububat tanesi; göğüs ucu. (s. 281)
terezä 1. Terazi, kantar. 2. mec. Ölçü. (s. 654)	terezä/ terezi 1. Terazi, kantar. 2. mec. Ölçü. (s. 467)	terezä is. Terazi, kantar. (s. 276)	terezi is. Terazi. (s. 188) tereze is. 1. Ağırlık. 2. İki gözlü terazi. (s. 281)
terzi Terzi. (s. 656)	terzi Terzi. (s. 467)	terzi is. Terzi. (s. 277)	terzi is. Terzi. (s. 188; 281)
testä 1. Deste. 2. Buket. 3. Deste. (s. 657)	testä 1. Deste. 2. Buket. 3. Deste. (s. 469)	testä is. Buket, deste. (s. 277)	testä is. Deste, demet. (s. 188)
testi (I) Testi. (s. 657)	testi (I) Testi. (s. 469)	testi is. Testi. (s. 277)	testi is. Testi. (s. 188); Testi, şarap konulan kulplu toprak kap. (s. 281)
tez Tez, çabuk. (s. 657)	tez Tez, çabuk. (s. 463)	tez Tez, çabuk. (s. 277)	tez z/ Tez, çabuk. (s. 188); 1. Tez, çabuk. 2. İşte (orada). (s. 281)
tezgä 1. Marangoz tezgâhı. 2. Dükkândaki tezgâh. (s. 657)	tezgä 1. Marangoz tezgâhı. 2. Dükkândaki tezgâh. (s. 463)	tezgä is. Tezgâh, marangoz tezgâhı. (s. 277)	tezgä is. Torna tezgâhı. (s. 281)
tezgerä Teskere, sedye. (s. 658)	tezgerä Teskere, sedye. (s. 463)	tezgerä is. 1. Sedye. 2. Tabut taşımak için tahta.	-

		3. Yakacak. (s. 277)	
tımar Herhangi birinin bakımı. (s. 659)	tımar Herhangi birinin bakımı. (s. 483)	-	tımar <i>is.</i> 1. Tımar, binek hayvanlarının kıllarını, derisini temizleme. 2. Bakım, temizlik. (s. 189)
toom Tohum. (s. 663)	toom/ toum Tohum. (s. 472)	tohum (toum) <i>is.</i> Tohum. (s. 278)	tohum/ toom <i>is.</i> Tohum. (s. 189)
traş Tıraş. (s. 669)	traş Tıraş. (s. 476)	traş <i>et- f.</i> Sakalı usturayla tıraş etmek. (s. 279) traş <i>ol- f.</i> Tıraş olmak (sakal). (s. 279)	traş: traş <i>et- f.</i> Tıraş etmek. (s. 191); Sakalı tıraş etmek. (s.282)
trufanda 1. İlk yetişen meyve ve sebze zamanı. 2. İlk yetişen (meyve, sebze). (s. 670)	trufanda / turfanda 1. İlk yetişen meyve ve sebze zamanı. 2. İlk yeşetin meyve, sebze. (s. 477)	turfanda 1. Yeni. 2. Turfanda. 3. İlk meyve. (s. 280)	turfanda <i>sf.</i> Yeni, turfanda, ilk meyve. (s. 282)
trup Turp. (s. 670)	trup Turp. (s. 476)	trup <i>is.</i> Turp. (s. 279)	trup <i>is.</i> Turp. (s. 191; 282)
turşu Turşu. (s. 672)	turşu Turşu. (s. 478)	turşu <i>is.</i> 1. Turşu. 2. Konserve. (s. 280)	turşu <i>is.</i> Turşu. (s. 283)
tüfek Tüfek. (s. 675)	tüfek Tüfek. (s. 481)	tüfek <i>is.</i> Tüfek. (s. 280)	tüfek <i>is.</i> Tüfek. (s. 192; 283)
usta Usta, zanaat; erbap. (s. 685)	usta Usta, zanaat; erbap. (s. 487)	usta <i>is.</i> 1. Usta. 2. Zanaat. (s. 282)	usta <i>is.</i> Usta. (s. 195; 284)
ustura Ustura. (s. 686)	ustura Ustura. (s. 487)	ustura <i>is.</i> Ustura. (s. 282)	ustura <i>is.</i> Ustura (s. 195; 284)
ya (II) bağ. Veya, ya... ya da. (s. 700)	ya (II) bağ. Veya, ya... ya da. (s. 206)	ya Ya... ya da (bağlaç). (s. 286)	ya bağ. Ya... ya... (s. 200; 286)
yaanı Et. (s. 701)	yaanı/ yahnı Et. (s. 207)	yahnı <i>is.</i> Et. (s. 287)	yahnı/ yahnı <i>is.</i> Et (s. 200); yahnı Et. (s. 286)
yaban 1. İnsan yaşamayan ıssız yer. 2. Vahşi olan, evcil olmayan. (s. 701)	yaban 1. İnsan yaşamayan ıssız yer. 2. Vahşi olan, evcil olmayan. (s. 207)	yaban Vahşi, yaban. (s. 286)	yaban <i>sf.</i> Yabani, vahşi. (s. 200; 286)
yabanı Kurt. (s. 701)	yabanı Kurt. (s. 207)	yabanı Kurt. (s. 286)	yabanı <i>is.</i> Kurt. (s. 200)
yâr Sevgili. (s. 717)	yar (II) Sevgili. (s. 215)	-	yar (I) <i>is.</i> Yar, sevgili. (s. 287)
zabun Zayıf, sıska. (s. 725)	zabun Zayıf, sıska. (s. 189)	zabunlu (zabun) <i>sf.</i> Zayıflık. (s. 291)	zabun <i>sf.</i> Zayıf, sıska. (s. 217; 293)
zân 1. Zarar. 2. Zıyan. 3. Ölüm. (s. 730)	zân 1. Zarar. 2. Zıyan. 3. Ölüm. (s. 192)	zean (zeanlık) 1. Zıyan, zarar. 2. Kayıp. (s. 292)	zeyan <i>is.</i> Zıyan. (s. 219)
zemperâ Mandal dili. (s. 732)	zemperâ Mandal dili. (s. 194)	zempelek, zemperâ <i>is.</i> 1. Mandal, mandal dili. 2. Kapı	zempera/ zempelek <i>is.</i> Mandal dili,

		kayışı. (s. 292)	sürgü. (s. 293)
zengin Zengin. (s. 732)	zengin Zengin. (s. 194)	zengin Zengin. (s. 292)	zeğin <i>sf.</i> Parası, malı çok olan, varlıklı, zengin. (s. 218); Zengin. (s. 293)
zerä Zira, çünkü. (s. 732)	zerä/ zere/ zerem Zira, çünkü. (s. 194)	zerä Zira, çünkü. (s. 292) zerem Çünkü, zira. (s. 292)	zerä/ zere/ zerem <i>bağ.</i> Zira, çünkü (s. 218); zerem Zira, çünkü (s. 293)
-	zerdeli / zerzeli Zerdali, kayısı. (s. 194)	zerdeli <i>is.</i> Zerdali, kayısı. (s. 292)	zerdeli <i>is.</i> Zerdali; kayısı. (s.218; 293)
zimba 1. Hayvanların kulaklarında delik açma aleti. 2. Damga. 3. Delgeç. (s. 732)	zimba 1. Hayvanların kulaklarında delik açma aleti. 2. Damga. 3. Delgeç. (s. 197)	-	zimba <i>is.</i> Koyunların kulaklarına yapılan bir işaret; kulağın ortasındaki delik. (s. 293)
zından Zindan. (s.733)	zından Zindan. (s. 197)	zından <i>is.</i> Zindan. (s. 292)	zından <i>is.</i> Karanlık yer, zindan. (s. 293)
zih 1. Kiriş. 2. Yay kirişi. (s. 734)	zih 1. Kiriş. 2. Yay kirişi. (s. 195)	-	-
zihir 1. Zehir. 2. Nikotin. 3.Çok acı, çok tuzlu (yemek). 4. Kinli, zehirli kimse. (s.734)	zihir 1.Zehir. 2. Nikotin. 3. Çok acı, çok tuzlu (yemek). 4. Kinli, zehirli kimse. (s. 195)	zihir <i>is.</i> Zehir. (s. 292)	zihir <i>is.</i> Zehir. (s. 219); 1. Yılan zehri 2. Zehir. (s. 293)
zirh 1. Çelik. 2. esk. Zırh. (s.734)	zirh 1. Çelik. 2. esk. Zırh. (s. 195)	-	-
zor 1.Zor, sıkıntı veya güçlük yapılan, kolay karşıtı. 2. Sıkıntı, rahatsızlık, güçlük. 3. Güçlülük. (s.735)	zor/ zoor 1. <i>sf.</i> Zor, sıkıntı veya güçlülük yapılan, kolay karşıtı. 2. <i>is.</i> Sıkıntı, rahatsızlık, güçlük. 3. <i>zf.</i> Güçlülük. (s. 195)	zor (zoor) <i>is.</i> 1. Zor. 2. Gerekli. (s. 293)	zor/ zoor 1. <i>is.</i> Zor, sıkıntılı durum, rahatsızlık, güçlük. 2. <i>zf.</i> Güçlülük. (s. 219); Ağır, zor; üzüntü. (s. 293)
zorba 1. Zorbalık. 2. Zorba. (s.735)	zorba 1. Zorbalık. 2. Zorba. (s. 196)	-	-
zurna 1. <i>bit. b.</i> Gündüz sefası. 2. <i>müz.</i> Zurna. (s.737)	zurna 1. <i>bit. b.</i> Gündüz sefası. 2. <i>müz.</i> Zurna. (s. 197)	zurna <i>is.</i> Bükülen kıvrımlı bir bitki (gündüz sefası). (s. 293)	zurna <i>is.</i> Sarılgan, kıvrımlı bir bitki (gündüz sefası). (s. 293)
züluf Züluf. (s.737)	züluf Züluf. (s. 197)	zuluf <i>is.</i> Züluf, lüle, bukle. (s. 293)	züluf <i>is.</i> Züluf. (s. 219, 293)
zümbül <i>bit.b.</i> Sümbül. (s. 737)	zümbül <i>bit.b.</i> Sümbül. (s. 197)	-	zümbül <i>is.</i> Sümbül. (s. 219; 293)
zümrüt Zümrüt. (s. 737)	-	-	-

Tablo 9: Gagauz Türkçesinde Tarihî Süreç İçerisinde Birleşik Yapılı Kelimelerin Kullanımı

P. Çebotar ve İ. Dron (2002) <i>Gagauzça-Rusça-Romınca Sözlük</i>	G. A. Gaydarji, L. A. Pokrovskaya vd. (1973) <i>Gagauzsko-Rusko-Moldavskiy Slovar</i>	M. Çakir (1938) <i>Mihail Çakir'in Gagauzca (Türkçe)-Rumence Sözlüğü</i> (Hünerli, 2019)	V.A. Moşkov (1904) <i>Besarabya Gagauzlarının Ağızları ve Gagauzca Sözlük</i> (Özakdağ, 2019)
azet- 1. Dayanmak, sabretmek. 2. Sevmek. 3. Hoşlanmak, beğenmek, hazzetmek. (s. 65)	azet/hazet- 1. Dayanmak, sabretmek. 2. Sevmek. 3. Hoşlanmak, beğenmek, hazzetmek. (s. 29)	-	hazet- f. (Yara) Kapanmak. (s. 248), “Hazzetmek, hoşlanmak, sevmek, beğenmek.” (s. 116)
badaş İş arkadaşı. (s. 70)	badaş İş arkadaşı. (s. 67)	badaş is. 1. Arkadaş. 2. Bir topluluğun üyesi. (s. 186)	badaş f. Birlik kurmak; birlik oluşturmak. (s. 227)
bedava Bedava, parasız. (s. 82)	bedava Bedava, parasız. (s. 77)	-	bedava Bedava. (s. 229)
bekim Belki, olabilir. (s. 82)	bekim/ beki Belki, olabilir. (s. 78)	beki zf. Belki, olabilir. (s. 188)	beki/ bekim/ belkim zf. Belki. (s. 73) belki = beki. (s. 229)
betva Beddua. (s. 86)	betva / betfa Beddua. (s. 81)	betfa (betva) is. Beddua. (s. 188)	betfa is. Beddua. (s. 75; 229)
cet-becet 1. Gerçek, hakikî. 2. Atalar. 3. Eskiden beri. (s. 118)	cet-becet 1. Gerçek, hakikî. 2. Atalar. 3. Eskiden beri. (s. 186)	cet-bejet zf. 1. Atadan ataya. 2. Eskiden beri. (s. 194)	cet - bejet Cetbecet, atalardan beri, soyca. (s.233)
cömert Cömert, eli açık. (s. 121)	cömert Cömert, eli açık. (s. 187)	-	-
cumartesi Cumartesi (gün). (s. 122)	cumaaertesi / cumeertesi Cumartesi (gün). (s. 187)	cumaa-ertesi is. Cumartesi. (s. 194)	cüma-yertesi/ cüma yertesi Cumartesi. (s. 84) cüma yertesi Cumartesi. (s. 234)
çapraz (I) is. 1. Demiryolu makası. 2. <i>tekstil</i> Çıkırık. 3. <i>tek</i> . Testere ayarlayan alet. 4. Çapraz işleme, oya. 5. Erkek ceketinin göğüs kısmında kaytandan yapılmış işleme. çapraz(II) Çapraz. (s. 132)	çapraz is. 1. Demiryolu makası. 2. <i>tekstil</i> Çıkırık. 3. <i>tek</i> . Testere ayarlayan alet. 4. Çapraz işleme, oya. 5. Erkek ceketinin göğüs kısmında kaytandan yapılmış işleme. (s. 529)	çapraz is. Oya, işleme, dikiş. (s. 196)	çapraz sf. Çapraz. (s. 85); 1. Erkek ceketinin göğüs kısmında kaytandan yapılmış işleme. 2. Çapraz. 3. İplerin birbirine karışmaması için dokuma tezgahında çapraz konulmuş iki çubuk. (s. 235)
çardak Çardak; kameriye. (s. 132)	çardak Çardak; kameriye. (s. 530)	-	çardak is. Çardak, çıkıntı, anları açık gölgelik. (s. 85; 235)
çarşaf 1. Örtü, yatak örtüsü. 2. Çarşaf. 3. Perde. (s. 133)	çarşaf 1. Örtü, yatak örtüsü. 2. Çarşaf. 3. Perde. (s. 531)	çarşaf is. Perde. (s. 196)	çarşaf is. Perde. (s. 235)

çarşamba Çarşamba. (s. 133)	çarşamba Çarşamba. (s. 531)	çarşanba is. Çarşamba. (s. 196)	çarşamba is. Çarşamba. (s. 235)
çarşı Çarşı, pazar, pazar yeri. (s. 134)	çarşı Çarşı, pazar, pazar yeri. (s. 531)	çarşı is. 1. Çarşı, pazar. 2. Pazar yeri. (s. 196)	çarşı is. Çarşı, pazar, pazar yeri. (s. 85) çarşı is. Çarşı, Pazar. (s. 235)
çerçevâ Çerçeve. (s. 143)	çerçevâ Çerçeve. (s. 539)	çerçevâ (çürçüvâ) Çerçeve. (s. 197)	çerçeve is. Çerçeve. (s. 235)
çiirek Çeyrek, dörtte bir. (s. 158)	çiirek Çeyrek, dörtte bir. (s. 543)	-	çeerek sf. Çeyrek. (s. 235)
çirkef: çirkef su Pis, kirli su (yıkama sonrası olan su). (s. 161)	çirkef: çirkef su Pis, kirli su (yıkama sonrası olan su). (s. 545)	-	-
çünkü bağ. Çünkü. (s. 172)	çünkü/ çünkü bağ. Çünkü. (s. 554)	çünkü Çünkü. (s. 200)	çünküm bağ. Çünkü. (s. 90) çünküm bağ. Çünkü. (s. 237)
-	-	-	dilbaz sf. Dilbaz, güzel söz söyleyen. (s. 95)
evelki Evvelki, önceki. (s. 245)	evelki Evvelki, önceki. (s. 173)	evvelki (evelli) Evvelki, önceki. (s. 211)	yevvelki sf. Evvelki (s. 209); evvelki, önceki, eski. (s. 290)
gergef 1. Gergef. 2. Gergefte işlenmiş desen, motif. (s. 271)	gergef 1. Gergef. 2. Gergefte işlenmiş desen, motif. (s. 110)	-	gergef is. Gergef, kasnak. (s. 244)
günahker Günahkâr. (s. 124)	günahker / günâaker / günahker Günahkâr. (s. 124)	günahker Günahkar. (s. 217)	günahker sf. Günahkar. (s. 112)
Hederlez Hıdrellez. (s. 310)	Hederlez Hıdrellez. (s. 518)	Hederlez is. Hıderlez, kuzu eti yemenin izin verildiği 23 Nisan günü. (s. 220)	-
herkez Herkes. (s. 312)	herkez Herkes. (s. 519)	her-kes Herkes, her. (s. 221)	herkes zm. Herkes. (s. 117)
hoşaf Hoşaf, komposto. (s. 314)	hoşaf Hoşaf, komposto. (s. 521)	hoşaf Hoşaf, komposto. (s. 222)	hoşaf is. Hoşaf, komposto. (s. 249)
hoşbeş: hoşbeş et- Hoşbeş etmek, güzel zaman geçirmek. (s. 315)	hoşbeş: hoşbeş et- Hoşbeş etmek, güzel zaman geçirmek. (s. 521)	-	hoşbeş et- Hoşbeş etmek, sohbet etmek. (s. 118); Selamlaşmak. (s. 249)
izmetkâr esk. Hizmetkâr, işçi. (s. 328)	izmetkâr esk. Hizmetkâr, işçi. (s. 198)	izmekâr is. 1. Hizmetkar. 2. İşçi. (s. 227)	izmekâr is. Hizmetkâr, işçi. (s. 122; 250)
kafadar 1. Arkadaş, dost. 2. Yandaş. (s. 337)	kafadar 1. Arkadaş, dost. 2. Yandaş. (s. 258)	kafadar is. 1. Arkadaş. 2. Dost. (s. 228)	kafadar is. Kafadar, arkadaş, dost. (s. 124; 251)
kalpazan esk. 1. Sahte para yapan.	kalpazan esk. 1. Sahte para yapan.	-	kalpazan sf. Tembel. (s. 251)

2. Yalancı, şarlata. 3. <i>mec.</i> Tembel. (s. 343)	2. Yalancı, şarlata. 3. <i>mec.</i> Tembel. (s. 237)		
karezker Garazkâr, garazlı. (s. 357)	karezker Garazkâr, garazlı. (s. 250)	-	-
kasapiya Kasap Dükkânı. (s. 362)	kasapiya Kasap Dükkânı. (s. 254)	kasapia <i>is.</i> Kasap dükkânı. (s. 231)	kasapiya <i>is.</i> Kasap dükkânı, mezbaha. (s. 129) kasakiya = kasapiya. kasapiya Kasap dükkânı. (s. 253)
kezap <i>kim.</i> Kezzap. (s. 382)	kezap <i>kim.</i> Kezzap. (s. 262)	-	-
maşallaa <i>az.</i> Maşallah, bravo, aferin. (s. 458)	maşallaa <i>az.</i> Maşallah, bravo, aferin. (s.327)	maş-alla Maşallah. (s. 248)	maşala <i>ünl.</i> Maşallah! Bravo! (s. 263)
mayhoş 1. Mayhoş; 2. <i>mec.</i> Gizemli, anlaşılmayan. (s. 460)	mayhoş / mayfoş 1. Mayhoş; 2. <i>mec.</i> Gizemli, anlaşılmayan. (s. 323)	-	-
metet- Methetmek, övmek. (s. 465)	metet- Methetmek, övmek. (s. 331)	-	metet- <i>f.</i> Methetmek, övmek. (s. 152; 264)
mintan Kürklü kolsuz yelek, mintan. (s. 469)	mintan Kürklü kolsuz yelek, mintan. (s. 332)	mintan <i>is.</i> Kürklü kolsuz ceket, mintan. (s. 249)	mintan <i>is.</i> Mintan, yakasız, uzun kollu erkek gömleği. (s. 152); Yakalı, kolsuz yelek, mintan. (s. 264)
musulman Müslüman. (s. 473)	-	-	musülman <i>is.</i> Müslüman. (s.153)
nasıl Nasıl. (s. 478)	nasıl/ nası Nasıl. (s. 340)	nası (nasıl) Nasıl, bu nasıl. (s. 250)	nasıl/ nası <i>zf.</i> Nasıl. (s. 154, 265)
pazertesi Pazartesi (gün). (s. 517)	pazeertesi / pazertesi Pazartesi (gün). (s. 358)	pazar-ertesi <i>is.</i> Pazartesi. (s. 258)	pazar yertesi <i>is.</i> Pazartesi. (s. 163) pazar ertesi <i>is.</i> Pazartesi. (s. 269)
perşembâ Perşembe (gün). (s. 519)	perşembâ Perşembe (gün) (s. 367)	perşembâ <i>is.</i> Perşembe. (s. 258)	perşembâ <i>is.</i> Perşembe. (s. 269)
razgel- 1. Rast gelmek, tesadüfen rastlamak. 2. Bir yerde tesadüfen bulunmak. 3. Çukura, kuyuya düşmek. (s. 539)	razgel-/ rasgel- 1. Rast gelmek, tesadüfen rastlamak. 2. Bir yerde tesadüfen bulunmak. 3. Çukura, kuyuya düşmek. (s. 380)	razgel- Rastgelmek. (s. 261)	ras gel-/ razgel- <i>f.</i> Rast gelmek, tesadüfen rastlamak. (s. 272)
saadikana <i>esk.</i> Akli olmama, akli başında olmama. (s. 547)	saadikana <i>esk.</i> Akli olmama, akli başında olmama. (s. 386)	-	saadikana Akli başında değil. (s. 272)
sarfoş Sarhoş. (s. 558)	sarfoş Sarhoş. (s. 401)	sarfoş <i>is.</i> Sarhoş. (s. 264)	sarfoş <i>sf.</i> Sarhoş. (s. 171; 273)
siiret- İzlemek, bakmak; seyretmek. (s. 557)	siiret- 1. İzlemek, bakmak; seyretmek. 2. Takip etmek. 3. Hayranlıkla	siir et- <i>f.</i> 1. Seyretmek. 2. Gözden geçirmek. 3. Hayranlıkla	siiret- <i>f.</i> Seyretmek, bakmak. (s. 176); Seyretmek, gözden geçirmek,

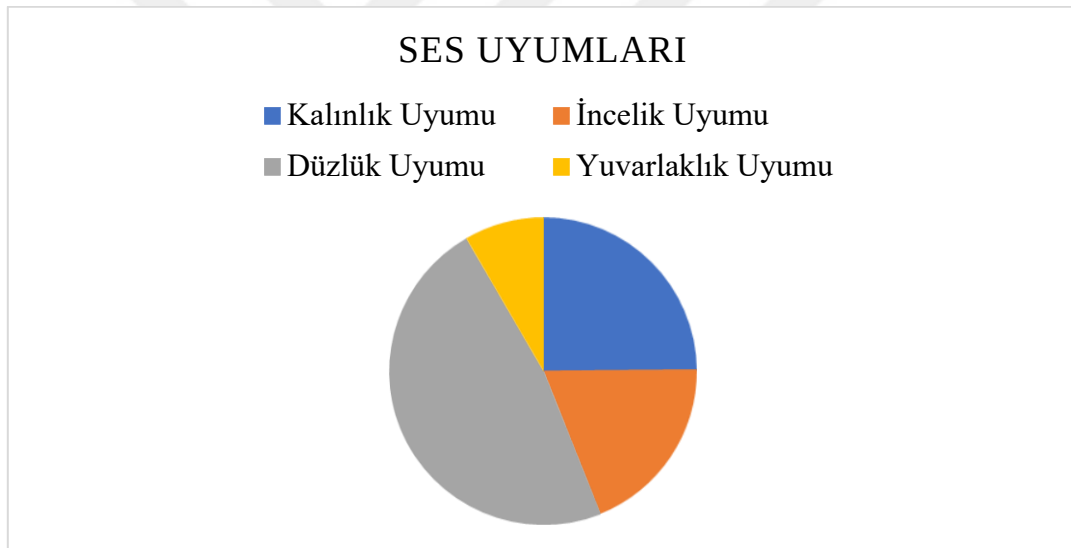
	bakmak. (s. 416)	bakmak. (s. 267)	hayranlıkla bakmak. (s. 275)
-	şamdal / şandal Şamdan. (s. 563)	şamdal (sandal) is. Şamdan, avize, büyük kollu şamdan. (s. 271)	şamdal is. Şamdan. (s. 182; 278)
şarapana Şarap yapmakta kullanılan üzüm çiğneme, ezme teknesi. (s. 621)	şarapana Şarap yapmakta kullanılan üzüm çiğneme, ezme teknesi. (s. 564)	şarapana is. Şarabı süzme için üzüm cenderesi. (s. 271)	şarapana Üzüm suyunu süzmek için üzüm cenderesi. (s. 278)
şarhat esk. Serhat, toprak, memleket, ülke. (s. 622)	şarhat esk. Serhat, toprak, memleket, ülke. (s. 564)	-	şarhat is. Toprak, memleket, ülke. (s. 278)
şefteli 1. Şeftali (ağaç). 2. Şeftali (meyve). (s. 624)	şefteli 1. Şeftali (ağaç). 2. Şeftali (meyve). (s. 567)	şefteli is. Şeftali. (s. 271)	şefteli is. Şeftali. (s. 182; 278)
tamahker Tamahkâr, açgözlü. (s. 639)	tamahkâr / tamahker Tamahkâr, açgözlü. (s. 458)	tamahker Tamahkâr, aç gözlü kişi. (s. 274)	tamahker Tamahkâr. (s. 280)
tarafat Taraftar, yandaş. (s. 642)	-	-	-
tendiriz esk. Sağlıklı, sağlam (kimse). (s. 652)	tendiriz esk. Sağlıklı, sağlam (kimse). (s. 466)	tendiriz is. 1. Sağlıklı. 2. Sağlam. 3. Semiz. 4. Sıkı. (s. 276)	tendiriz is. Sağlam. (s. 281)
testerä Testere. (s. 657)	testerä Testere. (s. 469)	testerä is. Testere, el testeresi. (s. 277)	testerä is. Testere (s. 188; 281)
turuncu Turuncu. (s. 672)	turuncu / turumcu Turuncu. (s. 478)	turuncu sf. Turuncu. (s. 280)	turuncü sf. Turuncu. (s. 283)
vazgeç- Vazgeçmek. (s. 698)	vazgeç- Vazgeçmek. (s. 102)	vasgeç- f. Vazgeçmek. (s. 285)	vaz geç- / vasgeç-/ vazgeç- /vazgeş- f. Vazgeçmek. (s. 198) vas geç- Bir şeyden vazgeçmek, bırakmak, ertelemek. (s. 285)
zarzavat Zerzevat, yeşillik, sebze. (s. 729)	zarzavat Zerzevat, yeşillik, sebze. (s. 192)	zarzavat is. 1. Yeşillik (sebze). 2. Meyve. (s. 292)	zarzavat is. Zerzevat, sebze. (s. 218); Meyve. (s. 293)

SONUÇ

Bu çalışma, 12.000 kelimelik *Gagauzça-Rusça-Romınca Sözlük* (2002) taranıp Arapça ve Farsça kökenli kelimeler tespit edilerek oluşturulmuştur. Tezin ana malzemesini oluşturan bu alıntı kelimeler, madde başı ve yapım eki almamış -birkaç istisna kelime dışında- olarak derlenmiş ve toplamda 827 adet alıntı kelime tespit edilmiştir. Bu da temel aldığımız sözlüğün %6,89'unu oluşturmaktadır.

Gagauzça-Rusça-Romınca Sözlük'te 479 Arapça kökenli, 294 Farsça kökenli ve 54 birleşik yapıli kelime bulunmaktadır.

Çalışmada, Gagauz Türkçesindeki Arapça ve Farsça kökenli kelimelerin ses bilgisi açısından incelenmesi sonucunda kelimelerdeki ses uyumunun birkaç kelime dışında korunduğı gözlemlenmiştir. Arapça ve Farsça kökenli kelimelerin genellikle incelik-kalınlık ve düzlük-yuvarlaklık uyumuna uyduğı görülmüştür:

Gagauz Türkçesinde Arapça kökenli kelimelerden 183'ü, Farsça kökenli kelimelerden 85'i ve birleşik kelimelerden 19'u olmak üzere toplam 287 kelime kalınlık uyumuna uymaktadır.

Arapça kökenli kelimelerden 97'si, Farsça kelimelerden 110'u ve birleşik kelimelerden 17'si olmak üzere toplam 224 kelime incelik uyumuna uymaktadır.

İncelenen kelimeler içerisinde kalınlık-incelik uyumuna uymayan Arapça ve Farsça kelimeler de bulunmaktadır. Bunlar; Arapça kelimelerden 127, Farsça kelimelerden 35, birleşik yapıli kelimelerden ise 13 adet (toplam 175) olduğı tespit edilmiştir.

Arapça kökenli kelimelerden 336'sı, Farsça kökenli kelimelerden 177'si ve birleşik kelimelerden ise 40'ı olmak üzere toplam 553 kelime düzlük uyumuna uymaktadır.

Arapça kökenli kelimelerden 47'si, Farsça kelimelerden 44'ü ve birleşik kelimelerden 6'sı olmak üzere toplam 97 kelime yuvarlaklık uyumuna uymaktadır.

İncelenen kelimeler içerisinde düzlük-yuvarlaklık uyumuna uymayan Arapça ve Farsça kelimeler de bulunmaktadır. Bunlar; Arapça kelimelerde 25, Farsça kelimelerde 9, birleşik yapıli kelimelerde ise 3 adet (toplam 37) olduğu tespit edilmiştir.

Arapça ve Farsça kelimelerdeki ses olayları *Ünlüler* ve *Ünsüzler* bölümde ele alınmıştır. Önce bulunan ses değışmeleri tablolarda ana hatlarıyla gösterilerek ardından örnekler ile sunulmuştur.

Ünlüler bölümünde 117 Arapça, 95 Farsça, 10 birleşik yapıdaki (toplam 222) kelimedede ses değışmeleri tespit edilmiştir. Ses değışmelerinde en çok ünlü genişlemesi (77) görülürken, ünlü türemesi (8) ise en az görülenlerdendir.

Ünsüzler bölümünde önce ünsüz uyumları incelenmiştir. Ünsüz uyumlarından tonlu uyumuna uyan 59 Arapça, 63 Farsça, 10 birleşik yapıdaki (toplam 132) kelime bulunmaktadır. Tonsuz uyumuna ise 20 Arapça, 35 Farsça, 5 birleşik yapıdaki (toplam 60) kelimenin uyduğu tespit edilmiştir. İncelenen Arapça ve Farsça kelimelerde ünsüz uyumuna uymayan kelimelerin sayısı da oldukça fazla olduğu görölmektedir. Bunlar; Arapça kelimelerde 59, Farsça kelimelerde 37, birleşik yapıli kelimelerde ise 23 adet (toplam 119) olduğu tespit edilmiştir.

Ünsüz değışmeleri, Arapça kelimelerde 119, Farsça kelimelerde 62, birleşik yapıdaki kelimelerde ise 20 adet olup toplamda 201 kelimedede görölmüştür. Bu değışmelerde en çok ünsüz düşmesi (67) olduğu belirlenmiştir.

İncelemelerimiz sırasında Gagauz Türkçesinde Arapça ve Farsça kökenli kelimelerin olmasının yanısıra alıntı eklerin de olduğu belirlenmiştir. Bunlar; + *ān* , +*āne*, +*dār* + *ī*, +*kār*, +*ki*. Bu eklerden birini almış toplam 14 kelime bulunmaktadır.

Üçüncü ve son bölüm olan “*Arapça ve Farsça Kelimelerde Anlam Bilgisi*” bölümünde Gagauz Türkçesindeki Arapça ve Farsça kelimelerin anlamları üzerinde durulmuştur. Gagauz Türkçesindeki Arapça ve Farsça kökenli kelimelerin incelenmesi sonucunda 457 Arapça, 283 Farsça, 51 adet birleşik yapıli olmak üzere toplam 791

kelimenin Türkiye Türkçesindeki Arapça ve Farsça kökenli kelimelerle aynı ve/veya yakın anlamda olduğu tespit edilmiştir.

Anlamları farklı olan kelimeler, anlamları aynı ve/veya benzer olan kelimelere göre az olduğu tespit edilmiştir. İncelenen kelimelerden 14 Arapça, 8 Farsça ve 2 adet birleşik yapıli olmak üzere toplam 24 kelimenin Türkiye Türkçesindeki Arapça ve Farsça kelimelerle farklı anlamda olduğu belirlenmiştir.

Gagauz Türkçesinde kullanılan bazı Arapça ve Farsça kökenli kelimeler Türkiye Türkçesi yazı dilinde kullanılmamakta, ancak Türkiye Türkçesi ağızlarında kullanılmaya devam ettiği görölmüştür. 13 Arapça, 6 Farsça ve 1 birleşik yapıli kelime olmak üzere toplam 17 kelime Türkiye Türkçesi ağızlarında kullanılmaktadır. Türkiye Türkçesi ağızlarında kullanılan kelimeleri belirlemek için *Derleme Sözlüğü* ve *Trakya Ağızları Sözlüğü* ile sınırlı kalınmıştır.

Sonuç olarak, çalışmamızla elde ettiğimiz veriler gösteriyor ki, Gagauz Türkçesi ile Türkiye Türkçesindeki Arapça ve Farsça kelimeleri anlam bakımından genellikle aynı ve/veya yakın anlamlarda kullanılmaktadır.

SÖZLÜK

A

aaalem 1. Evren, dünya; el âlem. 2. Yabancı.

aaarif 1. Akıllı. 2. Bilgili, eğitilmiş. 3. Kurnaz.

aba esk. 1. Aba. 2. Abadan yapılmış uzun üstlük. 3. Keçe. 4. Keçe çizme.

acaba Acaba.

acelâ 1. Acele, acil. 2. Acilen, ivedikle acil olarak.

acemi 1. Acemi, eğitilmemiş, terbiye edilmemiş, binmeye veya yük taşımaya alıştırlılmamış (hayvan) 2. Tecrübesiz, acemi.

adam 1. İnsan; adam. 2. Eş, koca.

adet 1. Adet, gelenek, görenek. 2. Alışkanlık.

af esk. Af, özür.

aferim *ünl.* Aferin.

ahenk esk. 1. Danslı ve müzikli şen halk topluluğu. 2. Gösteri.

ahır Ahır.

ahmak Ahmak, aptal, budala, bön.

aht Heves, arzu.

ajder *folk.* Ejderha.

akıl 1. Akıl, us. 2. Hafıza, bellek. 3. Düşünce, fikir.

akraba esk. Akraba.

akran Akran, yaşıt.

alaf Hayvan yiyeceği.

Allaa Allah, Tanrı.

ama *bağ.* Ama.

amaanet 1. Emanet. 2. Rehin.

aman 1. Merhamet, af. 2. *ünl.* Yardım istenildiğini anlatan bir söz.

amaz İhbar, kara çalma, iftira.

ambar 1. Ambar, depo. 2. Tahıl saklanan yer.

amuca Amca.

an esk. Bir an.

anteri 1. Kaytanla işlenmiş dar uzun kollu ceket. 2. Bir nevi kadın üst ceket.

arap Arap.

armut 1. Armut ağacı. 2. Armut (meyve).

arsız Arsız, yüzüz.

asir Asır, yüzyıl.

asker Asker; ordu.

aslı 1. Doğru, gerçek. 2. Aslı, gerçek, hakikat.

astar Astar; iç yüz.

ateş 1. Ateş, od. 2. *mec.* Ateş. 3. Patlayıcı silahların atılması.

atlas Atlas (kumaş).

avaz Avaz, yankı, eko.

avrad esk. 1. Eş, karı. 2. Kadın.

ayıp Ayıp, rezalet.

aylä esk. Aile.

ayna Ayna.

aza Üye.

azar (II) 1. Hakaret, tahkir, küskünlük. 2. Azar, takaza.

azat esk. 1. Hür, serbest. 2. Zapt edilemez.

azet- 1. Dayanmak, sabretmek. 2. Sevmek. 3. Hoşlanmak, beğenmek, hazzetmek.

B

baa Bağ, üzüm bağı.

baari Bari, en azından, hiç olmazsa, hiç değilse.

baas. Bahis.

baaşış 1. Bahşış. 2. Mükâfat, kahve çay parası.

Baca Baca.

badaş İş arkadaşı.

badem 1. Badem ağacı. 2. Badem (yemiş).

baht esk. Baht, talih.

bakaliyâ Bakkaliye, bakkalda satılan ürünler.

bakla. Bakla.

balgan Balgam.

barabar Beraber, birlikte.

bariz İnce ipek baş örtüsü.

barut Barut.

başça Bahçe.

başçıvancı Bahçıvan.

batal Kocaman, iri yarı, battal; devasa.

baytal 1. Kısırak. 2. *mec.* Bakımlı, şık, sağlam yapılı kadın.

bedava Bedava, parasız.

bekim Belki, olabilir.

bel (II) Demir kürek, bel.

bela 1. Bela; felaket. 2. Ceza.

berber Berber.

bereket Ürün, mahsul, rekolte.

beşâret az. Çok çirkin (çocuk).

bet 1. Kötü. 2. Çirkin

beter (I) Daha kötü, beter.

betva Beddua.

beygir At, beygir.

bez (I) 1. Evde dokunan kumaş. 2. İpek. 3. Keten. 4. Ketenden yapılmış.

bez (II) *anat.* Bez.

bezirgân *esk.* Bezirgân.

bina Bina, büyük ev, saray.

biyan: biyan et- *az.* Görevlendirmek, belirlemek.

biyaz 1. Ak, siyah karşıtı. 2. Beyaz, ak renginde olan.

bostan Bostan.

budala Aptal, ahmak, budala.

bülbül Bülbül.

bülür 1. Kristal, billur. 2. Kristalden yapılmış. 3. Prizma. 4. Dürbün.

C

cadı 1. Büyücü; cadı 2. *folk.* Vampir. 3. *kaba.* Zarar veren kadın, cadı.

cafayır: cafayır taşı Cevahir, kıymetli taş, elmas.

cam Cam, pencere camı.

cambaz 1. Cambaz. 2. At satıcısı, at satan kimse. 3. Dolandırıcı, şarlatan.

camî Camî.

can 1. Can, ruh. 2. Hayat.

canabet 1. Cenabet, pis, murdar. 2. *esk.* Soyтары, maskara.

Canabin Siz (Bir kişiye karşı nazik hitap).

canavar 1. Kurt. 2. *mec.* Acımasız zalim (kimse).

cayıl 1. Deneysiz, genç, toy. 2. Öğrenim görmemiş, Okuma yazma bilmeyen, cahil.

câzibeli Sempatik, sevimli, şirin.

ceer 1. Akciğer. 2. Karaciğer.

cellat Cellat.

cendem Cehennem.

cenk Savaş, cenk.

cennet Cennet.

ceremä *esk.* 1. Cereme, para cezası. 2. *mec.* Dert, bela; felâket.

cet-becet 1. Gerçek, hakikî. 2. Atalar. 3. Eskiden beri.

ceviz 1. Ceviz (ağacı). 2. Ceviz, koz.

ceza 1. İşkence odası, zindan. 2. Ceza.

cezamet: cezamet adam Cesamet, kocaman, dev gibi.

cırıt Kamış çubuklarından fırlatarak oynanan bir çocuk oyunu, cirit.

cin *mit.* İblis, kötü ruh.

cins (I) Tür, çeşit; cins.

civan *folk.* Yiğit; cesur.

cömert Cömert, eli açık.

cöp Cep.

cumaa Cuma (gün).

cumartesi Cumartesi (gün).

cuvap Cevap.

cümbüş 1. Eğlence. 2. Şaka. 3. Şakacı, cümcüşçü.

cümlä 1. Tüm, bütün, herkes. 2. Birlikte, beraber. 3. Cümle (db.).

Ç

çabuk 1. Çabuk, hızlı. 2. Çevik.

çadır 1. Çadır. 2. Şemsiye.

çakal Alnında beyaz leke olan at.

çamaşır Çamaşır, iç giysisi.

çapraz (I) 1. Demiryolu makası. 2. *tekstil* Çıkrık. 3. *tek*. Testere ayarlayan alet.

4. Çapraz işleme, oya. 5. Erkek gömleğin önünde cön kısmında işleme, oya.

çapraz (II) Çapraz.

çardak Çardak; kameriye.

çark 1. Çark, dişli tekerlek. 2. Çember. 3. *tek*. Bileme makinesi.

çarşaf 1. Örtü, yatak örtüsü. 2. Çarşaf. 3. Perde.

çarşamba Çarşamba.

çarşı Çarşı, pazar, pazar yeri.

çekic Çekiç.

çeltik Kuru dal parçası, kısa ince sopa.

çember 1. Çember. 2. Başörtüsü.

çenâ Çene, çene kemiği.

çengel 1. Çengel, kanca. 2. Demir, çapa demiri. 3. Olta. 4. Zıpkın.

çep 1. Tıkaç. 2. Fıçıdaki delik.

çerçevâ Çerçeve.

çeşit Çeşit, tür.

çeşnä 1. az. Tad. 2. İlginç.

çevik Çevik, atik, hızlı.

çifit Yahudi.

çınar Hırçın, harın, inatçı.

çırak *esk*. Çırak, işçi.

çift 1. Çift. 2. Kerpeten. 3. Sürülmüş tarla.

çiftâ Çifte.

çiirek Çeyrek, dörtte bir.

çiiz Çeyiz.

çilingir 1. Demirci. 2. Çilingir.

çimen Çimen.

çingenä 1. Çingene. 2. Dilenci.

çini 1. Porselen tabak. 2. Fayans. 3. Porselen.

çiriş Çiriş.

çirkef: çirkef su Pis, kirlı su (yıkama sonrası olan su).

çirkin 1. Çirkin, güzel olmayan. 2. İğrenç. 3. Korkunç.

çoban Çoban.

çorap Çorap.

çorba Çorba.

çöşmä 1. Çeşme. 2. az. Pınar.

çukundur Pancar.

çul Çul.

çuval 1. Çuval. 2. Çuval bezi.

çünkü bağ. Çünkü.

D

daarä Tef.

daava *esk.* 1. Mahkeme. 2. Dava.

dambur Timpani, genellikle orkestralarda kullanılan, davul benzeri vurmali bir çalgıdır.

darabana Büyük olmayan davul.

daul Davul.

dayma 1. Sıklıkla; periyodik olarak. 2. Sonsuza kadar, sürekli, her zaman.

dembel Tembel.

derä 1. Irmak. 2. Dere. 3. İki dağ arasındaki uzun çukur.

derecä Derece.

dert 1. Acı, ıstırap. 2. Dert, keder. 3. Bela. 4. Hastalık.

dev *folk*. Çok iri ve olağanüstü güçlü masal yaratığı, dev.

devam Sürme, sürüp gitme.

devir Çağ, devir.

devlet Devlet.

devrâ Çember, çember biçimine getirilmiş katı cisimlerin çevresi.

dilber *folk*. Güzel kız, dilber.

din Din.

divan (I) Divan, kanepeler.

divan (II) 1. Misafir kabulü, misafirperverlik. 2. Muhafız.

dolap 1. Dolap. 2. Bahçedeki yeşilliği sulamak için su deposu. 3. Çuha makinesi.

dost Dost.

dua 1. Dua. 2. Ant.

duar Duvar.

duşman Düşman.

dut 1. Dut ağacı. 2. Dut (meyve).

dülger *esk*. Dülger, doğramacı.

dünnä 1. Dünya, evren, yeryüzü. 2. Herkes.

E

ecel 1. Ecel. 2. *mec*. Kader.

eer *bağ*. Eğer, şayet.

elbet Elbette, şüphesiz, kuşkusuz.

emeni 1. Yemeni, ayakkabı. 2. Ev ayakkabısı.

emin Yemin, yemin etmek.

emir Emir.

endezä *esk*. Endaze (uzunluk ölçü birimi).

enfä esk. Burun otu, enfiye.

eniştä Enişte.

ergivan Erguvan.

erif 1. Adam, erkek, herif. 2. Genç adam. 3. Kişi.

esap 1. Hesap. 2. *mec.* Sebep, neden. 3. Vicdan, insaf.

esir 1. Köle. 2. Esir, tutsak.

esmer 1. Esmer (renk). 2. Esmer (ten). 3. *mec.* Somurtkan, suratsız, asık suratlı.

evel 1. Evvel, önceki, geçmiş. 2. Eski zamanda.

evelki Evvelki, önceki.

evlad Evlat.

F

fakir 1. Fakir, yoksul. 2. Yumuşak, halim; hoş.

fal Fal.

fark Fark.

fasıl Garip, tuhaf, acayip.

faydalı Faizli; faydalı, yararlı; kârlı.

fayız Gelir, kâr.

fazlı Erdemli, faziletli (kimse).

felç Felç.

fena 1. Kötü, zararlı. 2. Gaddar.

fent az. 1. Becerikli, usta, mahir. 2. Kurnazlık.

ferecä esk. 1. Ferace. 2. Peçe.

fıkra Fıkra.

fıstık Kozalak.

fikir 1. Fikir, düşünce. 2. Görüş.

fil Fil.

filan Falan, filan.

filcan Bardak.

fışek Fışek.

fitil Fitol.

fukaara Fukara, yoksul, fakir.

funduk Fındık.

G

gam 1. Tasa, kaygı, gam. 2. Üzüntü, keder.

garip 1. Garip, zavallı. 2. Kederli, efkarlı. 3. Hassas, hisli, duygulu.

gäur Gâvur, dinsiz, inancı olmayan.

gerdan İnci kolye.

gergef 1. Gergef. 2. Gergefte işlenmiş desen, motif.

gurbet 1. Gurbet. 2. Bahtsız, zavallı, biçare.

gül Gül.

günaa Günah.

günahker Günahkâr.

gürcü (I) Gürcü.

güvercik *kim*. Güherçile.

H

haber Haber.

hacı Hacı.

hafta Hafta.

hak 1. Hak, hukuk. 2. Ödeme, hakkını verme. 3. Vergi. 4. *mec.* Hak, hukuk. 5. Hak, gerçek.

hakikat *esk.* Gerçek, gerçeklik.

hal 1. Hal, durum, vaziyet. 2. Güç, kuvvet, takat. 3. Dış görünüş.

halâ Hela, tuvalet.

halaçu *esk.* Hallaç, atımcı.

haliz 1. Halis, asıl, gerçek. 2. Samimi, açık yürekli (kimse).

halk Halk.

halka 1. Halka. 2. Zincir halkası. 3. Tasma, boyunluk. 4. İlmik. 5. Kulak (kova vb.). 6. İlik. 7. *tek.*
Halka.

halva 1. Helva. 2. Ev yapımı şeker.

ham İşlenmemiş; idmansız, ham.

hamal 1. Hamal, taşıyıcı. 2. *mec.* Köle.

hamam Hamam.

hamel Açgözlü, doymaz.

hamur 1. Hamur. 2. Maya. 3. İyi pişmemiş (ekmek ve hamur işleri).

haram 1. Yasak, haram. 2. Hırsızlık yoluyla kazanılan şey. 3. Yasak. 4. *kaba.* Beleşçi
(kimse).

harç *esk.* 1. Haraç. 2. Masraf, gider.

hardal Hardal.

harın İnatçı, harın, dik başlı.

harman Harman.

haseet (I) Kıskanç.

haseet (II) Haysiyet.

hasır 1. Hasır. 2. *mec.* Kaba, sert (deri, kumaş).

hasret Hasret.

hasta Hasta.

haşış Haşhaş.

hatalı Kötülük, felaket getiren.

hatır 1. Hafıza, hatıra, zihin. 2. Saygı, hürmet.

hava 1. Hava, meteoroloji ile ilgili olayların bütünü. 2. Çevreyi kuşatan boşluk.

3. Ezgi, melodi.

havez 1. Heves, istek, arzu. 2. Gelip geçici istek, heves.

hayat Hayat, sofa, avlu; koridor.

haydut Haydut.

hayıflan- az. hayıflanmak, üzülmek, iç çekmek.

hayın 1. Tembel; serseri. 2. İnatçı; harın. 3. Hain.

hayır 1. İyilik, hayır. 2. Fayda, menfaat.

hayli Hayli, çok.

hayvan 1. Hayvan. 2. *kaba* Hayvan.

hazır Hazır.

hazna *esk.* Hazine.

Hederlez Hıdrellez.

helal 1. Helal, haram karşıtı. 2. Bağışlama. 3. *ünl.* Helal (olsun).

hem (I) *bağ.* Ve.

hemen 1. Hemen. 2. Şimdi, az önce.

hendek Hendek; çukur.

henez Henüz, az önce, yeni.

hep Hep.

her (I) Teker teker hepsi, birer birer hepsi, birer birer tamamı, her.

hergelä 1. At sürüsü. 2. *mec.* Sürü. 3. Hergele, yıldı.

herkez Herkes.

hısım Hısım, akraba.

hiç Hiç.

hiybä Heybe.

hoca *din b.* Hoca.

hodul 1. Gururlu. 2. Kibirli.

horoz Horoz.

hoş İyi, hoş.

hoşaf Hoşaf, komposto.

hoşbeş: hoşbeş et- Hoşbeş etmek, güzel zaman geçirmek.

hurma 1. Hurma ağacı. 2. Hurma (meyve).

I

ıdıran Yara.

İ

ibrişim İpek iplik, ibrişim.

ihtâr İhtiyar, yaşlı.

ihtiza: ihtiza ol- *esk.* Gerekli olmak, gerekmek.

ikra: ikra et- Tiksinmek, ikrah etmek.

ikram 1. Saygı, hürmet. 2. İkram, ağırlama.

ilaç İlaç.

iman *esk.* İnanç, din.

imdat Yardım; kurtuluş.

imza (I) İmza.

imza (II) *esk.* 1. Haber, bilgi. 2. Bildiri, ilan.

inat İnat.

incir 1. İncir ağacı. 2. İncir (meyve).

inkâr: inkâr et- 1. İnkâr etmek. 2. Kabul etmemek, reddetmek.

insan 1. İnsan. 2. Halk.

islää 1. İyi, hoş, güzel. 2. İyi, peki, tamam.

iştah *esk.* İştah.

itibarlı *esk.* İtibarlı, saygın.

itraf *esk.* İtiraf.

izin İzin.

izmet 1. Hizmet. 2. Birinin işini görme, hizmet (etme).

izmetkâr *esk.* Hizmetkâr, işçi.

K

kaarä Gayrı, -dan başka.

kaavi Güçlü, kavi, sağlam, dayanıklı.

kabaat Kabahat, suç.

kabul 1. Kabul. 2. Rıza, onaylama.

kabuz Kabız.

kadar 1. Kadar. 2. Dek, -e kadar. 3. Gibi.

kadem *esk.* Saadet, talih, kısmet, uğur.

kadı *esk.* Kadı.

kadifä Kadife.

kafa 1. Kafa, baş. 2. Akıl, fikir.

kafä Kahve.

kafadar 1. Arkadaş, dost. 2. Yandaş.

kafes 1. Parmaklık. 2. Kumaştaki kare. 3. Kafes.

kaftan *esk.* Kaftan.

kahır Kahr, keder, derin üzüntü.

kalä Kale.

kalaba Kalabalık.

kalabalık 1. Kalabalık 2. İzdiham 3. Çok insan.

kalbur Kalbur.

kalem 1. Kamış, saz. 2. Boru.

kalfa *esk.* 1. Kalfa, usta yardımcısı. 2. Hizmetçi.

kalp *esk.* Kalp.

kalpazan *esk.* 1. Sahte para yapan. 2. Yalancı, şarlatan. 3. *mec.* Tembel.

kalup Kalıp.

kanaat Memnuniyet, kanaat.

kandil Kandil.

kantar Kantar, çeki.

karanfil Karanfil.

karar 1. Karar. 2. Şart.

karez 1. İtiraz. 2. Garez, kin, öfke.

karezker Garazkâr, garazlı.

karpuz 1. Karpuz. 2. *mec.* Yuvarlak.

kasaba Şehir.

kasap Kasap.

kasapiya Kasap Dükânı.

kasavet 1. Tasa, kaygı, iç sıkıntısı. 2. Kasvet, keder, hüzn.

kasım 1. Kasım (ay). 2. Kış başlamasının bayramı (8 Kasım). 3. Aziz Dimitri'nin bayramı.

katran Katran, zift.

kavga Ağız kavgası, tartışma; kavga, dövüş.

kayet Gayet, pek, oldukça.

kayıl Razı.

kayıp 1. Kayıp. 2. Kaybolmuş olan.

käämil Mükemmel, kâmil.

kâr (I) Kâr, gelir, kazanç.

kebab *esk.* 1. Şişte kızartılmış et, kebab. 2. Kızartılmış.

keder 1. Eksiklik, kusur. 2. Keder, hüzn. 3. Zarar. 4. Yara izi.

kef 1. Keyif. 2. Alkollü içki kullanıldığında görülen durum.

kefil: kefil ol- Kefil (olmak).

kehlîbar Kehribar.

kel 1. Kel, saç dökülmüş (kimse), dazlak. 2. *tıp.* Uyuz hastalığı.

kelep İplik çilesi.

kelepçä 1. *tek.* Kelebek. 2. Kelepçe.

kellä Kelle, kafatası.

kem *az.* Bahtsız, mutsuz, talihsiz.

kemençä Kemeçe.

kement *esk.* Kement, kördüğüm.

kemer 1. Geniş deri (avcı) kemer. 2. Sobadaki kemer.

kenar 1. Kıyı, kenar. 2. Pervaz. 3. Baskı vb. çevre süsleri. 4. Defter, kitap kenarı,

5. Ekmek kenarı.

kenä Kene.

kenef *esk.* Tuvalet.

kepcä *esk.* Kepçe.

kerä Kere, defa, kez.

kerestä *esk.* Kereste.

kerpeden Kerpeten.

kervan *esk.* Kervan.

kesä Kese; cüzdan.

kesatlık *esk.* Ucuzluk.

keşiş *esk.* Keşiş.

keşki Keşke.

keten Keten.

kezap *kim.* Kezzap.

kılıf *esk.* Kılıf, kın.

kına (I) Kına.

kınap *esk.* Sicim veya kalın ip, kınnap.

kırmızı Kırmızı.

kısım 1. Kısım, parça. 2. *db.* Cümle unsuru. 3. *db.* Hâl.

kısmet 1. Kısmet. 2. Kader, talih.

kıt Kıt, az.

kıyamet *esk.* Kar fırtınası, tipi, boran.

kıymet *esk.* 1. Kıymet, değer. 2. *mec.* Değer.

kıyretli *esk.* Sabırlı; çalışkan.

ki *bağ.* Ki.

kibrit *esk.* Kibrit.

kiftä Köfte.

kiilä Bit.

kil Kil.

kiler Kiler; ambar.

kilim Yün kilim.

kilit Kilit.

kin Kin, ölç.

kira 1. Kira, icar. 2. Kira bedeli. 3. Taşımacılık.

kirdä *esk.* Yası ekmek.

kireç Kireç.

kitap Kitap.

kiyat 1. Kâğıt 2. Kitap 3. Mektup 4. Belge. 5. İskambil kağıdı.

koz Koz (iskambil oyununda).

koza 1. Koza. 2. Badiç.

köör Kör.

kösä Bıyığı, sakalı çıkmayan (erkek), köse.

köşä 1. Köşe, büküç. 2. Bir nesnenin köşesi. 3. Kuytu, تنها yer. 4. *mat. fiz.* Köşe.

kötek *esk.* Kötek, sopayla atılan dayak.

kubey Kubbe.

kudret *esk.* Kuvvet, güç.

kumaş Kumaş.

kurban Kurban.

kurna Kurna.

kusur 1. Kusur, eksiklik. 2. Sebep, neden. 3. Hata.

kuvet 1. Kuvvet, güç. 2. Siyasi güç.

kükürt *kim.* Kükürt, sülfür.

külaf *esk.* Külah; kalpak.

kümbet *esk.* 1. Kubbe. 2. Soba.

kündä Tuzak, kapan.

küskä *esk.* 1. Küspe. 2. Posa, tortu.

küü Köy.

L

laalä Lale.

laam 1. Lağım; in. 2. Niş. 3. Tünel.

laap 1. Soyad. 2. Lakap.

laf 1. Laf, söz. 2. Konuşma. 3. Söz verme. 4. Öğüt, nasihat.

lak-lak Laklak, leyleğin gagasıyla çıkardığı ses.

lââzım Lazım, gerek.

leen Leğen.

lekä Leke.

lelek Leylek.

leş Leş, ceset, ölü beden.

levent Yakışıklı (kimse).

lobut Dayak.

lokma Et parçası.

lülä esk. 1. Lüle, pipo. 2. Boru.

lüläka bit. b.1. Leylak. 2. Leylak rengi.

lüzgär Rüzgâr.

M

maadem Maden ocağı.

maalä 1. Mahalle. 2. Sokak.

maalik 1. Atların boynunda çıkan bir çıban. 2. Sömüren. 3. *mec.* Gaddar, zalim.

maalim İyi, hoş (insan).

maamilä Sahte, yapmacık, ikiyüzlü.

maamul az. Hamile.

maamur Mahmur, içmiş, çakır keyif, keyfli.

maamuz 1. Çizmenin, potinin arkasına takılan ve binek hayvanlarını dürtüp hızlandırmaya yarayan demir veya çelik parça, mahmuz; 2. Tavuk ve kuşların ayakları ardında bulunan, boynuz yapısındaki sivri uzantı.

maana 1. Mânâ; anlam. 2. Kusur.

maani Mani.

maasul Mahsul, ürün.

maasuz Mahsus, özellikle.

maavi Mavi.

mahkul Halim, makul, uslu.

mahmudâ 1. *esk.* Mahmudiye (II. Mahmut zamanında basılan altın para.). 2. Birçok altından oluşan boyun süsü.

mahra *esk.* Bina, yapı.

makara 1. Makara, bobin. 2. *tek.* Bir yükün yukarıya kaldırılmasını sağlayan araç.

makaz 1. Makas, kesmeye yarayan araç. 2. Çatı kirişi. 3. Demir yolu makası.

mal 1. Mal, varlık. 2. Büyükbaş hayvan.

mandal Kapı vb. şeyleri kapalı tutmaya yarayan, döner tahta veya metal parça.

mangal 1. Mangal kömürü. 2. Demirci ocağı. 2. Mangal.

manzara Manzara, görünüm.

marafet 1. Ustalık, hüner. 2. Yetenek.

maraz 1. Hastalık, maraz. 2. *tıp.* Nefes darlığı, astım.

masal Masal.

maskara 1. Alay. 2. Eğlendirici, sevimli, güldürücü, soytarı, hoş (kimse). 3. Kabalık; küfür. 4. Edepsiz, ahlaksız, terbiyesiz. 5. Küfürbaz.

mastraf Masraf, gider.

maşa Ateş kancası, fırın kancası, maşa.

maşallaa *az.* Maşallah, bravo, aferin.

maya 1. Maya. 2. Şirden. 3. *az.* Kuluçkaya konulan yumurta. 4. *mec.* Soy, sülâle, yaradılış. 5. En iyi lokma, en iyi parça.

mayhoş 1. Mayhoş; 2. *mec.* Gizemli, anlaşılmayan.

mayıl 1. Eğik. 2. Meyil, eğilim. 3. Şaşkın. 4. Sempatik, hoş. 5. İstek, sevgi uyandıran.

maymun 1. Maymun. 2. *mec.* Yapmacık. 3. Çirkin.

mazdrak *esk.* Mızrak.

mecâz Muamalı.

medar *esk. coğ.* Yörünge, mahrek.

meelem *az.* Merhem (yara merhemi, balzam).

meer *bağ.* Meğer, meğerse, oysa, oysaki.

mekik 1. Mekik, dokuma tezgâhlarında kullanılan masuralı araç. 2. *mec.* Yerinde duramayan, sürekli kıpırdanan (kimse), kurtlu.

mektup 1. Mektup. 2. Zarf, paket.

melek Melek.

membâ: membâ suları 1. Kaynak suyu. 2. Yeraltı suyu.

memleket 1. Memleket, devlet, ülke. 2. Vatan.

menevşa 1. Menekşe. 2. Menekşe rengi.

menzil 1. *esk.* Han. 2. Mola yeri, durak. 3. *az.* Garaj.

mera Ekilebilir arazi, mera.

merak 1. Merak. 2. Ümit. 3. Kaygı, tasa.

mercan 1. Mercan. 2. Kırmızı kasımpatı. 3. Bir elma türü. 4. *mec.* Açık kırmızı renk.

mercimek Mercimek.

merdiven Merdiven.

meret İstenmeyen.

merkez 1. Asıl, esas. 2. Merkez. 3. Orta, orta yer, bir şeyin ortası.

mermer 1. Mermer. 2. Mermer taşından yapılmış.

meşâ Meşe.

meşin 1. İşlenmiş koyun derisi. 2. Koyun derisinden pantolon.

metet- Methetmek, övmek.

metin 1. Övülmüş kimse. 2. Tanınmış saygılı, şanlı kimse.

meydan 1. Düzlük yer. 2. Meydan. 3. Arena.

meyva Meyve.

mezä 1. Meze. 2. *az*. Hamur tatlısı.

mezar Mezar.

mih Çivi, nal çivisi.

mındar 1.1. Kirli, pis. 1.2. İğrenç. 2.1. Pis, yasaklı (kimse). 2.2. *mec*. Döküntü, ayak takımından olan kimse.

mısır 1. *bit. b*. Sorgum. 2. *bit. b*. Mısır. 3. *hay. b*. Beç tavuğu.

mızgal *esk*. Taşlama aleti.

miimer Mürver.

millet Millet, ulus.

minaret Minare.

minder Yatak, divan.

minnet Din, inanç.

mintan Kürklü kolsuz yelek, mintan.

molla *esk*. Molla, hoca, müezzin.

mudrik Anlayan, idrak etmiş.

mukayet Ümit, istek.

mum Mum.

murat Murat, arzu, dilek, istek.

musaafir Misafir.

muska 1. Kadın giysilerinin etek ucu vb. yerlerine yapılan süs, volan. 2. Desenli dikiş.

musulman Müslüman.

muşama 1. Muşamba. 2. Su geçirmez yağmurluk. 3. Bir halk dansı.

muşta Yumruk.

mutlak Mutlak, kesinlikle.

müdür *esk*. Malı, mülkü idare eden, yöneten.

mühlet *az*. 1. Özgürlük, hürriyet. 2. Mühlet, süre.

mühür Mühür, damga.

mülk Mülk; gayrimenkul.

mümkün Mümkün.

mürür 1. Akış. 2. Zaman.

müşteri Müşteri.

N

naafilâ Nafîle, boşuna.

naalet 1. İnat. 2. Küstah, yüzsüz. 3. Hain, sinsî.

naanâ *bit. b.* Nane.

naara (Düğünde vb. yerlerde) Neşeli bağrışlar.

nal Nal.

nam *esk.* Nam, ün, şan.

namaz *esk.* Namaz.

namuz Namus, iffet.

nar *bit. b.* 1. Nar ağacı. 2. Nar (meyve).

nasaat Nasihat, öğüt.

nasıl Nasıl.

naşatır Nişadır.

naştrapa *az.* Maşrapa, metal maşrapa.

natık 1. Güzel söz söyleyen. 2. Belâgatlı.

nayıp *az.* 1. Birinin yerine kalan, yerine geçen. 2. Avans. 3. Emanet. 4. Esir.

naz 1. Naz, kapris. 2. Cilve.

nazar Nazar, kötü göz.

neet Niyet, maksat.

nekez *esk.* Nekes, cimri.

nem Nem, rutubet.

nişan 1. Nişan, işaret. 2. Belirti, iz. 3. Yara izi. 4. Fiziksel kusur. 5. Damga.

nişasta: nişasta unu: *az.* 1. Birinci sınıf un. 2. Nişasta.

nizam Nizam, düzen.

nizamiya *esk.* Düzenli ordu.

nohut Nohut.

nokta Nokta.

nur (I) Koyun peynirinin çıkan suyundan yapılan bir çeşit tuzsuz peynir, lor.

nur (II): göz nuru Nur, ışık.

nüfüz Nüfuz.

O

oka *esk.* 1. Okka (1 kg. 225 gr.'lık ağırlık ölçüsü). 2. Kantar, çeki. 3. Toprakta yapılmış 1 litrelik kap.

orospu Orospu, hayat kadını.

oruç *din* Oruç.

Ö

ömür Ömür, yaşam.

P

paa Paha, değer, fiyat, eder.

paça (I) Paça.

paça (II) Paça, pantolon, don, şalvar vb. giyeceklerde bacakların çıktığı aşağı bölüm.

padişaa/ padişah Padişah, sultan, hükümdar.

pak 1. Pak, temiz. 2. Açık, net (ses). 3. Namuslu, dürüst. 4. Samimi, içten.

pamuk 1. *bit. b.* Pamuk. 2. Votka.

pança 1. Pençe. 2. El.

papagal Papağan.

papuç Pabuç, ayakkabı.

para Kağıt para.

parça 1. Parça kısım. 2. Paçavra, bez.

patlaca Domates.

payanta Destek.

payvant 1. Kelepçe. 2. İp.

pazar (I) Pazar (gün).

pazar (II) az. Pazar, belli bir şeyin satıldığı yer.

pazertesi Pazartesi

peet 1. Şarkı metni. 2. Şarkı sözü. 3. Şiir.

pelit 1. Pelit, meşe. 2. Meşe meyvesi.

pelivan 1. Bahadır, yiğit. 2. Pehlivan.

pembä Pembe.

pençerä Pencere.

perçan Perçem (kâkül).

perdä 1. Perde. 2. Paravana, bölme duvarı. 3. Bent, su bendi. 4. Sis, düşman perdesi.

pergel 1. Çember, halka. 2. Pergel.

perşembä Perşembe (gün).

pervane Pervane.

pervaz Pervaz.

peş Etek, elbisenin etek kısmı.

peşin 1. Avans. 2. Peşin para.

peşkir Peşkir, havlu.

pey Pey, teminat.

peyda Peyda, belirme, gözükme ortaya çıkma.

pındık Fındık.

piç 1. Sürgün, filiz. 2. Annesi ile babası arasında resmi evlilik olmadan dünyaya gelen çocuk, piç.

piinir Peynir.

pilav Pilav.

pirinç (I) Pirinç.

pirinç (II) Bakır.

pişman Pişman.

post (I) esk. İçi saman dolu deri yastık.

post (II) Makam.

R

raabet 1. Arzu, istek. 2. Sempati, meyil. 3. Rağbet, talep.

raamet: raamet et- Acımak, merhamet etmek.

raametli Rahmetli.

raat Rahat, huzur.

rakı Rakı.

razgel- 1. Rast gelmek, tesadüfen rastlamak. 2. Bir yerde tesadüfen bulunmak.

3. Çukura, kuyuya düşmek.

razı 1. Memnun, hoşnut. 2. Razi.

rendä Rende.

renk Renk.

resim 1. Resim. 2. Resim yapma.

ret 1. İnkâr; olumsuz. 2. Red.

rezä 1. Mentşe, reze. 2. Kıyıya vuran dalga.

rezil İşsiz güçsüz, serseri, başıboş, haymana.

rıcal esk. Prens; knyaz.

rıhtım Rıhtım, iskele.

rică Rica.

riştä 1. İp. 2. Bağ.

rugan tek. Marangoz rendesi, el kazıyıcı.

ruh 1. Ruh. 2. az. Koku, ıtır.

S

saabi 1. Sahip, bey. 2. Yönetici. 3. *din b.* Cenabıhak, Allah.

saadikana esk. Akli olmama, akli başında olmama.

saafi esk. Sahi, gerçekten.

saan Bakır sahan, bakır tepsi.

saat 1. Saat, zaman dilimi. 2. Kol, cep saati.

saaz (II) Saz (çalgı aleti).

sabaá Sabah.

sábaa Yarın

sabun Sabun.

sabur Sabır.

sadä 1. *db.* Sade, basit. 2. Saf, temiz, katıksız.

sadaka esk. 1. Dilenciye verilen para. 2. Acıma, merhamet.

sade Sade, sadece, yalnız.

safra Safra.

safyan Safran.

saka Su taşımak için fiçi.

sakat Sakat.

samur Samur.

sandık 1. Sandık, kasa. 2. Tabut. 3. Valiz.

saraf esk. 1. Para değıştirici. 2. Sarraf.

saray esk. Saray, gözterişli ev.

sarfoş Sarhoş.

satır esk. Satır.

sayfa Sayfa.

sayvan Hayvanların güneşten, yağmurdan korunması için yapılan örtü; ağıl.

sebeb Sebep, neden.

sedef 1. Sedef. 2. Sedeften yapılmış. 3. İnci.

sefa Sevinç, neşe, eğlence; mutluluk, zevk.

sefer Defa, kez, kere.

seftâ İlk, ilk defa.

sel Sel.

selâm Selam, esenleme.

selemet esk. 1. Selamet, barış. 2. Özgürlük.

semâ 1. Sersem, sersemlemiş. 2. *mec.* İçki aleminden sonra kafadaki duman, seme.

senâ esk. Yıl, sene.

senselâ 1. Aile, soy, sülale. 2. Akraba, hısımlar.

sepet 1. Sepet. 2. Kirtil, ince dallardan örölmüş sepet.

serbest Serbest, özgür, hür.

sersem 1. Unutkan. 2. *mec.* Şaşkın. 3. *mec.* Sersem, aptal.

sert 1. Kızgın, öfkeli. 2. Sert, katı.

set 1. Raf. 2. Binanın dış duvarının alt kısmı; bir sütunun alt kalınlaştırılmış kısmı.

3. Toprak yığını, bent, set.

sevda Sevda, aşk.

sıklet 1. Keder, sıkıntı, üzüntü. 2. *tıp*. Ürtiker, kurdeşen.

siiret- İzlemek, bakmak; seyretmek.

silâh *esk.* 1. Kısa kılıç. 2. Silah.

sima Yüz, sima.

sincap Sincap.

sincir Zincir.

sini 1. Büyük yuvarlak tepsi. 2. Tava.

sirkä (I) Sirke.

sofra 1. Üç ayaklı yuvarlak alçak masa, sofrâ. 2. Masa, sofrâ, yemek.

sokak Sokak.

sultan Sultan.

surat Surat, yüz.

Ş

şafk Lambanın ve mumun (yapay) ışığı.

şafran Safran.

şah 1. Hükümdar. 2. Satranç oyununda en önemli taş.

şannı 1. Tanınmış, ünlü. 2. Saygı gören, saygılı, hatırlı, onurlu.

şap (I) *kim.* Şap.

şap (II) *vet.* Şap hastalığı.

şaraat *esk.* Yargı, mahkeme.

şarap Şarap.

şarapana Şarap yapmakta kullanılan üzüm çiğneme, ezme teknesi.

şarhat *esk.* Serhat, toprak, memleket, ülke.

şart Şart.

şefk 1. Şevk, istek, heves. 2. Mutluluk.

şefteli 1. Şeftali (ağaç). 2. Şeftali (meyve).

şeker Şeker.

şekil Şekil, biçim.

şerbet Şerbet.

şeytan 1. Şeytan, iblis. 2. *mec.* Kurnaz.

şıra Şıra, üzüm suyu.

şimşir *esk.* Bir çeşit kılıç.

şiret Kurnaz.

şirit 1. Şerit, kaytan. 2. Kurdele. 3. Mezura.

şişâ 1. Cam şişe, cam kap. 2. Cam.

şkembâ Karın; göbek; iškembe.

şufa *kim.* Cıva.

şükür Şükür.

şüpâ Şüphe, kuşku.

şürü: şürü et- Bir şeye başlamak.

T

taazâ 1. Taze. 2. Yeni.

tabeet 1. Huy. 2. Alışkanlık.

tabla 1. Okul tahtası. 2. Teneke. 3. Tepsi. 4. Bahçe evleği.

tabut Tabut.

tacık Tacik.

tafta (I) Tahta.

tafta (II) Tafta, bir tür kumaş.

taht *esk.* Saray.

tahta Kanepe, divan.

takä 1.Yeni doğmuş bebeklere giydirilen başlık. 2. Takke. 3. *mec.* Salak, budala.

takaza Azarlama, başa kakma.

talaf Atlarda olan bir hastalık.

tamah Tamah, açgözlü.

tamahker Tamahkâr, açgözlü.

taman 1.Tamamlamış, hazırlanmış. 2. Bütün, tüm. 3. Tam o sırada, o anda.

taraf 1. Taraf; yön. 2. Yer. 3. Vücudun sağ veya sol tarafı.

tarafdar Taraftar, yandaş.

tarif Tarif.

tava Tava.

tavla *az.* At ahır.

tayfa (I) Çete, haydut çetesi.

tazı Tazı (köpek).

tebeşir Tebeşir.

tecil Gerekli, lüzumlu.

tedarik Tedarik, hazırlık.

tehna 1. Geniş, engin, ferah. 2. Sakinlik, sükûnet.

teklif 1. Teklif. 2. İzin, rıza.

tekrar Tekrar.

telef 1.Ölüm. 2. Öldürme, yok etme.

tellal *esk.* Haber; ilan, duyuru.

tembih *esk.* 1. Talimat, emir. 2. Uyarı, uyarma.

temiz 1. Temiz. 2. Taze. 3. Suçsuz, masum, günahsız.

temsil: temsil et- Temsil etmek.

ten 1. Vücut. 2. Ten.

tenä 1. Tane, tohum. 2. Çekirdek küçük meyve. 3. Meme ucu, meme başı.

tencerä Tencere.

tendiriz esk. Sağlıklı, sağlam (kimse).

terbiye Eğitim, terbiye.

terekä Mahsul, ürün.

terezä 1. Terazî, kantar. 2. *mec.* Ölçü.

tertip 1. Tertip, düzen. 2. Hazırlık. 3. Temizlik.

terzi Terzi.

teslim esk. 1. Bahşış, hediye. 2. Dilek, istek, rica.

testä 1. Deste. 2. Buket. 3. Deste.

testerä Testere.

testi (I) Testi.

testi (II) Tespih.

tez Tez, çabuk.

tezgä 1. Marangoz tezgâhı. 2. Dükkândaki tezgâh.

tezgerä Teskere, sedye.

tılsım Tılsım, cin, hayalet.

tımar Herhangi birinin bakımı.

tıpkı Aynı, tıpatıp.

toom Tohum.

topuz 1. Değnek başlığı. 2. Topuz (silah).

traş Tıraş.

trufanda 1. İlk yetişen meyve ve sebze zamanı. 2. İlk yetişen (meyve, sebze).

trup Turp.

turşu Turşu.

turumcu Turuncu.

tüfek Tüfek.

tükân Dükkân.

U

umut Umut, ümit.

urum Rum.

usta Usta, zanaat; erbap.

ustura Ustura.

usul 1. Tarz, usul, metot. 2. Sistem.

V

vada Ark, arık.

vaka Olay, hadise.

vakıt Vakıt, zaman.

vallaa *ünl.* Vallahi, vallaha.

varak Varak, altın varak.

vatan Vatan, yurt.

vazgeç- Vazgeçmek.

vekil *esk.* Toprak ağasının tarla işlerine bakan kişi.

viliyat *esk.* 1. Vilayet, il, bölge. 2. Devlet.

Y

ya (I) *ünl.* Hey.

ya (II) *bağ.* Veya, ya... ya da.

yaanı Et.

yaban 1. İnsan yaşamayan ıssız yer. 2. Vahşi olan, evcil olmayan.

yabanı Kurt.

yahudi az. Yahudi.

yâr Sevgili.

yıbrık İbrik.

yıftıra İftira.

Z

zaabit 1. Yönetici, başkan, şef. 2. *esk.* Ev sahibi, hükümdar. 3. *esk.* Subay.

zaamet 1. Tasa, kaygı. 2. Emek.

zaarä Kışlık stok (turşu, sebze vb.).

zabun Zayıf, sıska.

zafet *esk.* Ziyafet.

ziyafet Ziyafet.

zaman 1. Zaman, vakit. 2. Süre.

zambak 1. Mavi (renk). 2. *bit. b.* Zambak.

zân 1. Zarar. 2. Zıyan. 3. Ölüm.

zanaat Zanaat, meslek, ustalık.

zap Zapt, birini kontrol altına alma, hakim olma.

zarar Zarar, zıyan; hasar; kayıp.

zarif İnce, güzel, zarif.

zarzavat Zerzevat, yeşillik, sebze.

zayıf Zayıf.

zeedä Fazla, çok, ziyade.

zeet Eziyet, zulüm, işkence, çile.

zem Kötüleme, yerme.

zemperä Mandal dili.

zengin Zengin.

zer Evet, elbette, öyle, şüphesiz.

zerä Zira, çünkü.

zevk 1. Tat. 2. Zevk.

zeytin Zeytin.

zimba 1. Hayvanların kulaklarında delik açma aleti. 2. Damga. 3. Delgeç.

zından Zindan.

zift Zift, katran.

zih 1. Kiriş. 2. Yay kirişi.

zehir 1. Zehir. 2. Nikotin. 3. Çok acı, çok tuzlu (yemek). 4. Kinli, zehirli kimse.

zimbil Hasırdan örülmüş küçük sepet.

zirh 1. Çelik. 2. esk. Zırh.

ziya Parıltı, ışık.

zor 1. Zor, sıkıntı veya güçlükle yapılan, kolay karşıtı. 2. Sıkıntı, rahatsızlık, güçlük. 3. Güçlükle.

zorba 1. Zorbalık. 2. Zorba.

zulum 1. Zalim, gaddar, acımasız. 2. Şımarık (çocuklar için).

zurna 1. bit. b. Gündüz sefası. 2. müz. Zurna.

zülûf Zülûf.

zümbül bit.b. Sümbül.

zümrüt Zümrüt.

KAYNAKÇA

- Akalın, Ş. H., Topalı, R., Argunşah, M., Demir, N., Gözaydın, N., Özyetgin, M., Zülfikar, H., Tezcan Aksu, B., Durkun, A., Gültekin, B., Okkalı, B., Terzi, Â., Mete, Ş., Kaya, Ö. ve Tekeli, S. (2011). *Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Aksan, D. (1996). *Türkçenin Sözcük Varlığı*. Ankara: Engin Yayınevi.
- Aliyeva, M. (2013). *Lobnor Ağzı*. Ankara: türk Dil Kurumu Yayınları.
- Anbarlı Bozatay, Ş. (2018). Gagauz Kimliği ve Siyasal Özerkliği Çerçevesinde Moldova Kamu Yönetimi Reformlarının Gagauz Yeri (Gagauz Özerk Bölgesi) Açısından Değerlendirilmesi. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 6(14), 1-19.
- Angheli T. (2013). *Dicţionar Român-Gagauz*. Chişinău: Tipografia Centrală.
- Argunşah, M. (2018). Gagauz Türkçesinin Geleceği Üzerine Düşünceler. İçinde; *I. Uluslararası Devleti Olmayan Türk Toplulukları Bilgi Şöleni*, Bursa, Türkiye, ss. 149-159.
- Banguoğlu T. (2011). *Türkçenin Grameri*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Buran, A. (2008b). Makaleler. İçinde; *Çağdaş Türk Yazı Dillerinde ve Türkiye Türkçesi Ağzlarında İkincil Uzun Ünlüler* (Ed: M. Dursun Erdem), ss. 288-305. Ankara: Turkish Studies Publication, Series V.
- Ciachır, M. (1998). *Beserabyalı Gagauzların Tarihi (Besarabiealâ Gagauzlarân Istorieasâ)* (Çev: H. Güngör). Niğde: Tolunay Yayıncılık.
- Copuşcu, V. (2020). Gagauz Konuşma Dilinde İkincil Uzun Ünlüler: Kıpçak Kasabası Örneği. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 33, 127-142.
- Çebotar, P.A., Kopuşcu, M. İ. ve Bankova, İ. D. (2015). *Gagauz Dilinin Orfografiya Hem Punctuaţiya Kuralları*. Kişinev: Elan Poligraf.
- Çebotar P. ve Dron İ. (2002). *Gagauzça-Rusça-Romınca Sözlük*. Chişinău: Pontos.
- Demirci, K. (2014). *Türkoloji İçin Dilbilim* (İkinci Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Devellioğlu, F. (1980). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat* (Dördüncü Baskı). Ankara: Doğu Ltd. Şti. Matbaası.
- Devellioğlu, F. (1998). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat* (Onbeşinci Baskı). Ankara: Aydın Kitabevi.
- Dmitriyev, N. K. (1962b). K Voprosu O Slovarnom Sostave Gagauzskogo Yazıka. *Sroy Tyurkskih Yazıkov*, 271-284.
- Eren, H. (1999). Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü (İkinci Baskı). Ankara: Bizim Büro Basım Evi.
- Ergin, M. (2013). *Türk Dil Bilgisi*. İstanbul: Bayrak Basım Yayım Tanıtım.
- Gaydarcı, G. A., Koltza, E. K., Pokrovskaya, L. A. ve Tukan, B.P. (1973). *Gagauzsko-Russko-Moldavskiy Slovar*. Moskva: İzdatel'stvo "Sovetskaya Entsiklopediya".
- Gaydarcı, G. A., Koltza, E. K., Pokrovskaya, L. A. ve Tukan, B.P. (1991). *Gagauz Türkçesinin Sözlüğü* (Çev: İ. Kaynak ve A. M. Doğru). Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Guboglo, M. N. (2018). Gagauzların Etnik Aidiyeti (Çev: B. Hünerli). *Türk Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*, 6(12), 67-78.
- Güngör H. (1983). Gagauzların Hristiyanlığı Kabulü ve İnanışlarındaki İslami Unsur Meselesi. *Türk Dünyası Araştırmaları*, 27, 248-254.
- Güngör H. ve Argunşah M. (1998). *Gagauzlar*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Güngör H. (2007). Gagauzlarda Din ve Dini Terminoloji Üzerine Birkaç Söz. İçinde; *Gagauz Türkçesi Araştırmaları Bilgi Şöleni*, ss. 117-123.

- Gürsoy-Naskali, E. (1997). *Türk Dünyası Gramer Terimleri Kılavuzu*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Hünerli, B. ve Arnaut T. (2017). Ukrayna Gagauzları. *Tehlikedeki Diller Dergisi*, 7(11), 17-50.
- Hünerli, B. (2019). *Mihail Çakir'in Gagauzca (Türkçe) – Rumence Sözlüğü* (Birinci Baskı). İstanbul: Paradikma Basım Yayım Dağıtım.
- İlker, A. (1997). *Batı Grubu Türk Yazı Dillerinde Fiil*. Ankara: TDK Yayınları.
- İşcan, A. ve Efendioğlu, S. (2010). Türkçe Ses Bilgisi Öğretiminde Ses Olaylarının Sınıflandırılması. *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 43, 121-143.
- Karaağaç, G. (2016). *Türkçenin Dil Bilgisi* (Üçüncü Baskı). Ankara: Akçağ Yayınları.
- Karaca, V. İ. (2012). Türkiye Türkçesindeki Alıntı Sözcüklerde Görülen Ses Olayları Üzerine Bir İnceleme. *Turkish Studies*, 7(4), 2059 - 2090.
- Karaca V. İ. (2017). Birincil Uzun Ünlülerin Gagavuz Türkçesindeki Görünümü. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 55, 171-180.
- Karanfil, G. (2009). *Leksika Gagauzskogo Yazıka (Nazvaniya Odejdi i Obuvi)*. Kniga I, Komrat: Tipografiya “Safin-Grup”.
- Koltsa E. K. (1965). Fonetiçeskaya Adaptatsiya Zaimstvovannih Slov (Na Materiale Gagauzskogo Yazıka). *Limba Şi Literatura Moldovenyaske*, VIII(4), 51-58.
- Koltsa E. K. (1966). Morfologičeskaya Adaptatsiya Slavyanskikh İ Moldavskih Leksiçeskikh Zaimstvovaniy V Gagauzskoy Yazıkovoy Srede. *Limba Şi Literatura Moldovenyaske*, IX(3), 36-49.
- Koltsa, E. K. ve Tukan B. P. (1967). Nablyudeniya Nad Leksiçeskimi Zaimstvovaniyami Gagauzskogo Yazıka İz Slavyanskikh İ Moldavskogo Yazıka. *Vostočnoslavyano-Moldavskiye Vzaimootnaşeniya*, Kişinev.
- Kopuşçu, V. (2014a). *Nazvaniya Traditsionnih Golovnih Uborov V Tutetskom İ Gagauzskom Yazıkah*. Komrat: Nits Gagauzii im. M. V. Maruneviç.
- Kopuşçu, V. (2014b). *Nazvaniya Traditsionnih Myasnih Bloyud V Tutetskom İ Gagauzskom Yazıkah*. Komrat: Nits Gagauzii im. M. V. Maruneviç.
- Korkmaz, Z. (1992). *Gramer Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Korkmaz, Z. (2013). *Türkiye Türkçesinin Temeli Oğuz Türkçesinin Gelişimi* (Birinci Baskı). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Korkmaz, Z. (2017), *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Luka N. L. (2009). O Proishojdenii Narodnoy Religioznoy i Kalendarnoy Terminologii Nareçiy Gagauzov Bessarabii, Kişinev.
- Menz, A. (2013). Gagauz. *Tehlikedeki Diller Dergisi*, 55-69.
- Moşkov, V. A. (1904). *Nareçiya Bessarabskih Gagauzov*. Petersburg: Predisloviya, Bd.10.
- Nişanyan Sözlük, (Erişim Tarihi: 16.02.2022), <https://www.nisanyansozluk.com/>
- Özakdağ, N. (2012). Grafiçeskiye i Orfografiçeskiye İzmeneniya v Gagauzskom Yazıke (Na Osnove Knigi M. Çakira “Kısa Dua Kitabı”). *Rossiyskaya Tyurkologiya*, 2(7), 30-40.
- Özakdağ, N. (2017). 1957-2014 Yılları Arasında Gagauz Türkçesi Yazım Kılavuzları. İçinde; *I. Uluslararası Türklerin Dünyası Sosyal Bilimler Sempozyumu*, Antalya, Türkiye, ss. 155-162.
- Özakdağ, N. (2017). Geçmişten Günümüze Gagauz Sözlükçülüğü. İçinde; *Elginkan Vakfı 3. Türk Dili ve Edebiyatı Kurultayı Bildirileri*, İstanbul, Türkiye, ss. 91-100.
- Özakdağ, N. (2019). *Valentin Moşkov Besarabya Gagauzlarının Ağızları (Söz Varlığı)* (Birinci Baskı). İstanbul: Efe Akademi Yayınları.

- Özden, M., Doğan, L. ve Bayraktar F. S. (2018). *Trakya Ağızları Sözlüğü* (Birinci Baskı). Edirne: Trakya Üniversitesi Matbaası.
- Özkan, F. (1997). *Osmaniye Tatar Ağzı*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Özkan N. (2019). *Gagavuz Türkçesi Grameri* (İkinci Baskı). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Parlatır İ. (2014). *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*. Ankara: Yargı Yayınevi.
- Pokrovskaya L. A. (1964). *Grammatika Gagauzskogo Yazıka*. Fonetika-Morfologiya, Moskva: Nauka.
- Pokrovskaya L. A. (1964). Osnovniye Çertı Fonetiki Sovremennogo Gagauzskogo Yazıka. *Voprosı Dialektologii Tyurkskih Yazıkov, II*, 170-190.
- Pokrovskaya L. A. (1966). *Gagauzskiy Yazık*. Narodov-Tyurksie Yazıki, Moskva: Nauka.
- Pokrovskaya, L. A. (1966). O Proishojdenii Dialektov Gagauzskogo Yazıka. *Voprosı Dialektologii Tyurskih Yazıkov, 4*, 54-58.
- Pokrovskaya L. A. (1974). Musulmanskiye Elementı V Sisteme Hristianskoy Religioznoy Terminologii Gagauzov. *Sovetskaya Entografiya, 1*, 139-144.
- Pokrovskaya L. A. (1997). *Sovremenniy Gagauzskiy Yazık* (Kurs Lektsiy). Komrat: Tipar.
- Pokrovskaya L. A. (2017). Gagauzların Hristiyan Dinî Terminoloji Sistemindeki Müslümanlıkla İlgili Unsurlar (Çev: B. Hünerli). *Kesit Akademi Dergisi, 3(7)*, 421-427.
- Pokrovskaya, L. A. (2017). Gagauz Edebî Dili Gelişiminin İlk Sonuçları (Çev: B. Hünerli). *Türk Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi, 5(9)*, 100-103.
- Pokrovskaya, L. A. (2018). Gagauzcadaki Diyalektlerin Kökeni Hakkında (Çev: B. Hünerli). *Uluslararası Türk Lehçe Araştırmaları Dergisi (Türklad), 2(2)*, 168-172.
- Pokrovskaya L. A. (2021). Gagauzcadaki Diyalektik Sistemin Genel Özellikleri (Çev: B. Hünerli). *Balkanlarda Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları, 3(1)*, 127-133.
- Sıçeva, V. A. (1972). *Arabskiye i Persidskiye Leksiçeskiye Zaimstvobsnıya v Gagauzskom Yazıke*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Avtoreferat Dissirtatsii Kand Filologičeskih Nauk, Moskva.
- Sıçeva, V. A. (1973). Arapskiye i Persidskiye Zaimstvovaniya v Leksiçeskom Sostave Gagauzskogo Yazıka. *Sovetskay Türkologiya, 4*, 24-30.
- Sıçeva, V. A. (1976). Fanetiçeskiye Osobennosti Arabskih i Persitskih Leksiçeskih Zaimstvovaniy v Gagauzskom Yazıke. *Tyurkologičeskiye İssledovaniya*, Moskva.
- Sümer, F. (1991). Gagavuzların Aslı. *Türk Dünyası Tarih Dergisi, 52*, 9-12.
- Şerbinin V. A. (1996). *Büyük Rusça-Türkçe Sözlük*. İstanbul: Multilingual Yabancı Dil Yayınları.
- Tukan, B. P. (1965). Vulkanеştский Dialekt Gagauzskogo Yazıka. *Avtoreferat Disertatii Na Soiskaniye Uçenoy Stepeni Kandidata Filologičeskih Nauk*, Moskva.
- Tukan B. P. ve Udler R. Y. (1972). Moldavsko-Gagauzskiy Yazıkovıye Vzaimootnoşeniya. *Sovetskaya Tyurkologiya, 6*, 55-67.
- Tuna, Osman Nedim (1986). *Türk Dilbilgisi (Fonetik-Morfoloji)*. Malatya: İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Ders Notları.
- Türk Dil Kurumu, (2021). *Yazım Kılavuzu*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Türk Dil Kurumu Sözlükleri, Derleme Sözlüğü*, (Erişim Tarihi: 16.02.2022), <https://sozluk.gov.tr/>
- Türk Dil Kurumu Sözlükleri, Güncel Türkçe Sözlük*, (Erişim Tarihi: 16.02.2022), <https://sozluk.gov.tr/>

- Türk Dil Kurumu Sözlükleri, Tarama Sözlüğü*, (Erişim Tarihi: 16.02.2022), <https://sozluk.gov.tr/>
- Uzun, D. F. (2020). Gagauz Dilin Leksikasında Devlet Dilindän Alınma Laflar. *Komrat Devlet Üniversitesi Yayınları*, 390-392.
- Yalçın, S. K. (2013), *Çağdaş Türk Lehçelerinde Ünlüler*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Yaman, E. (2016). Türkçenin Güncel Söz Varlığı. *Milli Eğitim*, 210, 85-91.
- Zajaczkowski, W. (1953). Terminologia Zwierzat Domovih U Gagauzow. *Rocznik Orientalistyczny*, XVII, 386-392.

